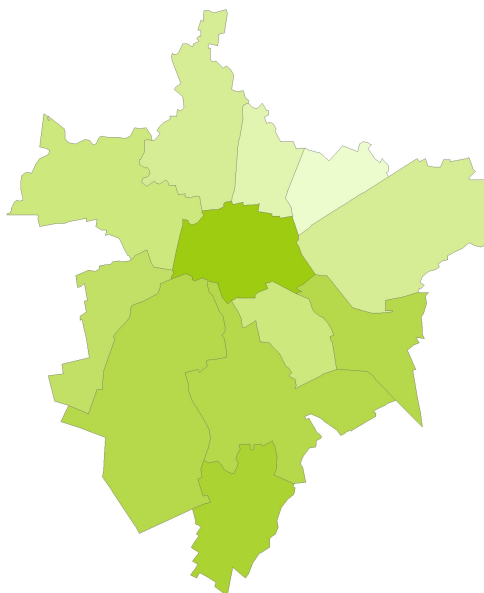

Evaluatie bevolkingsprognoses Regio Groningen-Assen

H. Elshof
L.J.G. van Wissen
November 2010

Basiseenheid Demografie
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
Nr. 332

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	5
Prognoses	6
Regiogebied Groningen-Assen	12
Groningen	28
Haren	39
Assen	46
Leek	53
Noordenveld	59
Hoogezand-Sappemeer	67
Tynaarlo	74
Slochteren	82
Bedum	89
Ten Boer	96
Winsum	102
Zuidhorn	109
Literatuurlijst	116
Bijlage 1: Huishoudensprofielen CBS	117
Bijlage 2: Huishoudensprofielen PRIMOS Lokaal	120
Bijlage 3: Huishoudensprofielen ABF	124
Bijlage 4: Huishoudensprofielen IPB Drenthe	128

Samenvatting

Dit rapport heeft de verschillende prognoses voor het regiogebied Groningen-Assen geëvalueerd. In totaal maakten vijf prognoses deel uit van de evaluatie: PEARL, PRIMOS Lokaal, PRIMOS Online, ABF en IPB Drenthe. De gegevens van IPB Drenthe besloegen alleen de Drentse gemeentes in het regiogebied. De analyse op de demografische data is uitgevoerd door bevolking, huishoudens, en toename van de woningvoorraad te onderscheiden. De bevolking is verder uitgesplitst naar de drie demografische componenten die een verandering van de bevolkingsomvang verklaren: natuurlijke groei, binnenlandse migratie en buitenlandse migratie. Bij de huishoudens is er vooral gekeken naar de verschillende types huishoudens. Daarnaast is er op beperkte schaal gekeken naar de huishoudensprofielen. Uit de evaluatie kunnen we de volgende conclusies trekken:

Bevolking:

- De prognoses verwachten allen een groei van de bevolking in het regiogebied Groningen-Assen. Krimp in de regio lijkt voorlopig niet aan de orde. De verwachte groei verschilt in totale omvang, spreiding over de gemeentes en leeftijdsopbouw.
- De bevolkingsgroei die PEARL verwacht komt ongeveer 20.000 inwoners hoger uit in 2040 dan bij de andere prognoses het geval is. Het verschil tussen PEARL en PRIMOS Lokaal wordt veroorzaakt door de gemeente Groningen waar PEARL in 2040 op 30.000 meer inwoners rekent in vergelijking met PRIMOS Lokaal. Het verschil tussen deze twee prognoses voor de gehele regio Groningen-Assen wordt verkleind door een sterkere toename van de bevolking bij PRIMOS in met name de Drentse gemeentes en Hoogezand-Sappemeer.
- De spreiding van de bevolking over het gebied is dus een belangrijke kwestie. PEARL verwacht dat de nieuwe wijk Meerstad een groot succes wordt. Dit levert de gemeentes Groningen en Slochteren bij deze prognose aanzienlijk meer inwoners op in vergelijking met andere prognoses.
- Behalve verschillen in spreiding van de totale bevolking zijn er ook verschillen in spreiding van diverse bevolkingsgroepen naar leeftijd zichtbaar tussen de prognoses. De 65-plussers zijn een groep waarover de meningen verdeeld zijn. Bij PEARL wordt deze groep geconcentreerd in de gemeente Groningen, terwijl bij PRIMOS Lokaal de vergrijzing meer gelijkmatig wordt opgevangen door alle andere gemeentes.

Huishoudens:

- Verrassend genoeg stijgt het totaal aantal huishoudens in het regiogebied nagenoeg gelijk bij iedere prognose. Ook hier zijn echter duidelijke verschillen te vinden als we naar de samenstelling kijken, in dit geval de huishoudentypes.
- Bij PEARL is er in vergelijking met de andere prognoses een kleiner aandeel gereserveerd voor alleenstaande huishoudens. Het aandeel samenwonende huishoudens van PEARL is juist groter dan bij de andere prognoses.
- Deze verschillen komen voor een groot deel weer op naam van de gemeente Groningen.

Toename woningvoorraad:

- PRIMOS Lokaal en PRIMOS Online gaan uit van een lagere toename van de woningvoorraad dan PEARL. Van de andere prognoses zijn geen gegevens ten aanzien van woningbouw of sloop bekend. Voor de meeste gemeenten is de verandering in het aantal huishoudens een goede indicator voor de netto verandering in de woningvoorraad.

Uitgerekend voor de gemeente Groningen is deze relatie veel minder duidelijk, vanwege het grote aantal onderhuurders onder studenten.

Modellen:

- Het prognosemodel PEARL staat op zichzelf. De andere modellen zijn in meer of mindere mate allemaal afgeleid van het PRIMOS model dat wordt geproduceerd door ABF Research uit Delft.
- Het PRIMOS model hecht grote waarde aan de huishoudenspositie waarin personen zich bevinden. De huishoudensposities zijn de basis van dit model, bijvoorbeeld bij de bepaling van het vruchtbaarheidsniveau. De huishoudensposities worden vervolgens gekoppeld aan woonmilieus.
- Het PEARL model rekent vanuit de bevolking. De toekomstige huishoudensposities worden berekend op basis van hoe de bevolking eruit zal zien. De regionale huishoudensprognose wordt dus als extra laag over de regionale bevolkingsprognose heen gezet.
- Het ABF model wordt her en der verrast door asielzoekerscentra die komen en gaan. Dit levert in sommige gemeentes aparte resultaten op.

Algemeen:

- Bevolkingsprognoses zijn, zeker op de lange termijn, ‘zachte’ gegevens. De modellen die in deze evaluatie bekeken zijn, zijn zeer complex en hangen af van een groot aantal aannames.
- De aannames die gemaakt worden zijn voor een groot deel onbekend, dat wil zeggen dat het voor ons niet mogelijk was om de precieze veronderstellingen te achterhalen. We hebben het hier bijvoorbeeld over de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van werkgelegenheid.
- De veronderstellingen die wel bekend gemaakt worden hebben vaak een hoge onzekerheidsfactor. Buitenlandse migratiecijfers kunnen bijvoorbeeld beïnvloed worden door de komst van asielzoekerscentra, een numerus fixus op een bepaalde studie in het buitenland, of een beleidsverandering van een nieuwe regering.
- Een zeer belangrijke veronderstelling is de woningbouwprogrammering. Modellen verschillen hierin, omdat die programmering niet vastligt. Verschillende instanties hanteren verschillende aantallen, en de realisatie van plannen is vaak ook met onzekerheden omgeven. Niettemin sturen zij de prognose tot op zekere hoogte, vooral waar het gaat om de locatie van de bevolkingsgroei, en de huishoudenssamenstelling.

Enkele aanbevelingen:

- Het is zaak om flexibel om te springen met het gebruik van bevolkingsprognoses. In plaats van één mogelijke bevolkingsontwikkeling als de ware te beschouwen, is het gebruik van verschillende scenario's meer op zijn plaats. Wat gebeurt er als de economie tegenvalt? Wat zijn de gevolgen als rijke Randstedelingen toch massaal besluiten om te komen rentenieren in de rust en ruimte van het Noorden? In het verlengde hiervan strekt een regelmatige herijking van de scenario's ook tot de aanbevelingen.
- Een andere aanbeveling is dat men goed in de gaten houdt dat bevolkingen niet slechts bestaan uit hun totale cijfer. Bevolkingssamenstellingen zijn zeer divers in het regiogebied en verschillen ook erg over de twaalf gemeentes. Om het toch even te relateren aan woningbouw: houdt goed in de gaten voor welke bevolkingsgroepen u bouwt en waar u dit doet.

Inleiding

Bevolkingsprognoses kennen een behoorlijke traditie in Nederland. Sinds de jaren '80 van de vorige eeuw produceert het bedrijf ABF de bevolkingsprognose PRIMOS. Sinds enkele jaren is daar een nieuwe speler op de markt bijgekomen. Dit is de PEARL-prognose die voortkomt uit een samenwerkingsverband tussen het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. Deze prognoses proberen bevolkingstrends uit het verleden te vertalen naar de toekomst. Op deze manier kan er inzicht verkregen in hoe de Nederlandse bevolking er qua grootte en samenstelling over enkele jaren uit zal zien.

Bij het opstellen van bevolkingsprognoses spelen drie demografische componenten een belangrijke rol: natuurlijke groei, binnenlandse migratie en buitenlandse migratie. Buiten deze drie componenten zijn er geen manieren waarop een bevolking in omvang kan toe- of afnemen. Ze zijn op wel uit te splitsen naar respectievelijk, geboorte en sterfte, binnenlandse vestiging en vertrek, en immigratie en emigratie. De totstandkoming van de componenten hangt echter af van allerhande factoren, die van economische, beleidsmatige, of sociaal-culturele aard kunnen zijn. Zo kan werkgelegenheid een belangrijke pull-factor voor een bepaald gebied zijn, terwijl de emancipatie van vrouwen kan leiden tot uitstel- of zelfs afstelgedrag ten aanzien van geboortes.

Een belangrijke beleidsmatige factor is de toekomstige ontwikkeling van de woningvoorraad. In de bevolkingsprognoses wordt daarom ook een groot belang gehecht aan bouw- en sloopplannen. De relatie tussen bevolking en de woningvoorraad in de prognoses is wederkerig te noemen. Aan de ene kant kan geplande woningbouw nieuwe mensen naar een gebied laten trekken. Aan de andere kant kan deze geplande woningbouw bepaald zijn aan de hand van reeds bestaande prognoses. De zogenaamde 'kip-en-ei discussie' betreffende het onderwerp woningbouw wordt daarom veel gevoerd als het gaat om bevolkingsprognoses. In het vervolg van dit rapport kunt u zien hoeveel aannames er gemaakt worden om een bevolkingsprognose tot stand te laten komen. Bovendien zal duidelijk worden dat kleine verschillen in sommige veronderstellingen grote gevolgen kunnen hebben op de uitkomsten.

Dit rapport is bedoeld om de bevolkingsprognoses die de afgelopen jaren over het Regiogebied Groningen-Assen zijn verschenen te vergelijken. Het zal u dus niet precies vertellen hoeveel personen er in de toekomst in het Regiogebied Groningen-Assen zullen wonen. Ook zal het u niet vertellen hoeveel, en op welke plek, er in de toekomst woningen gebouwd moeten worden in het gebied. Dit rapport is bedoeld om verschillen tussen de prognoses te verklaren aan de hand van de afzonderlijke methodes die gebruikt worden en de veronderstellingen die daarbij horen.

Om te zien welke veronderstellingen en methodes van invloed zijn op de toekomstige grootte en samenstelling van de bevolking is ervoor gekozen om een analyse uit te voeren waarbij de eerder genoemde demografische componenten worden onderscheiden. Deze analyse zal allereerst voor het gehele regiogebied Groningen-Assen worden uitgevoerd. Vervolgens komen de afzonderlijke gemeentes aan bod. Op deze manier hopen wij u inzicht te geven in de drijvende krachten achter demografische veranderingen en de verschillende bevolkingsprognoses. Voordat we aan de cijfers toekomen, zal er een algemene bespreking van de prognoses en de gebruikte methodes plaatsvinden.

Voordat we aan de eigenlijke evaluatie beginnen willen we graag onze dank uitspreken aan de volgende personen voor de hulp die zij geboden hebben bij de totstandkoming van dit rapport: Mark ter Veer van het Planbureau voor de Leefomgeving, Maarten Vijncke en Co Poulus van ABF Research, Eddy Diekema en Jan Boelens van de provincie Drenthe, en Huub Hanssen van de provincie Groningen.

Prognoses

In dit rapport zullen in totaal vijf prognoses vergeleken worden, te weten PEARL uit 2009, PRIMOS Lokaal uit 2009, PRIMOS Online uit 2009, een ABF-prognose uit 2007 en de IPB prognose van de provincie Drenthe uit 2009. Hieronder volgt eerst een introductie van de verschillende bevolkingsprognoses. Daarna zal er per demografische component gekeken worden naar de methodes die de prognoses gebruiken.

De gebruikte modellen

PEARL

Deze prognose is in 2006 voor het eerst opgesteld door het Centraal Bureau van de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. De bedoeling was om met PEARL (Projecting population Events At Regional Level) een basis te vormen voor andere modellen, zoals voor de arbeids- en woningmarkt. In het document ‘achtergronden en veronderstellingen bij het model PEARL’ wordt aangegeven dat het model allereerst voortbouwt op “goede elementen van de regionale modellen die reeds bestaan” (De Jong, 2005). Zij bieden echter ook een meerwaarde in de vorm van de component allochtonen, waarbinnen een onderscheid is gemaakt naar eerste en tweede generatie. De huishoudensprognose wordt samengesteld aan de hand van de bevolkingsprognose. Dit betekent dat de microlaag in het model PEARL een huishoudenspositie bevat op basis waarvan de posities in de toekomst bepaald worden. De onzekerheid die PEARL heeft over het bepalen van de huishoudentypes wordt verder gekarakteriseerd door het niet publiceren van de types naar leeftijd en het afronden naar honderdtallen bij de uitkomsten. In dit rapport wordt de versie van PEARL uit 2009 gebruikt, waarin de bevolking en huishoudens worden voorspeld van 2010 tot en met 2040.

PRIMOS Online

Het model dat in dit rapport PRIMOS Online zal worden genoemd is in feite dé PRIMOS prognose van het bedrijf ABF. Dit model dient sinds lange tijd als een veelgebruikte basis voor het maken van beleid voor het ministerie van VROM en andere overheidsinstanties, en vormt ook de basis voor veel andere prognoses die beïnvloed worden door de bevolkingsontwikkeling. Deze prognose wordt opgesteld aan de hand van ontwikkelingen in de 4-cijferige postcodegebieden. Aan deze postcodegebieden worden woonmilieus toegekend die voor een belangrijk deel de aantrekkelijkheid van een bepaald gebied bepalen. De overgangen van huishoudens bepalen daarnaast voor een groot deel hoe een bevolking eruit komt te zien. Bij PEARL was dit precies omgekeerd. Dit model heet in dit rapport PRIMOS Online omdat deze op het internet beschikbaar is. Het probleem is echter dat de gegevens maar voor enkele jaren gepubliceerd zijn. Daarnaast is het ook niet mogelijk om inzicht te krijgen in demografische componenten. Het model wordt daarom wel in de vergelijking opgenomen, maar de cijfers kunnen niet verder verklaard worden.

PRIMOS Lokaal

Het model PRIMOS Lokaal werkt in grote lijnen hetzelfde als het standaard model van PRIMOS zoals bij de bespreking van demografische componenten zal worden uitgelegd. Het enige verschil is dat er bij PRIMOS Lokaal wordt uitgegaan van een wijk/buurt-indeling in plaats van de 4-cijferige postcodes. Hierdoor worden over het algemeen iets grotere deelgebieden beschouwd dan bij de normale PRIMOS. Dit hoeft niet goed of slecht te zijn. Volgens ABF Research sluit het in sommige gevallen beter aan bij de woonmilieus die ze nastreven en in andere gevallen wat minder. Omdat we van dit model wel de beschikking hebben over alle jaren en de demografische componenten zullen we op PRIMOS Lokaal veel dieper ingaan in dit rapport. Voor het gemak wordt PRIMOS Lokaal in het rapport simpelweg als PRIMOS aangeduid. Naar het bovengenoemde model van PRIMOS dat online beschikbaar is wordt verwezen met PRIMOS Online. Zowel PRIMOS Online als PRIMOS (Lokaal) zijn in 2009 tot stand gekomen.

ABF

De prognose die in dit rapport zal worden aangemerkt als ABF, is in feite een afgeleide van een oudere PRIMOS prognose uit 2007. Deze gegevens zijn ons doorgestuurd door de provincie Groningen. Het model is dus gebaseerd op PRIMOS, maar bevat een belangrijke aanname ten aanzien van de component binnenlandse migratie. Daardoor ontstaan er sommige gemeentes behoorlijke verschillen in vergelijking met de andere prognoses.

IPB Drenthe

Het IPB model is ook al weer ontwikkeld door ABF en geeft provincies de mogelijkheid om eigen prognoses te maken op gemeentelijk niveau. Het model werkt in zekere zin hetzelfde als de PRIMOS modellen, maar voor de provincie Drenthe zijn er enkele aanpassingen ingevoerd. Een belangrijke aanpassing is ook weer het binnenlands migratiecijfer. Het model is in augustus 2009 gepubliceerd door de provincie Drenthe.

De methodes van de gebruikte modellen

In dit deel van het rapport zal er verder worden ingegaan op het de gebruikte methodes van de modellen. De bespreking zal plaatsvinden aan de hand van de verschillende demografische componenten. Binnen deze componenten worden de prognoses globaal vergeleken, hierbij worden PRIMOS en PRIMOS Online als dezelfde methode gezien. Mocht er behoefte zijn aan een groter inzicht in de methodes dan willen wij graag verwijzen naar de rapporten waarin de modellen PEARL (De Jong, 2005) en PRIMOS (Heida en Van der Meer, 2007) uiteengezet worden.

Geboorte**PEARL:**

De volgende drie factoren vormen de basis voor het bepalen van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per gemeente:

- Gemiddeld kindertal per gemeente gebaseerd op de laatste drie jaar.
- Uitsplitsing gemiddeld kindertal naar rangnummer. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde leeftijd van de moeder bij geboorte van het kind naar rangnummer per gemeente.
- Het aandeel autochtonen en allochtonen in de gemeente.

De cijfers worden vervolgens consistent gemaakt met de nationale prognose van het CBS. De verschillen die bestaan tussen gemeentes worden in PEARL als constant verondersteld. Er wordt dus niet aangenomen dat in de ene gemeente het vruchtbaarheidscijfer anders zal veranderen dan in een andere gemeente.

PRIMOS:

Bij PRIMOS wordt een leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer per pariteit¹ afgeleid uit de nationale prognose van het CBS. Vervolgens spelen de huishoudensposities van de vrouwen een grote rol, waarbij twee veranderingen in de huishoudenspositie worden onderscheiden: toename van het aantal thuiswonende kinderen (geboortes), en de overgang van samenwonend zonder kind naar samenwonend met kind. Aan samenwonend zonder kind wordt de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid voor pariteit 1 (eerste kinderen) toegedeeld. Samenwonend met kind vormt de risicobevolking voor de hogere pariteiten (volgende kinderen). Deze hogere pariteitscijfers zijn in PRIMOS Lokaal samengevoegd tot één cijfer. Als deze cijfers bekend zijn dan wordt er per gemeente een vruchtbaarheidsverhoudingscijfer op losgelaten, zodat regionale verschillen aan bod komen.

¹ Het aantal keren dat een vrouw een kind gebaard heeft.

ABF en IPB Drenthe:

Van de berekeningsmethodes van de geboortecijfers van deze twee prognoses is minder bekend. Over de ABF prognose kunnen we uiteraard zeggen, dat hij op een soortgelijke manier als die van PRIMOS gedaan is. Over IPB Drenthe weten we in ieder geval dat die zich baseert op de nationale prognosecijfers van het CBS waarbij het verschil in vruchtbaarheid van de provincie Drenthe met de rest van Nederland in acht wordt genomen.

Conclusie:

De verschillende methodes voor de berekening van de geboortecijfers vertonen grote gelijkenissen. Grof gezegd wordt overal de nationale prognose van het CBS als uitgangspunt genomen waarbij vervolgens rekening wordt gehouden met de regionale verschillen. Toch vertonen de methodes van PEARL en PRIMOS enkele verschillen. PEARL splitst uit naar autochtoon en verschillende groepen allochtonen, terwijl in PRIMOS de huishoudenspositie een belangrijke positie inneemt. Dit kan in de berekening van de geboortecijfers uiteindelijk leiden tot wezenlijke verschillen.

Sterfte**PEARL:**

Net als bij de methode voor geboortes vormt de nationale prognose van het CBS het uitgangspunt voor het berekenen van de sterftcijfers. Leeftijdsspecifieke sterftcijfers zijn consistent met die van de nationale bevolkingsprognose. Vervolgens wordt er per gemeente gekeken in hoeverre de levensverwachting afwijkt van het landelijk gemiddelde. Hiervoor worden weer gemiddeldes genomen over de drie jaar voor de prognose. Op basis van deze cijfers worden de eerste leeftijdsspecifieke sterftekans berekend. Deze kunnen namelijk later nog aangepast worden, omdat de resulterende aantallen overledenen per gemeente overeen moeten komen met de nationale prognose.

PRIMOS:

Huishoudens spelen bij de berekening van de sterftcijfers van PRIMOS wederom een grote rol. De nationale sterftekans worden namelijk toegedeeld aan huishoudensposities per leeftijd en geslacht, waarbij samenwonenden lagere sterftekans hebben, en alleenstaanden en personen in institutionele huishoudens een grotere kans op overlijden. Vervolgens geeft een sterfteverhoudingscijfer de regionale verschillen aan. PRIMOS onderkent de grote fluctuaties in sterftcijfers en berekent de regionale verschillen daarom op basis van vijf jaar. Bovendien worden de sterfteverhoudingscijfers berekend per geslacht en vier leeftijdsklassen (0-24, 25-54, 55-64 en 65+).

ABF en IPB Drenthe:

Hiervoor geldt in principe hetzelfde als bij de geboortes. Wat wel met zekerheid gezegd kan worden is dat prognose van ABF een lagere levensverwachting hanteert dan de andere prognoses. Dit heeft te maken met het feit dat de prognose van ABF enkele jaren eerder is opgesteld dan de andere prognoses. Doordat de CBS prognoses ten aanzien van de levensverwachting de laatste jaren telkens hoger uitkwamen ontstaat hier dus een verschil tussen ABF en de overige prognoses.

Conclusie:

Het belang van huishoudens wordt ook bij de berekening van sterfte weer onderstreept voor het model PRIMOS. PEARL gaat meer uit van de individuele personen binnen een bevolking. ABF gebruikt een lagere levensverwachting. Hierdoor kunnen er zeer zeker verschillen ontstaan in de te verwachten sterftcijfers, en dan vooral in gemeentes met een sterk afwijkende huishoudensstructuur.

Binnenlandse migratie

Voor het berekenen van binnenlandse migratie worden gecompliceerde modellen gebruikt die rekening houden met een veelvoud aan factoren. Hieronder wordt een korte omschrijving gegeven van de belangrijkste factoren per methode. Een belangrijk gegeven in de modellen PEARL en PRIMOS is dat de binnenlandse migratie van een bepaalde gemeente een onderdeel is van een totaal migratiepatroon binnen Nederland. De vertrekkers uit een bepaalde gemeente zijn de vestigers in een andere gemeente, uiteraard resulterend in een totaal binnenlands migratiesaldo van nul.

PEARL:

De berekening van binnenlandse migratiecijfers bestaat in het model PEARL uit enkele te onderscheiden stappen. De eerste stap is een schatting van het aantal verhuizende personen, op basis van vertrekansen. Deze groep wordt in de tweede stap onderverdeeld in twee groepen: degenen die binnen een gemeente verhuizen (binnenverhuizers) en de groep die naar een andere gemeente verhuist (binnenlandse migranten). Voor de verandering van de bevolking zit de kneep hem natuurlijk in de tweede groep. Die wordt onderverdeeld in korte- en langeafstandsmigratie. Korteafstandsmigratie is meestal gerelateerd aan demografie en woningmarkt. Daardoor kunnen er grote fluctuaties ontstaan in de omvang van deze migratie. Langeafstandsmigratie wordt vaak beïnvloed door werk en opleiding, en is vrij stabiel. De migratie over lange afstand wordt daarom ook gemodelleerd aan de hand van bestemmingspatronen die onafhankelijk in de tijd zijn. De bestemmingen van migranten over korte afstand worden bepaald volgens een afstandsmodel. Hierbij zijn aantrekkelijkheid van een gemeente en de afstand tussen de gemeente van vertrek en vestiging van belang. In de laatste stap worden de vraag en aanbod in woonruimte met elkaar in overeenstemming gebracht.

PRIMOS:

Binnen PRIMOS worden drie soorten van binnenlandse migratie onderscheiden. Interregionale migratie en woningmarkt migratie zijn hiervan de belangrijkste en vergelijkbaar met lange- en korteafstandsmigratie in PEARL. Daarnaast is er nog een aparte groep institutionele migranten die verhuizen naar institutionele voorzieningen. Interregionale en woningmarkt migratie kunnen elkaar overlappen, er is dus geen sprake van verhuizingen binnen regio's en verhuizingen buiten regio's. Migranten die binnen de regio een woning zoeken krijgen namelijk concurrentie van migranten van buiten de regio. Verder kunnen deze woningmarkt migranten door de schaarste op de regionale woningmarkt ook buiten de regio terecht komen. PRIMOS onderscheidt twee belangrijke stappen. De eerste stap omvat een prognose van de vestigers en vertrekkers in een bepaalde regio. De tweede stap geeft de vestigers een plaats op de regionale woningmarkt. Bij de toedeling van vestigers speelt het woonmilieu van de ontvangende gemeente een belangrijke rol

ABF en IPB Drenthe

De veronderstelling van een constant niveau van binnenlandse migratie (zowel vestiging als vertrek) van ABF zorgt ervoor dat deze hele prognose eigenlijk niet serieus genomen kan worden. Ongetwijfeld zal ABF in sommige gevallen dicht bij de waarheid zitten, maar zoals te zien zal zijn in de bespreking van de verschillende gemeentes moet er van deze component niet al te veel verwacht worden van ABF. Een constant niveau van binnenlandse migratie houdt namelijk geen enkele rekening met woningbouwplannen, die toch een groot deel van het binnenlands migratiesaldo bepalen. De prognose van IPB Drenthe gebruikt in haar prognose een zelfde soort aanname waarbij de toekomstige binnenlandse migratiesaldi worden afgeleid uit de gemiddelden van de afgelopen jaren, waarbij wel rekening wordt gehouden met toekomstige woningbouw. Hier komt een cijfer uit naar boven dat als constant wordt verondersteld. Hierbij moet nog aangetekend worden dat er voor de Regio Groningen-Assen een apart hoofdstuk in het rapport is opgenomen waarbij vier scenario's voor binnenlandse migratie worden opgesteld. Eén scenario gaat uit van de woningbouwafspraken binnen de Regio Groningen-Assen van januari 2008. De anderen zijn op basis van trends uit het verleden of nul-migratie. Het publiceren van de verschillende scenario's geeft een goed beeld van de 'zachtheid' van prognoses.

Conclusie:

De berekening van binnenlandse migratie is een ingewikkeld proces, waarbij vele zaken spelen. Zoals gezien kon worden bij de methodes die PEARL en PRIMOS gebruiken, is de samenstelling van de woningvoorraad toch de belangrijkste component in dit geheel. Geen ruimte op de woningmarkt betekent namelijk dat nieuwkomers zich alleen kunnen vestigen op plekken die door de vertrekkers zijn opengelaten. Een toekomstige groei van de bevolking is in het geval van een gelijkblijvende woningvoorraad daarom ook niet aan de orde. Naast de woningvoorraad is het totale aantal huishoudens en de opbouw van de huishoudens van belang. Verschillende huishoudentypes hebben namelijk verschillende voorkeuren van woningtypen. Als deze niet op elkaar aansluiten heeft dit uiteindelijk ook invloed op de bevolkingsomvang en bevolkingssamenstelling.

Buitenlandse migratie*PEARL:*

De regionale prognose van PEARL neemt de nationale prognose als uitgangspunt als het gaat om buitenlandse migratie. In tegenstelling tot binnenlandse migratie heeft buitenlandse migratie wel invloed op de omvang van de totale Nederlandse bevolking. PEARL splitst de buitenlandse migratie uit naar immigratie en emigratie. Vervolgens wordt er bij de verdeling van de immigratie over de regio's allereerst gekeken naar de trends uit het verleden, waarbij de herkomst van de buitenlandse immigrant een belangrijke factor is. Deze wordt gekoppeld aan het aandeel mensen van een bepaalde herkomst die al in een gemeente aanwezig zijn. Verder maakt PEARL gebruik van een concentratie-index om onder andere de aantrekkelijkheid van een regio mee te nemen in de verdeling. De nationale emigratie wordt eveneens over de regio's gespreid aan de hand van een concentratie-index.

PRIMOS:

Ook bij de PRIMOS prognoses wordt een onderscheid gemaakt tussen immigratie en emigratie. De te verwachten immigratie per gemeente wordt geschat op basis van voorgaande jaren. Hierbij wordt aan de meest recente jaren een hoger gewicht toegekend. De immigratie wordt bepaald voor leeftijds-, geslachts-, en geboorteland-specifieke factoren. Op basis van deze factoren wordt er ook onderverdeeld naar gemeentes. Ten eerste krijgen gemeentes die sterker groeien een groter aandeel van de totale Nederlandse migratie toegewezen. Daarnaast wordt er gekeken of een groep uit een bepaald geboorteland oververtegenwoordigd is in een bepaalde gemeente, is dit het geval, dan krijgt deze gemeente ook een groter aandeel van de immigranten uit dit geboorteland toegewezen. Bij emigratie wordt ook uitgegaan van de landelijke prognose. Vervolgens wordt er gekeken naar de bevolkingsomvang van de gemeente en het relatieve aandeel dat gemeentes hebben gehad in de voorgaande emigratiestromen.

ABF en IPB Drenthe:

Over de aannames van ABF en IPB Drenthe is wederom weinig bekend. De methode van ABF zal waarschijnlijk nauw samenhangen met die van PRIMOS. Van IPB Drenthe is bekend dat ze uitgaan van een licht stijgend buitenlands migratieoverschot, in verband met een verhoogde immigratie van personen uit de nieuwe EU-lidstaten.

Conclusie:

De methodes die gebruikt worden ten aanzien van buitenlandse migratie zijn minder ingewikkeld dan die van binnenlandse migratie, en komen in essentie neer op een verdeelmodel op basis van verdeelsleutels die gebaseerd zijn op het verleden. Hierbij moet aangetekend worden dat buitenlandse migratie aan grote fluctuaties onderhevig is, zeker op regionaal niveau.

Woningvoorraad

Omdat de woningvoorraad een belangrijke plaats inneemt in de methodes van PEARL en PRIMOS is het zaak om iets dieper in te gaan op de aannames die hierover gemaakt worden. Bij PEARL bepaalt men de toename van de woningvoorraad door allereerst te kijken naar de convenanten die gesloten zijn met 20 stedelijke regio's. Deze worden uitgelijnd met de provinciale ramingen. Vervolgens wordt de getallen die hieruit voortkomen toegewezen aan de gemeentes aan de hand van waarnemingen in de woningbouwproductie en de afgegeven woningbouwvergunningen. Ook wordt er rekening gehouden met hoeveel woningen er gebouwd moeten worden als in alle gemeentes het totale migratiesaldo 0 zou zijn. Bij PRIMOS wordt er in de eerste jaren gebruikt gemaakt van het provinciaal aangeleverde nieuwbouwprogramma, dat wordt verdeeld over de gemeentes. In de hier geëvalueerde versie van PRIMOS is dat tot 2014. Daarna wordt een deel van het nieuwbouwprogramma 'vastgezet' en het overige deel bepaald door huishoudens- en bevolkingsontwikkelingen. Na 10 jaar worden de natuurlijke componenten van de demografische groei als leidend gezien. Helaas hebben we maar voor een deel de beschikking over de aannames ten aanzien van woningbouw.

Regiogebied Groningen-Assen

Achtergronden

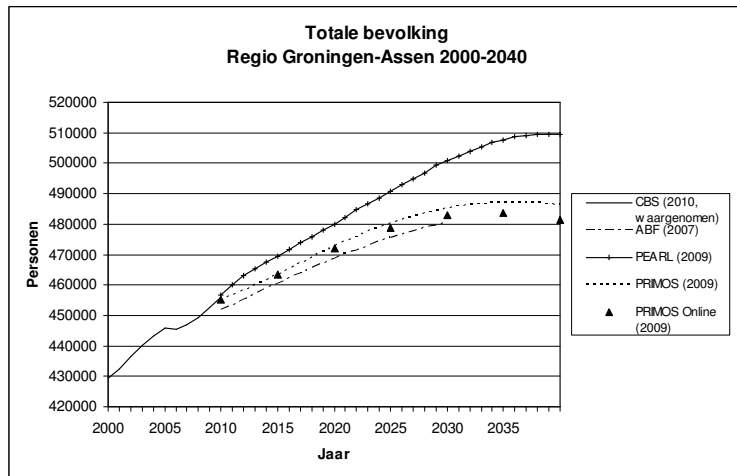
De regio Groningen-Assen is een uniek gebied in Nederland, zeker op demografisch gebied. Ten eerste hebben we te maken met de gemeente Groningen die met specifieke kenmerken een magneetfunctie heeft die het regiogebied overschrijdt. De gemeente Assen is een andere sterke gemeente in de regio, die garant staat voor een belangrijk aandeel in de werkgelegenheid. Deze twee gemeentes worden omgeven door een tiental gemeentes die met recht de predi-caten landelijk wonen, rust en ruimte toebedeeld krijgen. Dit zijn typische forensengemeentes die voor opleiding en werk voor een niet onbelangrijk deel afhankelijk zijn van de zojuist genoemde steden.

De gemeente Groningen vervult hierbij natuurlijk de belangrijkste functie. Uitgebreid hoger onderwijs en grote werkgevers als het UMCG en de Gasunie zorgen ervoor dat deze gemeente een onvervangbare plaats in heel Noord-Nederland inneemt op educatief en economisch gebied. Nederland is echter groter dan alleen het Noorden en daarom heeft Groningen ook de functie van een roltrap voor jongeren. Zij trekken weg uit de kleinere plaatsen om een opleiding te volgen in de stad, maar daarna lonkt voor velen de Randstad. Ondanks de grote toestroom van studenten heeft Groningen daarom in het verleden meer dan eens te maken gehad met een vertrekoverschot.

Dit vertrekoverschot is niet alleen ontstaan door de aantrekkingskracht van de Randstad. De omliggende gemeentes hebben zeker geprofiteerd van de studenten die wel een baan in de buurt konden vinden. Zij vormden gezinnen waarmee zij liever iets buiten de stad wilden gaan wonen. De afstand tussen woon- en werkplek blijkt hier toch wel degelijk van groot belang. Het regiogebied Groningen-Assen grenst namelijk aan de Eemsdelta, één van de sterkst krimpende regio's in Nederland. De angst dat deze bevolkingskrimp overslaat op een gemeente uit het regiogebied is uiteraard aanwezig. Waarom zou Ten Boer bijvoorbeeld niet krimpen terwijl Loppersum dit wel doet? Een antwoord op deze vraag is niet eenvoudig en ook niet het doel van dit rapport. We kunnen hier wel over zeggen dat prognoses die besproken gaan worden rekening houden met de situatie buiten de regio Groningen-Assen. Eventuele groei in Ten Boer zou daarom juist voor een deel kunnen bestaan door de krimp in Loppersum.

Bevolkingsomvang

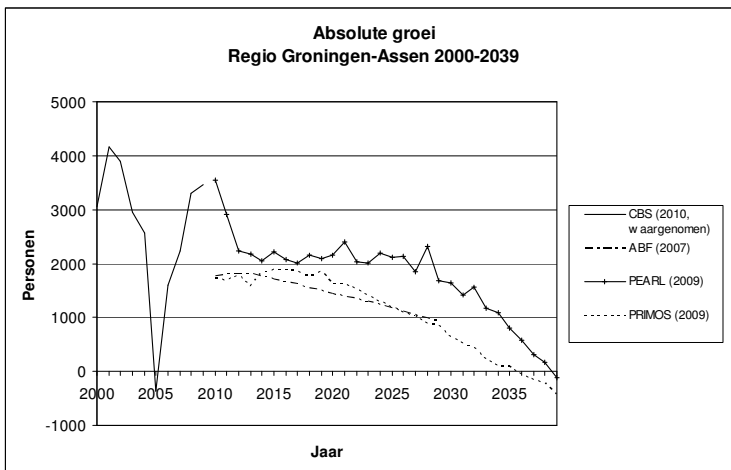
Alle prognoses voor het totale regiogebied Groningen-Assen laten een groei van de bevolking zien tot omstreeks 2035. Daarna vlakken de prognoses van PEARL en PRIMOS iets af, waarbij de prognose van PRIMOS zelfs rekening houdt met lichte krimp tot 2040. De prognose van ABF valt in 2030 behoorlijk lager uit dan die van PEARL, welke de meest optimistische van de drie is.

In de figuur met absolute groei is het goed te zien dat alle prognoses rekening houden met afvlakkende groei.

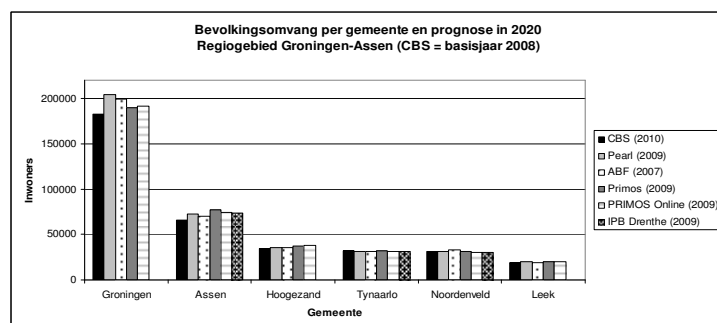
De absolute groei van 3500 personen per jaar uit 2009 zal niet meer gehaald worden. Volgens PRIMOS zal de regio te maken krijgen met

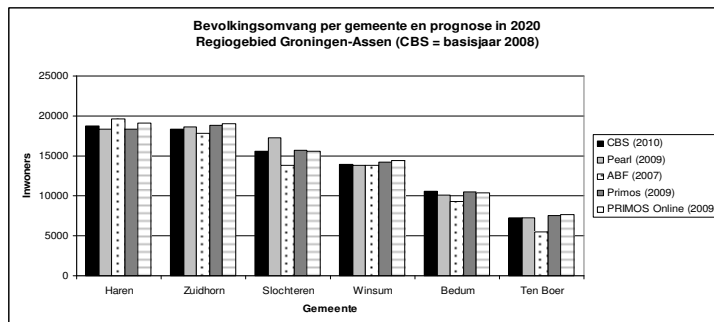
krimp van de totale bevolking in 2035, terwijl dat voor PEARL in het laatste jaar van de prognose pas te zien is. Verder is in deze grafiek te zien dat de regio in het jaar 2004 ook al te maken heeft gehad met krimp. Bij de bespreking van de verschillende componenten van de bevolkingsgroei komt dit nog aan bod. Het toont in ieder geval aan dat gerealiseerde bevolkingsgroei een grillig verloop kan hebben, in tegenstelling tot de vrij soepel afvlakkende prognoses.

Spreiding over gemeentes

We hebben zojuist gezien dat er grote verschillen bestaan tussen de verschillende prognoses als het gaat om de totale bevolkingsomvang van de regio Groningen-Assen. De grafieken die hiernaast staan geven aan hoe die verschillen over de gemeentes zijn verdeeld. Hier zien we in 2020 al dat de grootste verschillen voortkomen uit de grootste gemeentes: Groningen en Assen.

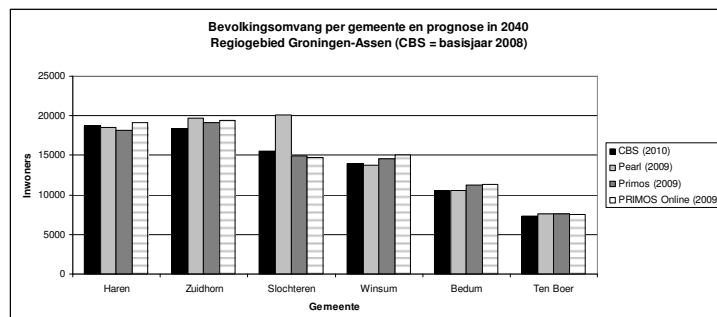
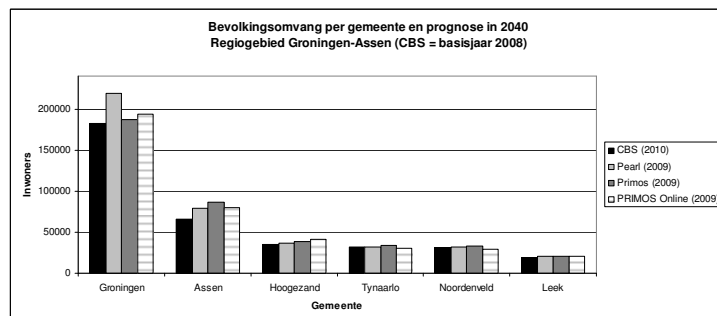

In de gemeente Groningen kunnen we zien dat PEARL ruim 14.000 inwoners meer verwacht dan PRIMOS in 2020. ABF ligt dichterbij PEARL, PRIMOS Online ligt dichterbij PRIMOS. Het verschil tussen PEARL en PRIMOS in de gemeente Groningen is bijna twee keer zo hoog als het verschil voor het gehele

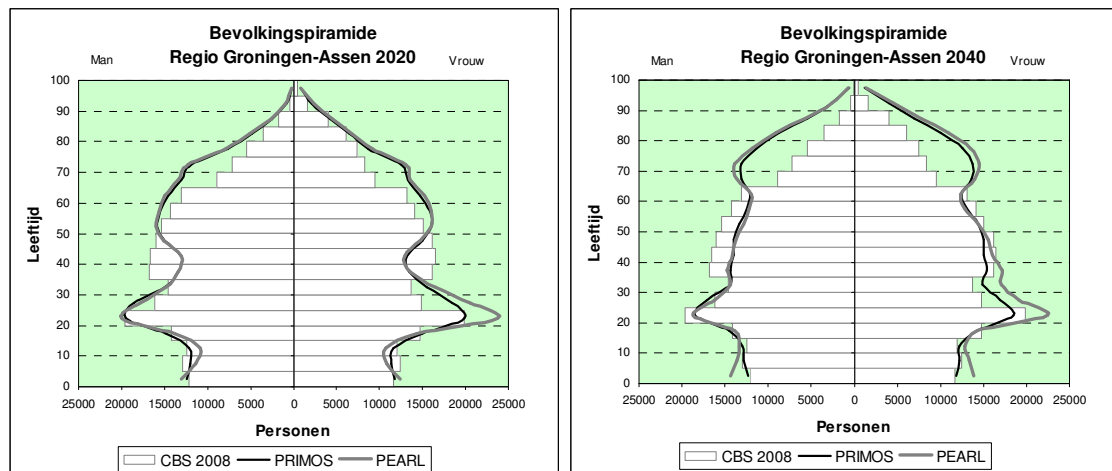
regio gebied. Dit zou moeten betekenen dat in de andere gemeentes PRIMOS een hogere inschatting maakt dan PEARL. Op de gemeente Slochteren na is dit inderdaad het geval. Vooral voor Assen, Tynaarlo en Hoogezand-Sappemeer gaat PRIMOS uit van een hoger inwonertal dan PEARL.

In 2040 zijn deze verschillen nog duidelijker zichtbaar. PEARL ziet in de gemeente Groningen rond de 30.000 inwoners meer wonen dan de PRIMOS prognoses. In de gemeente Slochteren is dit meer dan 5.000. PRIMOS daarentegen, schat de gemeente Assen ruim 7.000 personen hoger in dan PEARL. Daarbij komt dat de PRIMOS-prognoses voor de andere Drentse gemeentes ook hoger liggen dan bij PEARL. Voorlopig kunnen we dus concluderen dat de verschillen tussen de prognoses voor het hele regio gebied allereerst ontstaan door andere schattingen voor de gemeente Groningen. Dit verschil wordt iets afgezwakt door andere verwachtingen in de Drentse gemeentes en de gemeente Hoogezand-Sappemeer. Ook de kleinere gemeentes Winsum en Bedum profiteren bij PRIMOS duidelijk meer dan bij PEARL.

Bevolkingssamenstelling

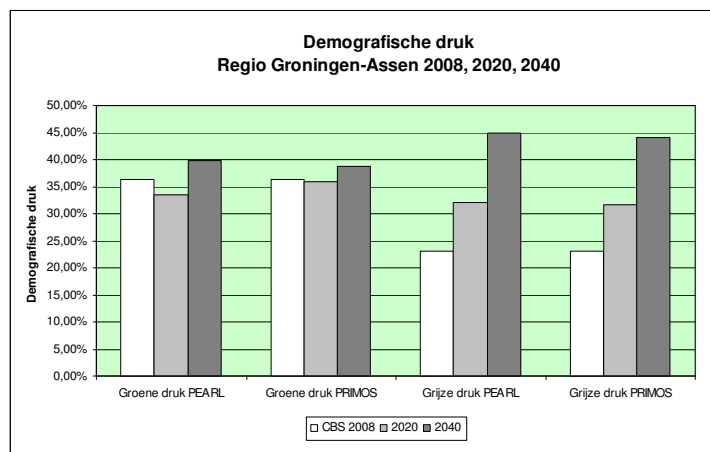
Naast de spreiding over de gemeentes is het ook belangrijk om te kijken naar waar de verschillen over de gehele regio qua bevolkingssamenstelling vandaan komen. Als we kijken naar de bevolkingspiramide van 2020 is te zien dat de groei van de bevolking bij zowel PEARL als PRIMOS vooral wordt veroorzaakt door de groei van het aantal 50-plussers. In 2040 is dit verschil alleen maar duidelijker.

Het verschil tussen PEARL en PRIMOS is in 2020 vooral te verklaren door een groter aantal vrouwen in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar. In 2040 is dit nog steeds het geval, maar zien we ook de gevolgen van de oververtegenwoordiging van jonge vrouwen. Het aantal personen in de leeftijdscategorie 0 tot 10 jaar is namelijk zowel bij de mannen als vrouwen gestegen. Extra vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorie betekent dus automatisch meer jonge kinderen. De grote vraag is natuurlijk waar deze extra vrouwen vandaan komen. Omdat we zojuist hebben gezien dat het grootste verschil tussen PEARL en PRIMOS wordt gemaakt door de gemeente Groningen ligt de oorzaak van de extra vruchtbare vrouwen waarschijnlijk ook in deze gemeente. We komen hier later in meer detail op terug als we de gemeente Groningen apart bespreken.

Als we kijken naar de demografische druk in het gehele regiogebied Groningen-Assen komen we tot de conclusie dat er niet een heel groot verschil ontstaat tussen de prognoses van PRIMOS en PEARL. De groene druk daalt bij PEARL in 2020 iets sterker dan bij PRIMOS. Dit heeft voor een deel te maken met een kleiner aantal personen in de leeftijdscategorie 0 tot 20 jaar bij PEARL, maar ook met de grotere groep 20 tot 65-jarigen. Hierbij moeten we ook weer

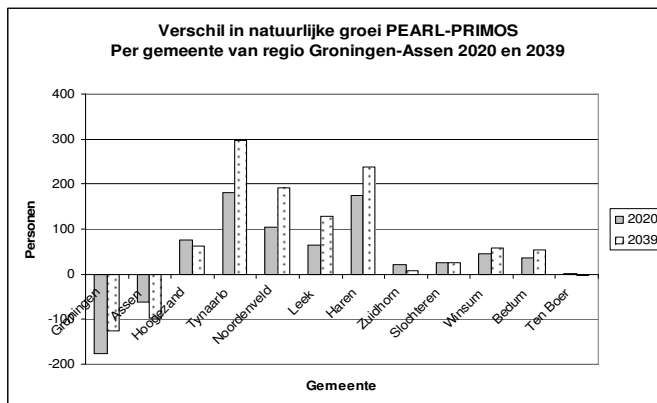
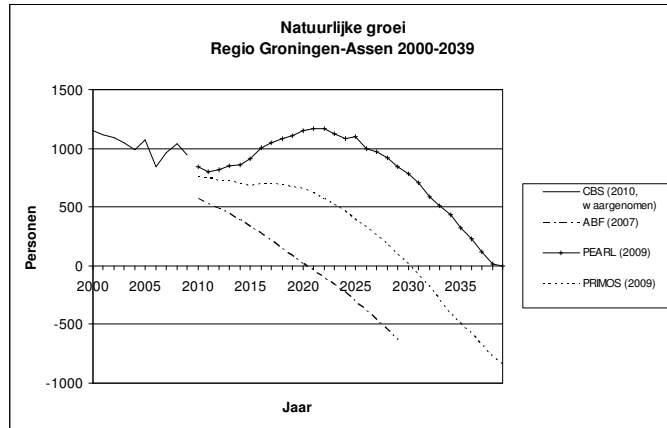
refereren aan het hogere aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd. Dat de groene druk in 2040 bij PEARL weer hoger ligt, komt namelijk door deze vrouwen die kinderen krijgen. De grijze druk neemt over het hele gebied behoorlijk toe bij beide prognoses. We zullen echter nog zien dat er

per gemeente duidelijke verschillen kunnen ontstaan in de bevolkingssamenstelling en de daarbij horende demografische druk.

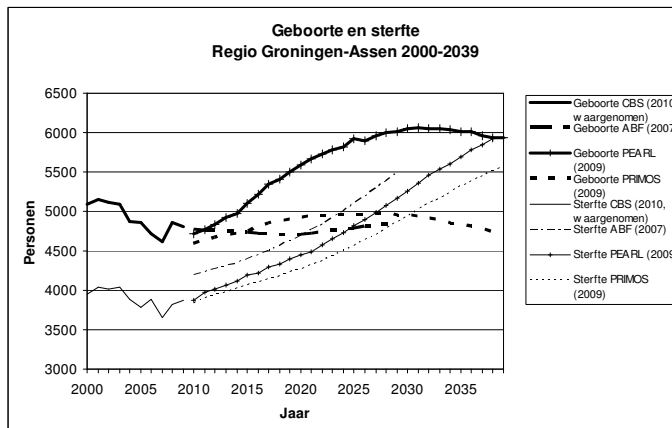
Natuurlijke groei

In lijn met de toenemende vergrijzing laten alle prognoses een dalende natuurlijke groei zien. Hierbij voorspelt de prognose van ABF in 2020 al meer sterftegevallen dan geboortes. Bij PRIMOS komt het omslagmoment in 2030, en bij PEARL pas weer in 2040 (natuurlijke groei: -5). De geobserveerde trend van de natuurlijke groei verloopt een stuk minder grillig dan die van de totale groei en het is daarom duidelijk dat grote schommelingen in de prognoses vooral veroorzaakt worden door de component migratie. Natuurlijke groei is een vrij stabiel gegeven, afhankelijk van de aannames die gemaakt worden. Zo is het hier opvallend is dat de verschillen tussen de prognoses PEARL en PRIMOS wat betreft natuurlijke groei in een groot aantal jaren meer dan 500 personen per jaar bedraagt.

Als we kijken naar hoe deze verschillen zijn verdeeld over de gemeentes komen we tot een verrassende conclusie. We zien namelijk dat de natuurlijke groei in Groningen en Assen bij PEARL lager ligt dan bij PRIMOS. Bij alle overige gemeentes (op Ten Boer na) is het omgekeerde het geval. Dit is opmerkelijk, omdat we hebben gezien dat de totale bevolking van de gemeente Groningen harder groeit bij PEARL dan bij PRIMOS.

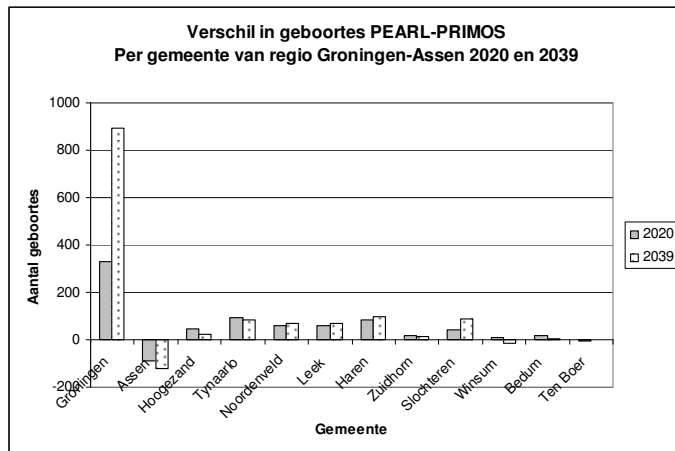
Zoals reeds besproken, is de natuurlijke groei een saldo van geboorte minus sterfte. Om meer inzicht te krijgen in hoe de verschillen in natuurlijke groei ontstaan, zullen we daarom deze componenten moeten bekijken. In een de overzichtsgrafiek van de twee componenten valt te zien dat het aantal geboortes een behoorlijk stuk hoger ligt bij PEARL dan bij de andere prognoses die ongeveer met elkaar overeenkomen. Het aantal sterftes loopt bij alle prognoses op, maar heeft een hoger aanvangspunt bij ABF. PEARL en PRIMOS starten wel op eenzelfde waarde, maar PEARL stijgt iets sterker dan PRIMOS. Om te zien hoe deze aantallen geboortes en sterftes tot stand komen, zullen we de componenten afzonderlijk moeten analyseren.

Geboortes

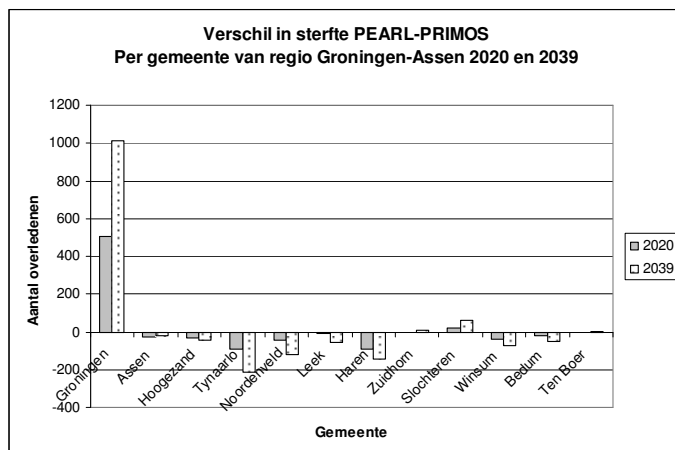
We hebben zojuist gezien dat het aantal geboortes van de PEARL-prognose ver boven de andere prognoses uitkomt. De vraag is of er, net als bij de totale cijfers van natuurlijke groei, een onderscheid bestaat tussen sommige gemeentes. En dat onderscheid is zeker te zien. Van de 500 geboortes die PEARL meer voorspelt ten opzichte van PRIMOS in 2020 zijn er ruim 300 afkomstig uit de gemeente Groningen. Alleen in Assen verwacht PRIMOS meer geboortes dan PEARL. In de rest van de gemeentes is PEARL namelijk weer

in het voordeel. In 2040 is er een nog veel groter verschil tussen het aantal geboortes en dit verschil kan bijna helemaal toegeschreven worden aan de gemeente Groningen. We kunnen dus voorlopig concluderen dat de gemeente Groningen een groot deel van de verschillen tussen PEARL en PRIMOS in geboortes verklaart. In het speciaal aan de gemeente Groningen gewijde hoofdstuk komen we hierop terug. Opvallend is natuurlijk wel dat ondanks het enorme aantal geboortes het saldo natuurlijke groei bij de gemeente Groningen lager ligt bij PEARL dan bij PRIMOS. Over de verschillen tussen PEARL en PRIMOS ten aanzien van het aantal sterfgevallen per gemeente kunnen we ons dan ook al wel een voorstelling maken.

Sterfte

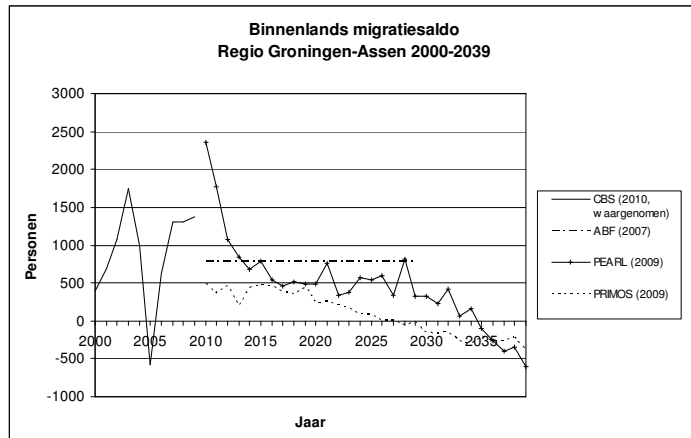
We zien inderdaad dat het aantal sterfgevallen in de gemeente Groningen bij PEARL hoger ligt dan bij PRIMOS. Op de gemeente Slochteren na is het aantal sterfgevallen in de overige gemeentes bij PEARL lager dan bij PRIMOS. Het aantal sterfgevallen dat PEARL voorspelt in Groningen is zó hoog, dat de het hogere aantal geboortes teniet wordt gedaan en er een negatief natuurlijk groeisaldo uit voortkomt. In de gemeente Assen haalt het lagere aantal sterfgevallen van PEARL ten opzichte van PRIMOS het niet bij het mindere aantal geboortes. Ook hier is dus natuurlijke krimp zichtbaar. Bij zo ongeveer alle overige gemeentes geldt dat er bij PEARL meer geboortes zijn en minder sterftes dan bij PRIMOS. Daar ligt de natuurlijke groei bij PEARL dus hoger dan bij PRIMOS. Deze ietwat kleinere gemeentes zorgen er wel voor dat het natuurlijke groeisaldo bij PEARL het hoogst uitkomt van alle prognoses.

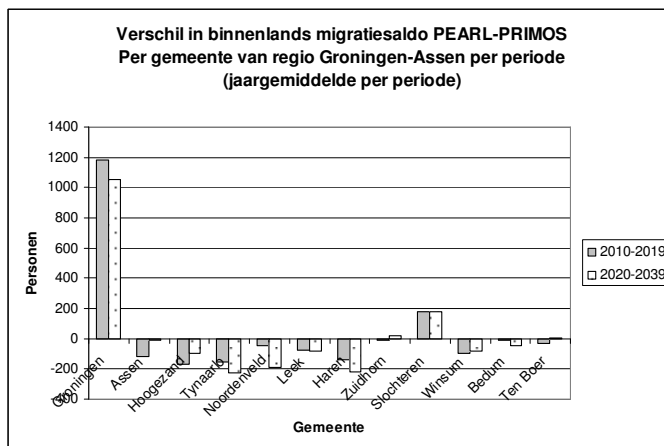
Verder is het ook goed te zien dat het aantal sterfgevallen bij PEARL hoger ligt dan bij PRIMOS in de gemeentes waar zij ook meer bevolkingsgroei verwachten. Aangezien het aantal sterfgevallen in belangrijke mate afhankelijk is van het aandeel personen in de oudere leeftijdscategorieën lijkt er sprake te zijn van een bijzondere situatie. De groei van de bevolking in de gemeentes is afhankelijk van de vestigingsplaatsen van mensen in de oudere leeftijdscategorieën. Dit wordt verder onderzocht bij de afzonderlijke gemeentes.

Binnenlandse migratie

Bij het saldo van binnenlandse migratie is allereerst een dip te zien in de waargenomen waarden van het CBS. Deze dip correspondeert met wat we zagen in de grafiek voor totale groei. Al kunnen we nu al zien dat we hier slechts te maken hebben met een vertrekoverschot van ruim 500 personen, terwijl de natuurlijke groei in 2005 meer dan 1.000 personen was. Er zal dus ook nog een behoorlijke dip in het buitenlandse migratiesaldo moeten zitten om de krimp in de regio van 2005 te verklaren.

Als we kijken naar de prognoses vallen enkele zaken op. Allereerst is het goed zichtbaar dat de prognoses van PEARL en PRIMOS een dalende ontwikkeling van het binnenlands migratiesaldo laten zien. Bij ABF is dit een rechte lijn. Dit komt omdat deze prognose de veronderstelling maakt dat zowel vestiging als vertrek constante factoren zijn. Bij PEARL en PRIMOS is het binnenlands migratiesaldo afhankelijk van allerlei zaken, waarbij woningbouw een grote rol speelt. Aangezien het saldo van ABF ruim positief is (ieder jaar plus 787 personen), zijn de gevolgen voor het absolute cijfer van de totale groei van de regio nog positief. Dit ondanks de negatieve natuurlijke groei die we al hebben waargenomen. Kijken we naar de prognoses van PEARL en PRIMOS dan komt PEARL tot 2036 ieder jaar hoger uit dan PRIMOS. Vooral de enorme piek van PEARL in 2010 is opvallend. Daarbij komt dat deze piek ook niet eenmalig is, maar over enkele jaren afvlakt. Op deze manier komt het binnenlandse migratiesaldo bij PEARL in de eerste jaren behoorlijk hoger uit dan bij PRIMOS en ABF.

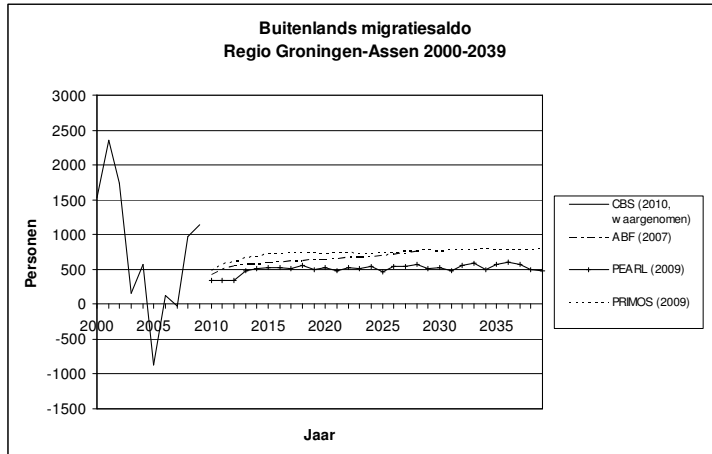

Hoe dit verdeeld is over de gemeentes kan bekeken worden in de volgende grafiek. Het is bij het bekijken van de grafiek belangrijk om in acht te nemen dat het saldo per gemeente ook kan ontstaan door vestiging en vertrek binnen het regiogebied. Het totale saldo van de regio kan wel afgezet worden tegen de rest van Nederland, dit is per gemeente niet mogelijk. Waarmee wordt bedoeld dat we vestiging en vertrek niet uit kunnen splitsen naar locatie van vestiging en vertrek. Daarnaast heeft de binnenlandse migratie een grillig verloop en kijken

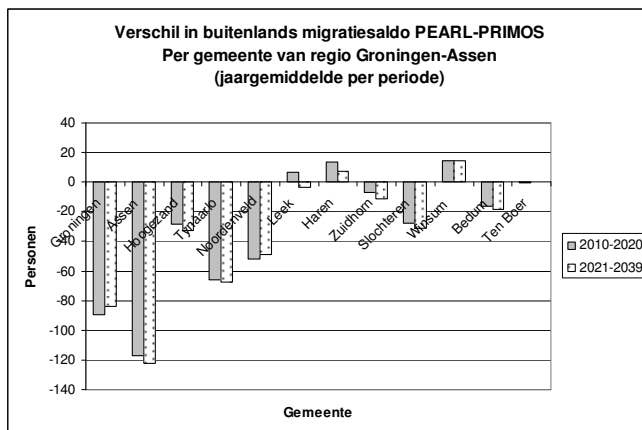
we daarom naar gemiddeldes per periode. In de grafiek is duidelijk dat de trend die we bij absolute groei ook hebben gezien wordt gevolgd door het binnenlandse migratiesaldo. Groningen en Slochteren groeien dus voornamelijk door het binnenlands migratiesaldo. We komen straks nog op het onderwerp woningbouw bij het behandelen van de huishoudens, maar het is niet geheel verrassend dat Groningen en Slochteren samen de woonwijk Meerstad aan het bouwen zijn. De verwachtingen over deze nieuwe wijk, verschillen dus waarschijnlijk per prognose. Er is hier wel sprake van een uitruil, want een deel van de mensen die bij PRIMOS niet in Groningen of Slochteren terechtkomen, gaat in één van de tien andere gemeentes wonen.

Buitenlandse migratie

In tegenstelling tot de vorige twee componenten zien we dat het buitenlands migratiesaldi van de prognoses voor het regiogebied Groningen-Assen op het eerste gezicht aardig overeenkomen. Door de enorme piek in 2001 hebben we echter te maken met een grote schaal in deze grafiek. PRIMOS gaat uit van het hoogste getal en PEARL van het laagste, en de verschillen lopen toch op tot een jaarlijks gemiddelde van meer dan 300 personen in het voordeel van PRIMOS.

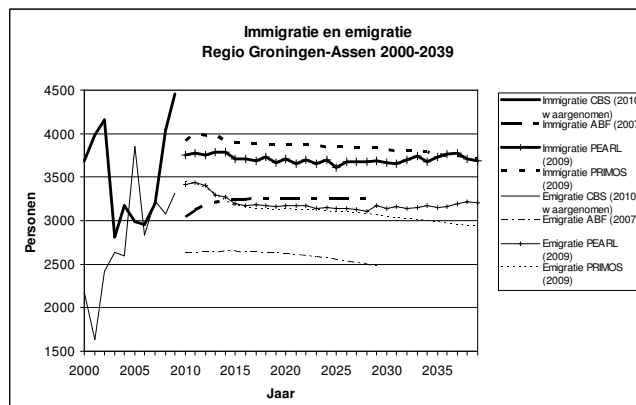

Als we kijken naar hoe deze verschillen tussen de buitenlandse migratiesaldi over de gemeentes zijn verdeeld zien we dat het grootste deel van het verschil wordt veroorzaakt door de grootste gemeentes (Groningen en Assen). Dit is een opmerkelijke situatie aangezien beide methodes gebruikmaken van een verdeelmodel op basis van de nationale prognose. Een verklaring voor dit verschil zit in de berekening van de immigratiecijfers. Daar zitten toch behoorlijke verschillen in, zoals bij de berekening van de gemiddelde waarden van de afgelopen jaren. PRIMOS kent hierbij gewicht toe aan recentere jaren. Voor zover bekend gebeurt dit bij PEARL niet. Zo vallen de immigratiecijfers van PRIMOS iets hoger uit, omdat de laatste jaren een hoger immigratiecijfer is gemeten.

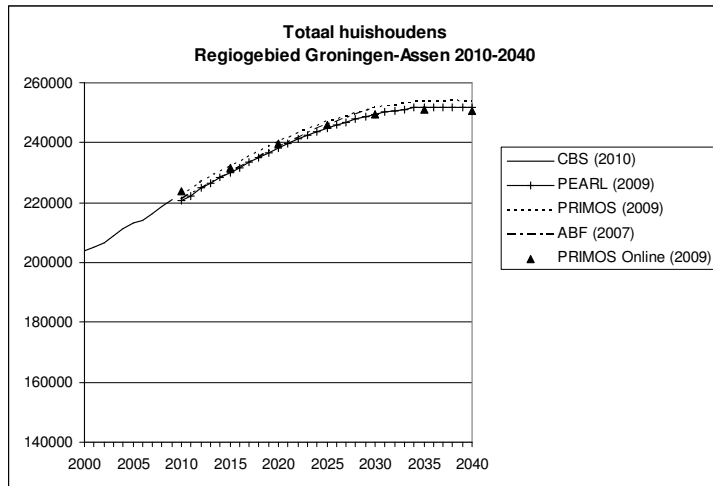
PRIMOS kent hierbij gewicht toe aan recentere jaren. Voor zover bekend gebeurt dit bij PEARL niet. Zo vallen de immigratiecijfers van PRIMOS iets hoger uit, omdat de laatste jaren een hoger immigratiecijfer is gemeten.

We kunnen in de waargenomen trend van het CBS ook duidelijk zien dat het buitenlandse migratiesaldo een lastig te voorspellen component is. Hoge pieken worden afgewisseld met forse dalen. Dit is wel anders dan de mooie vlakke lijnen die geprognosticeerd worden. Het dal in 2005 werd vooral veroorzaakt door hoge emigratiecijfers in dat jaar. Dit is een vreemde piek die vooral verklaard kan worden door het saldo correcties op de bevolkingsstatistieken in de gemeente Groningen die aan de emigratiecijfers worden toegevoegd. We zien dat buitenlandse migratie een grillig verloop kent en een redelijke invloed heeft op de cijfers van sommige jaren. Over het algemeen zijn de verschillen tussen immi- en emigratie een stuk kleiner dan bij het binnenlands migratiesaldo.

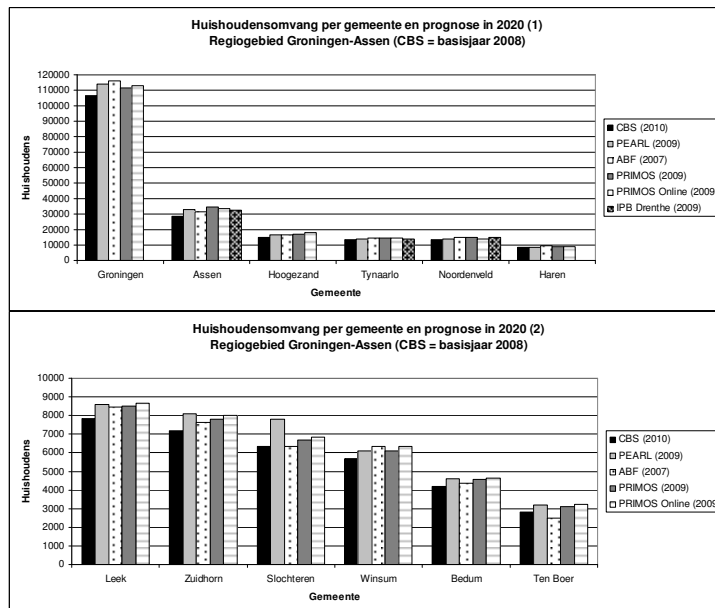
Huishoudensomvang

Waar bij de cijfers over de bevolking grote verschillen waren te zien ten aanzien van het totale cijfer, is er op het gebied van totaal aantal huishoudens nauwelijks verschil waar te nemen. Alle prognoses voorzien een gestage groei van ongeveer 20.000 extra huishoudens tot en met 2020. Daarna zal de groei iets afvlakken. In de laatste 20 jaar van de prognose worden er nog omstreeks 10.000 extra huishoudens verwacht. In dit hoofdstuk zullen we ons eerst richten op de verdeling van het aantal huishoudens over de gemeentes. Op basis van de bevolkingscijfers kunnen we hier toch uitgaan van behoorlijke verschillen tussen de gemeentes bij de prognoses en huishoudens. We zullen daarom eerst kijken hoe de toekomstige huishoudens over de gemeentes verdeeld zullen zijn.

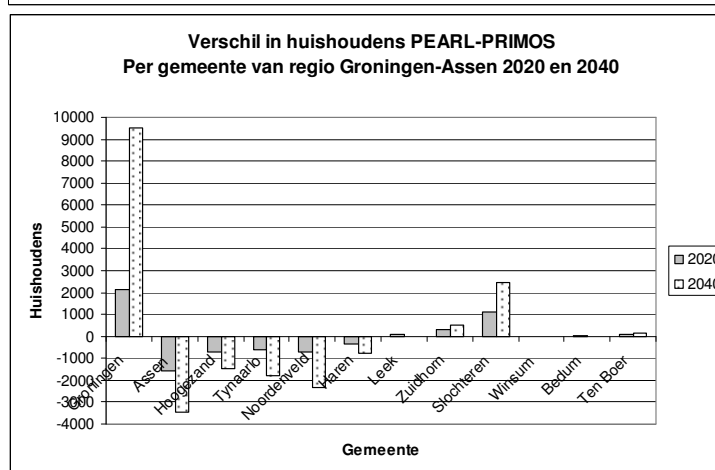
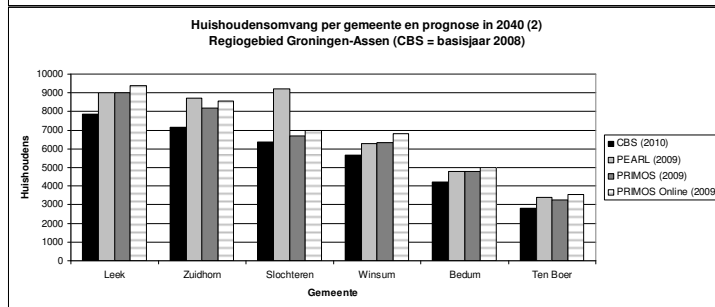
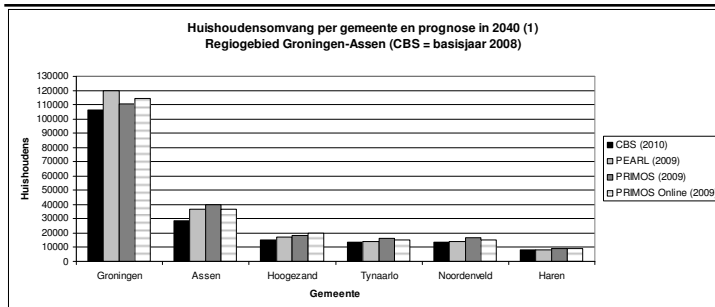

Spreiding over de gemeentes

In de grafiek hiernaast kunnen de totale omvang van de huishoudens per gemeente en prognose gevonden worden. Uiteraard zien we bij de gemeente Groningen weer de grootste getallen. De verschillen tussen de prognoses komen echter minder duidelijk naar voren dan bij de bevolking. In vergelijking met de waargenomen waarden van 2008 zijn wel grote verschillen te zien. In alle gemeentes neemt het aantal huishoudens toe tot 2020. Eigenlijk zijn alleen de prognoses van ABF in de gemeentes Slochteren en Ten Boer buitenbeentjes wat dat betreft. In de afzonderlijke bespreking van deze gemeentes zal duidelijk worden waarom hier toch wat aparte zaken plaatsvinden.

In 2040 worden de verschillen tussen de prognoses wel iets duidelijker. In Groningen heeft PEARL dan een voorsprong van bijna 10.000 huishoudens. In Slochteren is het verschil ook behoorlijk opgelopen, al moet gezegd dat PEARL in 2020 ook al behoorlijk hoger zit dan PRIMOS. Verder is te zien dat de PEARL verder alleen een hoger aantal huishoudens schat dan PRIMOS in de gemeentes Zuidhorn en Leek. Er is hier dus een soortgelijk patroon te vinden als bij de stand van de bevolking van de afzonderlijke gemeentes. Groningen en Slochteren scoren relatief hoog bij PEARL. Het merendeel van de overige gemeentes wordt door PRIMOS hoger

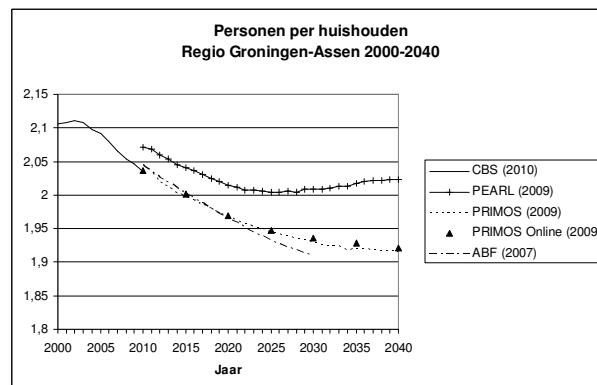
ingeschaald. Dit zijn dan voornamelijk weer de Drentse gemeentes en Hoogeveen-Sappemeer. Er blijft echter een prangende vraag hangen nadat dit alles is aanschouwd. Hoe kan het toch dat het totaal aantal huishoudens gelijk ligt in de verschillende prognoses terwijl de bevolking zoveel verschilt?

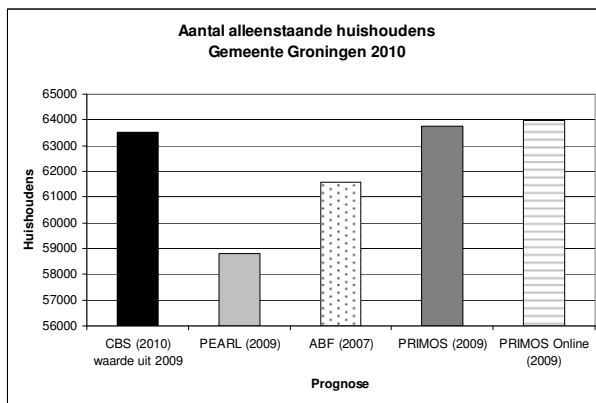
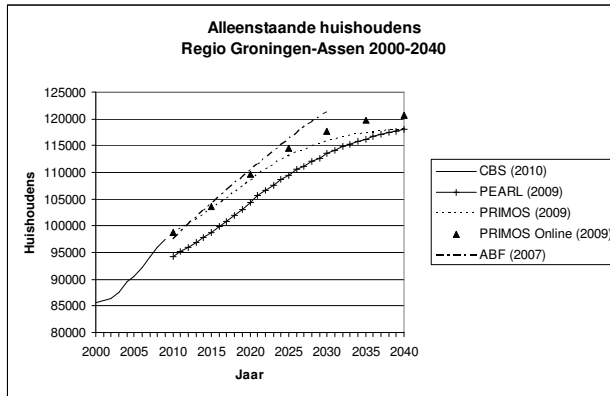
De enige verklaring hiervoor is simpel gezien het aantal personen per huishouden. Dit zullen we zo eerst bekijken. Er is natuurlijk een reden dat het aantal personen per huishouden verschilt en die ligt in de types huishoudens die bijdragen aan de groei. Helaas hebben we voor PEARL geen prognose die de leeftijd van de referentiepersoon van het huishouden in acht neemt. Als we dus vervolgens echt zouden willen gaan kijken naar de huishoudensprofielen komen we wel voor problemen te staan wat betreft de vergelijkbaarheid van de verschillende huishoudens. We zullen hier dus een soort tussenweg in moeten vinden. Voordat we daaraan beginnen kijken we eerst naar het gemiddeld aantal personen per huishouden per prognose.

Huishoudenssamenstelling

Huishoudenstypes

Zoals te zien is in de grafiek hiernaast ligt het aantal personen per huishouden bij PEARL hoger dan bij de andere prognoses. Deze zijn wat dat betreft vrij eensgezind. Dit is dus de reden waarom er bij een gelijk aantal huishoudens bij PEARL toch een grotere bevolkingsomvang kan ontstaan. Een gemiddeld aantal personen per huishouden dat hoger ligt betekent dat de samenstelling qua huishoudens er anders uit moet zien. Zo zien we dat bij PEARL het totaal aantal alleenstaanden lager ligt dan bij de andere prognoses.

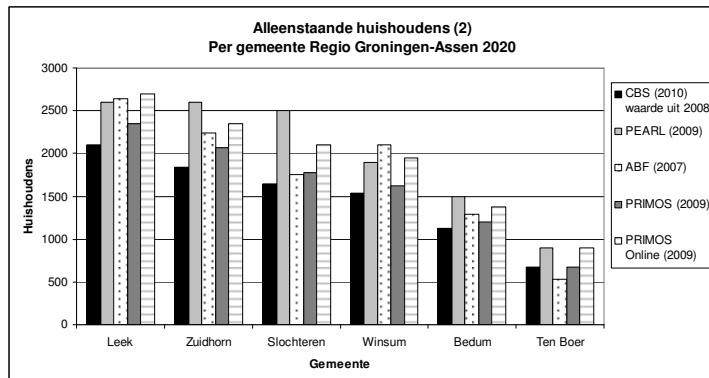
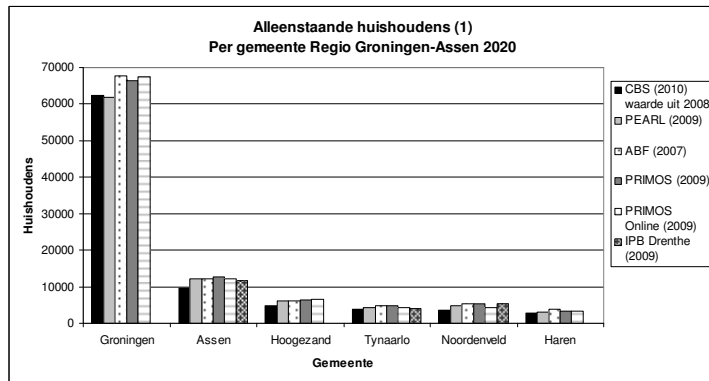
Als we kijken naar de trend van het CBS ligt PEARL daar ongeveer 2.500 alleenstaanden onder. Dit is een vreemde situatie, omdat het nagenoeg onmogelijk is dat het aantal alleenstaande huishoudens zo veel daalt in één jaar tijd. Zeker als een daling van het aantal alleenstaande huishoudens gezien de verwachte huishoudingsverdunding helemaal niet zou moeten dalen. De verwachting is dat dit verschil in de gemeente Groningen ligt, omdat deze studentengemeente vaak lastig is in te schatten. Zoals we kunnen zien in de

onderstaande grafieken is dat inderdaad het geval. Sterker nog, er lijkt simpelweg een grote fout te zitten in de huishoudensprognose voor de gemeente Groningen. Het aantal alleenstaande huishoudens bij de PEARL-prognose heeft namelijk een startwaarde in 2010 die bijna 5.000 huishoudens lager ligt dan de waargenomen waarde van het CBS in 2009.

We kunnen echter niet spreken van een fout omdat de bepaling van huishoudentypes een ingewikkeld proces

is. Zelfs de gegevens die het CBS publiceert ten aanzien van deze huishoudens zijn schattingen. Vanuit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) is het namelijk in sommige gevallen moeilijk te zien tot welke huishoudentypes personen horen. Als er bijvoorbeeld vijf personen in één huis wonen kunnen er veel zaken aan de hand zijn. Vaak is hier sprake van een stel met kinderen. Dit kan ook uit het GBA gehaald worden. Omdat Groningen veel studenten bevat kunnen er in een dergelijk huishouden bijvoorbeeld ook vijf alleenstaanden wonen, maar ook twee stellen en één alleenstaande. Het CBS schat de huishoudenssituatie van adressen waarbij de relatie tussen de bewoners niet eenduidig is, op basis van steekproefinformatie.

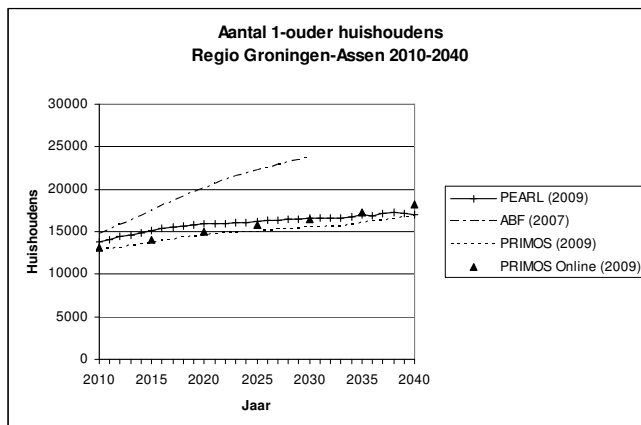
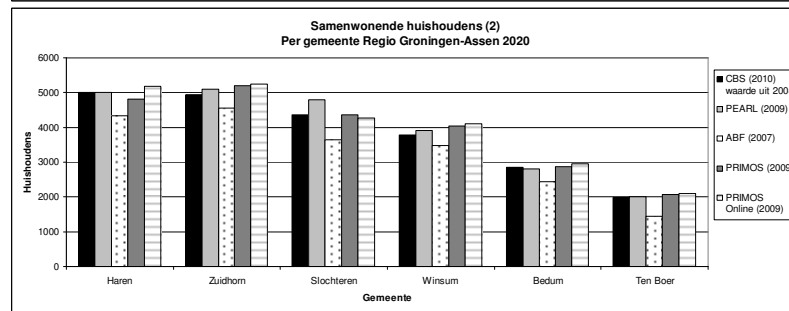
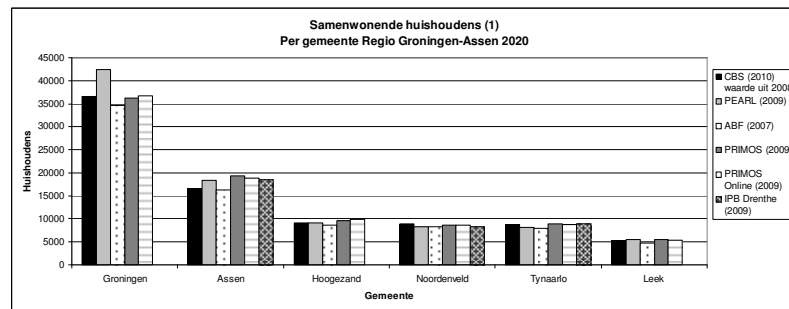
Bij PEARL wordt een dergelijke schattingsmethode niet gebruikt. Het is voor hen daarom moeilijker om in te schatten hoeveel personen alleenstaand

zijn en hoeveel er samenwonen. Voor de totale omvang van de bevolking maakt dit echter geen verschil. De huishoudensprognose van PEARL is namelijk een afgeleide van de bevolkingsprognose. De bevolking wordt eerst berekend en daar wordt vervolgens een verdeelsleutel een huishoudensprognose overheen gezet. Het is dus niet zo dat PEARL op een hoger bevolkingsaantal uitkomt, omdat zij een gelijk aantal huishoudens naar andere types indelen. Integendeel, het aantal huishoudens valt lager uit, omdat hun verdeling van de bevolking over de huishoudens anders is. Mocht men dus de verdeelsleutel van PRIMOS over de bevolking van PEARL zetten, dan zou het totaal aantal huishoudens bij PEARL stijgen.

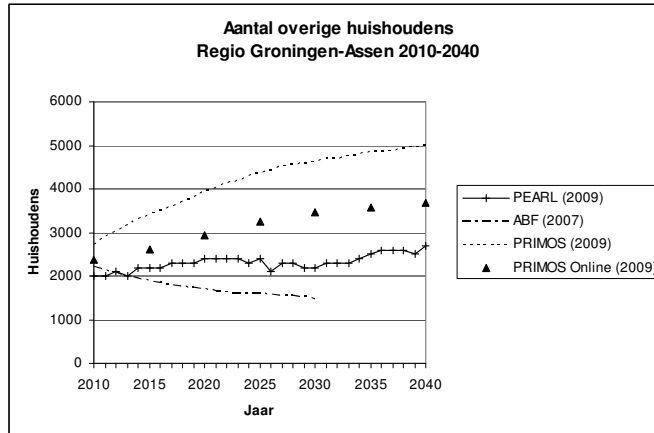
Bij ABF zien we ook een lager aantal alleenstaande huishoudens, maar dit is ingegeven door een veel eerder referentiejaar van deze prognose. Dus dat is te verklaren. Als we kijken in de andere gemeentes in 2020 zien we dat een lager aantal alleenstaande huishoudens in vergelijking met de waargenomen waardes in 2008 slechts nog plaatsvindt bij de prognose van ABF gemeente Ten Boer. Hier is een duidelijke reden voor die in het hoofdstuk over Ten Boer aan bod zal komen.

Dat het aantal alleenstaande huishoudens bij de PEARL prognose zo laag wordt geschat heeft zeker gevolgen voor de overige huishoudenstypes, aangezien het totaal aantal huishoudens gelijk bleef. Bij het aantal samenwonenden is dit het geval gezien de piek die de gemeente Groningen laat zien. Deze zogeheten 'outlier' bij het aantal samenwonenden is goed voor een groot aantal inwoners, omdat we hier te maken hebben met samenwonende stellen met en zonder kinderen; veel personen per huishouden dus. Bij de overige prognoses zien we dat vooral het aantal samenwonende huishoudens van ABF overal behoorlijk aan de lage kant zit. Een situatie die veroorzaakt wordt door een hogere scheidingsgraad die ABF aanhoudt. Dit kunnen we zien als we kijken naar het aantal 1-ouder gezinnen. Daar stijgt het aantal 1-ouders toch een behoorlijk stuk harder dan bij de andere prognoses.

Dit type huishoudens laten we in dit hoofdstuk alleen voor het gehele regiogebied zien, omdat de getallen per gemeente toch relatief klein blijven en er dus niet veel invloed is op het hele regiogebied. Daarnaast kunnen we aan de gaten die vallen in de samenwonende huishoudens per gemeente al ongeveer zien dat de 1-ouder huishoudens vrij gelijkmatig verdeeld zijn. De overige huishoudens gaan we hier ook niet per gemeente brengen. Er zitten wel behoorlijke verschillen in, maar omdat deze groep huishoudens heel divers is kunnen we

maar moeilijk op zoek naar een oorzaak voor deze verschillen. Per gemeente zullen we de verschillen in de overige huishoudens per prognose waar zinvol wel tonen. Op dit moment willen we graag onze aandacht vestigen op de leeftijdsspecifieke indeling van de huishoudenstypes: de huishoudensprofielen. Helaas zijn deze 'gekruisde' gegevens alleen bekend voor PRIMOS Lokaal, ABF en IPB Drenthe. Van PEARL zijn helemaal geen leeftijdsspecifieke gegevens bekend, van PRIMOS alleen leeftijd en type afzonderlijk. Omdat we deze gegevens niet van alle prognoses hebben zullen we de vergelijking op dit niveau alleen uitvoeren voor het hele regiogebied. Omdat IPB Drenthe logischerwijs alleen naar de Drentse gemeentes heeft gekeken kunnen we deze hier dus niet behandelen. In de bijlagen kunt u wel per prognose de gegevens over huishoudensprofielen per gemeente vinden.

Huishoudensprofielen

CBS

In de huishoudensprofielen is te zien dat er in de periode van 2000 tot 2008 een interessante omslag heeft plaatsgevonden. Het totaal aantal huishoudens met een leeftijd van de referentiepersoon van jonger dan 45 jaar is namelijk kleiner geworden dan het totaal aantal huishoudens waarbij de referentiepersoon 45 jaar of ouder is. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de afname van het aantal gezinnen (samenwonenden met kinderen) in de categorie 15 tot en met 44 jaar, en de toename van het aantal singles van 45 tot en met 64 jaar. Een ander opvallend huishoudenstype is de 1-ouder huishoudens van 45 of ouder. Dit is dan wel het kleinste huishoudensprofiel in de regio maar de stijging van bijna 35% in acht jaar tijd heeft zijn effect op de totale huishoudensgroei. Verder zien we dat het aantal stellen (samenwonenden zonder kinderen) aanzienlijk is afgenomen.

Regio	2000	2008	abs	Groei %	Index
Single/stel 15-29	41367	42876	1509	3,65	103,65
Single 30-44	18714	18732	18	0,10	100,10
Stel 30-44	9230	8240	-990	-10,73	89,27
1-ouder 15-44	5755	6405	650	11,29	111,29
gezin 15-44	28115	25772	-2343	-8,33	91,67
<i>totaal 15-44</i>	<i>103181</i>	<i>103822</i>	<i>641</i>	<i>0,62</i>	<i>100,62</i>
1-ouder 45+	4689	6314	1625	34,66	134,66
gezin 45+	19869	22716	2847	14,33	114,33
Single 45-64	15438	21472	6034	39,09	139,09
Stel 45-64	21776	23078	1302	5,98	105,98
single/stel 65-74	18684	20506	1822	9,75	109,75
single/stel 75+	18214	20482	2268	12,45	112,45
<i>Totaal 45+</i>	<i>98670</i>	<i>114893</i>	<i>16223</i>	<i>16,44</i>	<i>116,44</i>
Totaal	203717	218715	14998	7,36	107,36

PRIMOS

De prognose van PRIMOS is bij uitstek geschikt om huishoudensprofielen te bekijken. Dit komt omdat de huishoudensposities de basis zijn van hun prognoses, die aan woonmilieus van gebieden gekoppeld worden. Om de vergelijking met de ABF en IPB Drenthe te kunnen maken zijn alleen de gegevens van de jaren 2020 en 2030 weergegeven.

Regio	2008	2020	abs	Groei %	Index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	42876	44735	1859	4,34	104,34	42628	-248	-0,58	99,42
Single 30-44	18732	18707	-25	-0,13	99,87	20080	1348	7,20	107,20
Stel 30-44	8240	7730	-510	-6,19	93,81	6954	-1286	-15,61	84,39
1-ouder 15-44	6405	5540	-865	-13,51	86,49	6462	57	0,89	100,89
gezin 15-44	25772	22628	-3144	-12,20	87,80	25166	-606	-2,35	97,65
<i>totaal 15-44</i>	<i>103822</i>	<i>102174</i>	<i>-1648</i>	<i>-1,59</i>	<i>98,41</i>	<i>104519</i>	<i>697</i>	<i>0,67</i>	<i>100,67</i>
1-ouder 45+	6314	9059	2745	43,47	143,47	9024	2710	42,92	142,92
gezin 45+	22716	25691	2975	13,10	113,10	24507	1791	7,88	107,88
Single 45-64	21472	25176	3704	17,25	117,25	24598	3126	14,56	114,56
Stel 45-64	23078	19624	-3454	-14,97	85,03	17652	-5426	-23,51	76,49
single/stel 65-74	20506	29988	9482	46,24	146,24	30646	10140	49,45	149,45
single/stel 75+	20482	25646	5164	25,21	125,21	35362	14880	72,65	172,65
<i>Totaal 45+</i>	<i>114893</i>	<i>136285</i>	<i>21392</i>	<i>18,62</i>	<i>118,62</i>	<i>143185</i>	<i>28292</i>	<i>24,62</i>	<i>124,62</i>
Totaal	218715	238459	19744	9,03	109,03	247704	28989	13,25	113,25

Zoals we al hebben kunnen waarnemen zal het aantal huishoudens volgens PRIMOS stijgen in de regio Groningen-Assen. Het is hier te zien dat deze groei vooral wordt veroorzaakt door een groei van het de huishoudens waarvan de leeftijd van de referentiepersoon 45 jaar of ouder is. Dit is de te verwachten vergrijzing waarvan de eerste tekenen al zichtbaar waren tussen 2000 en 2008. Als we kijken welke types er verantwoordelijk zijn voor de groei van deze leeftijdscategorie komen we allereerst uit bij de 65-plussers. De singles en stellen zijn samengenomen omdat de woonwensen van deze types toch aardig overeenkomen. In 2020 is het vooral de groep 65 tot en met 74-jarigen die sterk toeneemt. In 2030 is de leeftijdscategorie 75+ de grootste veroorzaker van de stijging van het aantal huishoudens. Een ander sterk stijgend huishoudensprofiel is volgens PRIMOS de 1-ouders van 45 jaar of ouder; wederom in lijn met de trend 2000-2008.

De jongere leeftijdscategorieën zorgen dan wel niet voor een stijging van het totale aantal huishoudens, de ontwikkelingen in de huishoudensprofielen onder 45 jaar zijn er niet minder interessant door. Zo zien we dat, ondanks de sterk toenemende vergrijzing, de singles en stellen van 15 tot en met 29 jaar het grootste huishoudensprofiel in de regio zullen blijven. We zien ook dat het aantal gezinnen tussen de 15 en 44 jaar in 2020 een behoorlijke daling vertoont. Deze groep trekt in 2030 wel weer wat aan, maar een groei zal volgens PRIMOS in dit huishoudensprofiel de komende jaren niet plaatsvinden.

ABF

Ook bij de prognose van ABF zien we dus een toename van het totale aantal huishoudens, wederom vooral veroorzaakt door de huishoudensprofielen singles en stellen van boven de 65 jaar. De gezinnen 15 tot en met 44 nemen hier ook in aantallen af. Dit leidt wel tot een behoorlijke stijging van het aantal singles in de categorie 30-44 jaar. Een zeer opvallend gegeven is de ontwikkeling van de 1-ouder huishoudens bij de ABF prognose. We hadden al gezien dat voor dit type een flinke stijging wordt verwacht, maar deze stijging vindt dus niet plaats over de hele breedte van het leeftijdsspectrum. Het aantal 1-ouder huishoudens onder de 45 jaar zal namelijk met een kwart dalen, terwijl het aantal 1-ouder huishoudens van 45 jaar of ouder juist verdrievoudigd. Bij PRIMOS zagen we ook een stijging van dit huishoudensprofiel, maar bij ABF zijn dit wel erg forse cijfers.

Regio	2008	Groeï				Groeï			
		2020	abs	%	index	2030	abs	%	index
Single/stel 15-29	42876	40535	-2341	-5,46	94,54	41669	-1207	-2,82	97,18
Single 30-44	18732	21508	2776	14,82	114,82	22462	3730	19,91	119,91
Stel 30-44	8240	6594	-1646	-19,98	80,02	7058	-1182	-14,34	85,66
1-ouder 15-44	6405	5822	-583	-9,10	90,90	4733	-1672	-26,10	73,90
gezin 15-44	25772	24410	-1362	-5,28	94,72	23731	-2041	-7,92	92,08
<i>totaal 15-44</i>	<i>103822</i>	<i>99753</i>	<i>-4069</i>	<i>-3,92</i>	<i>96,08</i>	<i>99916</i>	<i>-3906</i>	<i>-3,76</i>	<i>96,24</i>
1-ouder 45+	6314	14320	8006	126,80	226,80	19101	12787	202,52	302,52
gezin 45+	22716	25662	2946	12,97	112,97	25911	3195	14,06	114,06
Single 45-64	21472	25248	3776	17,59	117,59	28105	6633	30,89	130,89
Stel 45-64	23078	13832	-9246	-40,06	59,94	13341	-9737	-42,19	57,81
single/stel 65-74	20506	29723	9217	44,95	144,95	28858	8352	40,73	140,73
single/stel 75+	20482	23151	2669	13,03	113,03	29684	9202	44,93	144,93
<i>Totaal 45+</i>	<i>114893</i>	<i>138719</i>	<i>23826</i>	<i>20,74</i>	<i>120,74</i>	<i>151734</i>	<i>36841</i>	<i>32,07</i>	<i>132,07</i>
Totaal	218715	238472	19757	9,03	109,03	251650	47933	23,53	123,53

Conclusie

De bevolking van het regiogebied Groningen-Assen zal volgens de prognoses in de komende jaren toenemen. De hoogte van de groei verschilt wel per prognose. PEARL heeft de meest optimistische prognose waarbij de omvang van de bevolking ruim boven de 500 duizend personen uitkomt in 2040. De overige drie prognoses zitten hier wel een beduidend stuk onder. In 2030 noteren zij een omvang van iets boven 480 duizend personen. De groei van de PRIMOS prognoses vlak daarna verder af, om vervolgens om te slaan in lichte krimp.

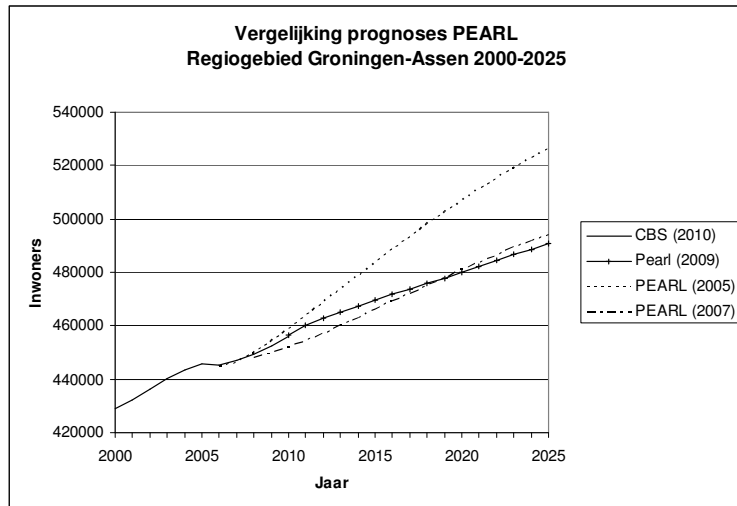
De grotere groei van PEARL wordt vooral veroorzaakt door een hogere voorspelling van het aantal inwoners van de gemeente Groningen. Dit komt voornamelijk door een hogere verwachting van het binnenlands migratiesaldo, dat wordt geïnspireerd door een hogere aanname van de woningbouw in die gemeente. De PRIMOS prognose gaat daarentegen uit van een grotere toename van het aantal inwoners van de Drentse gemeentes en Hoogezand-Sappemeer. Verder is het opvallend dat de grotere groei van PEARL ten opzichte van PRIMOS wordt veroorzaakt door een hogere inschatting van het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd, die op hun beurt weer zorgen voor meer kinderen.

Bij de huishoudens zien we qua omvang nauwelijks verschil tussen de prognoses. Verschil is er wel als we kijken naar de huishoudentypes. PEARL gaat uit van minder alleenstaanden en meer samenwonenden in vergelijking met de andere prognoses. ABF voorziet vooral een sterke groei van het aantal 1-ouder huishoudens. Bij de bespreking van de huishoudensprofielen van PRIMOS en ABF zagen we dat de groei bij deze prognoses vooral ontstaat door een toename van het aantal singles en stellen van 65 jaar of ouder. Daarnaast neemt het aantal 1-ouders boven de 45 toe; bij ABF dus sterker dan bij PRIMOS.

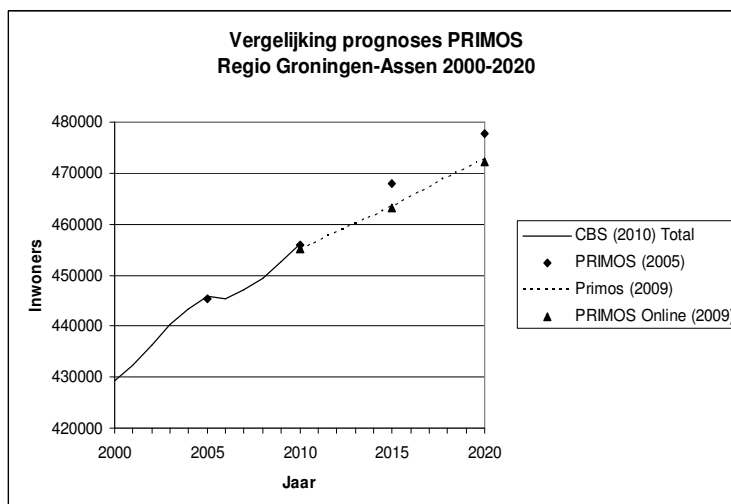
Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

In de prognoses van PEARL is te zien dat de relatieve groei van de totale bevolking van de regio Groningen-Assen bij iedere prognose iets afneemt. In 2005 een sterke stijging, in 2007 een prognose die langzaam begint, maar daarna ook behoorlijk toeneemt per jaar. De uiteindelijke bevolking is er in 2010 tussen komen te liggen en wordt gevolgd door de prognose van 2009 die de langzaamste groei verwacht die PEARL tot nu toe heeft voorspeld.

PRIMOS

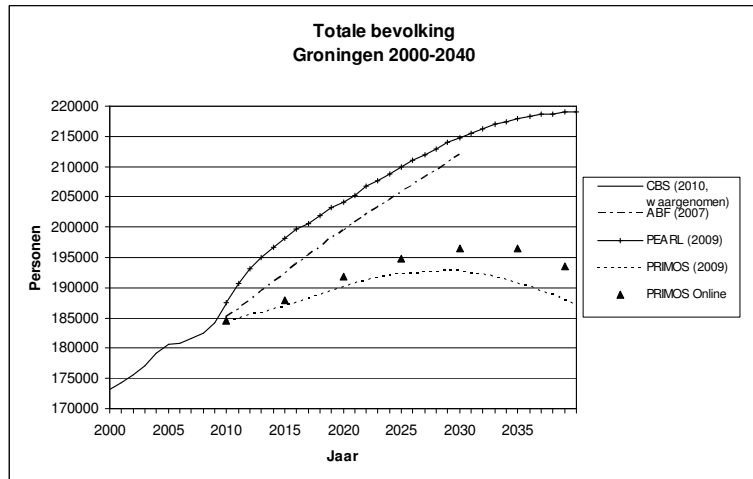

Bij PRIMOS zien we een veel gematigdere groei dan bij PEARL. De relatieve groei is bij PRIMOS is sinds 2005 nog verder afgenomen. Deze oude prognose ligt namelijk hoger dan de andere twee. Van deze prognose moet wel worden gezegd dat hij de totale bevolking van de regio Groningen-Assen in 2010 op 159 personen na juist heeft voorspeld. Een hele prestatie gezien de dip die ook nog te zien is geweest in de waargenomen waarden van het CBS.

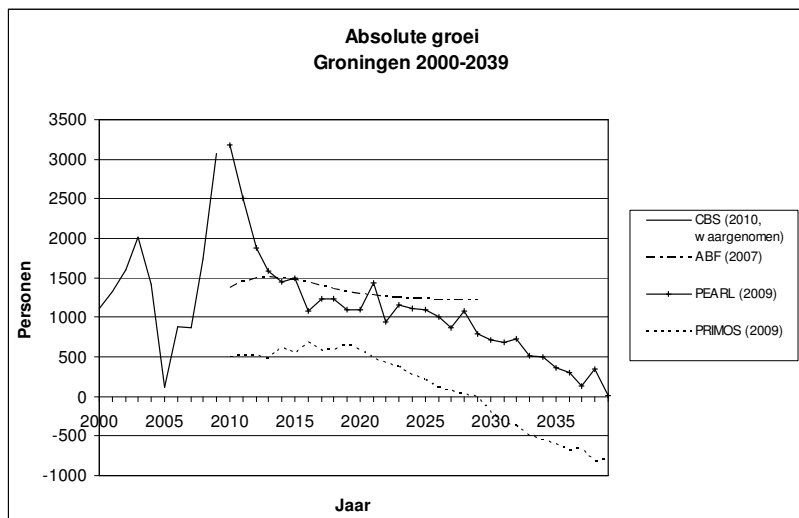
Groningen

Bevolkingsomvang

In de prognose voor Groningen blijft PRIMOS ver achter bij ABF en PEARL. Volgens PRIMOS zal de bevolking na 2029 zelfs gaan krimpen tot ergens tussen de 185 en 190 duizend inwoners in 2040. Dit staat in schril contrast met de voorspellingen van PEARL en ABF. PEARL gaat ervan uit dat in het jaar 2016 de grens van 200 duizend inwoners wordt overschreden. Voor ABF ligt deze verwachting in het jaar 2021.

Als we PRIMOS vergelijken met de overige prognoses zien we dat de absolute groei van de bevolking ieder jaar lager ligt dan bij PEARL en ABF. Er is sprake van een substantieel verschil van iets minder dan 1000 personen per jaar. Zodra de afzonderlijke componenten van de bevolkingsverandering worden behandeld kan er voor dit verschil een verklaring gezocht worden.

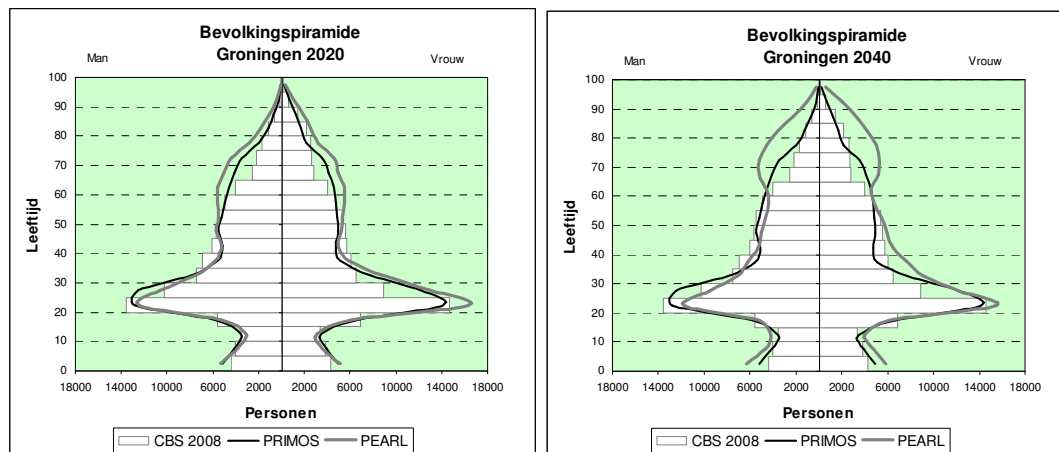

absolute groei voorspellen, terwijl we bij de prognose van ABF een behoorlijk constant groeicijfer van tussen de 1.000 en 1.500 personen zien. We gaan dus op zoek naar de herkomst van de rare piek in PEARL en het substantiële verschil tussen PRIMOS en de rest.

Het verschil tussen PEARL en ABF wordt vooral gemaakt in de eerste jaren van de prognose. We zien hier een enorme piek die wel aansluit bij de laatst waargenomen groeicijfers van het CBS, maar niet gedeeld wordt met de twee andere prognoses. De oorzaak van deze piek wordt verderop in dit hoofdstuk behandeld. Verder is het opvallend dat PEARL en PRIMOS beiden een afnemende

Bevolkingssamenstelling

De leeftijdsopbouw van de gemeente Groningen neemt binnen het regiogebied een aparte positie in en is misschien wel uniek in Nederland. Hij wordt gekenmerkt door de enorme oververtegenwoordiging van personen in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar. De oorzaak hiervan is zonder meer de aanwezigheid van de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanze Hogeschool, twee instanties waar enorm veel studenten voor naar de stad trekken. Hierdoor behoort Groningen tot één van de jongste gemeentes in Nederland. In de toekomst wordt verwacht dat deze opbouw van de bevolking blijft bestaan. De educatieve instellingen zullen namelijk niet zomaar verdwijnen. Toch gebeuren er in de prognoses een aantal zaken die zeker opvallend te noemen zijn, vooral bij de PEARL prognose.

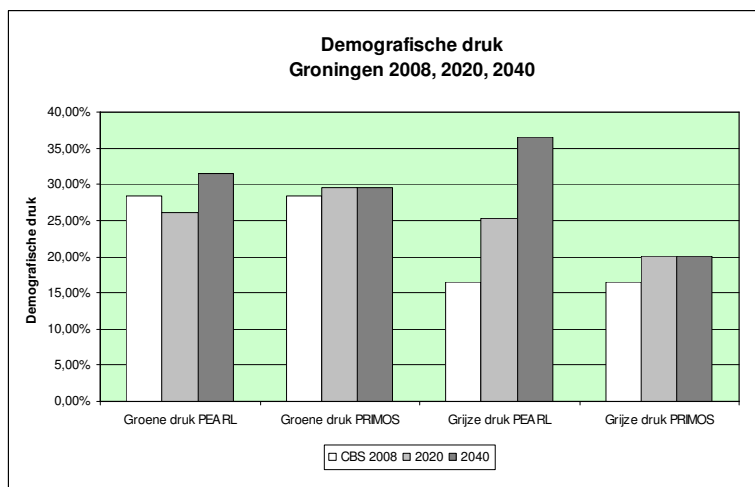
Bij de PRIMOS prognose valt namelijk te zien dat de bevolkingspiramide nagenoeg dezelfde vorm behoudt. Er is wel sprake van een lichte stijging van het aantal 65-plussers. Daarnaast schat PRIMOS in dat er groei zal plaatsvinden in de groep 25- tot 30-jarigen. Dit kan ontstaan door het idee dat zowel mannen als vrouwen in de toekomst langer zullen studeren. Het kan ook zijn dat er na het afstuderen langer in Groningen wordt gebleven, omdat de door velen gewenste baan in de Randstad minder snel voorhanden zal zijn, of juist in Groningen aanwezig.

De bevolkingspiramide van de PEARL prognose verandert in 2020 ook nog weinig van vorm. De 'kerstboomvorm' blijft bestaan. Het aantal 65-plussers neemt wel iets sneller toe dan bij PRIMOS en we zien dat het aantal vrouwen in de leeftijdscategorie 20 tot 25 jaar een sterke groei doormaakt. Deze beide observaties komen wel een stuk duidelijker terug in 2040. We zien dat in vergelijking met de prognose van PRIMOS de hogere leeftijdscategorieën in PEARL behoorlijk zijn gegroeid. Sterker nog, er zit een beetje een rare bobbel bovenop de piramide. De oververtegenwoordiging van deze oudere leeftijdsgroepen bij de PEARL prognose geeft dan ook stof tot nadenken.

Zo kunnen we de groep 70- tot 75-jarigen van PEARL in 2040 vergelijken met de groep 50 tot 55 jarigen in 2020. We gaan 20 jaar terug in de tijd en dus ook 20 jaar in leeftijd. We zien dat er qua grootte van deze groepen bijna geen verschil is. Dit is toch apart omdat er, ondanks de hogere levensverwachting, tussen de 50 en 75 jaar een aanzienlijk deel van de mensen zal sterven. Dit is ook terug te zien bij PRIMOS. Bij de bevolkingspiramide van het hele regiogebied hebben we gezien dat de aandelen van de 65-plussers in 2040 nagenoeg gelijk bleven voor beide prognoses. Daarom is de verwachting dat PEARL uitgaat van een migratiestroom van ouderen van de omliggende gemeentes naar de gemeente Groningen. Dit is gezien het hoge voorzieningenniveau nog niet eens een vreemde gedachte. In de omliggende gemeentes zullen we zien of het aandeel 65-plussers van PEARL lager is dan PRIMOS.

Het andere opvallende gegeven in de bevolkingspiramide van PEARL uit 2040 is de grotere groep vrouwen van 30 tot 50 jaar. Dit is ongetwijfeld een gevolg van de uitstulping van in de categorie 20 tot 25 jaar in 2020. De reden hiervoor zou kunnen zijn dat er bepaalde studies in de gemeente Groningen zijn die een groter aandeel vrouwen aantrekken. Daarvan blijft dan ook weer een groter deel hangen. Als deze trend zich doorzet over enkele jaren zorgt dat vervolgens voor groei in categorie 30 tot 50 jarige vrouwen. De oververtegenwoordiging van deze groep zorgt op haar beurt weer voor een groter aantal kinderen, wat ook duidelijk te zien is in de bevolkingspiramide. Hier komen we straks nog op terug.

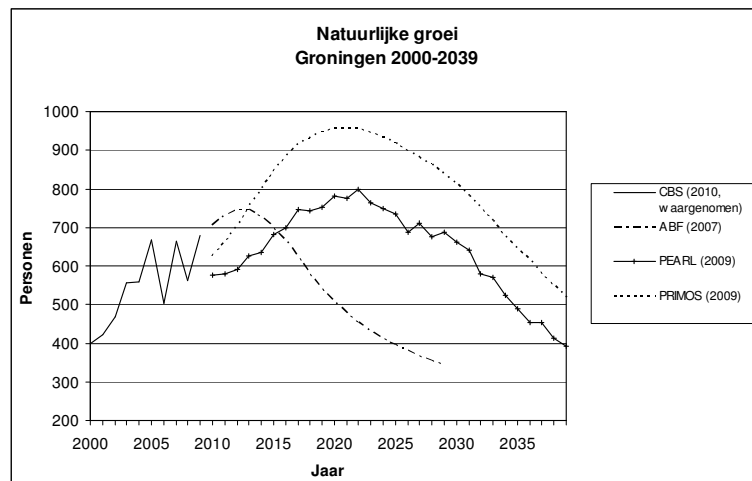
Wanneer we de demografische druk van de gemeente Groningen voor de twee prognoses in oenschouw nemen zien we behoorlijke verschillen. We zien dus dat de groene druk bij PEARL in 2040 behoorlijk toeneemt. Dit is bij PRIMOS niet het geval. Daarnaast veroorzaakt de bobbel op de piramide een aanzienlijke stijging van de grijze druk bij PEARL. Bij PRIMOS is hier weer weinig verandering waar te nemen. We kunnen tot zover dus concluderen dat de verschillen in de

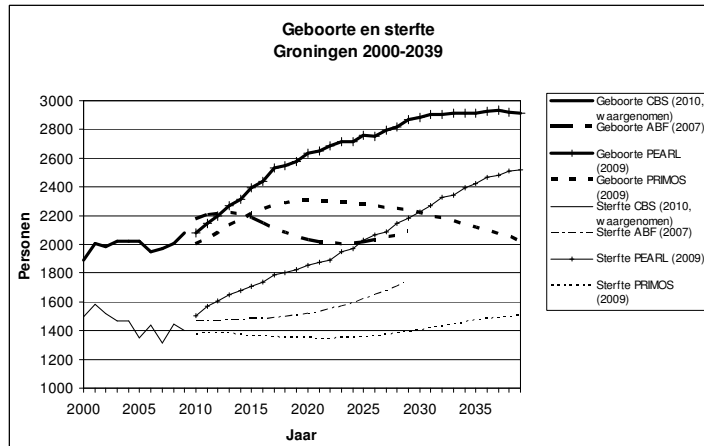
groeï van de bevolking van de gemeente Groningen voornamelijk worden veroorzaakt door een sterkere stijging van het aantal ouderen bij PEARL dan bij PRIMOS. Daarnaast groeit ook het aantal vrouwen van 30 tot 50 jaar bij PEARL sterker dan bij PRIMOS, wat weer leidt tot meer kinderen. Dit effect wordt echter wel enigszins opgeheven door een kleiner aantal mannen in de leeftijd 20 tot 30 jaar bij PEARL in het jaar 2040.

Natuurlijke groei

De prognoses van de natuurlijke groei van de gemeente Groningen geven uiteenlopende resultaten. Ten eerste ligt de voorspelling van PRIMOS duidelijk een stuk hoger dan die van PEARL en ABF. Het verschil tussen PEARL en PRIMOS blijft hierbij gelijk en ligt ergens tussen de 100 en 150 personen per jaar. Dit is toch een fors verschil als je bedenkt dat dit tussen de 3000 en 4500 personen over 30 jaar is. De grafieken van PEARL en PRIMOS vertonen wel een gelijke vorm, waarbij de natuurlijke groei eerste oploopt, piekt rond 2020 plaatsvindt en daarna afneemt tot waarden in 2039 die in de buurt liggen van de waargenomen waarden van het CBS (2000-2009). De grafiek van ABF vertoont een piek die veel eerder in de tijd ligt dan die van PEARL en PRIMOS. Bij deze prognose zet de daling dan ook veel eerder in, en komt uit op een waarde van ongeveer 350 personen per jaar.

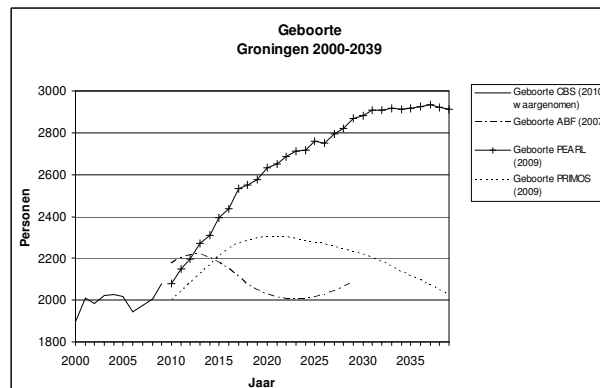

Om de verschillen te verklaren zal er naar de componenten van natuurlijke groei, geboorte en sterfte gekeken moeten worden. De dikgedrukte lijnen geven het aantal geboortes per prognose aan. Deze liggen overal boven de dunnere lijnen van de corresponderende prognoses. De prognose die de meeste geboortes voorspelt is overduidelijk PEARL. Dit is enigszins vreemd aangezien de natuurlijke groei van PEARL toch lager lag dan die van PRIMOS. Het verschil zit hem hier dan ook in de sterftecijfers. De voorspelling hierover ligt in 2010 al uit elkaar, maar in 2040 is er een verschil ontstaan van meer dan 1000 personen. Ook bij de geboortes loopt het verschil op tot ongeveer 900 personen. Dit verschil tussen PEARL en PRIMOS kan deels verklaard worden door de hogere totale bevolkingsomvang (waar een verschil in natuurlijke groei dus niet aan ten grondslag ligt) die PEARL verwacht. We zullen dus meer in moeten gaan op de methodiek en aannames. Hierbij moeten we de prognose van ABF helaas buiten beschouwing laten, omdat hier geen achtergrondinformatie over beschikbaar is.

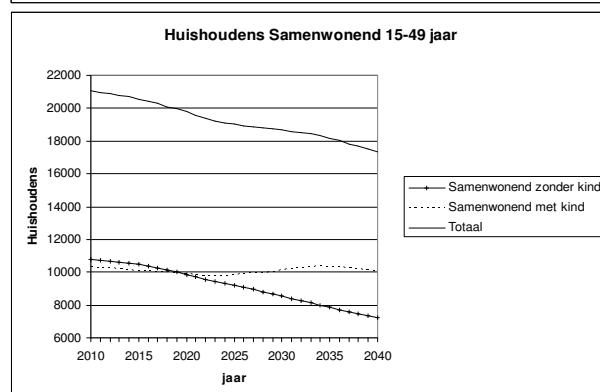

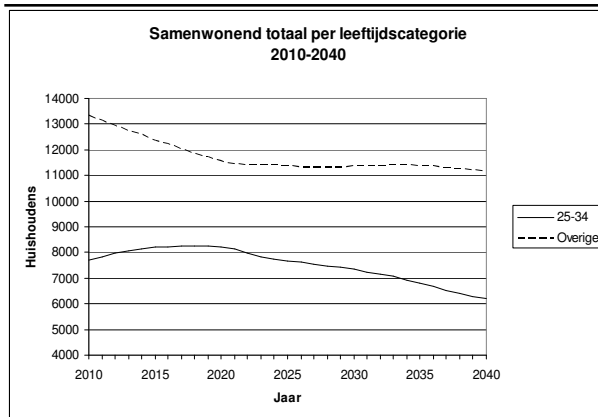
Geboortes

Uit de bespreking van de methodieken van PEARL en PRIMOS ten aanzien van de geboortes kwam naar voren dat PEARL zich meer richt op de verschillen tussen autochtonen en diverse groepen allochtonen, terwijl PRIMOS meer denkt vanuit huishoudensposities. Omdat er geen gegevens beschikbaar zijn van specifieke vruchtbaarheidscijfers per herkomstgroepering kunnen we hier helaas geen uitspraken over doen. Bij de huishoudentypes doet zich ook een probleem voor. Allereerst is PEARL minder bezig met het berekenen van geboortes vanuit huishoudensposities, maar daarnaast zijn de huishoudentypes bij PEARL ook niet beschikbaar per leeftijdscategorie. Bij PRIMOS zijn deze wel beschikbaar dus daarmee kan in ieder geval een deel van de geboortes van PRIMOS verklaard worden.

We zien een duidelijke trend van een dalend aantal samenwonenden. Volgens de methodiek van PRIMOS zou dit een dalend aantal geboortes op moeten leveren en dat doet het ook. Vreemd is wel dat het aantal geboortes ook bij PRIMOS eerst nog stijgt. Dit heeft te maken met de precieze leeftijdscategorieën van de huishoudentypes samenwonend die in aantal afnemen. Dit zijn vooral de leeftijdscategorieën tot 25 jaar en ouder dan 35. Tot 2020 stijgt het aantal samenwonende huishoudens van 25 tot 34 jaar nog steeds. Precies de leeftijden waarop de meeste vrouwen kinderen

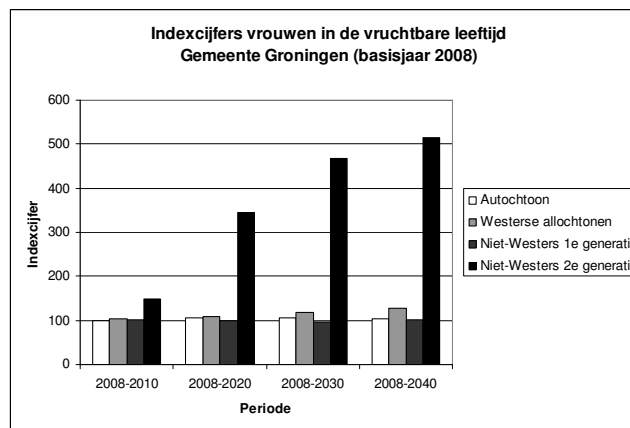
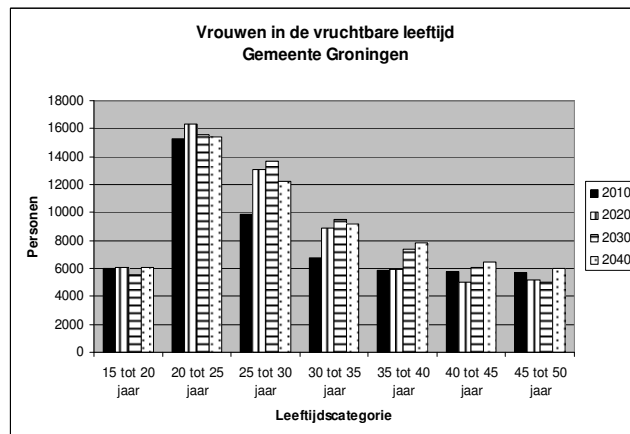
krijgen. Dus ondanks een afname van het totale aantal huishoudens in de vruchtbare leeftijd is het inderdaad nog mogelijk dat het aantal geboortes toeneemt.

Bij PEARL kunnen we kijken naar het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën. Dit is in de gemeente Groningen wel een verraderlijke business omdat enkele groepen sterk oververtegenwoordigd zijn. Dit heeft te maken met de aanwezigheid van de universiteit. Toch kunnen we zien dat vooral in de wat oudere categorieën het

aantal vrouwen zal toenemen in de komende jaren. Bij gelijkblijvende vruchtbaarheidscijfers neemt dus ook het aantal geboortes toe. We kunnen niet zeggen welk percentage van de geboortestijging hiermee verklaard wordt, omdat er geen inzicht is in het complete model. Maar dat dit niet de volledige verklaring is valt wel af te leiden. Het aantal geboortes stijgt namelijk met ongeveer 40% van 2010 tot 2040, terwijl het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd in diezelfde periode met 'maar' 25% stijgt.

Een andere verklaring voor de enorme stijging van het aantal geboortes kan daarom gevonden worden in de verschillende vruchtbaarheidscijfers die voor de herkomstgroeperingen gelden. Zo krijgen Turkse en Marokkaanse vrouwen meer kinderen, net zoals andere niet-Westerse migratiegroepen. Hierbij liggen de cijfers van eerste generatie hoger dan die van de tweede generatie. Surinaamse en Antilliaanse vrouwen hebben vruchtbaarheidscijfers die behoorlijk overeenkomen met autochtone vrouwen.

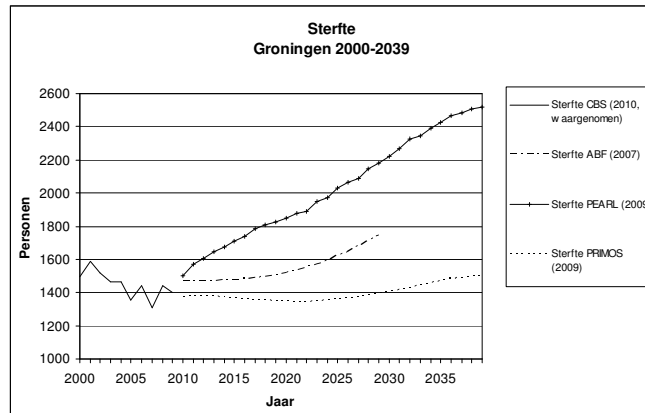
Helaas zijn er in de PEARL-prognose geen leeftijdsspecifieke cijfers beschikbaar van vrouwen per land van herkomst. We hebben deze cijfers wel uitgesplitst naar autochtoon, Westerse allochtoon, en niet-Westerse allochtoon. Hier kunnen we goed uit afleiden dat het aantal niet-Westerse vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën (waaronder Turkse en Marokkaanse, die een hoger vruchtbaarheidscijfer hebben) explosief zal stijgen in de komende jaren. In absolute aantallen spreken we over een stijging van 1387 vrouwen in 2008 tot 7144 in 2040. Gecombineerd met een hoger vruchtbaarheidscijfer dat PEARL hanteert voor deze groep, kunnen we dus concluderen dat de stijging van het totaal aantal geboortes in de gemeente Groningen voor een belangrijk deel kan worden toegeschreven aan de stijging van het aantal 2^e generatie niet-Westerse allochtonen. We zien namelijk ook dat als de relatieve stijging van het deze groep vrouwen afneemt, hetzelfde effect optreedt bij het totaal aantal geboortes in de gemeente Groningen.

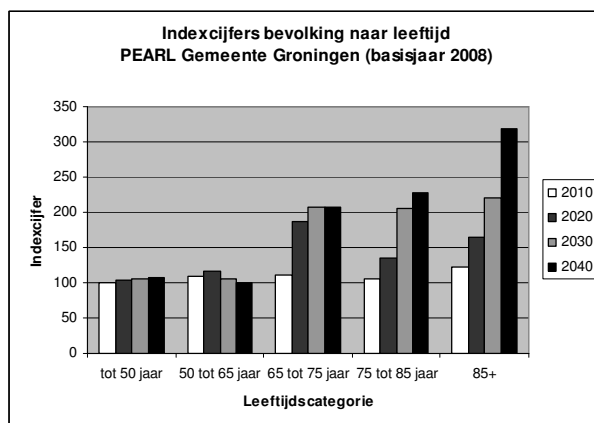
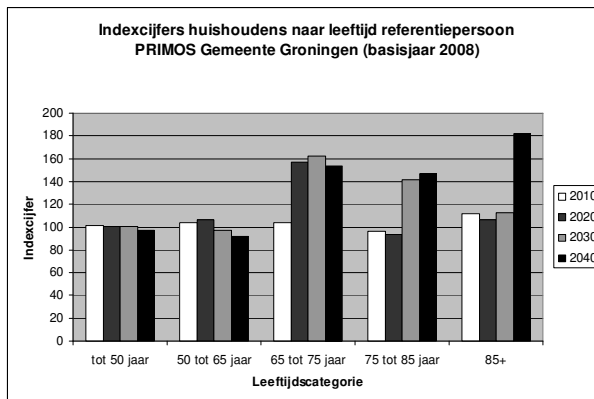

Sterfte

De sterftcijfers van PEARL en PRIMOS liggen net als de geboortes ook ver uit elkaar; ongeveer duizend overledenen verschil in 2040. De berekening van het aantal overledenen heeft duidelijke overeenkomsten met de berekening van de geboortes. Leeftijdsspecifieke sterftcijfers worden bepaald aan de hand van de nationale prognose waarin rekening is gehouden met een hogere levensverwachting van de geboorte. Een belangrijk verschil met de berekening van de geboortes is dat sterfttekansen gelden voor de gehele bevolking en niet voor vrouwen in specifieke leeftijdscategorieën. Tussen de methodes die PEARL en PRIMOS gebruiken kunnen we wel weer het belang van herkomstgroeperingen aan de ene kant en het belang van huishoudensposities aan de andere kant onderscheiden.

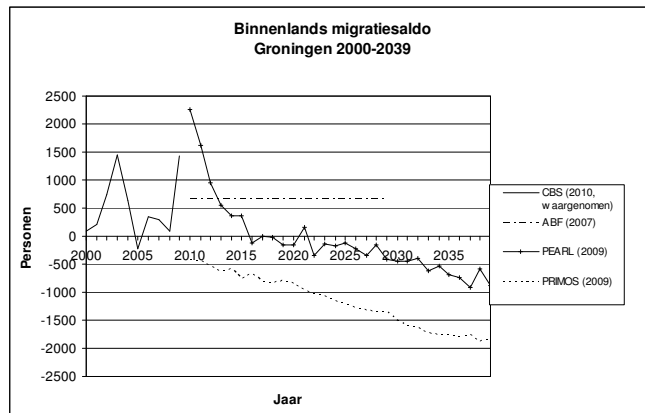
Bij de huishoudensaantallen is bij PRIMOS een stagnering te zien in het totale cijfer. Dit komt overeen met de geringe groei die de totale bevolking vertoont. Wat wel duidelijk is te zien in het

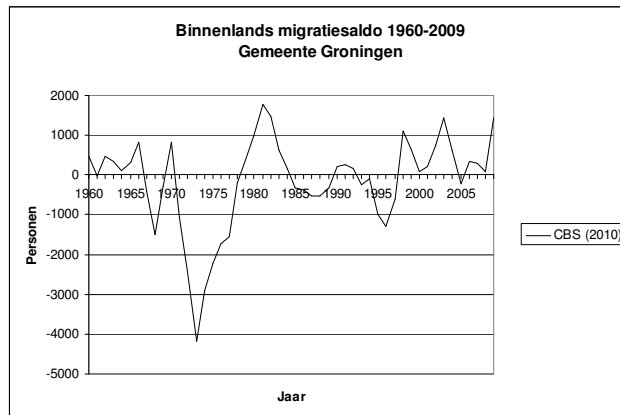
jaar 2020 een grote stijging in het aantal personen van 65 tot 75 jaar. Dit is een gevolg van de vergrijzende babyboomer. Dat dit niet gelijk te zien is in het aantal sterftes heeft waarschijnlijk te maken met de stijgende levensverwachting. Omdat PRIMOS zijn sterfte afstemt op de nationale bevolkingsprognose van het CBS wordt er rekening gehouden met een stijging van de levensverwachting bij de geboorte van de Nederlandse man van 78,3 jaar in 2008 naar 82,3 jaar in 2040; Nederlandse vrouwen gaan van 82,3 jaar naar 84,8 jaar. Dit betekent dat mensen die tussen de 65 en 75 jaar zijn nog een grote kans hebben om te overleven. In de grafiek is ook mooi te zien dat het cohort babyboomers doorschuift naar de volgende leeftijdscategorieën, eindigend in 2040 bij de 85-plussers. De oplopende lijn van het aantal sterftes is dus te verklaren door het geleidelijk uitsterven van de babyboom generatie. Bij PEARL is een zeer sterke stijging te zien van de hogere leeftijdscategorieën. Met de hogere sterftetekansen die gelden op die leeftijden is een stijging van het totale aantal sterftes in Groningen daarom ook goed te verklaren.

Binnenlandse migratie

In de component binnenlandse migratie vinden we een belangrijke verklaring voor de lagere bevolkingscijfers die PRIMOS voorspelt in vergelijking tot PEARL en ABF. Het binnenlands migratiesaldo is ook duidelijk de oorzaak van de piek die te zien is in de prognose van het totale bevolkingsaantal van PEARL van absolute groei laat zien. Zij verwachten een vestigingsoverschot van meer dan 2.000 personen in 2010, aflopend naar 0 in 2015. PRIMOS ziet in 2010 al een vertrekoverschot dat alleen maar groter wordt tot 2040. Er zijn dan bijna 2000 meer vertrekkers dan vestigers in de gemeente Groningen. ABF heeft een stabiel migratiesaldo tot 2030. Grote verschillen dus die nader bekeken moeten worden

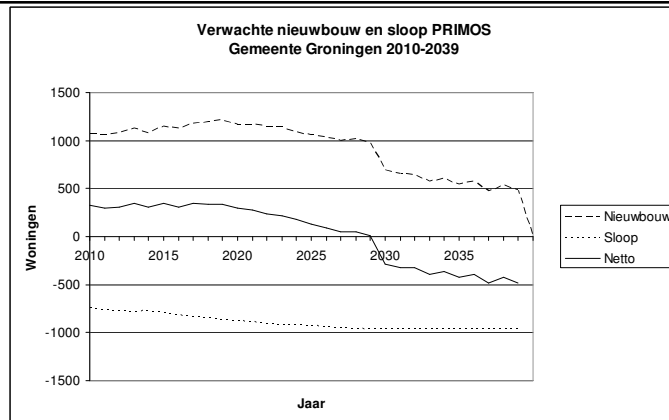
Allereerst is het belangrijk om inzicht te krijgen in het verleden van het binnenlands migratiesaldo. Over een periode van 50 jaar (1960-2009) zien we inderdaad een gemiddeld vertrekoverschot van 153 personen per jaar. Hierbij moet wel aangetekend worden dat een belangrijk deel van dit cijfer wordt bepaald door grote vertrekoverschotten in de jaren '70 van de vorige eeuw. Over de laatste tien jaar is er bijvoorbeeld sprake van een gemiddeld positief binnenlands migratiesaldo van 504 personen per jaar. Een negatief binnenlands migratiesaldo voor de gemeente Groningen—die toch als aantrekkelijk bekend staat—is gezien het verleden echter dus wel voor te stellen.

uitgesplitst naar verschillende categorieën tot 2039, waarbij nieuwbouw en sloop als invoer in het systeem worden gebruikt. Van PEARL hebben we de cijfers van de verwachte ontwikkelingen op de woningmarkt voor Groningen tot het jaar 2020. Voor ABF speelt de woningmarkt in principe geen rol omdat er van een stabiel binnenlands migratiesaldo wordt uitgegaan dat is berekend aan de hand van het saldo van de jaren daarvoor.

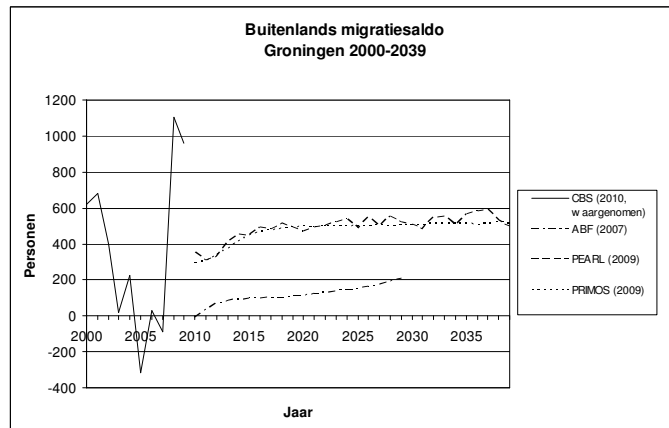
PRIMOS verwacht dat er tot 2029 meer woningen bijkomen dan er verdwijnen. Daarna zal de woningvoorraad in omvang afnemen. Ondanks dat PRIMOS dus in eerste instantie een stijging van de woningvoorraad verwacht is er toch al direct sprake van een negatief binnenlands migratiesaldo. Dit heeft te maken met het aantal woningbehoevende eenheden die PRIMOS inschaalt en de gewenste woningvoorraad die daarbij hoort. PRIMOS gaat er namelijk vanuit dat een bepaald deel van de woningvoorraad gewenste leegstand is. Dit deel van de woningvoorraad is nodig om mensen door te laten stromen. Deze gewenste leegstand zorgt er dus voor dat er eigenlijk een tekort is op de Groningse woningmarkt, waardoor er mensen zijn die er hun plek niet kunnen vinden en buiten Groningen gaan kijken.

Bij PEARL zijn ze een stuk optimistischer wat betreft de woningbouw. De veranderingen op de woningmarkt worden daar netto bekeken, en tot 2020 verwachten zij een toename van de woningvoorraad van bijna 10 duizend woningen. Dit is even iets anders dan de 3700 woningen die PRIMOS voorspelt. De bouwprojecten in Meerstad, De Held, Europapark en de 2^e fase Reitdiep spelen hier een belangrijke rol. Omdat er van PEARL geen afzonderlijke gegevens bekend zijn van nieuwbouw en sloop kunnen we niet definitief concluderen door welke component de verschillen in nettotoevoegingen op de woningmarkt worden veroorzaakt.

Buitenlandse migratie

Het eerste dat opvalt aan de cijfers van buitenlandse migratie van de gemeente Groningen is de enorme piek die het CBS heeft waargenomen in 2009. Deze piek is te verklaren door een grote instroom van buitenlandse studenten uit voornamelijk Duitsland en Denemarken, waar een numerus fixus op enkele studies werd gesteld. Hierdoor weken deze studenten uit naar Groningen. Als we kijken naar de verwachtingen voor de toekomst zijn we dat het buitenlands migratiesaldo van PEARL en PRIMOS opvallend gelijk op gaan; licht stijgend van een plus van 300 personen naar rond de 500 per jaar. In de componenten immigratie en emigratie zit ook weinig verschil. De prognose voor buitenlandse migratie van ABF laat ook een stijging zien, maar zit ongeveer 300 personen per jaar onder de prognoses van PEARL en PRIMOS.

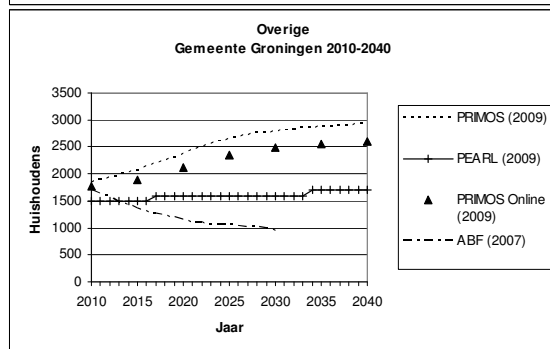
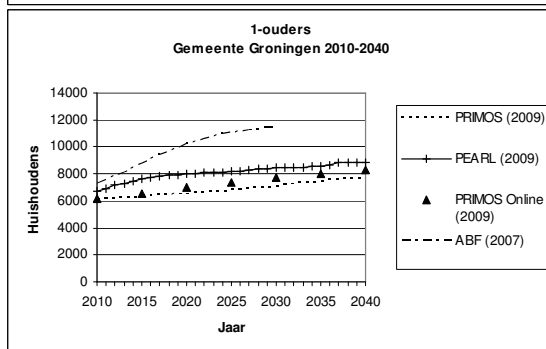
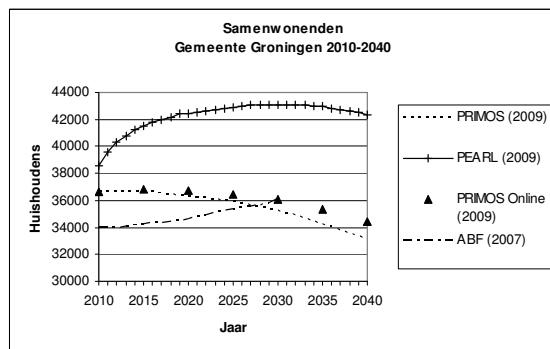
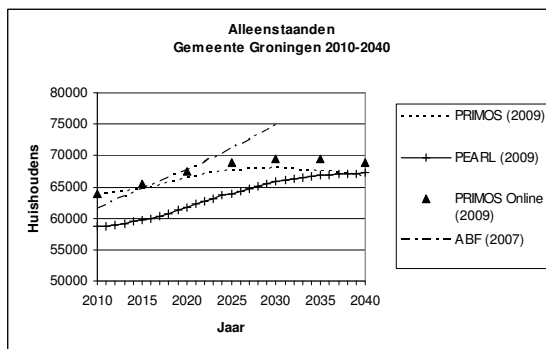
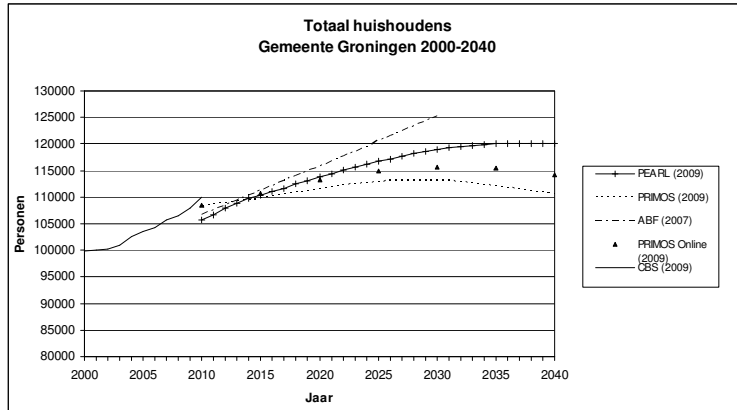

De component buitenlandse migratie heeft dus een redelijk grote invloed op de groei van de gemeente Groningen. Zou er bijvoorbeeld van een nul-migratiescenario voor buitenlandse migratie worden uitgegaan dan begint de bevolking van Groningen bij PRIMOS al bijna direct te krimpen. Bij PEARL wordt ook een aanzienlijk deel van de groei door buitenlandse migratie bepaald. Natuurlijk worden deze voorspellingen ten aanzien van buitenlandse migratie niet zomaar gemaakt. Feit blijft wel dat van alle componenten van demografische groei, de buitenlandse migratie de minst voorspelbare is. Aan de ene kant kunnen veranderende situaties in het buitenland bijvoorbeeld grote groepen vluchtelingen op de been brengen. Aan de andere kant kan een ander binnenlands beleid ten aanzien van immigratie ook een dempende of versterkende werking hebben.

Huishoudens

Het totaal aantal huishoudens in de gemeente loopt per prognose behoorlijk uiteen. Allereerst valt waar te nemen dat alle prognoses in 2010 lager zitten dan de 'waargenomen' waarden van het CBS. Waargenomen staat hier tussen aanhalingstekens omdat we al hadden vastgesteld dat het voor het CBS moeilijk is om de huishoudens in de gemeente Groningen te bepalen en in te delen naar verschillende types.

De prognose van ABF is het meest optimistisch met een stijging naar 125 duizend huishoudens in 2030. Deze omvang wordt door de andere prognoses niet gehaald. PEARL komt in 2040 tot 120 duizend huishoudens. PRIMOS Online en PRIMOS zitten hier respectievelijk

5.000 en 10.000 onder in hetzelfde jaar. Het totaal aantal huishoudens is toch minder belangrijk dan de verdeling van de huishoudens naar type. Dit heeft te maken met de indeling van de huishoudens in de verschillende huishoudensprofielen. We zien dat in de gemeente Groningen de alleenstaande huishoudens veruit het grootste deel van de huishoudens vormen. Bij dit type zijn wel grote verschillen waarneembaar; tussen PEARL en PRIMOS al meer dan 5.000 huishoudens in 2010. Dit verschil wordt door het aantal samenwonende huishoudens behoorlijk goedgemaakt. Vooral in de latere jaren loopt het verschil tussen PEARL en PRIMOS behoorlijk op. Bij de 1-ouder huishoudens springt vooral de prognose van ABF er bovenuit. In 2030 zijn er rond de 3.000 huishoudens verschil met de overige prognoses. Bij de overige huishoudens zijn er ook verschillen te zien, hier lopen de PRIMOS prognoses voor op de andere twee.

We zien dus in de huishoudensprognose van de gemeente Groningen vooral een verschil in de aantallen alleenstaanden en samenwonenden. Deze verschillen kunnen worden verklaard doordat het voor de gemeente Groningen zeer moeilijk is om de verschillende huishoudenstypes te bepalen. In de bespreking van het aantal huishoudens in het regiogebied zijn we hier al over uitgeweid. We willen echter nog eens benadrukken dat het aantal huishoudens bij PEARL geen invloed kan hebben op het aantal inwoners van een gemeente. Alleen het omgekeerde kan het geval zijn. Het gevolg hiervan kan dus wel zijn dat bij een gelijke stijging van de bevolking, er bij een andere indeling van de huishoudens het totale aantal behoorlijk kan verschillen. Met andere woorden, wordt bij PEARL de PRIMOS-verdeling van huishoudens gehanteerd dan komt er een aanzienlijk aantal huishoudens bij in de gemeente Groningen.

Conclusie

Bevolkingsprognoses maken voor de gemeente Groningen is een crime voor iedere demograaf. Door het grote aantal studenten dat bij elkaar in huis woont zijn vooral het aantal huishoudens moeilijk te bepalen. Daarnaast blijft het lastig te voorspellen welke studies studenten van buiten de gemeente Groningen zullen aantrekken en welk deel van deze studenten na de studie weer weg zal trekken. Dit laatste heeft onder andere te maken met de kans op hooggeschoold werk in het Noorden. Het is daarom opvallend dat het niet de onzekere studentenpopulatie is die de grote verschillen maakt in de toekomstige bevolkingsomvang van de gemeente Groningen, maar juist de 65-plussers.

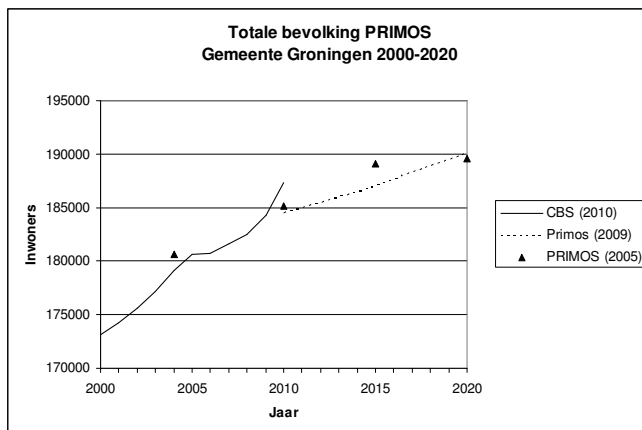
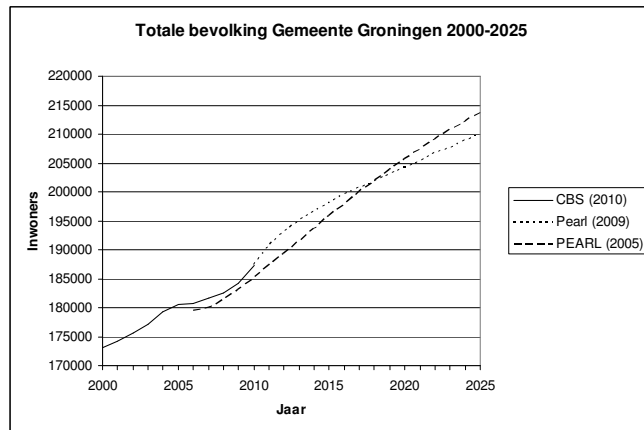
Algemeen kunnen we zeggen dat de prognoses voor de gemeente Groningen behoorlijk uiteen lopen. Dit komt aan de ene kant door bovengenoemde redenen, maar ook omdat kleine verschillen in de aannames in gemeentes met een omvang zoals Groningen die heeft, grote verschillen in de uitkomsten kunnen veroorzaken. PEARL en ABF voorspellen een sterke groei, terwijl PRIMOS en PRIMOS Online uitgaan van matige groei die uiteindelijk zal omslaan in krimp. Er zijn meerdere oorzaken gevonden, maar de belangrijkste is toch dat er verschillende aannames zijn ten aanzien van de toekomstige woningvoorraad. Een lagere voorspelling van de omvang van de woningproductie in de PRIMOS prognoses veroorzaakt een groot vertrekoverschot. Bij de aannames van PEARL zullen er meer mensen zijn die een plek kunnen vinden op de Groningse woningmarkt, waardoor een vertrekoverschot pas later optreedt. Waar de prognoses het wel over eens zijn is dat er tot 2040 een positieve natuurlijke groei zal bestaan.

Vergelijking met voorgaande prognoses

Evenals de bevolking zijn ook prognoses van dezelfde methodes aan verandering onderhevig. In dit deel van het rapport zullen we een kort inzicht geven in hoe de prognoses zijn veranderd sinds in vorige uitgave. Wat ook te zien zal zijn is hoe de waargenomen waardes overeenkomen met de voorspellingen.

PEARL

De stijgende trend die PEARL in 2005 had uitgezet is aardig uitgekomen. Maar toch zijn er na enkele jaren al behoorlijke verschillen ontstaan. In 2010 is er namelijk al een verschil van twee duizend inwoners tussen de waargenomen waardes en die prognose van 2005. Op de lange termijn zien de prognoses er wel behoorlijk hetzelfde uit. Binnen een paar jaar zal de gemeente Groningen de grens van 200 duizend inwoners overschrijden.

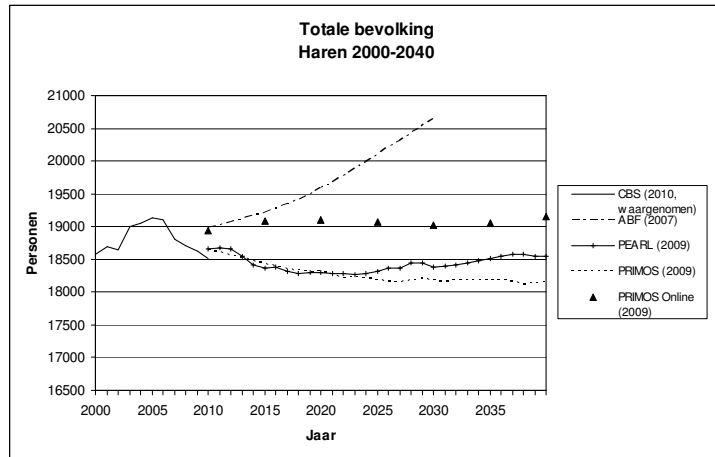
PRIMOS

PRIMOS lijkt wat laag te zitten in zijn voorspellingen van de gemeente Groningen. Zowel het inwonertal van de prognose van 2005 als van 2009 ligt behoorlijk onder de waargenomen waarde van het CBS. De prognoses komen onderling net als bij PEARL bij de laatste te vergelijken jaren ongeveer gelijk uit. Dit is net onder de 190 duizend en dus aanzienlijk lager dan PEARL.

Haren

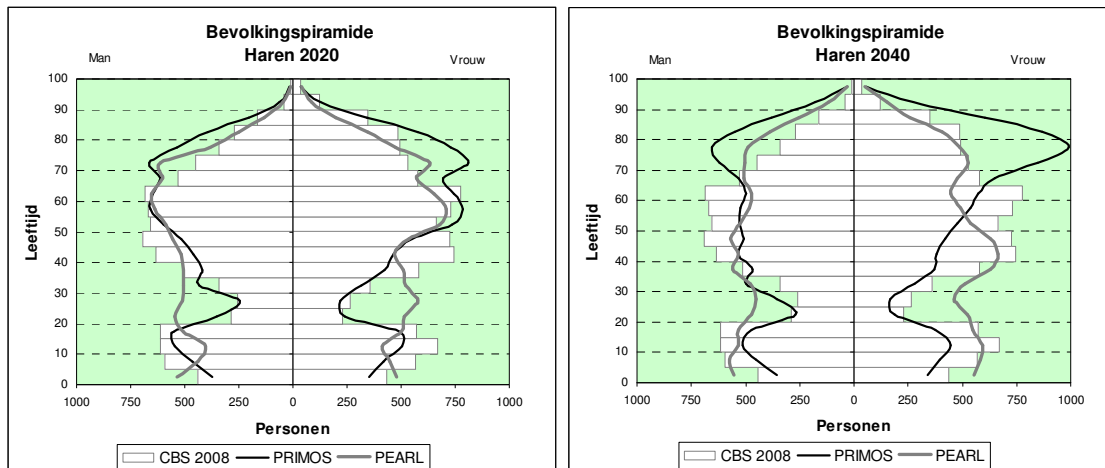
Bevolkingsomvang

De afwijkende prognose in de gemeente Haren is die van ABF. Deze voorspelt een sterke groei tot boven de 20 duizend personen in 2025. Dit getal wordt door de andere prognose ook in de nog verdere toekomst niet gehaald. PEARL voorziet een stabilisatie van de bevolkingsomvang, waarbij de bevolking eerst enige tijd zal krimpen, waarna er weer enige groei optreedt. PRIMOS gaat uit van dezelfde daling als PEARL, maar ziet de bevolking na 2020 niet meer groeien. ABF is dus een stuk optimistischer met gestage groei die doorloopt tot 2030. Hierbij moet aangetekend worden dat ABF al uitgaat van een grotere bevolkingsomvang in 2010. Dit verschil is ontstaan omdat de ABF prognose zich baseert op cijfers van 2004.

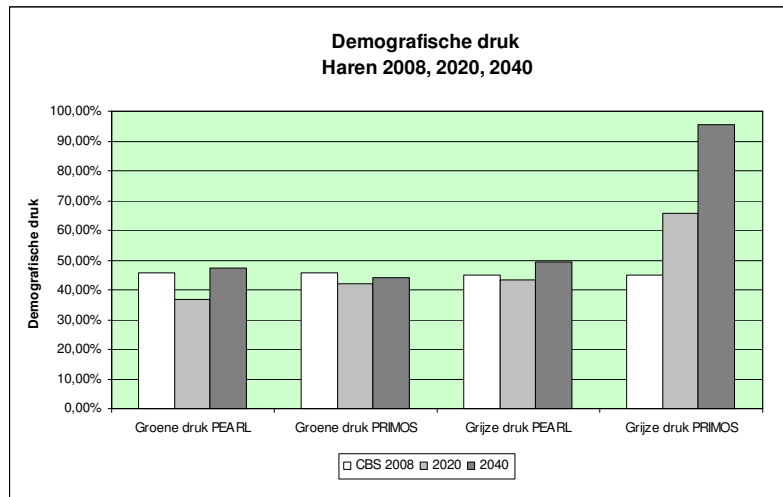

Bevolkingssamenstelling

Waar we bij de gemeente Groningen een 'kerstboom-model' konden waarnemen in de bevolkingspiramides, hebben we in Haren te maken met een 'zandloper-model' die typisch is voor forensengemeentes. De leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar is weggetrokken omdat die een plek

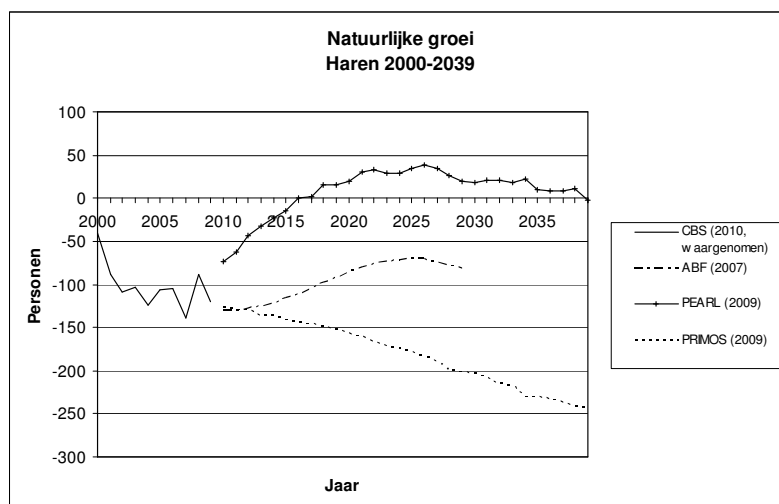
heeft gevonden in een grotere stad. De middencategorie en jongere jeugd zijn juist oververtegenwoordigd. De voorspellingen van PEARL en PRIMOS voor Haren als forensengemeente lopen nogal uiteen. Volgens PRIMOS blijft de huidige verdeling ongeveer bestaan, waarbij het aandeel ouderen wat zal oplopen. Hierbij is de enorme groep vrouwen tussen de 65 en 90 jaar in 2040 zeer opvallend. Deze groep is niet terug te vinden in de bevolkingspiramide van 2020 en moet dus wel door migratie de gemeente zijn binnengekomen. De prognose van PEARL voorziet een toch iets andere demografische toekomst voor Haren. In 2020 is het aantal 20 tot 35-jarigen namelijk aanzienlijk toegenomen, waardoor het typische 'zandloper-model' is verdwenen. Door de aanwezigheid van deze groep in 2020 zien we dat het aantal personen in de groep 0 tot 20 jaar veel groter is bij PEARL dan bij PRIMOS. Daarnaast is het aandeel ouderen bij PEARL een stuk kleiner dan bij PRIMOS.

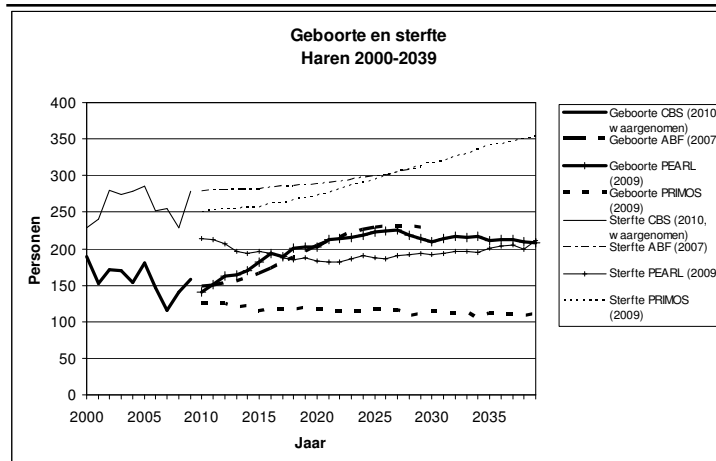
Deze verschillen zijn ook duidelijk terug te vinden in de grafieken van demografische druk. De groene druk ligt nog redelijk gelijk bij beide prognoses, maar de grijze druk schiet bij PRIMOS omhoog. In 2040 is er bijna één 65-plusser op één persoon uit de werkzame leeftijd 20 tot 65 jaar. Bij PEARL ligt dit cijfer de helft lager. Deze grotere stijging bij PRIMOS dan bij PEARL wordt niet alleen veroorzaakt door een stijging van het aantal ouderen, maar ook door een afname van de mensen in de werkzame leeftijd.

Natuurlijke groei

De gestage groei van de bevolking die ABF voorspelt wordt niet verklaard door de natuurlijke groei van de bevolking in Haren. ABF voorziet namelijk een voortzetting van de negatieve natuurlijke groei, al wordt dit sterfteoverschot wel iets kleiner richting 2030. De natuurlijke groei van PEARL ligt weer een stuk hoger dan die van ABF. Er wordt wel uitgegaan van een negatief cijfer in 2010, maar dit klimt snel naar een geboorteoverschot in 2015. PRIMOS daarentegen ziet de natuurlijke groei alleen maar verder dalen tot een sterfteoverschot van bijna 250 personen per jaar.

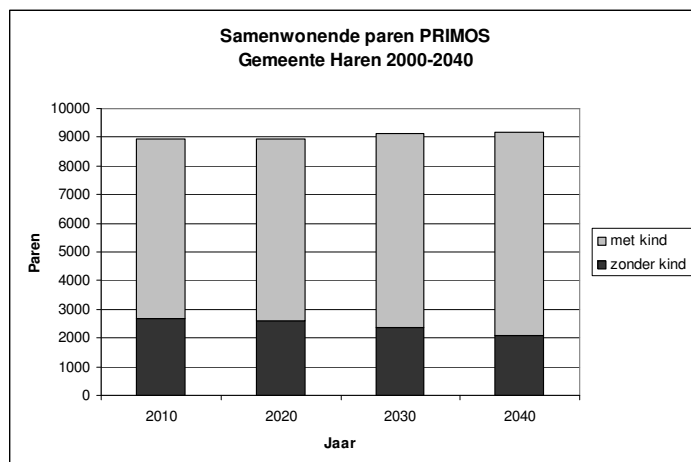

Als we de natuurlijke groei nog verder uitsplitsen zijn er twee opvallende zaken te herkennen. Ten eerste ligt het sterftecijfer van PEARL beduidend lager dan die van de andere twee prognoses. Ten tweede ligt het geboortecijfer van PRIMOS weer een stuk lager dan die van PEARL en ABF. Bovendien wijken deze twee lijnen ook af van de waargenomen trend van het CBS. Bij het afwijkende geboortecijfer is het voor PRIMOS noodzakelijk om in de huishoudensposities te duiken

omdat deze als basis worden gebruikt. Om de lagere sterftecijfers van PEARL te verklaren zal er gekeken moeten worden naar het aantal personen in de leeftijds categorieën met de hoogste sterftekansen.

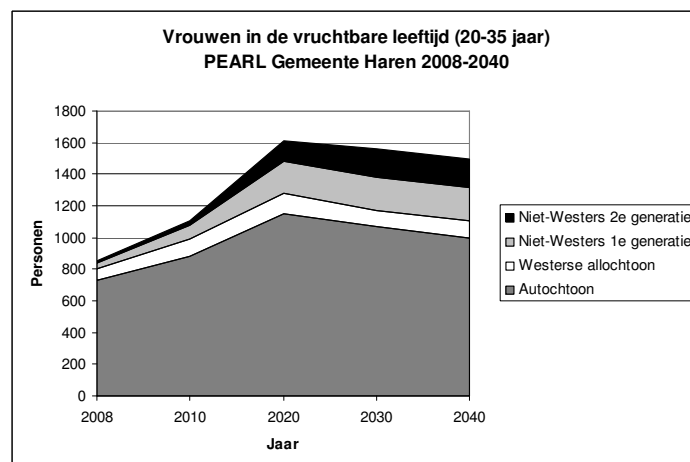
Geboorte

In de grafiek van samenwonende paren die gebaseerd op cijfers van PRIMOS is te zien dat het totaal aantal samenwonende paren in Haren heel licht stijgt de komende 40 jaar. Dit wordt echter grotendeels veroorzaakt door een toename van het aantal samenwonende paren met kind. Het aantal samenwonende paren zonder kind zal namelijk afnemen. Omdat samenwonende paren zonder kind een grotere kans hebben om een kind te krijgen ten aanzien van samenwonende paren met kind kan het effect van een groeiend aantal samenwonenden dus teniet worden gedaan. Daar komt nog bij dat dit verschil tussen samenwonenden zonder kind

(pariteit 1: gemeentelijk verhoudingscijfer 1,06) en met kind (pariteit 2 en verder: gemeentelijk verhoudingscijfer 1,01) nog wordt

vergroot door het gemeentelijk effect dat PRIMOS toepast op Haren.

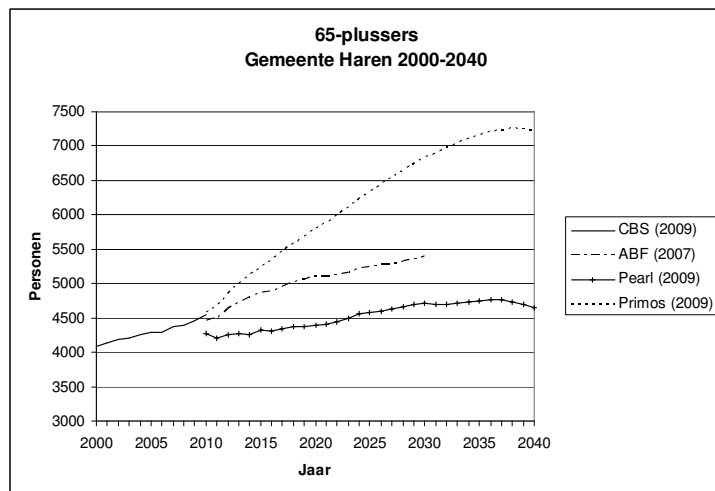

Bij PEARL kijken we naar het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd uitgesplitst naar herkomst. We richten ons hierbij op de leeftijdscategorie 20 tot 35 jaar, omdat in die leeftijden vrouwen de hoogste vruchtbaarheidscijfer vertonen. Daar zien we dat het aantal vrouwen in deze leeftijdscategorie tot 2040 met ongeveer 500 personen zal

toenemen. In eerste instantie is deze groei toe te schrijven aan de autochtone vrouwen, maar als we verder de toekomst in duiken zien we dat het vooral de niet-Westerse vrouwen zijn die het verschil maken. Omdat deze vrouwen een hoger vruchtbaarheidscijfer hebben komt dit ook tot uitdrukking in het aantal geboortes. Zij zorgen er ook voor dat het aantal geboortes in de laatste 10 jaar niet veel verder afneemt.

Sterfte

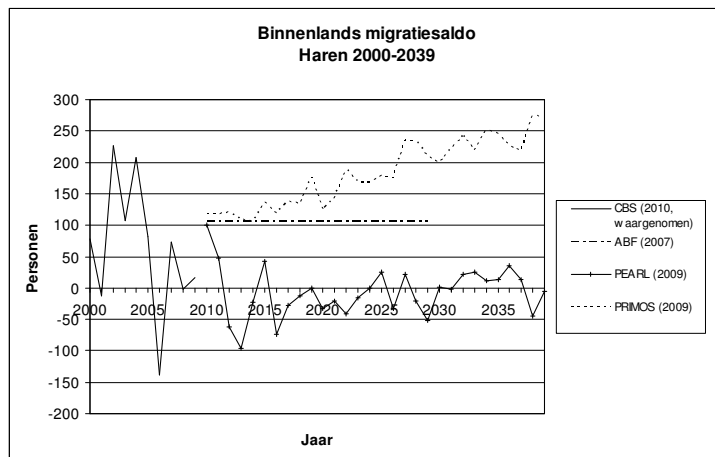
Het lagere aantal sterftes bij Pearl is te verklaren als gekeken wordt naar de aantallen 65-plussers, de grootste risicogroep, in de gemeente Haren. Het is duidelijk te zien de groep bij PEARL ongeveer op gelijke hoogte blijft, terwijl er bij ABF sprake is van lichte stijging, en bij PRIMOS zelfs van sterke stijging. Gezien de trend van het CBS lijkt de aanname van PEARL wat aan de lage kant. Als dit wordt gecombineerd wordt met de hogere voorspelling aan de geboortekant, dan is het logisch dat de prognose van de

natuurlijke groei van PEARL behoorlijk hoger ligt dan die PRIMOS en ABF. Zoals we al zagen bij de bevolkingssamenstelling van de gemeente Haren kan het grotere aandeel 65-plussers alleen verklaard worden door een vorm van selectieve migratie van ouderen.

Binnenlandse migratie

Bij het binnenlands migratiesaldo is er een duidelijk verschil te zien tussen PEARL en de overige twee prognoses. PEARL schommelt rond de nullijn terwijl ABF en PRIMOS een behoorlijk vestigingsoverschot verwachten. Bij ABF ligt het binnenlands migratiesaldo op een vast niveau van een vestigingsoverschot van iets meer dan 100 personen per jaar. Dit is wederom een gemiddelde van de voorgaande jaren, en heeft niets uit te staan met woningbouwplannen of de aansluiting van de woningvoorraad op de verdeling van huishoudentypes in de gemeente.

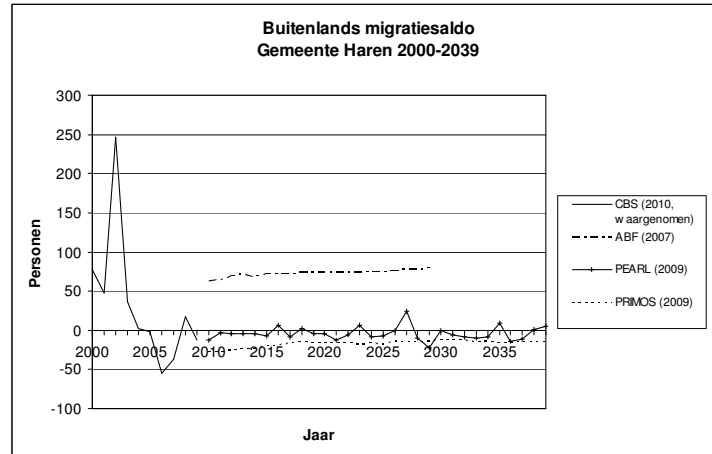

PEARL en PRIMOS verschillen dus aanzienlijk op de component binnenlandse migratie en dat verklaart ook waarom deze twee prognoses ongeveer gelijke totale bevolkingsaantallen produceren ondanks de verschillen in natuurlijke groei. De verschillen in binnenlandse migratie zijn hier niet direct te verklaren door andere woningbouwannahes die de prognoses gebruiken. PEARL gaat namelijk uit van een netto-toename van de woningvoorraad van bijna 400 woningen. Bij PRIMOS ligt dit getal net boven dit getal. Binnenlandse migratie moet dan ook meer verbonden worden aan ruimte die er op de woningmarkt is, in plaats van alleen te kijken naar

netto toename. Door het hoge sterfteoverschot bij PRIMOS ontstaat deze ruimte, die door nieuwkomers kan worden opgevuld. Helaas hebben we de binnenlandse migratiecijfers niet naar geslacht en leeftijd. Anders hadden we waarschijnlijk gezien dat de uitstroom van binnenlandse migranten bij PRIMOS voornamelijk zal bestaan uit jongeren en bij PEARL uit ouderen.

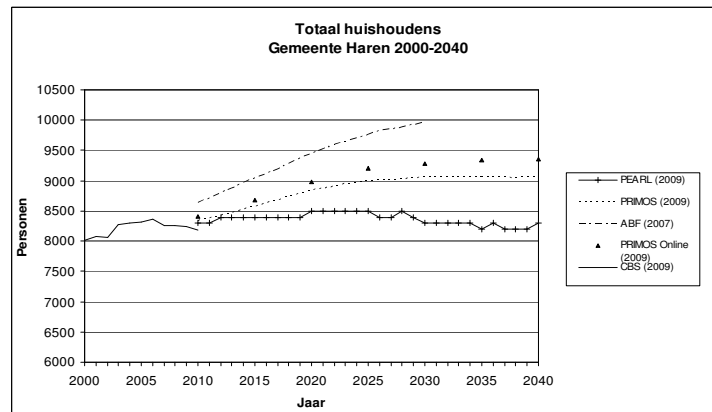
Buitenlandse migratie

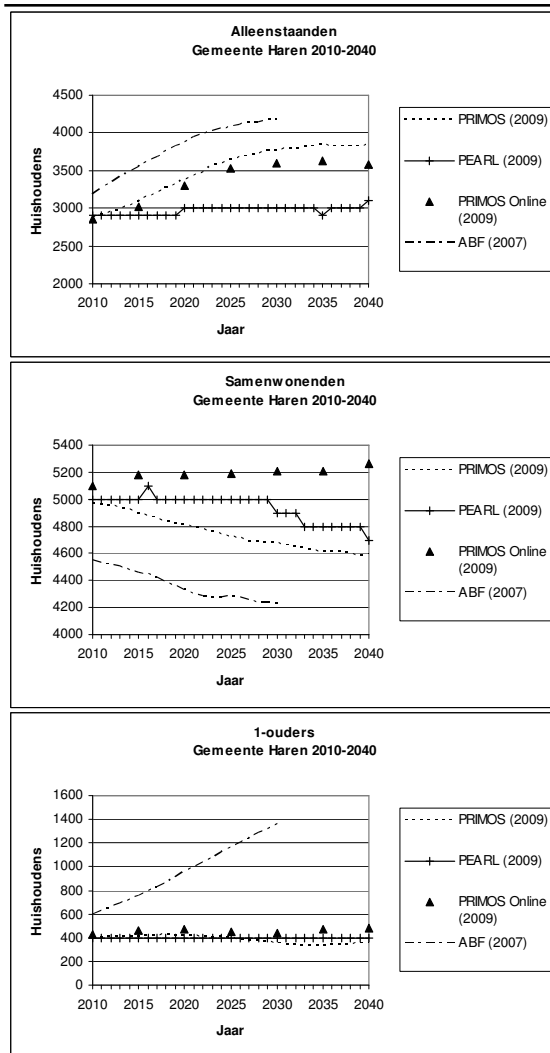
De buitenlandse migratiecijfers van ABF doen nog een extra duit in het groeizakje. Wederom berekent als een gemiddelde van de afgelopen jaren, ziet ABF er ieder jaar ongeveer 75 personen bijkomen. PEARL en PRIMOS zijn hier weer vrij unaniem in met een buitenlands migratiesaldo van net onder nul. Dit kan de vraag oproepen waarom het aantal 1^e generatie migranten die van belang waren bij de geboortecijfers kunnen stijgen als het buitenlands migratiesaldo nul is. Deze vraag is simpel te beantwoorden met het feit dat het buitenlands migratiesaldo ontstaat door de emigratie van de immigratie af te trekken. Hierbij zijn het vaak autochtonen die emigreren, en allochtonen die immigreren.

Huishoudens

De verschillende prognoses over het totaal aantal huishoudens in de gemeente Haren lopen toch wat uit elkaar. De grootste stijging is te zien bij ABF, wat in lijn ligt met de sterke bevolkingsgroei van deze prognose. PRIMOS Online had ook een hogere totale bevolkingsvoorspelling en dat komt wederom tot uitdrukking in de huishoudens. PEARL en PRIMOS lagen wat de bevolking betreft nog dicht bij elkaar, maar in het totaal aantal huishoudens wordt er toch een verschil verwacht. Hierbij ligt PRIMOS ongeveer 700 huishoudens hoger dan PEARL in 2040. Bij een gelijke bevolking zou dit dus moeten betekenen dat er meer alleenstaanden bij PRIMOS dan bij PEARL zouden moeten zijn in de toekomst. Dat is inderdaad het geval. Het alleenstaanden bij PEARL ligt beduidend lager dan bij PRIMOS. Het probleem ligt hier in ieder geval niet bij de startwaarden van de alleenstaande huishoudens, want die zijn gelijk. Het verschil wordt in de jaren daarna gemaakt. We zien bij PRIMOS en PRIMOS Online een sterke stijging, terwijl het aantal alleenstaanden bij PEARL nagenoeg gelijk blijft. Het aantal samenwonenden stijgt bij PEARL ook niet. Integendeel, net als bij PRIMOS neemt dit getal af. Bij de 1-ouder huishoudens zien we weer een sterke stijging bij ABF. Dit is te rijmen met een daling van het aantal samenwonenden bij deze prognose.

De oorzaken voor de verschillen in huishoudentypes kunnen helaas niet bewezen worden. Dit komt door het gebrek aan gegevens. We kunnen aan de hand van het eerder in dit hoofdstuk bekeken materiaal wel een mogelijke verklaring aandragen. De verschillen in huishoudentypes ontstaan natuurlijk vooral door de verschillen per prognose in de toekomstige leeftijdsopbouw van de gemeente Haren. PRIMOS gaat uit van een bevolking die in 2020 en 2040 veel ouder zal zijn dan hij nu is. Door de vergrijzing blijven er op den duur een behoorlijk aantal weduwes en weduwnaars over. Dit worden dan alleenstaande huishoudens. Daarnaast lijkt het er ook op of een groot deel van de vergrijzing verklaard wordt door selectieve migratie. Bij PEARL schetsen ze een ander toekomstbeeld van Haren. Hier zal de vergrijzing lang niet zo hard toeslaan. De gemeente wordt echter aantrekkelijk voor veel jonge gezinnen met kinderen. Het aantal samenwonenden zal hierdoor niet toenemen, omdat een belangrijk deel van de samenwonenden van 2008 deel uit gaat maken van de vergrijzing en alleenstaand wordt. Wat wel gebeurt, is dat het gemiddeld aantal personen per samenwonend huishouden zal toenemen, omdat die op dit moment veelal bestaan uit huishoudens waar de kinderen het huis al van uit zijn. Zo kan het dus gebeuren dat bij PEARL het aantal huishoudens niet toeneemt, maar de bevolking wel iets, terwijl bij PRIMOS het totaal aantal huishoudens wel toeneemt, maar de bevolking niet.

Conclusie

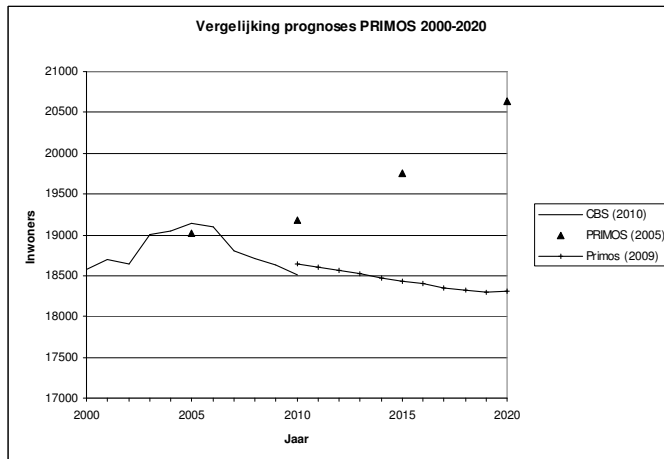
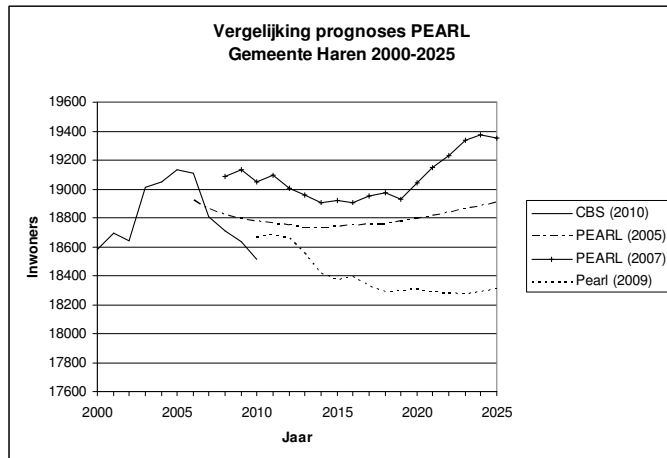
Bij de gemeente Haren wijkt de prognose van ABF behoorlijk af van die van PEARL en PRIMOS. De sterke stijging die ABF voorspelt wordt veroorzaakt door migratiefactoren. Zowel de binnen- als de buitenlandse migratiesaldi zijn positief en vullen daarmee moeiteloos het gat dat de negatieve natuurlijke groei achterlaat. De voorspellingen van ABF ten aanzien van migratie moeten echter met een korreltje zout genomen worden, omdat er uit wordt gegaan van gemiddelden van bepaalde jaren uit het verleden. Dit is natuurlijk niet per definitie een foute methode, maar een methode waarbij de ruimte op de woningmarkt in acht wordt genomen is hier aan te bevelen.

PEARL en PRIMOS komen beiden tot de conclusie dat de bevolkingsomvang van de gemeente Haren nagenoeg gelijk blijft. Als de componenten onderscheiden worden zit er een verschil in de natuurlijke groei en in de binnenlandse migratie. Deze verschillen heffen elkaar op, maar dit komt eigenlijk omdat de aannames ten aanzien van de woningvoorraden gelijk zijn. Het sterfteoverschot bij PRIMOS veroorzaakt namelijk meer ruimte op de woningmarkt dan bij PEARL, waardoor de binnenlandse migratie bij PRIMOS weer hoger uitvalt dan bij PEARL. De toekomstige samenstelling van de bevolking verschilt ook fors tussen deze twee prognoses.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

Bij de gemeente Haren valt te zien dat de voorgaande prognoses van PEARL hoger uitvielen dan die van 2009. Tussen de prognose van 2007 en die van 2009 zitten ongeveer 1000 inwoners. Er valt ook goed te zien hoe de prognoses aansluiten bij de trend van de waargenomen waarden van het CBS. Wat echter ook valt te zien is dat de laatste twee prognoses de bevolking in het eerste jaar van de prognoses al te hoog inschatten.

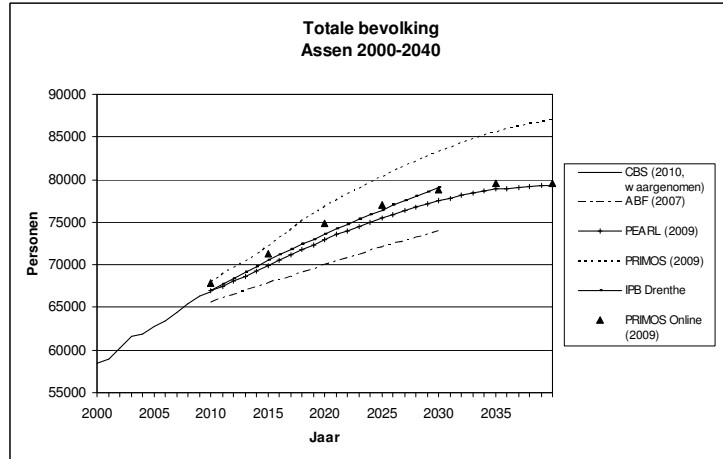
PRIMOS

De prognoses van PRIMOS lopen ook erg uiteen; in 2020 een verschil van meer dan 2000 inwoners. In 2005 werd de groei van het begin van het millennium doorgetrokken, terwijl op dat moment de bevolkingsdaling van de gemeente Haren juist inzette. In 2010 wordt de trend van het CBS weer voortgezet, een daling van de bevolkingsomvang van enkele tientallen mensen per jaar.

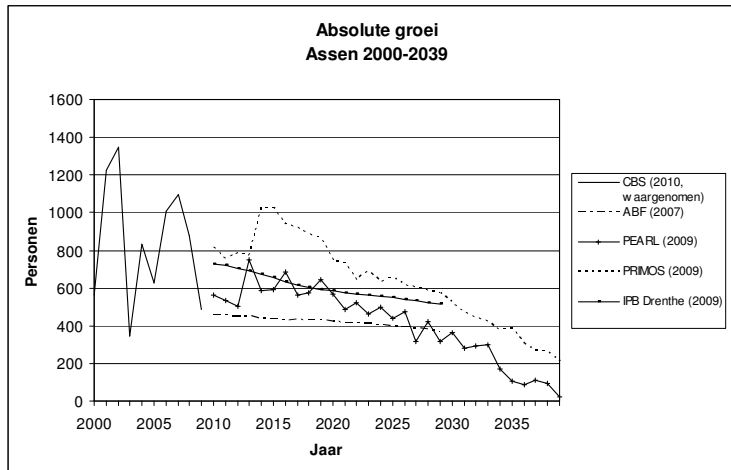
Assen

Bevolkingsomvang

Omdat de provincie Drenthe een eigen prognose heeft gemaakt, bevat het hoofdstuk van de gemeente Assen vier prognoses. Alle prognoses laten een stijging zien, waarbij de ABF-prognose het laagst uitvalt en de PRIMOS prognose het hoogst. Ondanks dat er consensus is over een te verwachten stijging van de bevolking, verschilt het totaal aantal inwoners van PRIMOS en PEARL in 2040 toch meer dan 5.000 personen. De prognose van de provincie Drenthe loopt tot 2030 en ligt tussen PEARL en PRIMOS in. PRIMOS Online ligt verrassend genoeg niet dichterbij de andere PRIMOS prognose, maar dichterbij de PEARL prognose.

Zoals al was af te leiden uit de grafiek voor de totale bevolking is er sprake van een constante aanwas van de bevolking. De grafiek van absolute groei per jaar laat echter zien dat er wel sprake is van afnemende groei. De bevolking van Assen zal dus in 2040 een stuk minder hard stijgen dan

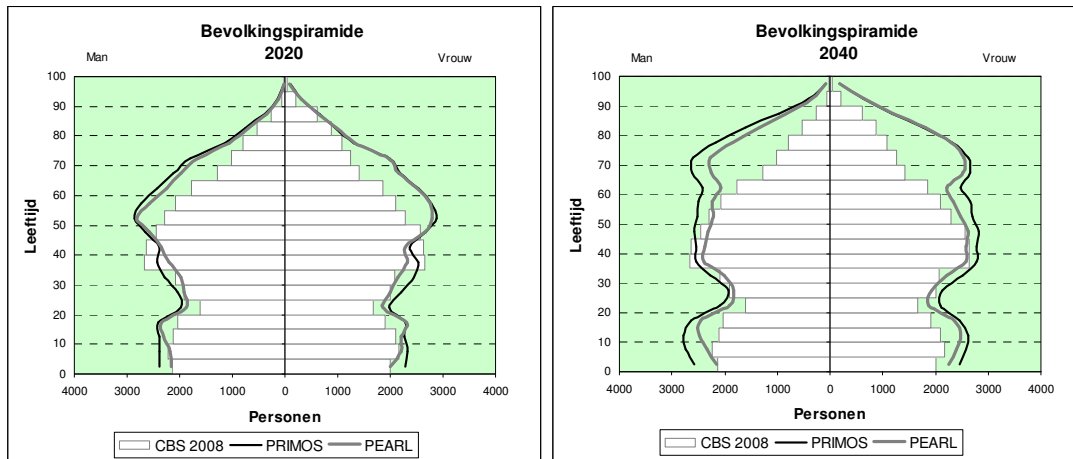

in zijn geheel uit kleine stijgingen en dalingen van de groei. Dit in tegenstelling tot voorspellingen van ABF en IPB Drenthe waarbij de grafiek van de absolute groei van de gemeente Assen zeer gelijkmatig verlopen.

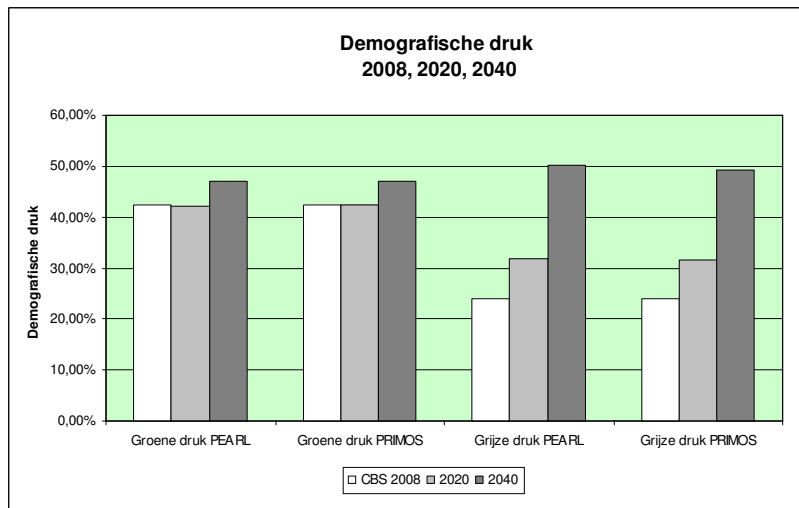
in de komende 20 jaar. PEARL voorspelt zelfs dat de groei van de bevolking van Assen bijna tot nul is gereduceerd in 2040. Verder is het grillige verloop van de waargenomen bevolkingsgroei van Assen interessant. Bij de bestudering van de componenten van demografische groei zal hier zeker nog naar gekeken moeten worden. Ook zijn er bij de prognose van PRIMOS opvallende pieken te zien in de jaren 2014-2015. De prognose van PEARL bestaat

Bevolkingssamenstelling

De samenstelling van de bevolking van Assen zou gekenmerkt kunnen worden als een forensengemeente. Dit heeft wederom te maken met de oververtegenwoordiging van personen in de middelbare leeftijd en ondervertegenwoordiging van twintigers. Toch is de het aantal twintigers in Assen relatief gezien minder laag, dan bij andere gemeentes in de regio Groningen-Assen. Dit is te verklaren door het feit dat er voor een deel van de jongeren wel degelijk opleidingsmogelijkheden in de gemeente aanwezig zijn. Assen is dan ook absoluut nog geen vergrijsde gemeente, het aantal personen onder de 20 is bijvoorbeeld aanzienlijk.

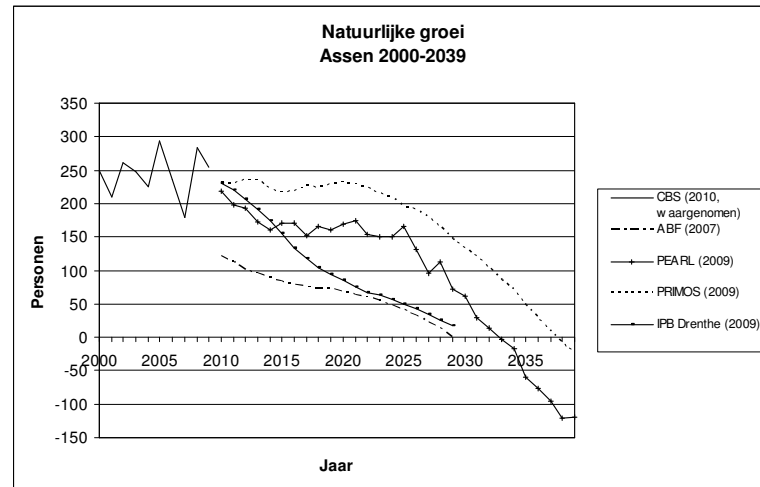
In de toekomst zal volgens PRIMOS en PEARL de bevolking gemiddeld wel ouder worden. Hierover zijn beide prognoses het eens. Waar wel een verschil zit is het aantal jonge gezinnen in Assen. We zien dat in 2020 duidelijk aan het grote aantal personen van 25 tot 40 jaar en die van 0 tot 15 jaar. In 2040 is dit verschil tussen PRIMOS en PEARL groter geworden. We zien dan ook dat eigenlijk over de hele breedte de bevolking van Assen bij PRIMOS groter is dan bij

PEARL. Omdat het verschil wordt gemaakt over alle leeftijdscategorieën is er wat betreft de demografische druk weer geen verschil waarneembaar. De verhoudingen blijven hetzelfde, waarbij we zien dat de verwachting is dat in 2040 de groene druk iets is toegenomen en grijze druk meer dan verdubbeld. In vergelijking met de de demografische druk in andere gemeentes is dit zeker nog te overzien.

Natuurlijke groei

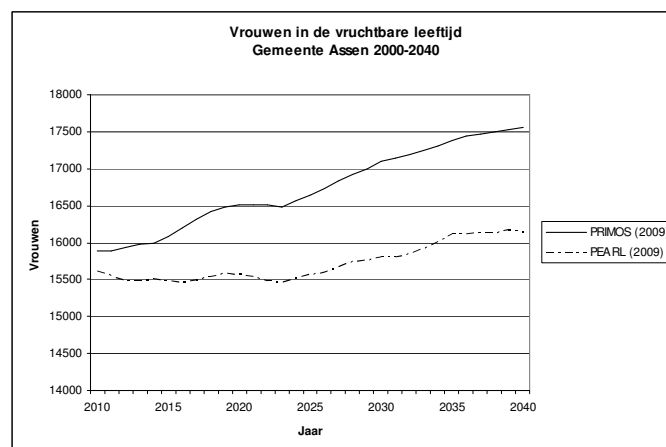
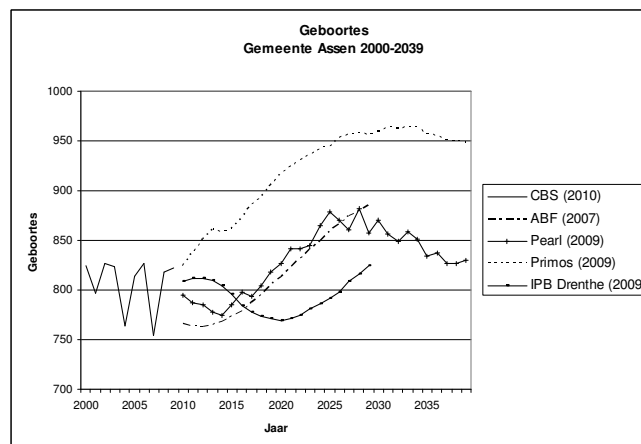
Afnemende groei is ook te zien bij de natuurlijke aanwas. Alle prognoses bewegen zich van een geboorteoverschot naar een sterfteoverschot. Bij de ABF prognose zal er het eerst sprake zijn van negatieve natuurlijke groei. PRIMOS gaat voor het eerst uit van een sterfteoverschot in 2038, en is daarmee de laatste van de prognoses. De verschillen tussen de prognoses zijn niet heel

groot, maar toch aanwezig. Dus de natuurlijke groei zal verder uitgesplitst moeten worden naar de componenten geboorte en sterfte. Dit is ook nodig omdat de oorzaak van de eenduidige daling van de natuurlijke groei verdere uitleg vraagt.

Geboortes

De duidelijke koploper in het aantal geboortes is PRIMOS. Een verschil van gemiddeld ongeveer 100 geboortes met PEARL en ABF, die ongeveer op dezelfde lijn uitkomen. Een overeenkomst is echter wel dat ze vanaf 2015 een soortgelijke curve volgen. Dit is niet het geval bij de voorspelling van IPB Drenthe. Deze lijn vertoont dalingen en stijgingen op hele andere momenten dan die van de overige prognoses. Voor een beter begrip van deze cijfers zullen we kijken naar het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijds categorieën. Deze gegevens zijn voor IPB Drenthe helaas, net zoals voor ABF, niet beschikbaar. De vergelijking zal dus plaatsvinden tussen PEARL en PRIMOS.

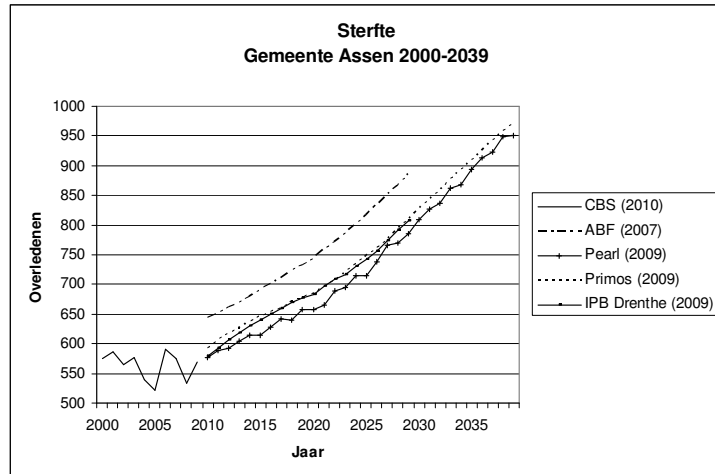
In de grafiek is duidelijk te zien dat het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd bij PRIMOS harder stijgt dan bij PEARL. Dit levert voor PRIMOS dus ook een hoger aantal geboortes op. We zien wel bij dat de geboortes na 2025-2030 weer wat afnemen. Dit heeft te maken met de onderlinge verdeling in de groep vruchtbare vrouwen. Als er meer vrouwen tussen de 25 en 35 jaar zijn stijgt het aantal geboortes harder, vanwege de hogere leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers.

Sterfte

Alle prognoses wijzen op een sterke stijging van het aantal sterfgevallen. Op de prognose van ABF na gaan ze ook opvallend gelijk op, van rond de 575 sterfgevallen per jaar in 2010 naar 950 in 2040. De prognose van ABF zit er over de gehele tijdsperiode een kleine 100 overledenen boven. Dit is een belangrijke reden waarom de natuurlijke groei van ABF als eerste omslaat in natuurlijke krimp. De reden voor het groter aantal sterfgevallen van het ABF ligt in een lagere levensverwachting die

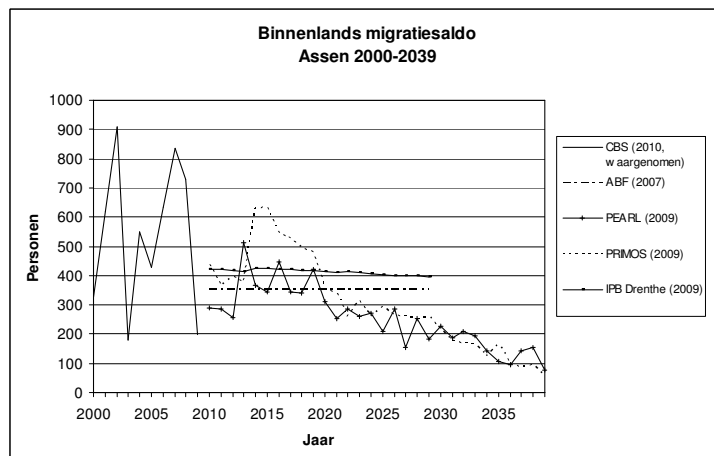
verondersteld wordt. De groep 65-plussers, waar de meeste sterfgevallen plaatsvinden, is namelijk even groot als bij de andere prognoses.

Binnenlandse migratie

Dezelfde hobbels die we zagen bij de absolute groei zien we terug in het binnenlandse migratiesaldo. Deze komen voor bij de prognoses van PEARL en PRIMOS. Dit zijn de prognoses die een binnenlands migratiesaldo baseren op een inschatting van de woningvoorraad. ABF en IPB Drenthe schatten het binnenlands migratiesaldo op basis van een gemiddelde van de jaren ervoor. De inschatting van

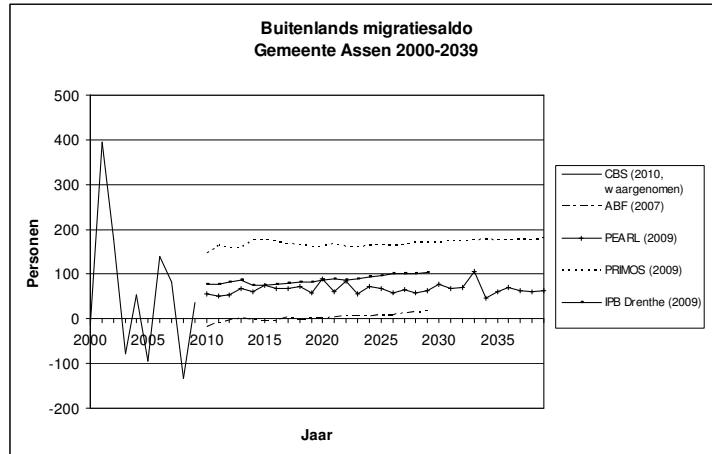
IPB Drenthe ligt wat hoger omdat daar de piek van 2007 in verwerkt zit, terwijl bij ABF het dal van 2003 wat zwaarder meeweegt. Bij PEARL en PRIMOS is de toekomstige woningvoorraad een zeer belangrijke veronderstelling voor de schatting van het binnenlands migratiesaldo. De inschattingen voor de netto toename van de woningvoorraad liggen voor PEARL en PRIMOS weer zeer dicht bij elkaar (PRIMOS: 4715; PEARL: 4816). Het is daarom enigszins vreemd dat de binnenlandse migratie van PRIMOS hoger uitkomt. Zeker omdat de natuurlijke groei ook hoger uitvalt bij PRIMOS, waardoor de druk op de woningmarkt nog verder vergroot wordt. Het is zelfs zo dat PRIMOS in zijn cijfers uitgaat van een groter wordend tekort aan woningen in de gemeente. Wat dus betekent dat een grote groep mensen in de gemeente woonachtig is die nog een plek moet vinden op de woningmarkt

De hobbels voor PRIMOS is wel te verklaren omdat er verwacht wordt dat in 2014 en 2015 een groter aantal woningen wordt opgeleverd dan in andere jaren. Omdat de provinciale nieuwbouw leidinggevend is tot deze jaren, hebben ze bij PRIMOS waarschijnlijk goede redenen om deze groei door te rekenen. Ongetwijfeld houdt PEARL rekening met een oplevering van hetzelfde project, maar dan een jaar eerder.

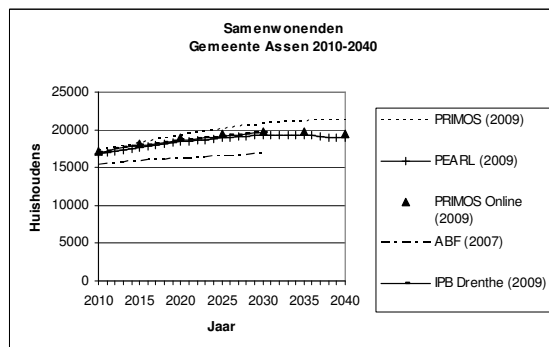
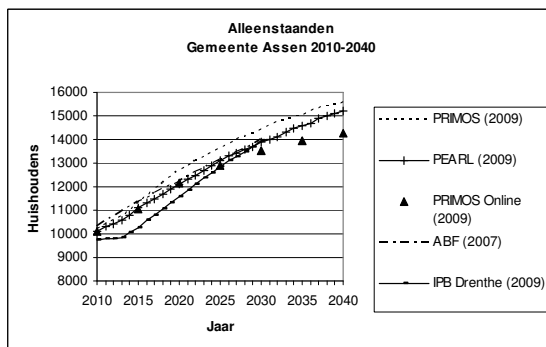
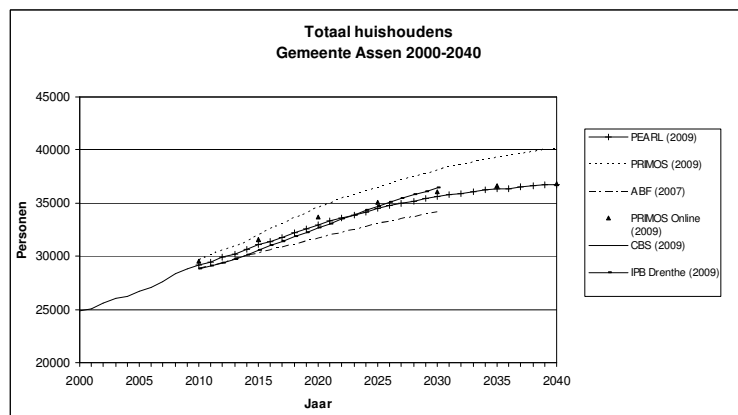
Buitenlandse migratie

Het buitenlands migratiesaldo wordt bij alle prognoses als zeer constant verondersteld. PRIMOS gaat uit van een plus van bijna 200 personen, en ABF verwacht dat buitenlandse migratie niet zal leiden tot enige toe- of afname van de bevolking. PEARL en IPB Drenthe zitten tussen deze twee uitersten in. De verschillen kunnen eigenlijk moeilijk verklaard worden, omdat er weinig veronderstellingen bekend zijn. Van ABF en IPB Drenthe is bekend dat ze met gemiddelde cijfers van immigratie en emigratie werken. De verschillen tussen deze twee prognoses komen dus waarschijnlijk doordat ze hun gemiddeldes over andere periodes hebben berekend. Het verschil tussen PEARL en PRIMOS is opvallend te noemen, omdat ze beiden uitgaan van de nationale bevolkingsprognose van het CBS die verdeeld wordt aan de hand van een verhoudingscijfer. Er wordt dus waarschijnlijk een ander verhoudingscijfer gebruikt voor de gemeente Assen, waarbij er door PRIMOS meer migranten aan Assen worden toegedeeld.

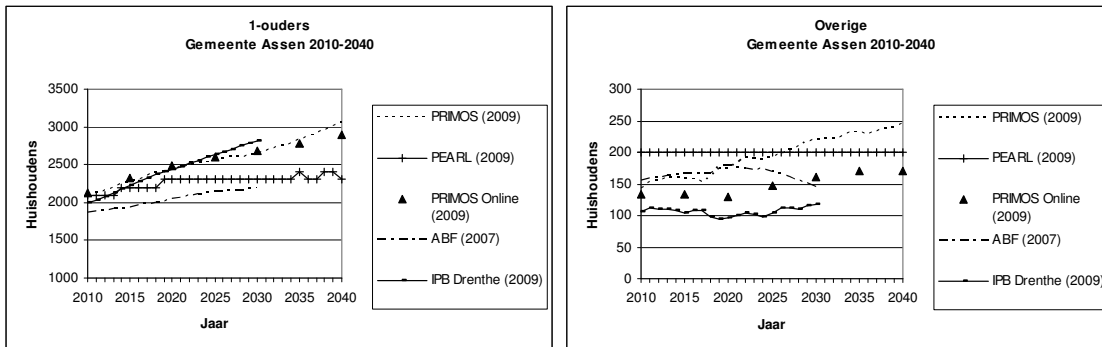

Huishoudens

Het totaal aantal huishoudens zal in lijn met de verwachte bevolkingstoename ook stijgen. De stijging ligt bij PRIMOS het hoogst, namelijk van 30 duizend in 2010 tot 40 duizend in 2040. De prognose ten aanzien van de huishoudens ligt het laagst bij ABF. Net als bij de bevolking gaan PEARL en PRIMOS Online bij de huishoudens gelijk op. Zij verwachten dat het aantal huishoudens 3.000 eenheden onder de prognose van PRIMOS ligt. IPB Drenthe volgt dezelfde huishoudensprognose. Als we kijken naar de types huishoudens zijn er ook geen verrassende verschillen op te merken. PRIMOS zit bij de

belangrijkste types—alleenstaanden en samenwonenden—iets hoger dan de ander prognoses. Dit is te verklaren door de grotere bevolkings- en huishoudens omvang. PRIMOS Online komt in zijn voorspelling van het aantal alleenstaanden wel lager uit dan de andere prognoses. Bij het aantal 1-ouders zien we juist dat PEARL wat lager zit. Dit komt niet direct tot uitdrukking in een lager aantal samenwonenden.

Conclusie

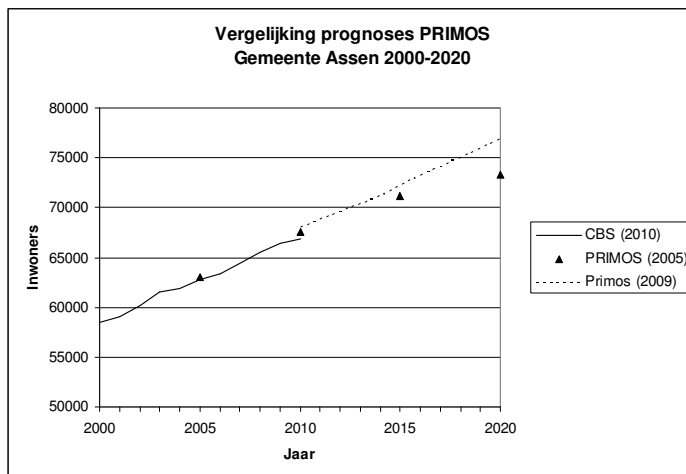
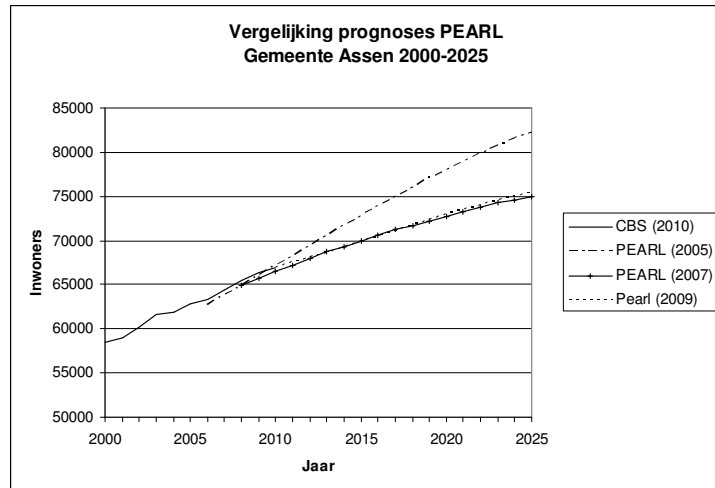
Alle prognoses voorspellen een groei van de bevolking van de gemeente Assen in de komende 30 jaar. Hierbij zit PRIMOS met bijna 90.000 inwoners in 2040 aan de hoge kant en ABF met krap 75.000 inwoners aan de lage kant. PEARL en PRIMOS Online vallen wat tussen, net als de IPB prognose van de provincie Drenthe. Het verwachte totale aantal huishoudens correspondeert met de bevolkingsgroei. In Assen gaan alle prognoses verder uit van een groei van het huishoudenstype alleenstaand, maar ook van de samenwonende huishoudens.

De hogere inschatting van PRIMOS wordt bepaald doordat op alle componenten meer groei wordt verwacht dan bij de andere prognoses. Door de hogere groei komt er wel meer druk te staan op de woningmarkt. Er zullen volgens PRIMOS meer huishoudens komen die nog een plek op de Assense woningmarkt moeten vinden. De lagere prognose van ABF is te verklaren door een achterblijvende voorspelling op alle fronten. Ten aanzien van de natuurlijke groei bij de ABF prognose zijn vooral de hogere sterftcijfers opvallend. Deze worden hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door het veronderstellen van een lagere levensverwachting, die toen strookte met de vigerende CBS prognose, maar sindsdien naar boven toe is bijgesteld.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

Bij PEARL is ten eerste te zien dat de voorgaande prognoses dicht in de buurt zaten bij het voorspellen van het inwoners van Assen in 2010. Wat verder opvalt, is dat de prognoses iedere twee jaar minder optimistisch worden. Daarbij moet wel gezegd worden dat de prognoses van 2007 en 2009 zeer dicht bij elkaar in de buurt liggen en die van 2005 beduidend hoger.

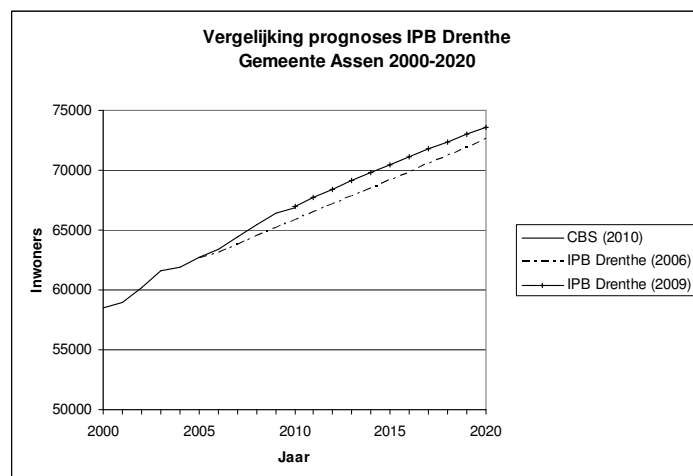

PRIMOS

De prognose van PRIMOS uit 2005 heeft ook behoorlijk gelijk gekregen. De waarde voor 2010 ligt maar net iets boven de waargenomen waarde van het CBS. De prognose van 2009 ligt een iets hoger dan die van 2005, en lijkt de trend te volgen van de hogere relatieve groei tussen 2005 en 2009. We zien echter dat de groei in het laatste jaar iets afzwakte.

IPB Drenthe

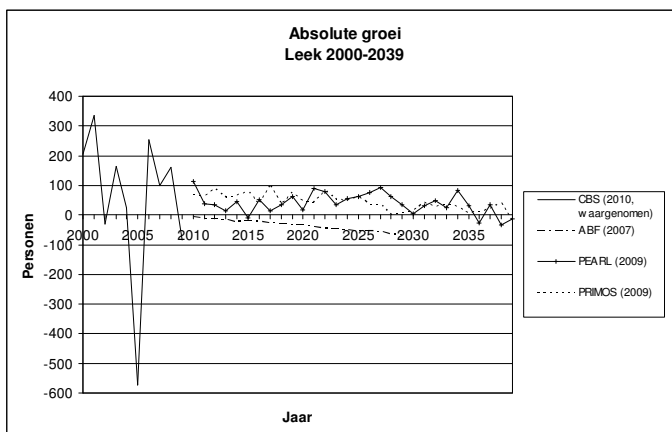
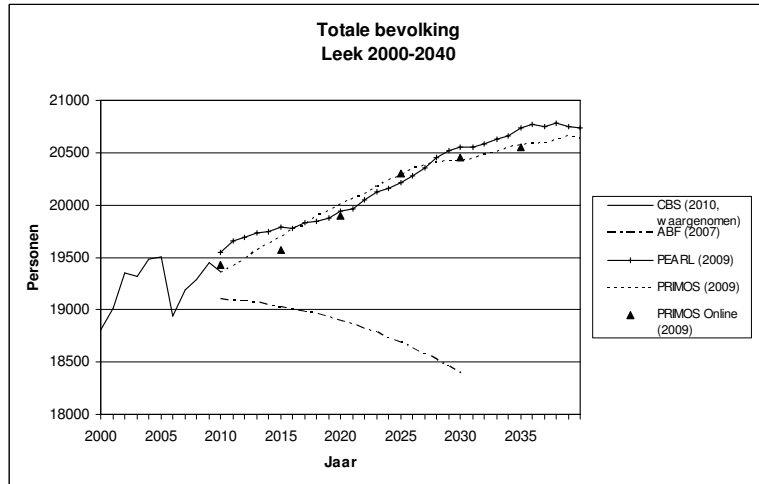
De prognoses van IPB Drenthe verschillen ook niet verrassend veel van elkaar. De prognose van 2006 lag wel onder de waargenomen waarden van het CBS; een kleine duizend inwoners. Dit is ook het verschil tussen de twee prognoses in 2010 maar deze trekken weer langzaam naar elkaar toe richting 2020.

Leek

Bevolkingsomvang

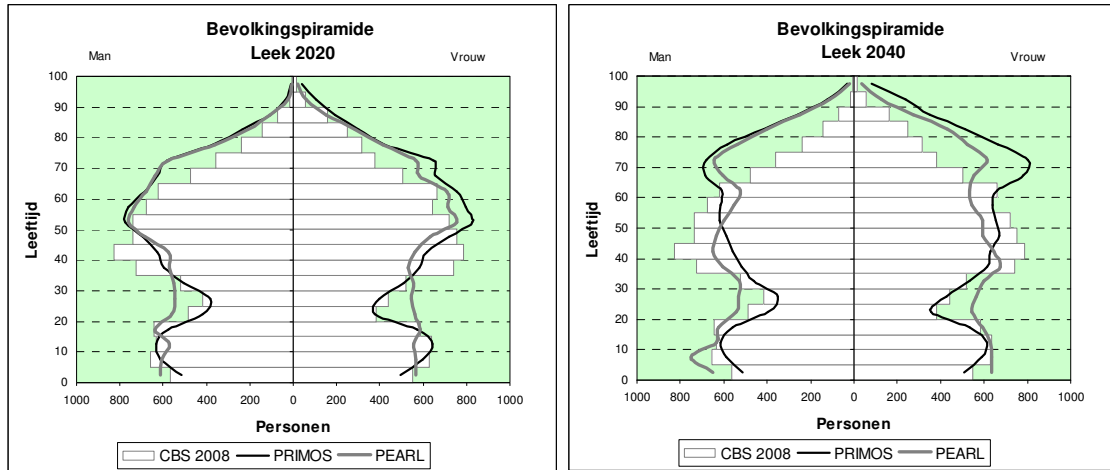
Een opvallende rol in de prognose voor Leek is weggelegd voor de prognose van ABF. Een duidelijke afname van de bevolking, terwijl PEARL, PRIMOS en PRIMOS Online een fikse groei verwachten. Deze laatste twee prognoses verlopen ongeveer langs dezelfde weg, stijgend met ongeveer 1.000 inwoners in de periode 2010-2040. Bij ABF wordt er juist een daling verwacht van 1.000 personen. Verder is er een opvallende dip te zien in het aantal inwoners van Leek in 2005; in een jaar tijd meer dan 500 inwoners minder.

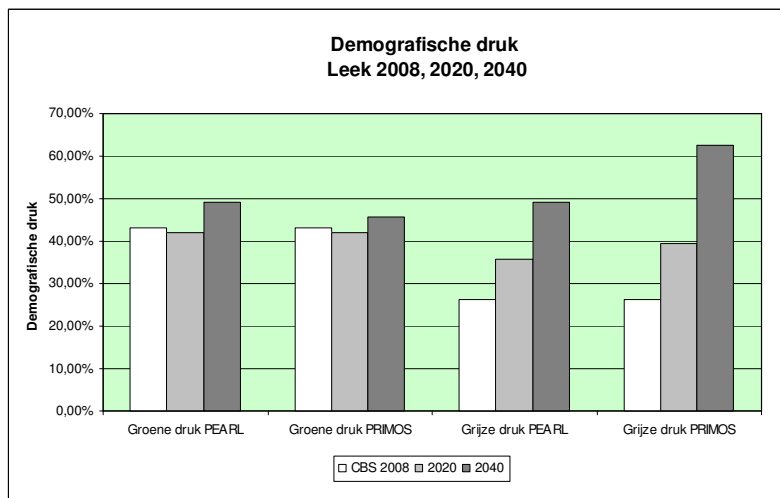
Dit komt ook duidelijk naar voren als we kijken naar de absolute groei per jaar. Deze dip is zeer afwijkend van de andere cijfers die in de grafiek te zien zijn en het gevolg van het verdwijnen van een azielzoekerscentrum. De verschillen tussen de overige prognoses zijn daarom wat lastiger te zien. PRIMOS laat in ieder geval een constante positieve groei zien, die wel onder de 100 personen per jaar blijft. De lijn van PEARL is wat grilliger en duikt af en toe ook onder nul. Bij ABF zien we een olopemde krimp van de bevolking.

Bevolkingssamenstelling

De bevolkingspiramides van de gemeente Leek laten een forensengemeente zien die in de toekomst zal vergrijzen. In grote lijnen zijn PEARL en PRIMOS het eens. Al valt in 2020 op dat het aandeel twintigers bij PEARL hoger ligt dan bij PRIMOS, terwijl dit voor het aantal vrouwen

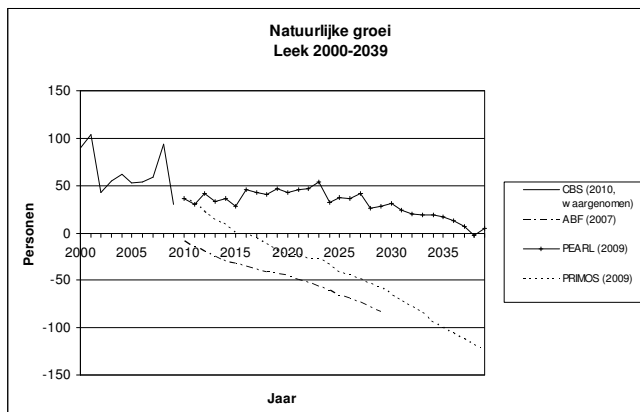
boven de 35 juist tegenovergesteld is. In 2040 wordt deze trend nog duidelijker. PRIMOS houdt dezelfde scherpe inhammen bij de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar aan als bij de waargenomen waarden in 2008. PEARL voorziet toch een verdere stijging van deze groep. In 2040 neemt daarnaast ook de groep dertigers en veertigers toe.

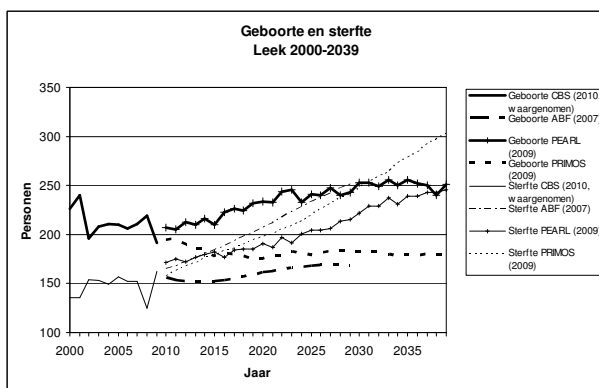
Dit resulteert in een groter aantal personen onder de 10 jaar. Bij de oudere leeftijden schat PRIMOS de aantallen weer hoger in dan PEARL. Dit geeft aan dat een deel van deze groep bij PEARL verhuisd kan zijn naar de gemeente Groningen. Door deze ontwikkelingen neemt de grijze druk bij PRIMOS sterker toe dan bij PEARL. Bij de groene druk is dit precies andersom.

Natuurlijke groei

De verschillen tussen de prognoses ten aanzien van de natuurlijke groei zijn vrij groot. PEARL houdt rekening met een aanhoudend geboorteoverschot, maar PRIMOS voorziet de eerste negatieve natuurlijke groei al in 2015. Zij voorzien een scenario waarbij het sterfteoverschot oploopt tot meer dan 100 personen per jaar in 2039. ABF houdt er zelfs rekening mee dat de natuurlijke groei in Leek niet meer positief zal zijn in de toekomst. Startend net onder de nul, daalt het

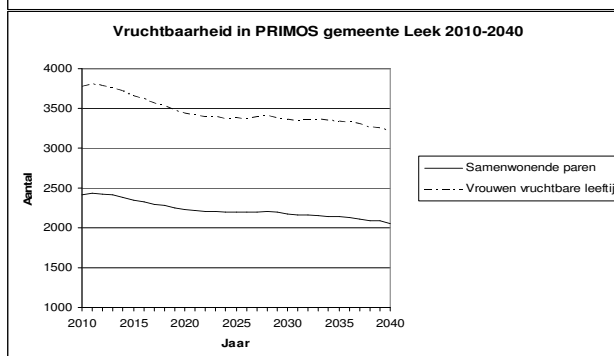
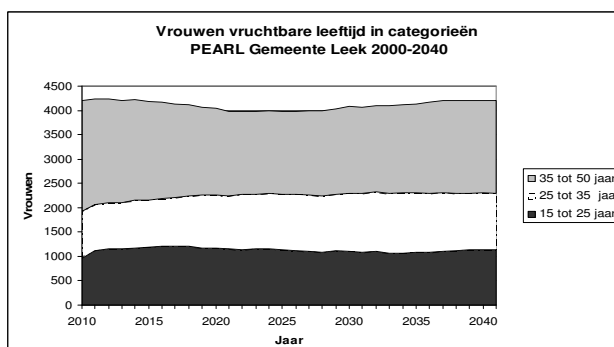

cijfer verder tot ongeveer 80 personen per jaar in 2029. Omdat in de totale cijfers de prognose van PRIMOS gelijk opgaat met die van PEARL zullen we in de andere componenten dus hogere cijfers van PRIMOS ten opzichte van PEARL en ABF kunnen verwachten. Eerst is het nodig om te kijken waar de verschillen in natuurlijke groei door ontstaan. De afwijkende voorspelling van PEARL ten aanzien van de natuurlijke groei wordt gestuurd door een hogere verwachting van het aantal geboortes, maar ook zeker door het minder snelle stijging van het aantal sterfgevallen. Om te zien hoe deze verschillen ontstaan, zal er eerst gekeken worden naar het grotere aantal geboortes van PEARL, en vervolgens naar het lagere aantal sterftes van dezelfde prognose.

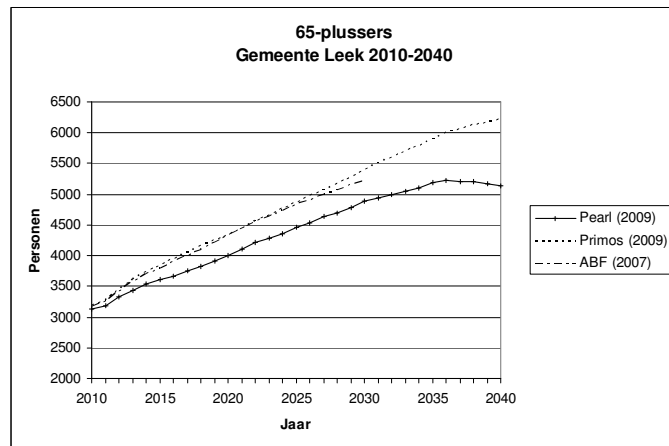
Geboortes

In deze grafiek kunnen we zien dat het totaal aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd bij PEARL afneemt tot 2025. Dit strookt in eerste instantie niet met het stijgende aantal, dat verwacht wordt. De verklaring hiervoor is dat het aantal vrouwen tussen de 25 en 35 nog wel stijging vertoont in die periode. Door hun hogere leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers kan er dan toch een stijging in het aantal geboortes ontstaan. Bij PRIMOS valt te zien hoe het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd daalt in de tijd, evenals het aan samenwonende paren. Deze laatste zijn ook belangrijk omdat PRIMOS zijn geboortecijfers voor een groot deel baseert op de huishoudensposities.

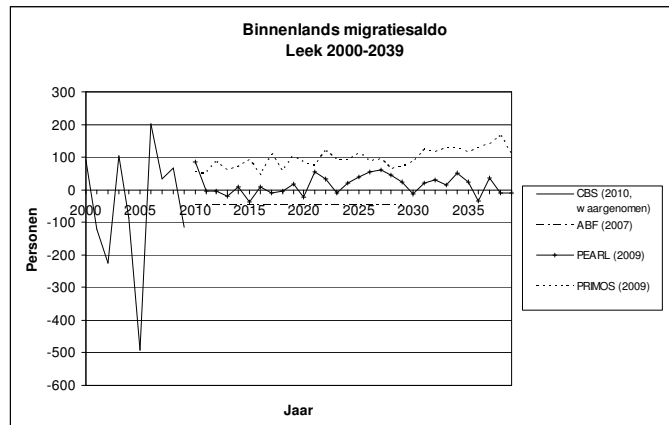
Sterfte

Het lagere aantal sterftes in PEARL is goed te verklaren aan de hand van het lagere aantal 65-plussers. In 2040 komt de prognose in deze leeftijdscategorie meer dan 1.000 personen lager uit dan PRIMOS. Ook zien we dat de aantallen van ABF en PRIMOS behoorlijk overeenkomen, terwijl het aantal sterftes bij ABF hoger ligt. Dit is weer een aanwijzing dat ABF een lagere levensverwachting hanteert.

Binnenlandse migratie

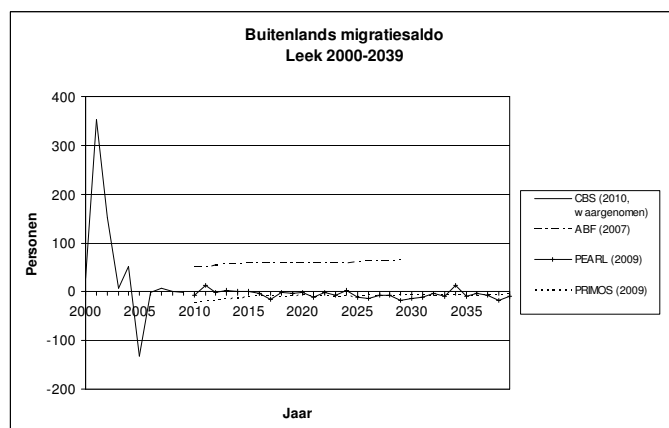
Dat de absolute groeicijfers van PEARL en PRIMOS toch gelijk lopen is inderdaad te danken aan een hoger binnenlands migratiesaldo van PRIMOS; ieder jaar rond de 100 personen erbij. PEARL verwacht dat vestiging en vertrek elkaar min of meer in evenwicht houden. Bij de prognose van ABF is er sprake van een constant vertrekoverschot van ongeveer 50 personen per jaar. Ook is in deze grafiek te zien dat de daling van het aantal inwoners van Leek in 2005 bijna volledig veroorzaakt wordt door een negatief binnenlands migratiesaldo (-494 personen). Dit negatieve saldo is ontstaan door een hoog aantal vertrekkers, dat te maken had met een asielzoekerscentrum dat in de gemeente gevestigd was en in dat jaar haar deuren sloot.

Als we iets dieper op de materie ingaan en kijken naar de verwachtingen ten aanzien van de woningvoorraad is er weer een opvallende gelijkenis tussen PEARL en PRIMOS te bespeuren. Van 2010 tot 2020 verwachten zijn beiden een toename van 600 woningen. Hier is dus weer hetzelfde aan de hand als in Haren. De extra woningen worden in PEARL gevuld door de natuurlijke groei, en in PRIMOS door nieuwe vestigers in de gemeente.

Buitenlandse migratie

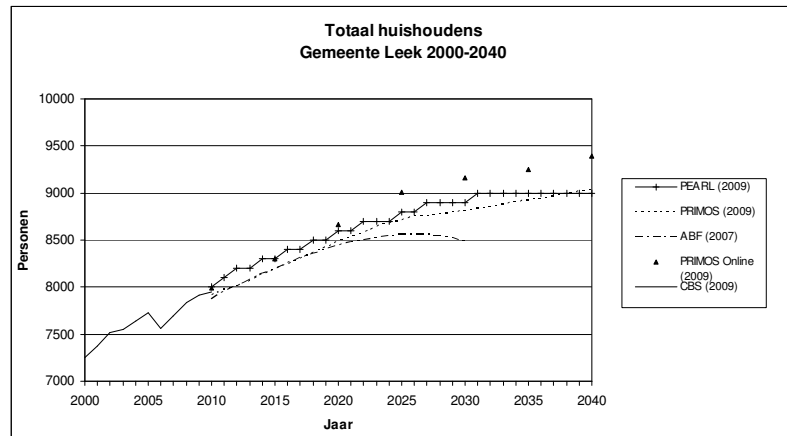
PRIMOS en PEARL houden weer rekening met een buitenlands migratiesaldo in balans. ABF voorziet een aanhoudend positief saldo van rond de 50. Dit heft het negatieve binnenlands migratiesaldo voor deze prognose op. Deze veronderstelling van ABF is wel sterk beïnvloed door de piek in het buitenlands migratiesaldo in 2001, wederom veroorzaakt door het asielzoekerscentrum.

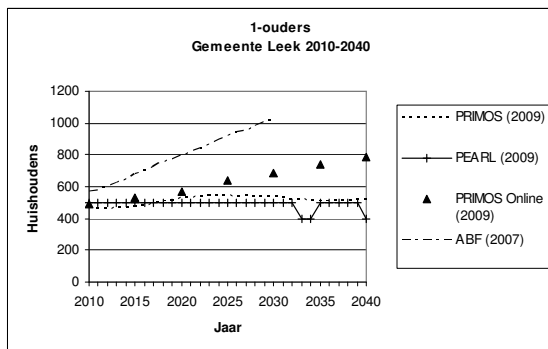
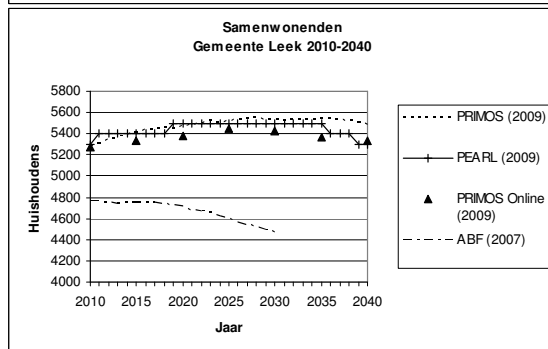
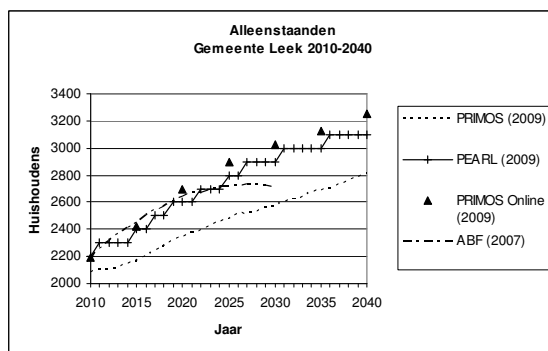
Huishoudens

Waar we bij ABF een daling zagen van het aantal inwoners van de gemeente Leek, zal het aantal huishoudens bij deze prognose voorlopig nog oplopen. Van de overige prognoses maakt PRIMOS Online de hoogste inschatting. In 2040 ligt deze prognose ongeveer 400 huishoudens boven PEARL en de andere PRIMOS. Dit zijn toch relatief kleine verschillen over een periode van 30 jaar. Als we gaan

kijken naar de huishoudentypes is het wel duidelijk waar de verschillen vandaan komen. PRIMOS Online zit wat hoger bij de alleenstaanden en de 1-ouders dan de andere prognoses. PEARL wijkt eigenlijk nergens af. PRIMOS ziet een lager aantal alleenstaanden en een hoger aantal samenwonenden. Dit laatste verschil zal dan

vooral moeten komen uit de groep van boven de 40 jaar, omdat we hebben gezien dat in de jongere leeftijden PEARL juist groter is dan PRIMOS. ABF verwacht in deze gemeente ook weer een hoger aantal 1-ouders. Dit gaat dan ten koste van het aantal samenwonenden dat bij ABF aan de lage kant ligt.

Conclusie

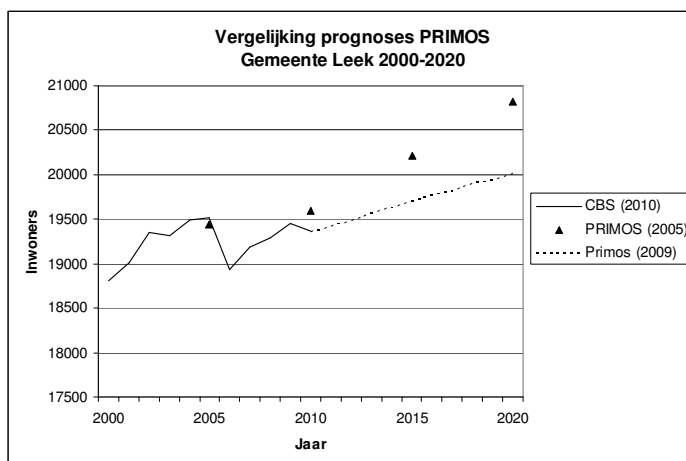
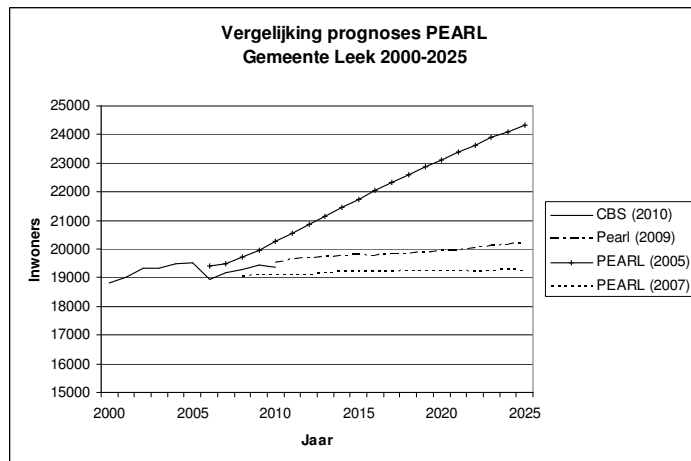
PEARL, PRIMOS en PRIMOS Online verwachten voor de gemeente Leek allen een stijging van ongeveer 1.000 inwoners over de komende 30 jaar. De manier waarop deze groei bewerkstelligd wordt is wel verschillend. Bij PEARL is de natuurlijke groei de drijvende kracht, bij PRIMOS is dit de binnenlandse migratie. Een soortgelijke verdeling was al opgemerkt bij de gemeente Haren. ABF voorziet een daling van de bevolking die veroorzaakt door een sterfte- en vertrekoverschot. Het positieve buitenlandse migratiesaldo dat wordt verondersteld, verzacht de omstandigheden nog wat, maar maakt de verliezen op de andere twee componenten niet goed.

In de huishoudensprognoses zijn de verschillen ook miniem te noemen: van 8.000 naar 9.000 dan wel 9.400 huishoudens in 2040, afhankelijk van de prognose. Hierbij is ABF wel een buitenbeentje, maar als we kijken naar het totaal aantal huishoudens blijft die zelfs bij tot 2025. We kunnen dus eigenlijk kort zijn wat betreft de gemeente Leek. Matige groei wordt verwacht in de toekomst, in welke leeftijds categorieën dit gaat gebeuren is onderwerp van debat.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

De prognoses van PEARL voor de gemeente Leek lopen nogal uiteen. In 2005 werd er nog verwacht dat de bevolking door zou groeien tot boven de 24 duizend inwoners, maar dat was in 2007 al behoorlijk veranderd. De dip in 2005 lag hier waarschijnlijk aan ten grondslag. Door het herstel van de inwonersaantallen tot 2010 was de prognose van 2007 wat aan de lage kant. Die van 2010 ligt daarom weer een stukje hoger.

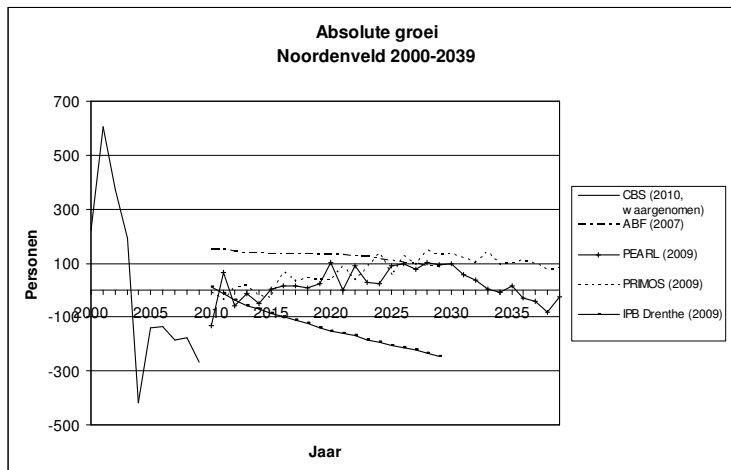
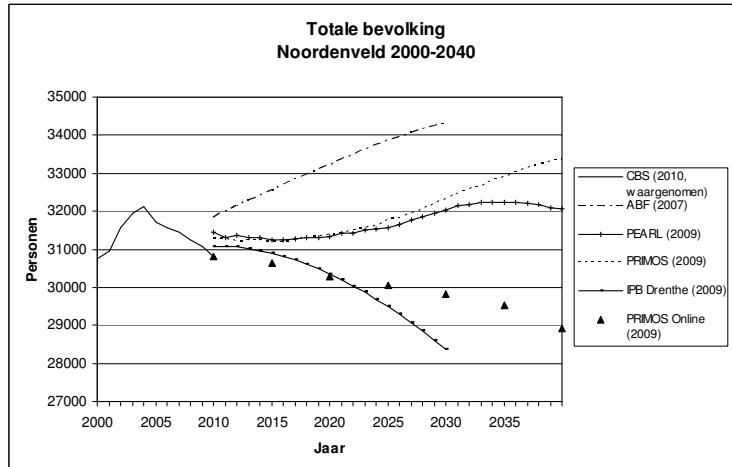
PRIMOS

PRIMOS heeft in 2005 wel een behoorlijke inschatting gegeven voor het totale inwonertal in 2010. Toch zijn de verwachtingen in 2009 iets bijgesteld. Dat neemt niet weg dat het basisidee van matige maar voortdurende groei van het aantal inwoners in de gemeente Leek standhoudt. Dit in tegenstelling tot PEARL waar onstuimige groei, stabilisering en matige groei van de bevolking in alle drie de prognoses zijn terug te vinden.

Noordenveld

Bevolkingsomvang

Voor de gemeente Noordenveld zijn PRIMOS en PEARL het behoorlijk eens tot 2030; een lichte stijging van de bevolkingsomvang. Daarna gaan de prognoses wat uit elkaar lopen. PRIMOS stijgt verder door tot boven de 33 duizend. PEARL blijft hangen op ongeveer duizend inwoners minder. IPB Drenthe voorziet een forse afname, waarbij het aantal inwoners richting de 28 duizend inwoners gaat in 2030. Dat is op dat moment dik 3.000 inwoners minder dan PEARL en PRIMOS. PRIMOS Online gaat ook uit van een verdere daling van de bevolking. ABF voorziet juist een sterke stijging van de bevolkingsomvang, met meer dan 34 duizend inwoners in 2030, 6.000 meer dan IPB Drenthe.

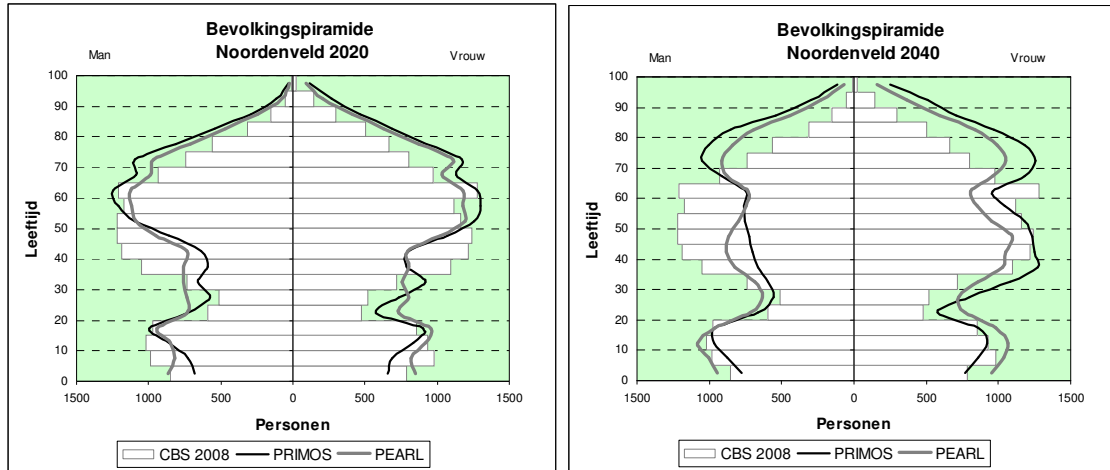
In de grafiek van absolute groei valt vooral op dat de waargenomen waarden van het CBS erg fluctueren. In 2001 was er nog sprake van een plus van 600 inwoners, terwijl de omvang van de gemeente drie jaar later met 400 inwoners afnam. De oorzaak hiervan is voornamelijk de komst en het vertrek van een asielzoekerscentrum zoals we bij de bespreking van de migratiecijfers ook nog zullen zien.

Bevolkingssamenstelling

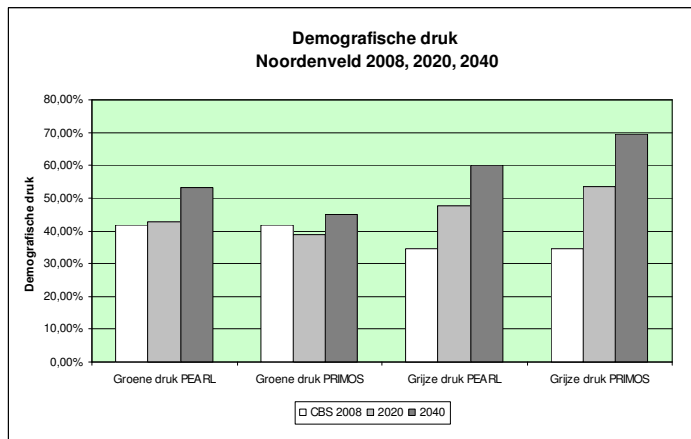
De bevolkingssamenstelling van de gemeente Noordenveld vertoont weer alle tekenen van een forensengemeente. De leeftijdscategorie 35 tot 65 is sterk vertegenwoordigd, evenals de hier bijhorende groep personen onder de 20 jaar. De personen in de categorie 20 tot 35 jaar zijn duidelijk in de minderheid. Zij zijn naar de stad getrokken voor studie of werk. In de toekomst gaan PEARL en PRIMOS er van uit dat dit beeld voor een groot deel blijft bestaan.

In 2020 zal volgens beide prognoses het aandeel 65-plussers zijn gestegen. Bij PRIMOS is deze groei een maat krachtiger dan bij PEARL. Dit ondersteunt weer het verhaal van de spreiding van deze groep per prognose. PRIMOS gaat er vanuit dat de meeste mensen in deze groep in hun gemeente blijven, terwijl PEARL een deel naar de gemeente Groningen ziet vertrekken. We zien dat er in de periode tot en met 2020 ook een behoorlijk afname zal zijn van het aantal personen

tussen de 35 en 55 jaar. De groep tussen de 20 en 35 jaar zal volgens beide prognoses echter stijgen. In 2040 is er bij zowel PEARL als PRIMOS iets vreemds gebeurd. Het lijkt alsof de bevolkingspiramide dreigt om te vallen naar rechts. Dat betekent dat er behoorlijk meer vrouwen dan mannen in de gemeente zullen wonen.

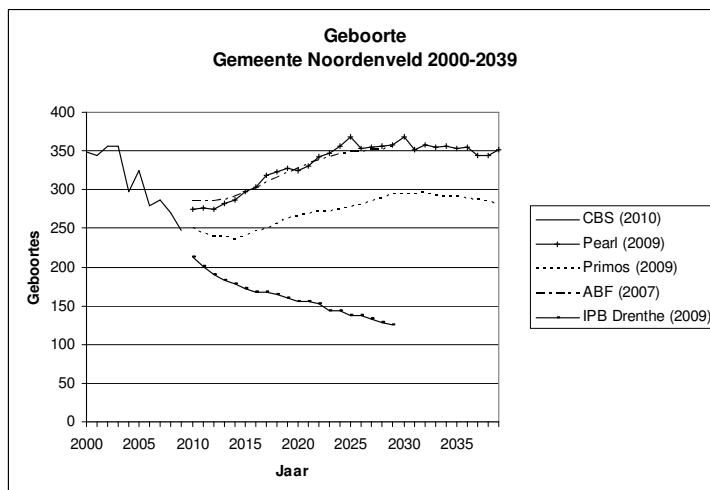
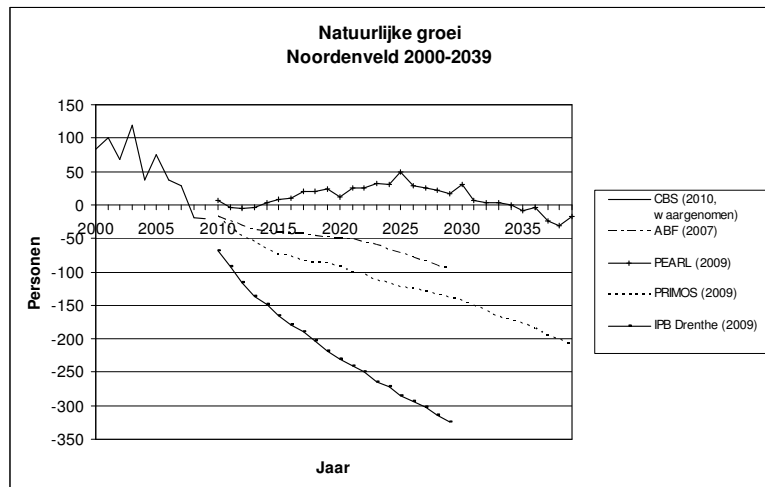
Nog opvallender is het dat de scheefgroei in alle leeftijdscategorieën boven de 20 jaar zal plaatsvinden. Het gebeurt namelijk vaker dat vrouwen in een gemeente in de meerderheid zijn, maar dan is dit in de oudere leeftijdscategorieën in verband met de hogere levensverwachting van vrouwen. Hier zien we echter over de hele linie een scheve verdeling. Een reden voor deze ontwikkeling kan zijn dat er de afgelopen jaren meer vrouwen dan mannen zich in de gemeente hebben gevestigd. Of andersom, dat meer mannen dan vrouwen zijn vertrokken. Als een dergelijke trend door de prognoses wordt doorgetrokken kan er na 30 jaar inderdaad een behoorlijk scheve sekse-verdeling ontstaan. Een ander opvallend gegeven dat uit de bevolkingspiramides gehaald kan worden is dat PEARL het aantal jongeren behoorlijk hoger inschat. Bij de bespreking van de geboortes zullen we hier verder op ingaan. Het gevolg hiervan is wel dat de groene druk bij PEARL in 2020 en 2040 hoger uitkomt. Bij de grijze druk zien we dat PRIMOS een hogere inschatting aanhoudt.

Natuurlijke groei

De krimp van de bevolking die IPB Drenthe voorspelt kan volledig toegeschreven aan de negatieve natuurlijke groei die in de prognose wordt aangegeven. In 2010 overlieden er volgens deze verwachting al 68 mensen meer dan dat er geboren worden. In 2030 zien we een sterfteoverschot van 325 personen. PRIMOS en ABF gaan ook mee in de voorvoorspelling van negatieve natuurlijke groei, maar die cijfers zijn wel minder drastisch dan van IPB Drenthe.

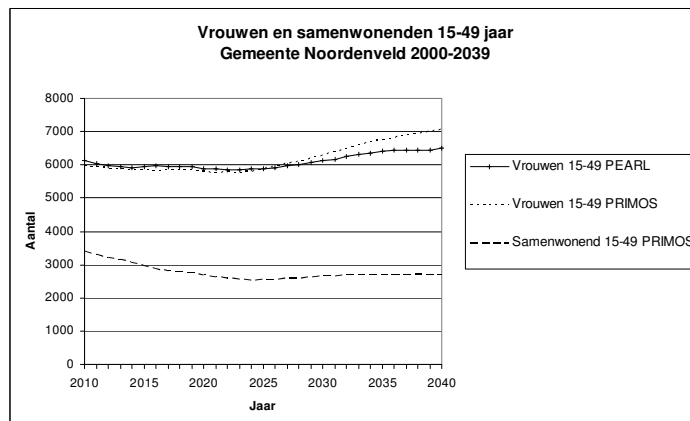
Zoals bij de andere gemeentes ook het geval was, zit PEARL weer aan de hoge kant wat betreft natuurlijke groei. Zij gaan uit van natuurlijk groeisaldo van iets boven nul tot 2034, waarna er een matige natuurlijke krimp ontstaat.

Geboorte

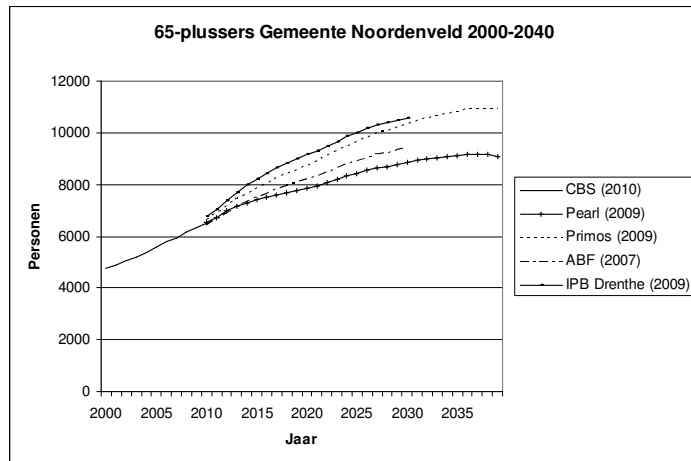
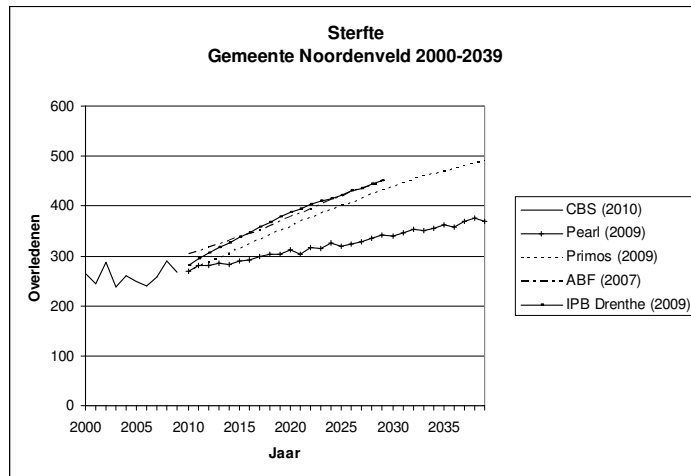
Als we de natuurlijke groei verder uitsplitsen naar geboorte en sterfte zien we dat bij de geboortes PEARL en ABF het eens zijn en een stijging van het aantal geboortes verwachten. De prognose van PRIMOS ligt ongeveer 50 geboortes per jaar lager maar volgt wel de trend van PEARL en ABF van een oplopend aantal geboortes in de toekomst. De voorspelling van IPB Drenthe gaat er juist van uit dat het aantal geboortes in de gemeente Noordenveld alleen

maar verder daalt; tot 126 geboortes in 2030. De oorzaak hiervan moet liggen in het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd, omdat het rapport vermeldt dat er wordt uitgegaan van een stabiel niveau van 1,85 kind per vrouw. Helaas kunnen we dit niet toetsen, omdat er geen gegevens van bekend zijn. De oplopende aantallen geboortes voor PEARL zijn wel te verklaren door een groter aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën. Eenzelfde stijging vindt ook plaats bij PRIMOS, maar die houdt meer rekening met het dalend aantal samenwonenden. Daarom valt het aantal geboortes van PRIMOS waarschijnlijk wat lager uit dan bij PEARL het geval is.

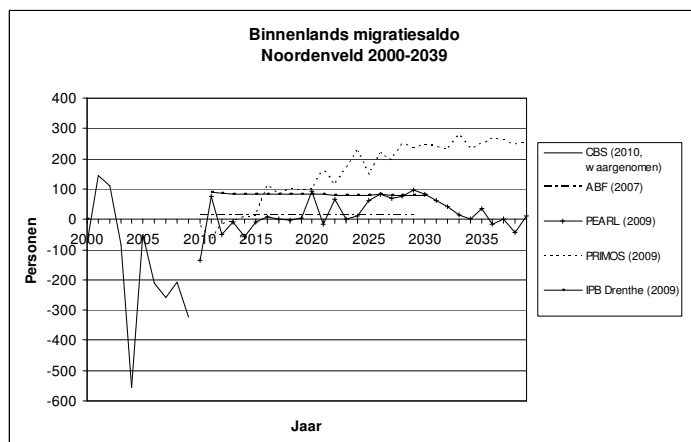
Sterfte

De prognoses over de sterfte komen meer overeen dan die van geboorte. Alleen PEARL verwacht een iets lagere, maar nog steeds stijgende, sterfte. Dit verklaart waarom de natuurlijke groei van deze prognose wat hoger uitkomt dan die van ABF. De verschillen worden veroorzaakt door de grootte van de groepen 65-plussers. PEARL schat deze groep behoorlijk lager in dan PRIMOS en IPB Drenthe en komt daarom ook uit op een lager aantal sterfgevallen. ABF zit ook lager dan de deze twee prognoses maar laat toch een gelijk aantal overledenen zien. Dit komt wederom door het veronderstellen van een lagere levensverwachting. Hierdoor gaan de leeftijdsspecifieke sterfkansen omhoog en stijgt het aantal sterfgevallen. De verschillen in natuurlijke groei worden dus grotendeels veroorzaakt door andere inschattingen ten aanzien van de geboortes. Het verschil tussen PEARL en ABF ontstaat door het verschil in sterfte dat twee oorzaken kent: de groep 65-plussers is kleiner bij PEARL en de levensverwachting is hoger.

Binnenlandse migratie

De binnenlandse migratiesaldi van de gemeente Noordenveld schetsen een positief beeld. Dit is niet in overeenstemming met de trend van de afgelopen 10 jaar, waarbij voornamelijk meer mensen vertrokken uit de gemeente dan dat er binnen kwamen. Volgens de gemeente is dit te verklaren omdat de markt vanwege uiteenlopende redenen niet goed bediend is met grondgebonden woningbouw. De verwachtingen van de prognoses zijn desalniettemin dat het gemiddelde migratiesaldo tussen de 0 en 100 personen zal liggen in de toekomst. Alleen PRIMOS wijkt hier van af met een verder

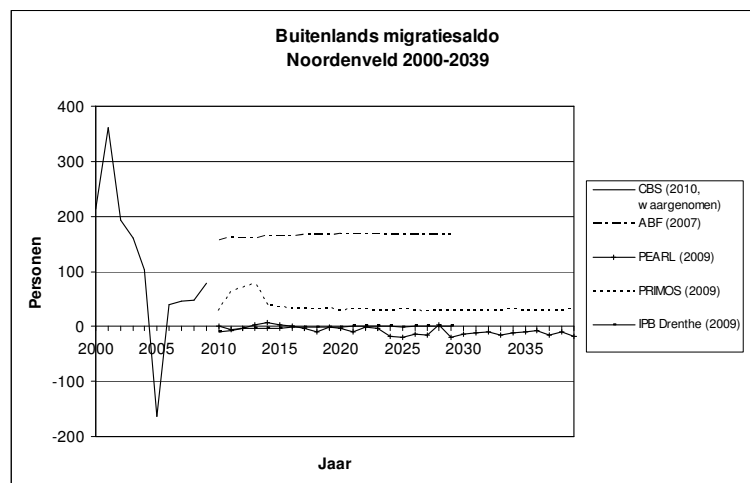
stijgend binnenlands migratiesaldo tot 258 personen per jaar in 2039. De cijfers van ABF kunnen

verklaard worden door een gemiddelde dat is berekend op basis van de jaren 2000-2004, een plus van 18 personen per jaar. IPB Drenthe gebruikt ook een stabiel migratiesaldo. Dit is niet alleen gebaseerd op waargenomen waarden, maar ook op toekomstig beleid. Zij komen uit op een positief saldo van 80 personen per jaar. Bij PEARL en PRIMOS is de binnenlandse migratie dus afhankelijk van de omvang van de woningvoorraad. Beide prognoses verwachten dat deze in de periode 2010-2020 toeneemt met ongeveer 1100 woningen. Hierbij zit PRIMOS ongeveer 80 woningen boven PEARL, van deze prognose is ook bekend dat het grootste deel van de nieuwe woningen geplaatst zal worden in de kern Roden.

Zoals we hebben gezien bij vorige gemeentes hoeft een toename van de woningvoorraad niet onmiddellijk te betekenen dat het binnenlands migratiesaldo ook stijgt. Bij PEARL wordt namelijk een deel van de ruimte op de woningmarkt ingenomen door de natuurlijke aanwas. Bij PRIMOS is dit niet het geval, daar creëert de afname van natuurlijke aard juist ruimte. Omdat er vanuit wordt gegaan dat alle woningen wel worden betrokken, hebben we dus bij deze prognose een hoge instroom van vestigers in de gemeente.

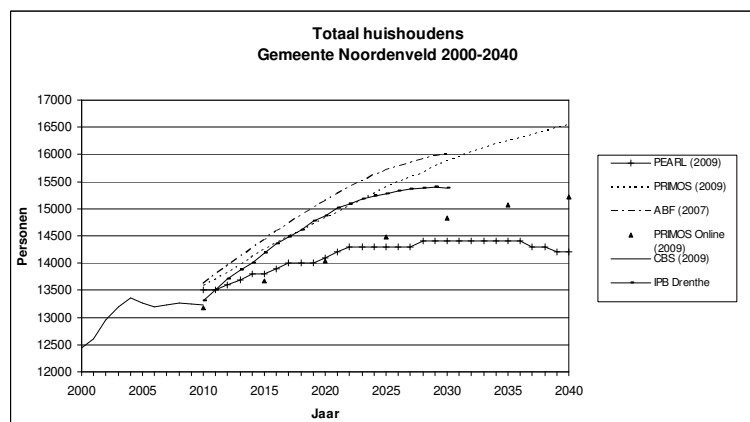
Buitenlandse migratie

De belangrijkste reden voor de stijging van de bevolking in de ABF prognose is te vinden in buitenlandse migratie. Een sterke plus van omstreeks 160 personen per jaar tot 2030. De overige prognoses zien geen grote invloed van buitenlandse migratie. PRIMOS verwacht een kleine hobbel tussen 2010 en 2014. Deze is moeilijk te verklaren, omdat over het algemeen de buitenlandse migratie berekend wordt op basis van de nationale prognose die dan onderverdeeld naar gemeente volgens een verhoudingscijfer. Aangezien er geen hobbel zit in de nationale prognose van het buitenlands migratiesaldo is het vreemd dat er hier wel eentje opduikt.

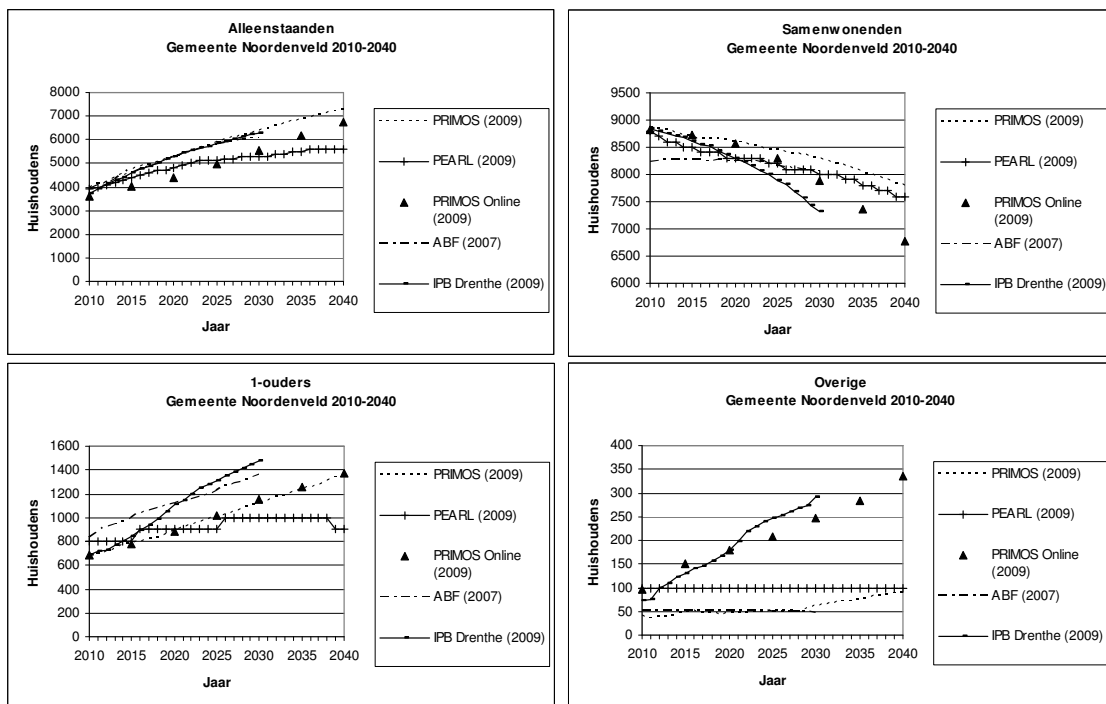
Huishoudens

Dat de totale aantallen van de bevolking niet per definitie een goede indicatie geven van het toekomstig aantal huishoudens blijkt ook bij de gemeente Noordenveld. Alle prognoses voorspellen een groei van het aantal huishoudens, zelfs diegene die voorspellen dat de bevolking (sterk) zal krimpen. Vergelijken we bijvoorbeeld PRIMOS en IPB Drenthe in 2030 dan zien we een klein verschil in het aantal huishoudens van slechts 500. Het aantal inwoners zal in dat jaar echter ruim 3.500

personen verschillen tussen de twee prognoses. Verder is te zien dat PEARL de enige is die in de toekomst op een zeker moment een krimp van het aantal huishoudens verwacht. PEARL is ook de prognose die de laagste schatting van het aantal huishoudens maakt. In de periode tot 2020 loopt hij nog gelijk met PRIMOS Online, maar daarna zakt de groei in.

Als we kijken naar de huishoudenstypes die door de prognoses worden voorspeld, zien we dat de groei van het aantal huishoudens vooral ontstaat in de alleenstaande huishoudens. Op de PEARL prognose na zetten ze in op bijna een verdubbeling van dit type. Het aantal samenwonende huishoudens zal echter afnemen bij alle prognoses. Hierbij laat IPB Drenthe relatief de sterkste daling zien. Dit compenseren zij wel weer door de sterkste stijging bij de 1-ouders te voorspellen. In conclusie over de huishoudens kan men zeggen dat het totale aantal voorlopig zal stijgen. Deze stijging vindt vooral plaats in het type alleenstaande huishoudens, ingegeven door een stijging van het aantal alleenstaande ouderen. Het aantal samenwonenden zal, als gevolg van deze vereduwing, dalen in de gemeente Noordenveld.

Conclusie

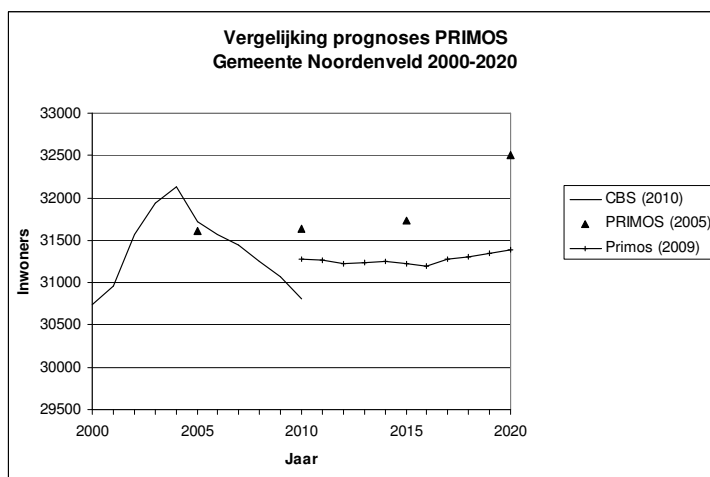
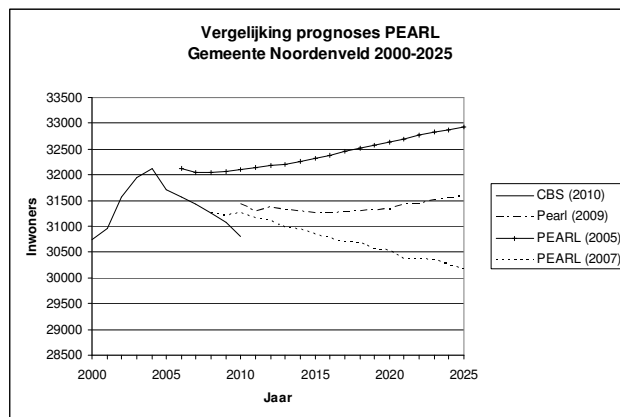
De verschillen in de prognoses voor de gemeente Noordenveld zijn ten aanzien van de bevolking behoorlijk groot. De enorme vlucht die de bevolking neemt bij ABF wordt veroorzaakt door een hoge inschatting van het buitenlandse migratiesaldo; een 'AZC-effect'. Bij IPB Drenthe krimpt de bevolking vanwege een negatief natuurlijk groeisaldo, dat voornamelijk voortkomt uit een laag aantal geboortes. Het vestigingsoverschot dat zij verwachten is niet groot genoeg om dit op te vangen. PEARL en PRIMOS gaan tot 2030 aardig gelijk op, maar dit wordt bij PEARL veroorzaakt door een hogere natuurlijke groei en bij PRIMOS door een hoger binnenlands migratiesaldo. Dat deze twee prognoses na 2030 uit elkaar gaan lopen komt omdat het verschil tussen de binnenlandse migratiesaldi groter wordt, terwijl bij PEARL de natuurlijke groei in een zelfde tempo afneemt als bij PRIMOS.

Als we kijken naar de huishoudens wordt door alle prognoses in de komende 20 jaar een stijging verwacht. In de aantallen van de groei zitten wel aanzienlijke verschillen. Over de trends ten aanzien van de verdeling over de huishoudentypes is consensus. Een stijgend aantal alleenstaanden aan de ene kant, een dalend aantal samenwonende huishoudens aan de andere.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

De prognoses van PEARL lopen nogal uiteen en dat is waarschijnlijk voor een groot deel te danken aan de stijging en daling die de waargenomen waarden vertonen. In 2005 gaat PEARL uit van een lichte stijging vanaf het toppunt in 2004. In 2007 gaat men uit van een verdere daling van het aantal inwoners, maar daar komen ze in 2009 weer wat op terug. Het is in ieder geval opvallend dat alle prognoses van PEARL de bevolking tot nu toe hebben overschat.

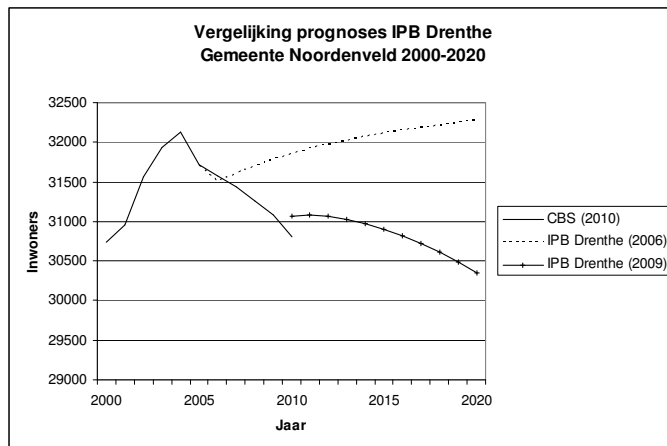

PRIMOS

De prognose die PRIMOS in 2009 heeft uitgegeven is een stuk lager dan degene zij in 2005 uitbrachten. Niet alleen ligt het uitgangspunt lager, maar ook de curve naar boven is verdwenen. Ondanks de lagere prognose die zij maakten ligt de door het CBS waargenomen bevolking hier nog weer onder. Noordenveld is in die zin een interessante gemeente om in de gaten te houden.

IPB Drenthe

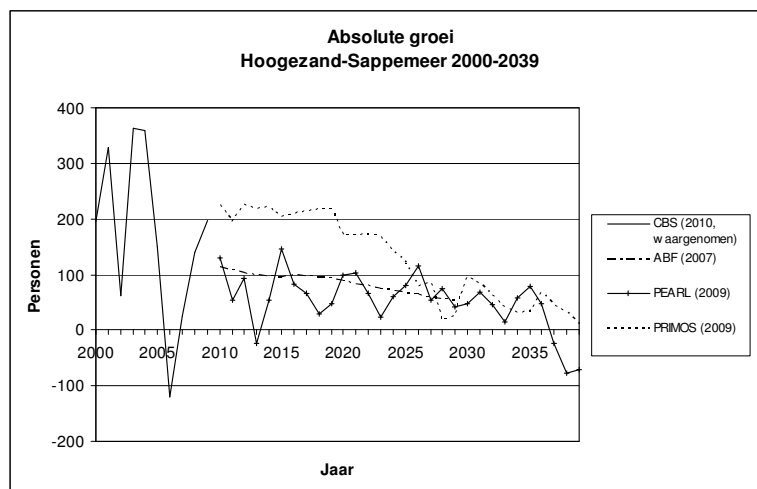
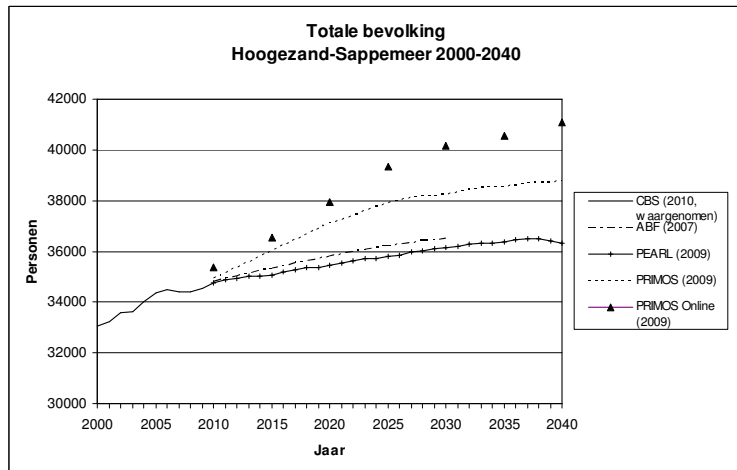
De provincie Drenthe heeft zijn prognose in 2009 behoorlijk bijgesteld in vergelijking met 2006. Het optimisme van de voorspelde hernieuwde groeiperiode van de gemeente Noordenveld lijkt verdwenen. Daling van de bevolking is de trend die in 2009 wordt aangehouden. Dit is een begrijpelijke keuze omdat zij met de prognose van 2006 in 2010 ruim 1.000 personen te hoog zaten. Daarnaast laat de gemeente al enkele jaren een daling zien.

Hoogezand-Sappemeer

Bevolkingsomvang

Voor Hoogezand-Sappemeer wordt door alle vier de prognoses behoorlijke groei voorspeld. Hierbij zit PRIMOS Online aan de hoge kant en PEARL wat aan de lage kant. PEARL voorziet na 2037 ook de eerste krimp optreden. Dit is natuurlijk nog wel erg ver in de toekomst. De prognose van ABF laat een stabiele groei zien die hoger uitvalt dan die van PEARL. We zien ook dat de bevolking van Hoogezand-Sappemeer in 2005 wat in omvang afnam. De overige jaren laten echter een behoorlijke groei zien. De PRIMOS prognoses trekken deze groei door. In de grafiek met absolute

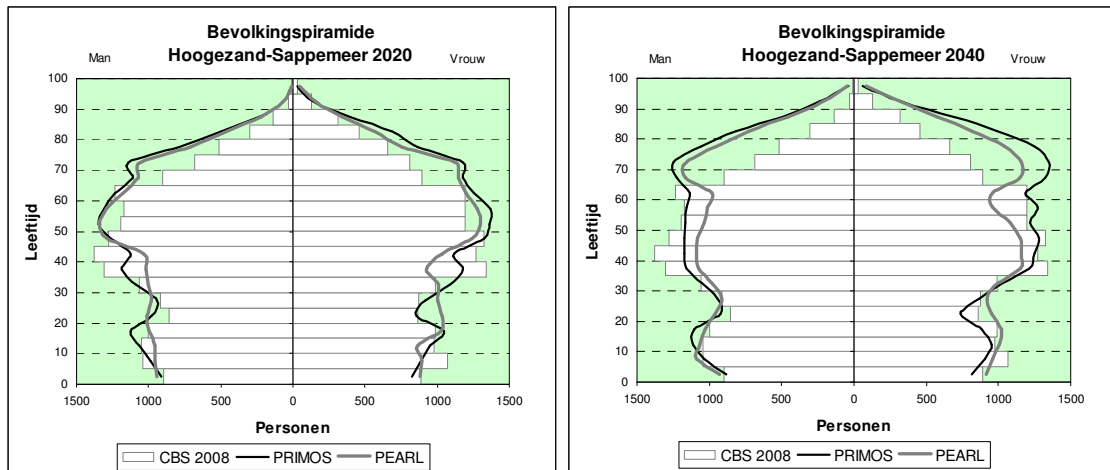
groeicijfers is goed te zien hoe PRIMOS in de eerste jaren van de prognose behoorlijk hogere groeicijfers noteert in vergelijking met PEARL en ABF. In de loop der jaren trekt de hoogte van de groei van PRIMOS steeds meer richting de andere prognoses. Opvallend is ook hoe de absolute groei per jaar bij PEARL heen en weer schiet. Gezien de waargenomen waarden van het CBS is dit misschien geen rare voorspelling, want die gaan ook op en neer. ABF gaat uit van een licht afnemende groei per jaar.

Bevolkingssamenstelling

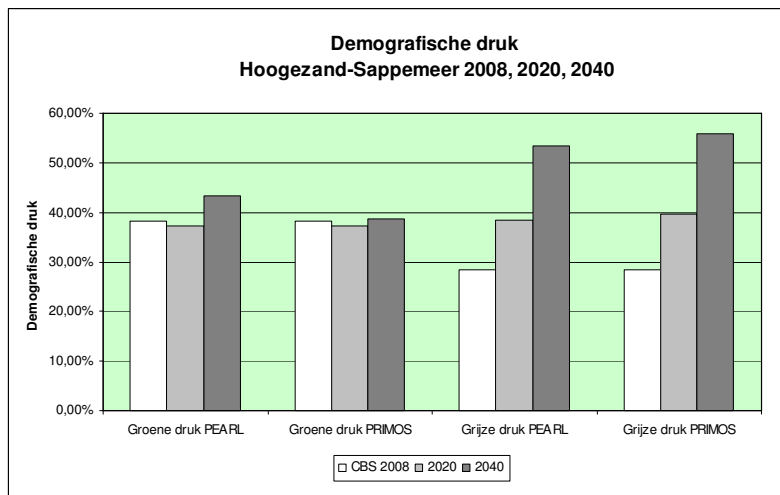
De bevolkingspiramide van de gemeente Hoogezand-Sappemeer heeft meer weg van de gemeente Assen dan van de andere besproken gemeentes tot nu toe. Deze conclusie kan worden getrokken omdat het aandeel 20 tot 30 jarigen wel kleiner is in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën, maar niet heel drastisch, zoals we bijvoorbeeld bij Noordenveld zagen. We kunnen de leeftijdsverdeling niet echt vatten in het eerder genoemde 'zandloper-model'.

In de toekomst zal de huidige piramide zijn vorm behouden volgens PEARL en PRIMOS. Hierbij neemt uiteraard het deel 65-plussers wel toe. Ook in Hoogezand-Sappemeer zien we weer dat PRIMOS het aantal ouderen hoger schat dan PEARL. Ook is goed te zien dat PEARL wat meer twintigers in de gemeente voorspelt, vooral in het jaar 2020. Dit levert daardoor ook een fractie meer personen onder de 20 jaar (uit geboortes) op in beide prognosejaren. In 2040 zijn deze

verschillen vooral bij het aantal vrouwen nog aanwezig. Verder zien we dat PRIMOS in 2020 en 2040 in bijna alle leeftijdscategorieën boven de 30 jaar meer inwoners voorspelt. Dit spoort natuurlijk met de waargenomen totale bevolkingsgroei in de gemeente. Door de relatief grotere groei van het aan 65-plussers zal de grijze druk wel toenemen. Bij PEARL zijn er in dat opzicht wel minder ouderen

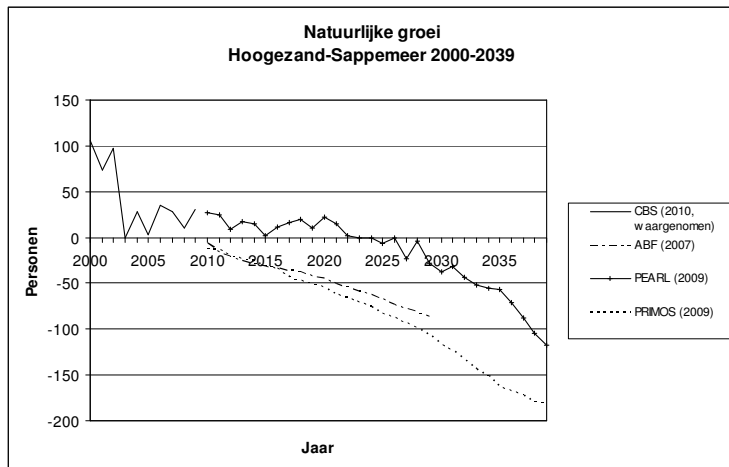
in de gemeente, maar ook een kleinere hoeveelheid mensen in de werkzame leeftijd. We kunnen daarom wat betreft de grijze druk dan ook weinig verschil waarnemen tussen beide prognoses. Bij de groene druk ontstaat er wel een verschil in 2040. Dit komt omdat bij PEARL het aantal jongeren toch iets groter is dan bij PRIMOS, terwijl de 20- tot 65-jarigen in aantal afnemen.

Als we een conclusie willen trekken op basis van de leeftijdsverdeling in de gemeente Hoogezand-Sappemeer komen we toch uit op het punt dat we hier te maken hebben met een vrij stabiele gemeente. Er zullen voor de toekomst door de prognoses geen aparte ontwikkelingen voorspeld worden. De vergrijzing zal inderdaad inzetten, maar dat is in heel Nederland het geval.

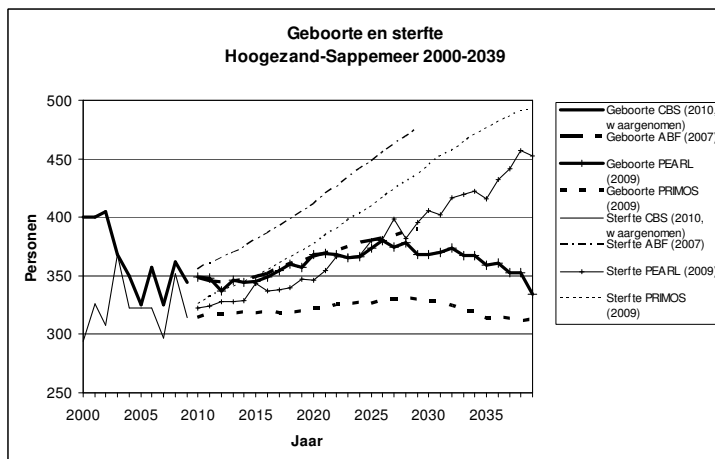
Natuurlijke groei

De toename van de bevolkingsomvang wordt bij alle prognoses niet veroorzaakt door een hoge natuurlijke groei. ABF en PRIMOS verwachten alleen maar natuurlijke krimp. PEARL ziet tot 2025 nog wel een geboorteoverschot maar slaat vervolgens ook behoorlijk om naar een sterfteoverschot van meer dan 100 personen per jaar. PRIMOS komt in 2040 uiteindelijk uit op een natuurlijk verlies van inwoners van bij 200 personen per jaar. Wederom ligt de prognose van PEARL dus hoger dan de rest.

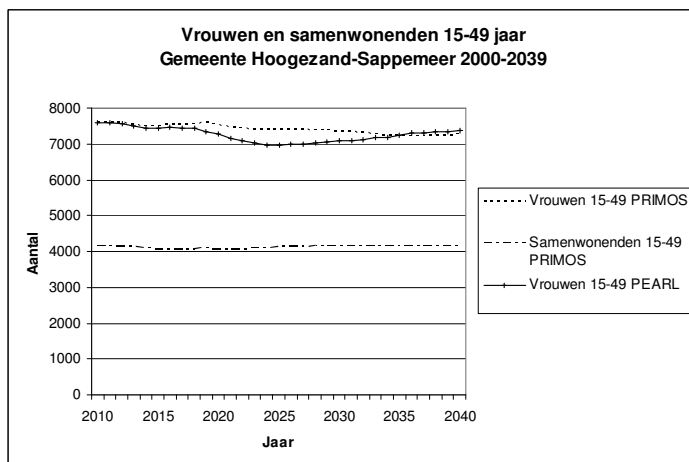

Geboorte

De natuurlijke krimp wordt veroorzaakt door een sterke stijging van het aantal overledenen, bij een nagenoeg gelijkblijvend geboortecijfer. Hierbij verwacht ABF de sterkste stijging, daarna volgt PRIMOS, en vervolgens PEARL. PRIMOS blijft achter bij het aantal geboortes, dat toch wel iets lager ligt dan de trend sinds 2005. Toch valt er, gezien een scherpe daling in het geboortes van 2000 tot 2005, toch zeker iets te zeggen voor het lagere aantal geboortes van PRIMOS ten opzichte van PEARL en ABF. Het verschil in geboortes kan niet verklaart door het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën te vergelijken.

PRIMOS ten opzichte van PEARL en ABF. Het verschil in geboortes kan niet verklaart door het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën te vergelijken.

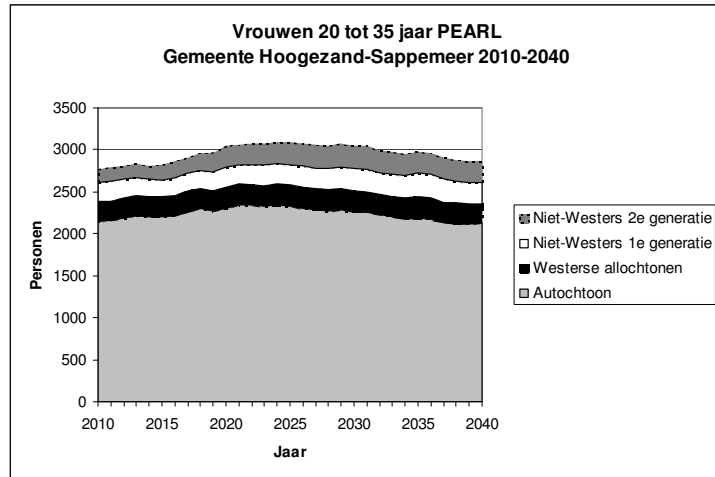

Bij PRIMOS kunnen we wel goed zien dat de geboortes ook voor een groot deel afhankelijk zijn van het aantal samenwonenden. Het aantal geboortes blijft namelijk op stabiel niveau terwijl er tussen 2010 en 2025 toch ongeveer 500 minder vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën worden verwacht. De reden hiervoor is dus te vinden in het aantal samenwonende huishoudens dat in aantal gelijk blijft. In deze grafiek is ook te zien dat het aantal vrouwen bij PEARL tussen 15 en 49 jaar iets daalt om vervolgens weer wat op te klimmen. Het lijkt

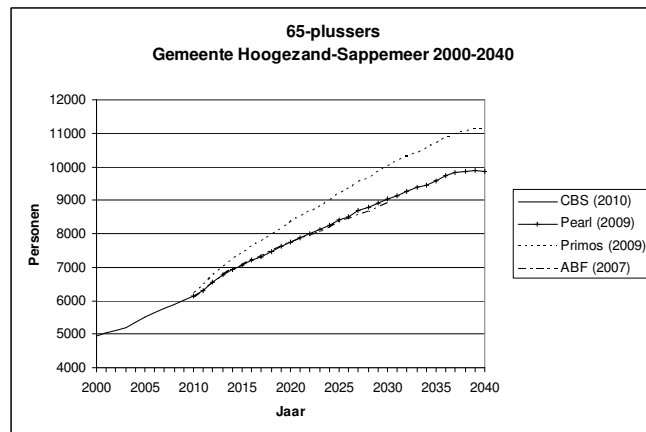
daarom vreemd dat het aantal geboortes precies de omgekeerde weg bewandelt: eerst stijgen dan dalen. Dit is echter te verklaren door de leeftijds categorieën met de hoogste vruchtbaarheidsgehaltes eruit te pikken. Hier zien we inderdaad dat deze groep eerst in aantal stijgt om vervolgens te dalen. Bovendien zien we ook een groei van de groep niet-Westerse vrouwen van de 2^e generatie. Die worden verondersteld gemiddeld meer kinderen te krijgen, dus dat telt ook nog door in het aantal geboortes.

Sterfte

Het aantal sterfgevallen was het hoogst voor de prognose van ABF. Dit komt niet tot uiting in het de aantallen 65-plussers, maar is wel weer te verklaren

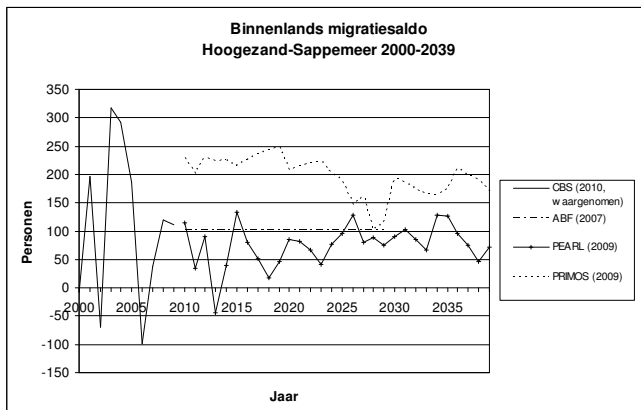
door de hantering van een lagere levensverwachting. Het aantal 65-plussers ligt bij PRIMOS hoger dan bij PEARL wat tot uitdrukking komt in het aantal sterfgevallen dat bij PRIMOS hoger ligt. Door hogere geboortecijfers en lagere sterftcijfers komt de natuurlijke groei van PEARL daarom het hoogste uit.

Binnenlandse migratie

Alle prognoses verwachten een voortdurend positief binnenlands migratiesaldo voor de gemeente Hoogezand-Sappemeer. PRIMOS zit hierbij het hoogst, met een vestigingsoverschot van minimaal 100 en maximaal 250 personen. De prognose van ABF is een gemiddeld cijfer wat als constant wordt verondersteld en uitkomt op 102 personen per jaar. Het binnenlands migratiesaldo van PEARL schommelt rond de 100 personen

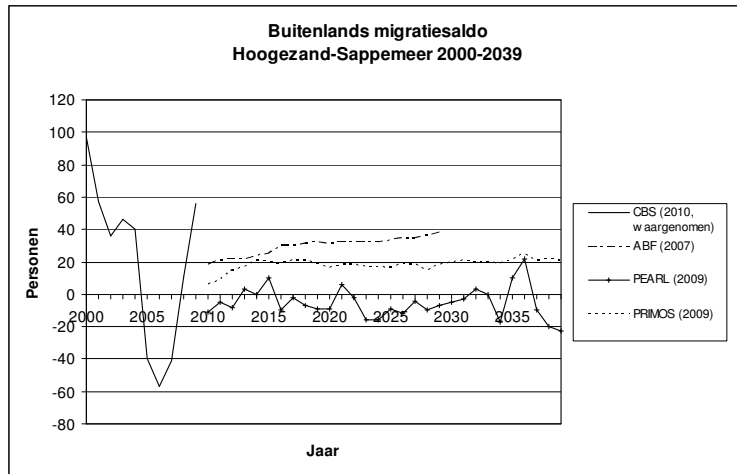
per jaar. De dip die we zagen in de waargenomen waarden voor 2005 kan voor een belangrijk toegeschreven worden aan het negatieve binnenlandse migratiesaldo van het corresponderende jaar. Om wat meer inzicht te krijgen in hoe de binnenlandse migratiesaldi van PRIMOS en PEARL tot stand komen werpen we nog een blik op de verwachte ontwikkeling van de woningvoorraad. PRIMOS verwacht tussen 2010 en 2020 een toename van de woningvoorraad van 1790 woningen. Dit is beduidend hoger dan de inschatting van PEARL

die uitkomt op ruim 1.100 woningen. Dit is dan ook een goede verklaring voor het hogere binnenlandse migratiesaldo van PRIMOS, die resulteert in een hogere absolute groei van de Hoogezand-Sappemeer.

Buitenlandse migratie

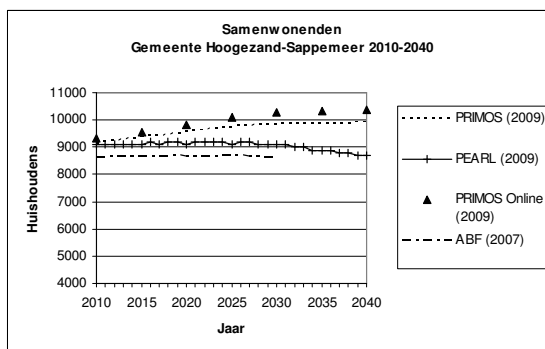
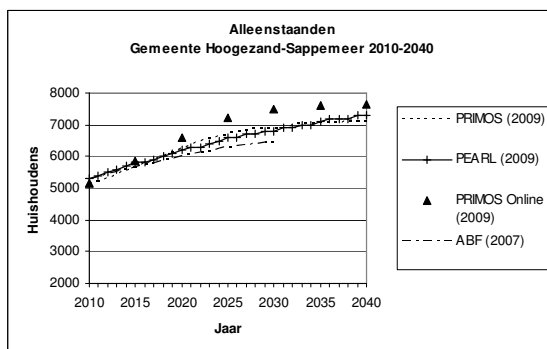
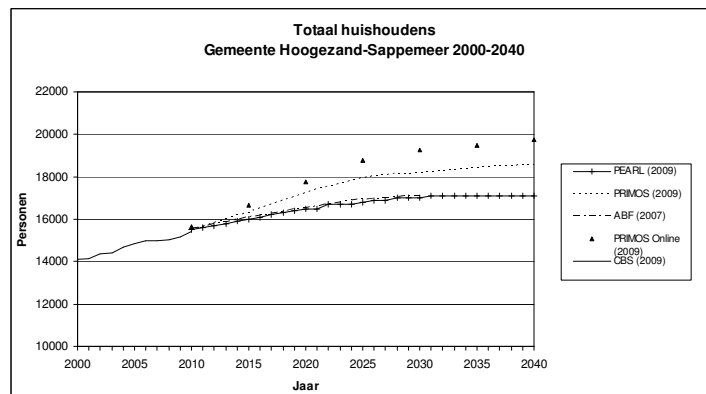
Als we naar de buitenlandse migratiesaldi van Hoogezand-Sappemeer kijken zien ten eerste kleine getallen. Dat wil niet zeggen dat er geen invloed is op de totale bevolkingsomvang. Als we namelijk het gemiddelde positieve migratiesaldo van 30 voor ABF aanhouden en dit vermenigvuldigen met de 20 jaar die deze voorspelling beslaat, zitten we toch al weer op 600 extra inwoners ten opzichte van PEARL. De

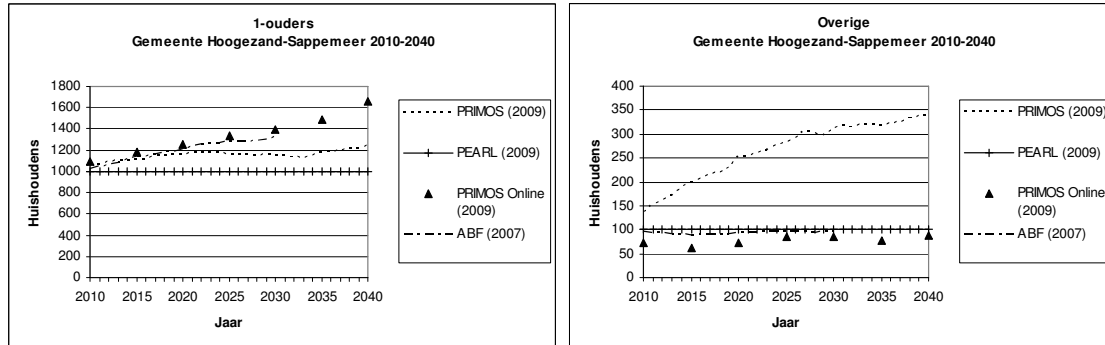
prognose van ABF ligt hier dus het hoogst, die van PEARL het laagst, en PRIMOS kruipt er tussen. In de waargenomen waarden zien we weer dat er in het jaar 2005 een negatief saldo was, wat ook weer een verklaring is voor de bevolkingsafname in dat jaar.

Huishoudens

Het aantal huishoudens bij de gemeente Hoogezand-Sappemeer loopt wel behoorlijk uiteen in lijn met de verschillen in de omvang van de bevolking. PRIMOS Online voorziet ook hier het grootste aantal huishoudens over de hele periode, PEARL gaat uit van de kleinste stijging. Het verschil loopt ook behoorlijk op in de komende 30 jaar. In 2040 zullen er bij PRIMOS Online 3.000 huishoudens meer zijn dan bij PEARL. De andere PRIMOS prognose ligt hier tussen in. ABF volgt de PEARL prognose.

Het is belangrijk op te merken dat alle prognoses een groei van het aantal huishoudens voorspellen. De trend is dus naar boven gericht. Als we gaan kijken naar de huishoudentypes zit het verschil tussen de PRIMOS prognoses en de overige prognoses vooral in het aantal

samenwonenden. ABF voorspelt namelijk een stabilisatie van dit type, en bij PEARL treedt er zelfs enige krimp op na 2025. PRIMOS en PRIMOS Online voorzien echter een stijging van ongeveer 1.000 samenwonende huishoudens over de komende 30 jaar. De 1-ouder huishoudens zijn een ander type dat de hogere waarden van vooral PRIMOS Online met de overige prognoses verklaart. Bij de overige huishoudens loopt de PRIMOS prognose wat uit de pas. Omdat dit een relatief kleine groep is die moeilijk is te omschrijven houden we het bij deze observatie.

Conclusie

Voor Hoogezand-Sappemeer pakt de prognose van PRIMOS Online het hoogst uit. Dit wordt veroorzaakt door een veronderstelling van de toename van de woningvoorraad die hoger ligt dan bij PEARL. Dit veroorzaakt een hoog binnenlands migratiesaldo en een hoge absolute groei. PEARL blijft wat achter bij PRIMOS en ABF, maar noteert wel positieve natuurlijke groeicijfers tot 2025. De rest van de componenten wordt echter lager geschat dan de andere prognoses. PEARL noteert daarom de laagste—maar wel degelijk positieve—groei.

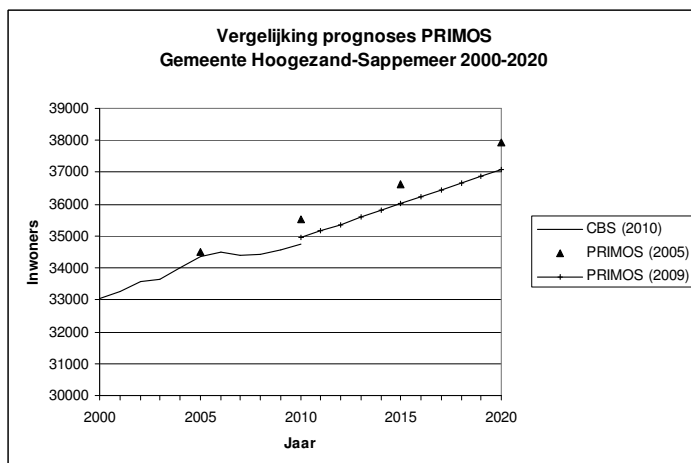
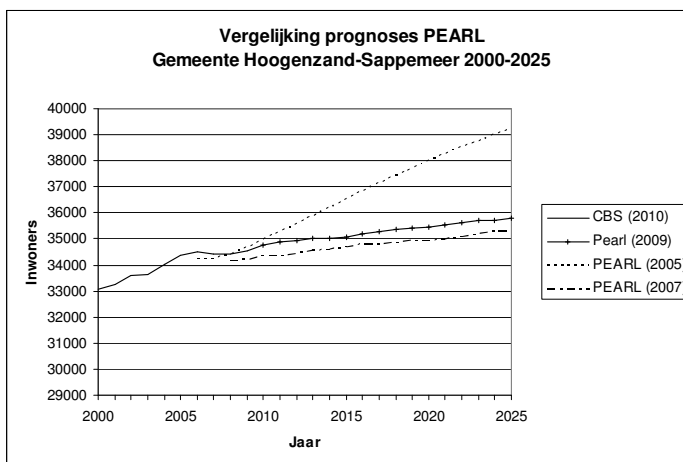
De verschillen in de toename van de woningvoorraad hebben ook zijn weerslag op het aantal huishoudens. We zien namelijk dat alle prognoses uitgaan van een redelijk gelijke stijging van de alleenstaande huishoudens. Bij de samenwonenden zien we echter dat de PRIMOS prognoses een veel stevigere groei vertonen.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

De prognose van PEARL is ten aanzien van 2005 behoorlijk naar beneden bijgesteld. Het aantal inwoners dat wordt verwacht in 2025 daalde van 39 duizend in de prognose van 2005 naar ruim 35 duizend in de prognose van 2009. Hoogstwaarschijnlijk is er in 2005 rekening gehouden met hele andere woningbouwprognoses, anders is een verschil van deze orde nauwelijks te verklaren. De verwachtingen van 2009 zijn wel wat naar boven bijgesteld ten opzichte van 2007

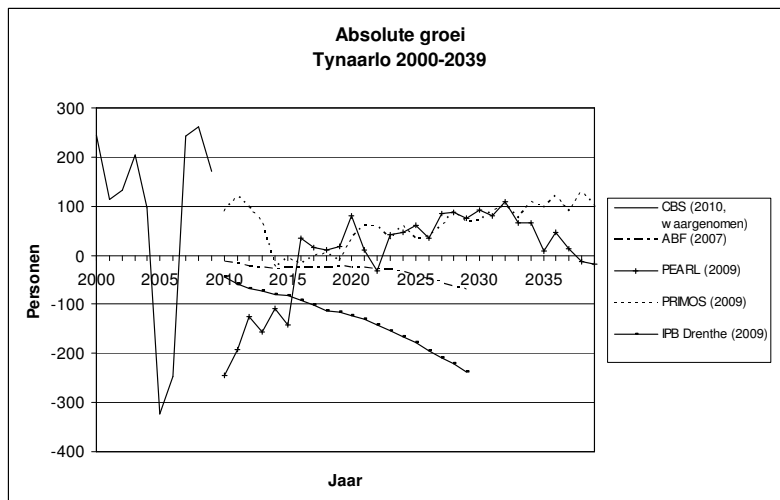
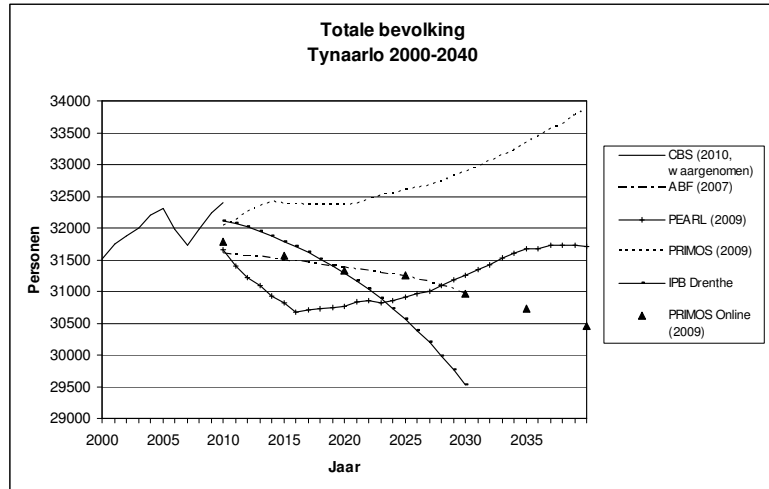

PRIMOS

De prognoses van PRIMOS komen aardig overeen. Als gevolg van de onverwachte dip tussen 2005 en 2010 valt de prognose van 2009 iets lager uit dan die van 2005; ongeveer 1000 inwoners verschil in 2020. Dit heeft deels te maken met een lagere startwaarde in 2010, maar ook met een iets lager groeitempo tot het jaar 2020. De verandering in de prognose is wel een stuk minder drastisch dan bij PEARL.

Tynaarlo

De voorspellingen voor de gemeente Tynaarlo zijn zeer wisselvallig. Groei en krimp verschillen niet alleen per prognose maar ook nog eens binnen de prognoses. De PEARL prognose laat bijvoorbeeld krimp zien tot het jaar 2015, waarna de bevolking weer toeneemt tot het niveau van 2000. PRIMOS is de enige die een groei van de bevolking voorspelt. Zij verwachten bijna 34 duizend inwoners in 2040. IPB Drenthe voorziet een vrije val, waarbij het tempo van de krimp alleen maar versnelt. Opvallend is wel dat de waargenomen bevolking in 2010 hoger lag dan waar alle prognoses vanuit gaan.

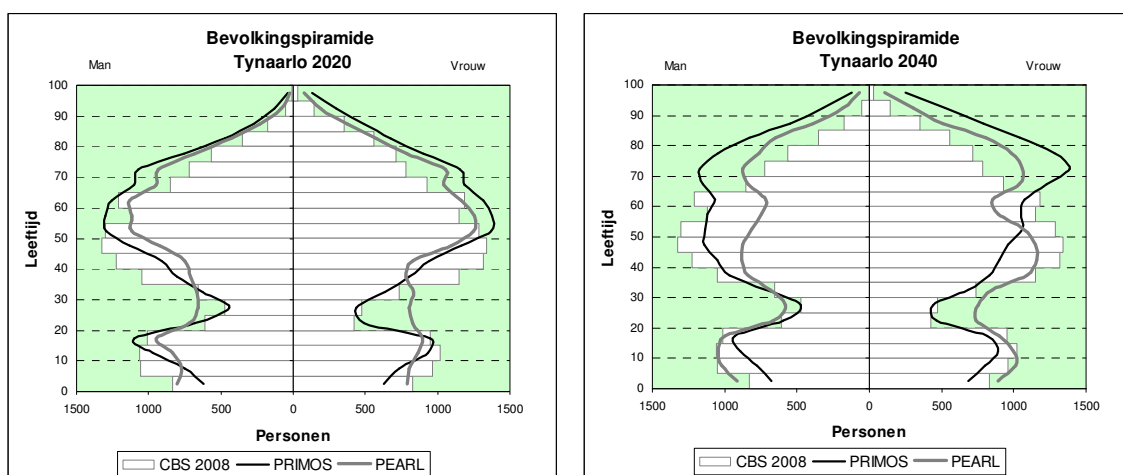

een groei die in eerste instantie wat afneemt, maar vervolgens ieder jaar iets toeneemt. Bij PEARL herstelt de bevolkingsgroei zich vanaf 2016 van behoorlijke krimpcijfers in de jaren ervoor.

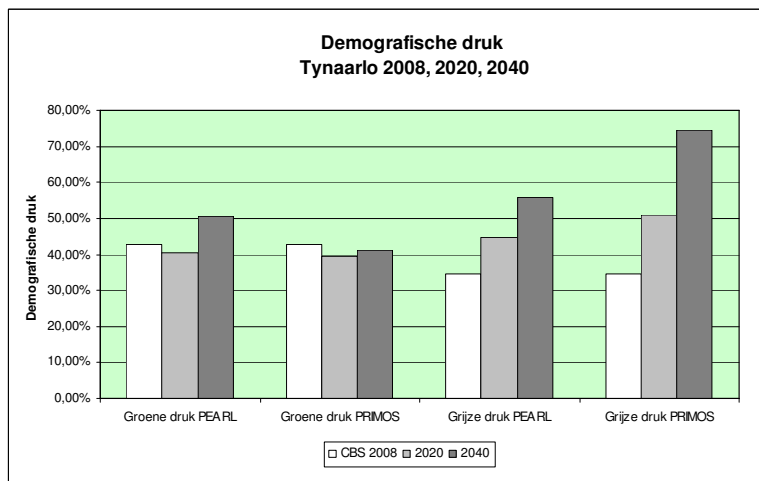
Ook in Tynaarlo zien we een daling van de bevolking rond het jaar 2005, die veroorzaakt wordt door een 'AZC-effect'. In feite een rare dip in vergelijking met de overige waargenomen cijfers die ruim positief zijn. Volgens de prognoses worden zulke absolute groeicijfers—zoals van 2007 tot 2009—niet meer gehaald. We zien dat ABF een kleine krimp per jaar voorziet, maar dat dit bij IPB Drenthe steeds verder oploopt. PRIMOS voorziet

Bevolkingssamenstelling

In Tynaarlo zien we weer een typische forensengemeente. Een groot aantal personen in de middelbare leeftijd en de daarbij horende jongeren onder de 20 jaar. Het aantal twintigers is relatief laag. PRIMOS verwacht dat deze verdeling zo zal blijven, waarbij de bevolking wel gaat vergrijzen. Bij PEARL wordt het aandeel personen in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar behoorlijk groter in 2020. In 2040 is dit alleen nog het geval bij de vrouwen. Omdat PEARL het aantal geboortes berekent op basis van onder andere deze groep vrouwen zien we ook dat PEARL meer jongeren noteert dan PRIMOS in 2020 en 2040. Eigenlijk is er bij PEARL in 2040 een scheve verdeling ontstaan tussen man en vrouw over de hele breedte. Een echte aanleiding hiervoor is niet te vinden.

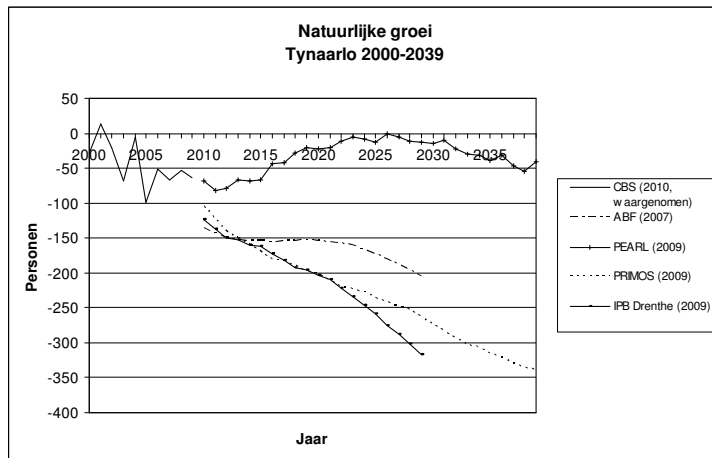
Verder zien we ook weer dat het aandeel ouderen bij PRIMOS hoger ligt dan bij PEARL. Dit is weer een teken dat de verdeling van de ouderen over de regio op een verschillende manier

bekeken wordt door de twee methodes. PRIMOS houdt de ouderen in de eigen gemeente, terwijl bij PEARL waarschijnlijk veel personen naar de gemeente Groningen trekken. Het grotere aandeel ouderen bij PRIMOS komt goed tot uitdrukking in de grijze druk die deze prognose voorspelt voor zowel 2020 als 2040. Dat er bij PEARL meer kinderen worden geboren in de gemeente Tynaarlo dan bij PRIMOS is te zien aan de groene druk.

Natuurlijke groei

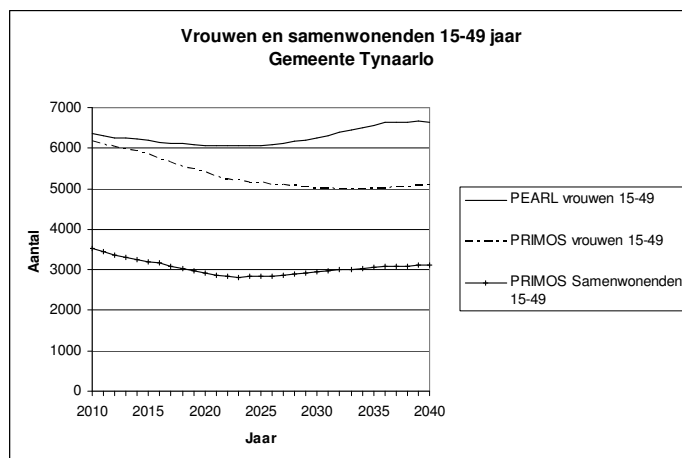
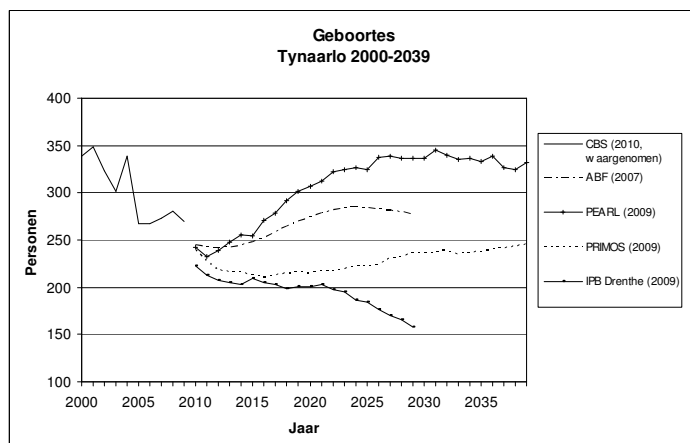
Zoals bij meerdere gemeentes al te zien was ligt de prognose van de natuurlijke groei bij PEARL hoger dan die van de andere prognoses. Desondanks gaat PEARL ook uit van een natuurlijke krimp van de bevolking. Hiermee volgt het een duidelijke trend van de afgelopen jaren, waarbij de natuurlijke groeicijfers een dalende trend vertonen. De overige drie prognoses zijn eensgezind in de conclusie dat de natuurlijke groei in de

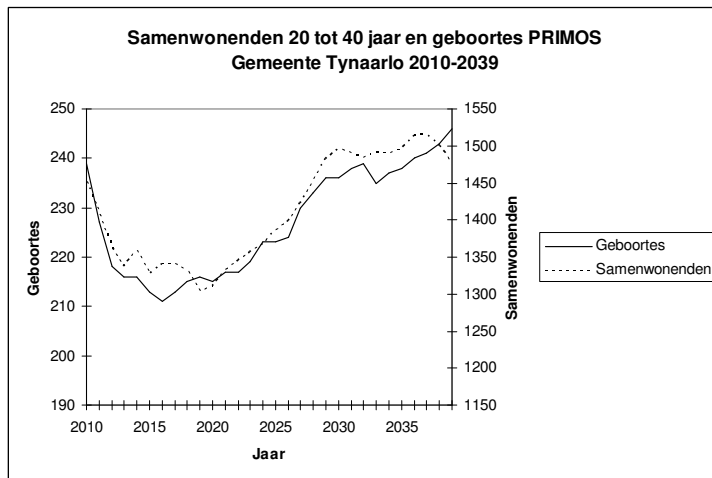
toekomst alleen maar verder zal dalen. Hierbij is ABF nog het minst negatief en IPB Drenthe het meest drastisch. Voor meer inzicht zullen we de natuurlijke groei in de gemeente Tynaarlo moeten uitsplitsen naar geboorte- en sterftecijfers. Op die manier kan bekeken worden hoe de verschillen tussen in het bijzonder PEARL en de andere prognoses ontstaan.

Geboorte

Wat het eerste opvalt is dat alle prognoses het aantal geboortes in 2010 een behoorlijk stuk lager schatten dan de waargenomen waarden in 2009. Van daaruit zien we vier duidelijk afzonderlijke paden van ontwikkeling. IPB Drenthe gaat uit van een verdere daling van het aantal geboortes waarbij het aantal geboortes in 2030 niet eens de helft is van de waargenomen waarde in 2005. PRIMOS voorziet een verdere daling van het aantal geboortes tot 2015, waarna dit getal zich enigszins herstelt. Op geen enkel moment in de tijd worden door deze prognose echter meer de waargenomen waarden van voor 2010 gehaald. De prognose van ABF geeft een lichte stijging aan, waarbij wel de waarden van 2005 tot 2009 worden gehaald. Bij PEARL gaat deze stijging nog verder, die komt in 2025 uit op de waarden gemeten aan het begin van het decennium. Helaas kunnen we de voorspellingen van ABF en IPB Drenthe op dit moment niet verder onderzoeken. Bij PEARL en PRIMOS kan dit wel.

We zien dat PEARL een groter aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd voorspelt dan PRIMOS. Een verschil dat boven de 1000 vrouwen uitkomt in 2040. Het zijn voor PRIMOS echter het

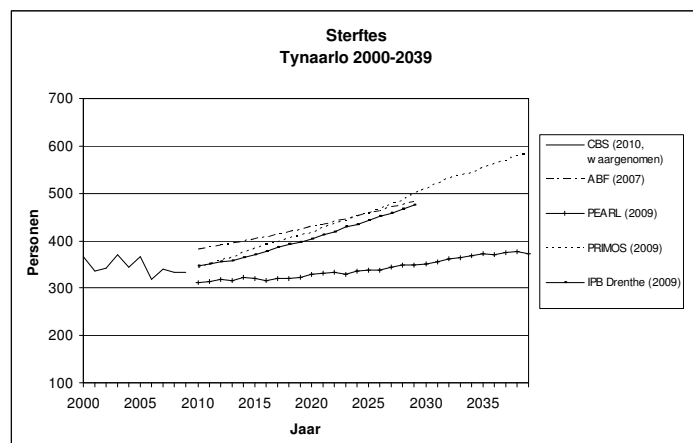

aantal samenwonenden in de leeftijdscategorieën 15 tot 49 jaar die de curve van de geboortelijnen verklaren. In de grafiek waarin het aantal samenwonenden van 20 tot 40 jaar en het aantal geboortes op twee verschillende assen worden gezet is prachtig te zien hoe deze twee onderdelen verband houden met elkaar. Op deze manier is goed te zien hoe ondanks een dalend aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorieën er toch een stijgend aantal geboortes voorspeld kan worden.

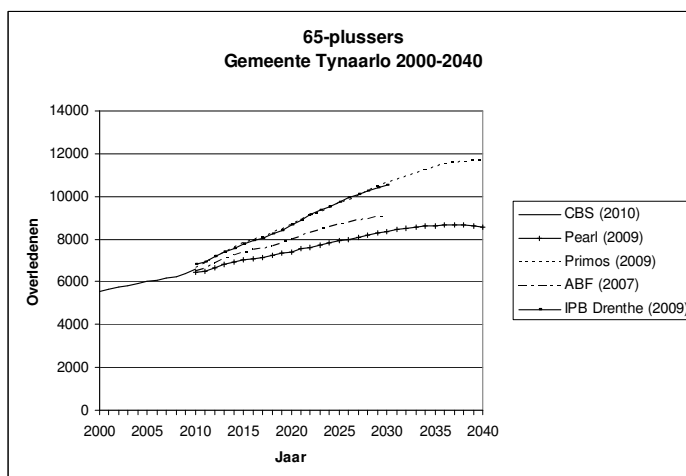
Sterfte

In de grafiek van sterfte valt te zien dat alle vier de prognoses een stijging van het aantal overledenen verwachten in de toekomst. Het tempo van deze stijging verschilt. ABF, PRIMOS, en IPB Drenthe gaan er vanuit dat het aantal overledenen behoorlijk snel oploopt; tot vlak onder de 500 overledenen per jaar in 2030. PEARL ziet de sterfte minder snel stijgen en komt wel 150 overledenen lager uit in 2030.

Als de lagere sterfte gecombineerd wordt met de hogere geboortecijfers van PEARL is het

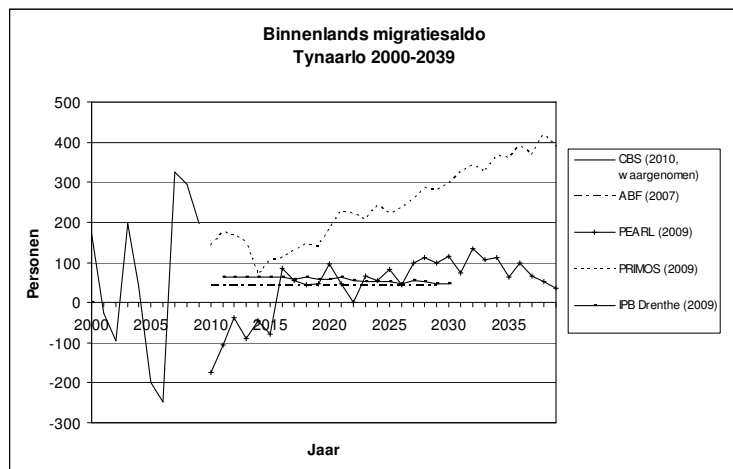
hogere cijfer van natuurlijke groei goed te verklaren. De sterfteaantallen van de andere prognoses

liggen, zoals gezegd, redelijk gelijk. De verschillen tussen ABF, PRIMOS en IPB Drenthe moeten daarom gezocht worden in de geboortecijfers. Door een vergelijking van de belangrijkste risicogroep voor sterfte—de 65-plussers—kunnen we achterhalen hoe de verschillen in sterftecijfers ontstaan. Hier zien we duidelijk dat het aantal van PEARL achterblijft, resulterend in lagere sterftecijfers. Bij ABF ligt de grootte van de groep 65-plussers ook lager, maar dit wordt weer gecompenseerd door een lagere levensverwachting.

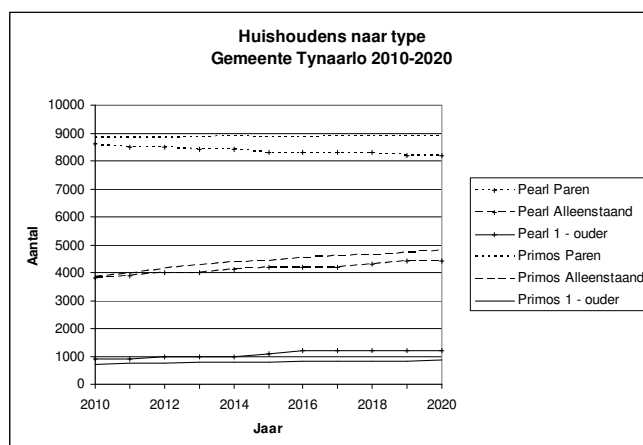
Binnenlandse migratie

Het binnenlands migratiesaldo van PRIMOS overstijgt alle andere prognoses. Er wordt door ABF, PEARL, en de provincie Drenthe een vestigingsoverschot van maximaal 100 personen verwacht. PRIMOS gaat uit van meer dan 400 extra inwoners per jaar in 2040. Het binnenlands migratiesaldo is ook de belangrijkste reden dat de bevolking van Tynaarlo volgens PRIMOS zal groeien in de toekomst. De grafiek van het binnenlands migratiesaldo lijkt voor deze prognose daarom erg op die van absolute groei, met het verschil dat er bij absolute groei een dempende werking uitgaat van de negatieve natuurlijke groei cijfers.

De prognoses voor binnenlandse migratie zijn bij IPB Drenthe en ABF weer vastgesteld op een bepaald niveau. Bij PEARL en PRIMOS wordt er wel rekening gehouden met toenames van de woningvoorraad. De toename van de woningvoorraad wordt door beide prognoses geschat op ongeveer 900 woningen van 2010 tot 2020. Bij PRIMOS valt te zien dat het grootste deel van deze toename kan worden toegeschreven aan de kern Vries. Of dit ook voor PEARL geldt, is niet bekend. Een nagenoeg gelijke toename van de woningvoorraad zou in theorie ook moeten leiden tot een bevolkingstoename die ook ongeveer gelijk is. We hebben echter gezien dat PEARL en PRIMOS in 2020 ongeveer 1500 inwoners verschillen.

De reden voor dit verschil is te vinden in de omvang van het totaal aantal huishoudens en de samenstelling hiervan. PEARL gaat namelijk uit van 14.000 huishoudens in 2020 en PRIMOS van 14.583. Dit is een fors verschil en eigenlijk moeilijk te verklaren. Een mogelijke oorzaak kan zijn dat PRIMOS er van uit gaat dat in 2020 alle nieuwe huizen bewoond zullen zijn, terwijl PEARL rekening houdt met wat leegstand. Dit komt ook deels naar voren in de cijfers van PRIMOS waar het tekort aan woningen—evenals bij de gemeente Assen—behoorlijk oploopt (van -214 naar -526).

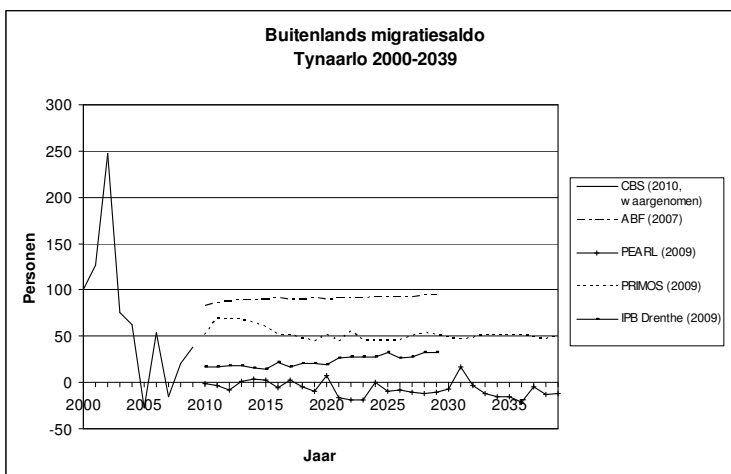

Een ander aspect is de samenstelling van de huishoudens. In de figuur die het aantal huishoudens naar type weergeeft is goed te zien dat bij PRIMOS het aantal paren gelijk blijft, terwijl dit bij PEARL afneemt. Dit dalende aantal paren wordt vervangen door alleenstaanden en éénoudergezinnen. Deze huishoudentypes zijn beduidend kleiner van omvang, waardoor de huishoudensverdunning toeneemt en het aantal inwoners kan dalen. Dit is ook het geval. De verschillen in bevolkingsgroei zijn dus een combinatie van twee factoren die

in de kern worden veroorzaakt door de woningbouw. PRIMOS verwacht daarbij een hogere vullingsgraad (al is deze moeilijk te verantwoorden) en andere samenstelling van huishoudens dan PEARL.

Buitenlandse migratie

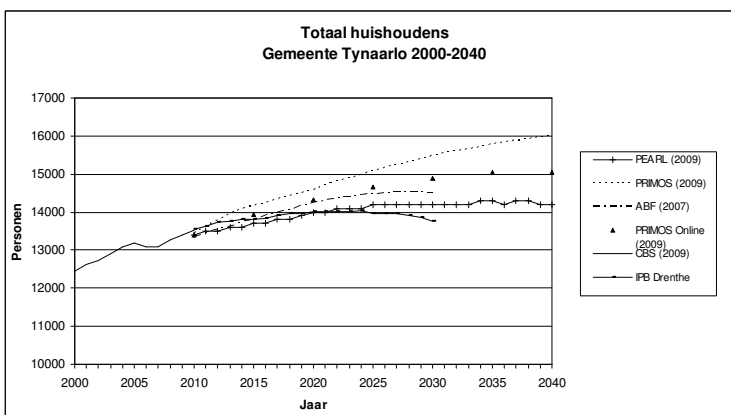
Een hoge inschatting van de buitenlandse migratie wordt weer gedaan door ABF. Gezien de periode 2000-2010 is dit nog niet eens zo gek. PEARL zit wat aan de lage kant. Bij PRIMOS is weer een hobbel te zien tussen 2010 en 2015. Deze is bij de andere prognoses niet aanwezig. Het verschil tussen het buitenlands migratiesaldo van ABF en IPB Drenthe is een belangrijke oorzaak voor het verschil in absolute groei tussen deze twee prognoses.

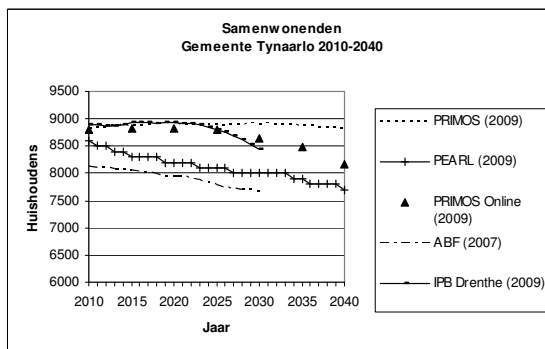
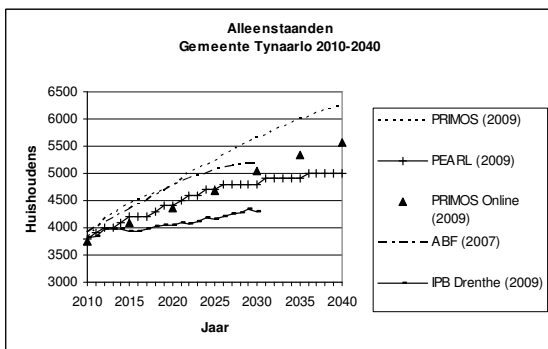
Het is in deze belangrijk om nog eens te vermelden dat buitenlandse migratiesaldi lastig zijn te voorspellen, dit valt bij de gemeente Tynaarlo ook weer goed te zien aan de waargenomen waardes tussen 2000 en 2010. Als het verschil tussen twee prognoses dan juist gemaakt wordt door deze component, kunnen we ons afvragen in hoeverre deze prognoses dan eigenlijk van elkaar verschillen.

Huishoudens

Ondanks de wirwar in de prognoses van de bevolkingsomvang zien we bij de huishoudens een evenwichtiger beeld. Alle prognoses voorspellen tot 2020 een groei van het aantal huishoudens. Het tempo waarin deze groei zich voltrekt verschilt wel. Bij PRIMOS groeit de omvang van de huishoudens in de gemeente Tynaarlo het hardst. In 2025 voorspellen zij 15.000 huishoudens en in 2040 zijn er hier nog 1.000 bijgekomen.

PRIMOS Online ziet een stevige groei ook nog wel zitten: 15.000 huishoudens in 2040. Hier sluit de ABF prognose zich bij aan, al loopt deze maar tot 2030. IPB Drenthe en PEARL gaan ook uit van een groei van het totaal aantal huishoudens maar dit gebeurt

in een minder snel tempo. Bij IPB Drenthe begint de huishoudensomvang na 2020 zelfs te krimpen. De groei die het totaal aantal huishoudens doormaakt is vooral toe te schrijven aan het aantal alleenstaanden. Bij PRIMOS is dit vooral toe te schrijven aan het aantal alleenstaande ouderen. Andere prognoses voorspellen echter ook een groei van het aantal alleenstaanden, maar die wordt geremd door een daling van het aantal samenwonenden. Hier is bij PRIMOS geen sprake van, het aantal samenwonende huishoudens ligt vrij stabiel net onder de 9.000. Bij de 1-ouder huishoudens zien we dat PEARL in Tynaarlo een snelle stijging verwacht van dit type. Ze lopen zelfs voor op ABF die tot nu heeft laten zien het aantal 1-ouder huishoudens vaak hoog in te schatten. Opvallend is bij de overige huishoudens dat PRIMOS Online een verdubbeling van dit type verwacht, terwijl de nagenoeg gelijke methode PRIMOS van een stabilisering uitgaat.

Conclusie

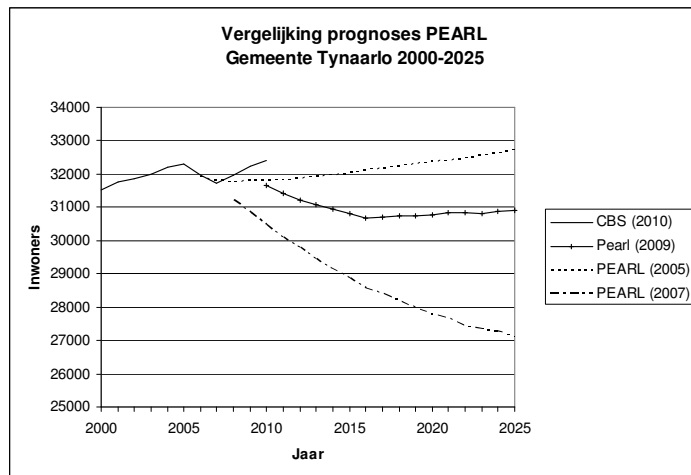
De prognoses voor de gemeente Tynaarlo lopen behoorlijk uiteen. Dit wordt deels veroorzaakt door andere aannames ten aanzien van de natuurlijke groei. Hierbij wordt het verschil tussen PEARL en PRIMOS in de berekening van geboortes weer duidelijk. Een groot verschil van inzicht is er ook ten aanzien van de component binnenlandse migratie. Hier zorgt een complex verband tussen toename van de woningvoorraad, huishoudensgrootte, en huishoudenstypes voor een groot verschil in de saldi tussen PEARL en PRIMOS. De verschillen tussen de prognoses van ABF en IPB Drenthe worden vooral veroorzaakt door andere veronderstellingen bij buitenlandse migratie, die bij ABF beïnvloedt zijn door het AZC in Zuidlaren.

Het aantal huishoudens stijgt het snelst bij PRIMOS net als de bevolkingsprognose. Dit komt omdat het aantal alleenstaande ouderen hard stijgt, maar ook omdat er toch veel samenwonende huishoudens in de gemeente aanwezig blijven. Bij de andere prognoses daalt dit type in de toekomst in meer of mindere mate.

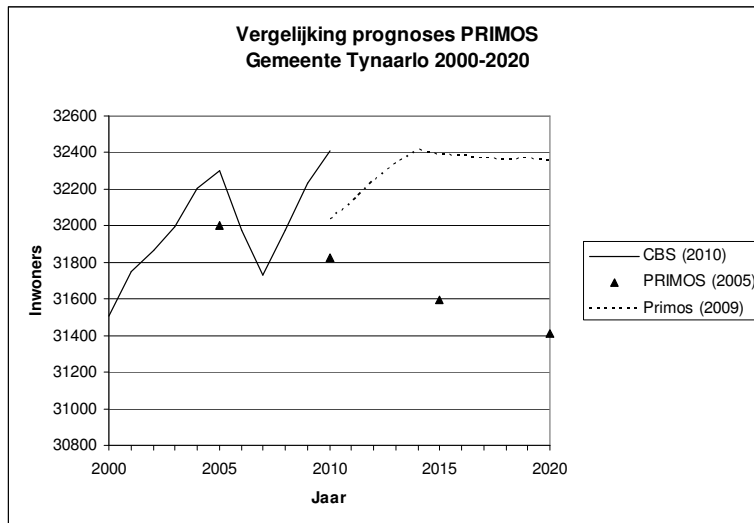
Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

De prognoses die PEARL geproduceerd heeft de afgelopen vijf jaar lopen behoorlijk uiteen. In 2005 werd er uitgegaan van lichte groeicijfers tot 2025. In 2007 was dit beeld compleet verdwenen en werd een drastische krimp van de gemeente voorspeld, waarbij er in 2025 meer dan 4.000 minder inwoners zouden zijn. In 2009 gaat men uit van stabilisering van de omvang van de bevolking. Als we kijken naar de waargenomen waarden van het CBS dan ligt die in 2010 hoger dan alle prognoses.

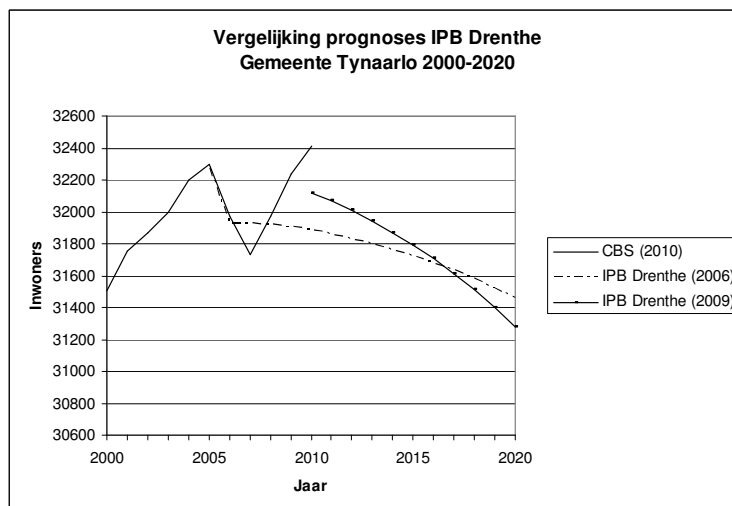

PRIMOS

De prognoses van PRIMOS liggen in vergelijking met de waargenomen waarden van het CBS in 2010 ook beide lager. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de snelle stijging van de bevolking na 2008 die volgde na een periode van krimp. De prognose van 2005 hield zeker rekening met deze daling en kwam daarom bijna 1.000 inwoners lager uit in 2020 dan de prognose van 2009.

IPB Drenthe

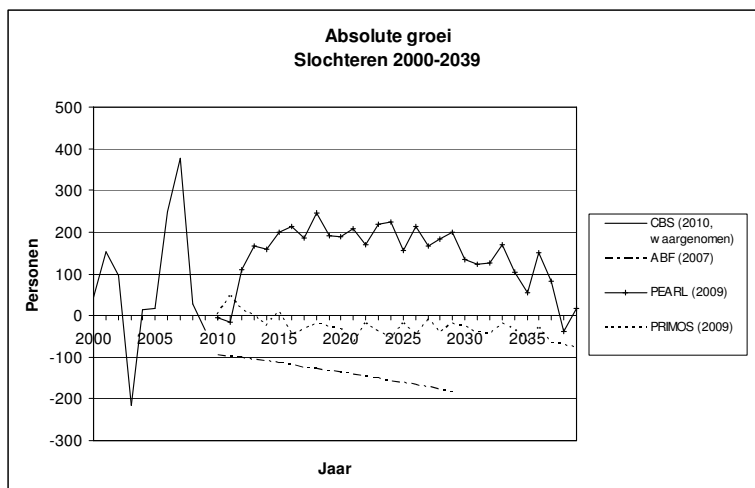
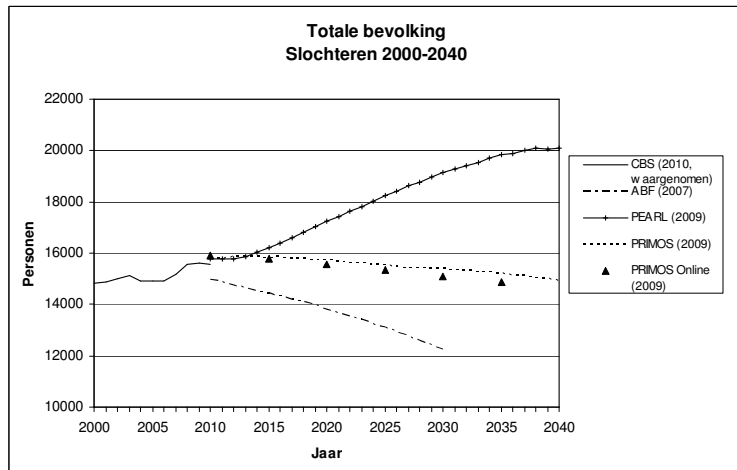
IPB Drenthe zit evenals PRIMOS en PEARL te laag in vergelijking met het waargenomen aantal in 2010. In 2006 hadden zij wel een daling voorspeld, maar er geen rekening mee gehouden, dat de omvang van de bevolking wel weer zou kunnen toenemen. Als we de twee prognoses vergelijken zien we dat ze allebei een daling vertonen. Deze daling is in de prognose van 2009 een stukje scherper waardoor de totale bevolking een stukje lager uitvalt dan in 2005.

Slochteren

Bevolkingsomvang

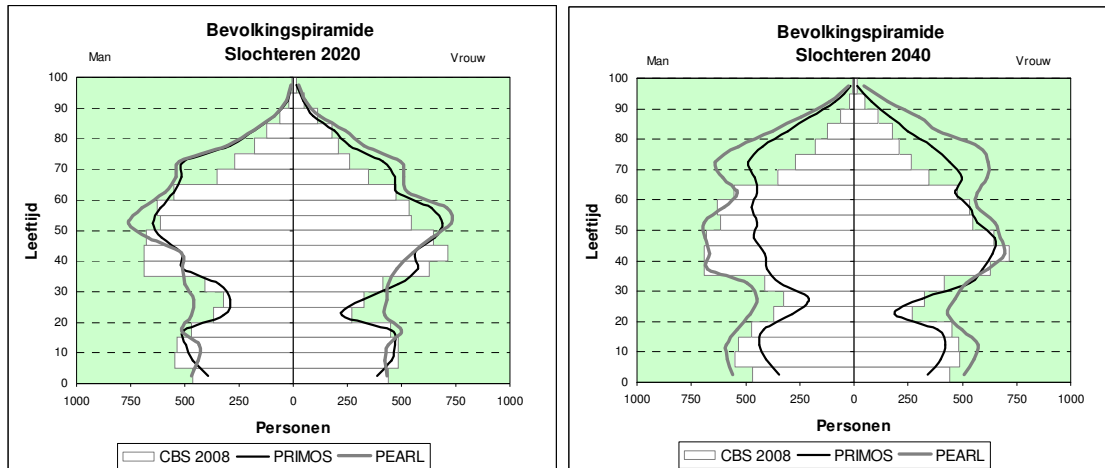
Als we de prognoses over Slochteren bekijken zien we drie duidelijke scenario's: krimp, stabilisatie, en groei. PEARL voorspelt ongeveer 5.000 inwoners meer dan de PRIMOS prognoses in 2040. Dit zijn grote aantallen, zeker gezien het feit dat er op dit moment 15.000 personen in de gemeente Slochteren wonen. ABF gaat uit van een daling van de totale bevolkingsomvang, uitkomend op ruim 12.000 inwoners in 2030.

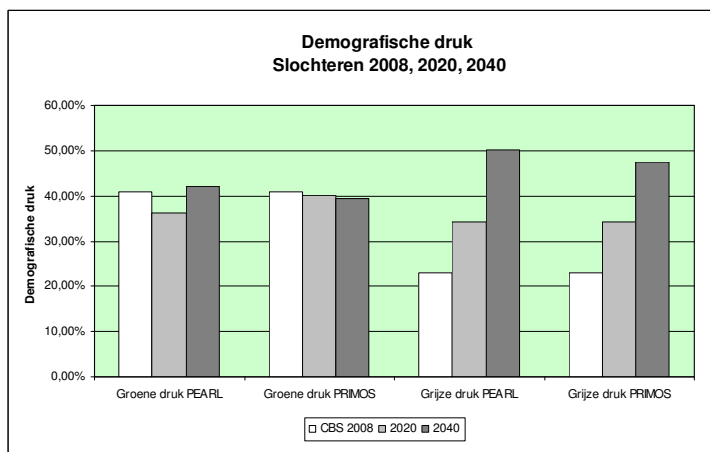
De groei van Slochteren zal volgens PEARL pas over enkele jaren op gang komen, maar een groei van 200 personen per jaar is dan ook aanzienlijk. ABF en PRIMOS zijn wat dat betreft minder enthousiast. ABF ziet een jaarlijkse krimp van de bevolking die oploopt richting 2030. Bij PRIMOS krimpt de bevolking ook, maar met waarden net onder de nul valt dit in vergelijking met ABF zeer mee.

Bevolkingssamenstelling

Op dit moment zien we in de gemeente Slochteren weer het ‘zandloper-model’ terug, waarbij het aantal jongeren onder de 20 jaar iets achterblijft bij het aantal personen van middelbare leeftijd. PRIMOS voorspelt dat deze verdeling in 2020 zo blijft, waarbij uiteraard weer een deel vergrijzing optreedt. Bij PEARL is er ook sprake van vergrijzing—het aandeel personen van boven de 65 jaar

is zelfs groter dan bij PRIMOS—maar de grote winst zit bij deze prognose in de 20 tot 35-jarigen. In 2040 is de bevolking van Slochteren volgens PEARL pas echt gegroeid. In vrijwel alle leeftijdscategorieën is het aantal inwoners dan gestegen. De grootste groei in vergelijking met 2008 zit hem wel degelijk in het aantal 65-plussers. Het aantal personen tot 30 jaar is echter ook toegenomen. Bij PRIMOS zien we weer een scheve verdeling tussen man en vrouw. Bij de mannen gaat namelijk geen van de leeftijdscategorieën over de 500 personen heen, terwijl dit bij de vrouwen in de leeftijd 30 tot 60 jaar wel gebeurt.

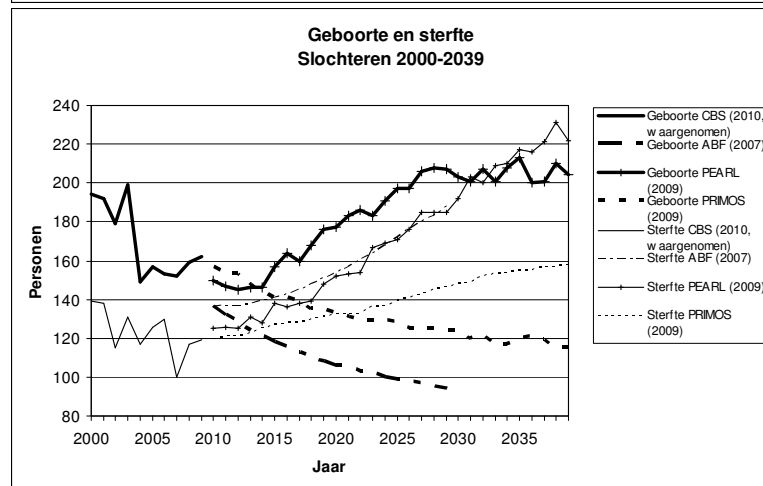
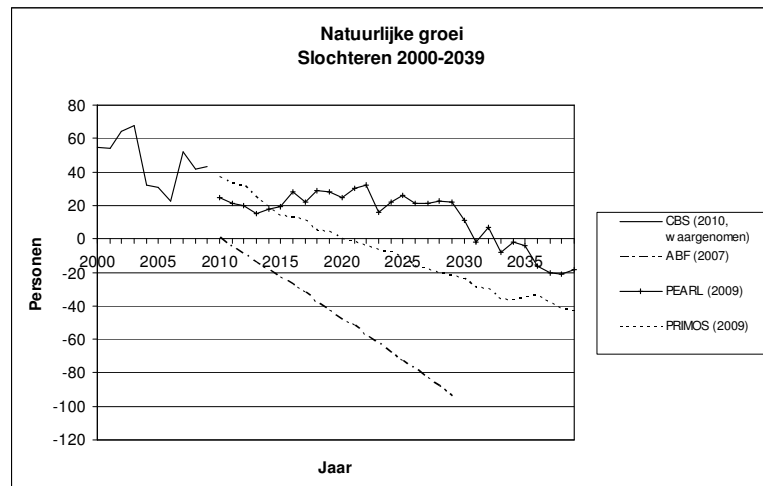
Het gestegen aantal 65-plussers leidt bij beide prognoses tot een stijging van de grijze druk. Deze druk is echter nog te overzien als we hem vergelijken met sommige andere gemeentes. Hij verdubbeld wel, maar twee personen in de werkzame leeftijd tegenover één 65-plusser is nog alleszins te overzien. Verder is te zien dat de Slochterense bevolking bij PEARL veel harder groeit dan bij PRIMOS, maar dat dit voor de demografische druk niet veel uitmaakt.

Natuurlijke groei

Zoals bij meerdere gemeentes al is waargenomen valt de natuurlijke groei van PEARL hoger uit dan de andere prognoses. In eerste instantie kan PRIMOS het aardig bijhouden, maar waar PEARL in de positieve cijfers blijft to 2030, slaat de natuurlijke groei bij PRIMOS al in 2020 om in natuurlijke krimp. ABF voorziet een gestage daling van de natuurlijke component van demografische

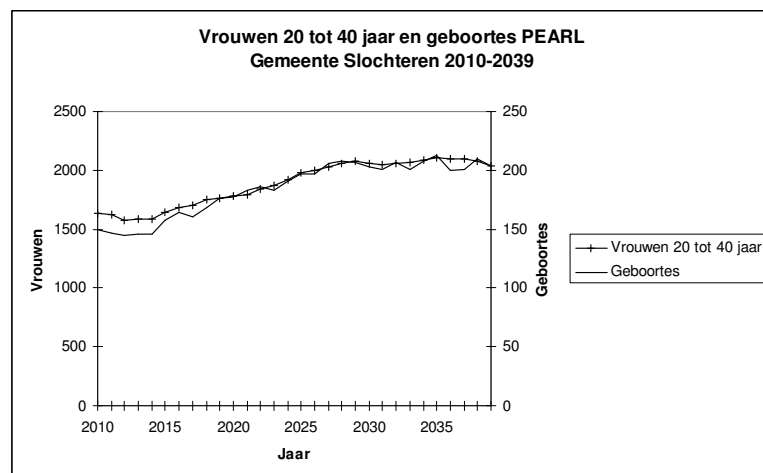
verandering. Als we kijken naar de cijfers dan moet gezegd worden dat de invloed van natuurlijke groei bij PEARL en PRIMOS beperkt is gezien de kleine aantallen die genoteerd worden. Bij ABF begint de negatieve natuurlijke groei in de tijd wel steeds serieuzere vormen aan te nemen. In de grafiek van geboorte en sterfte kan gezien worden hoe deze verschillen ontstaan. Het aantal

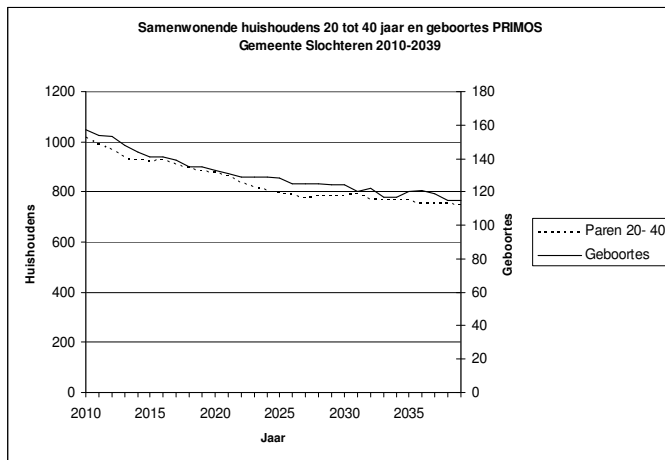
geboortes ligt bij PEARL alweer een stuk hoger dan bij de overige prognoses. Verder valt op dat PRIMOS een veel lager sterftcijfer verwacht dan PEARL en ABF, die ongeveer gelijk op gaan.

Geboorte

Om de verschillen in geboortecijfers te verklaren zal er weer gekeken naar de verschillen in vrouwen van de vruchtbare leeftijd en samenwonende huishoudens. Bij PEARL is weer een mooie correlatie te zien tussen het aantal vrouwen tussen de 20 en 40 jaar en het aantal geboortes. Dit geeft weer dat het aantal vrouwen in die leeftijdscategorie de belangrijkste indicator is voor het aantal geboortes.

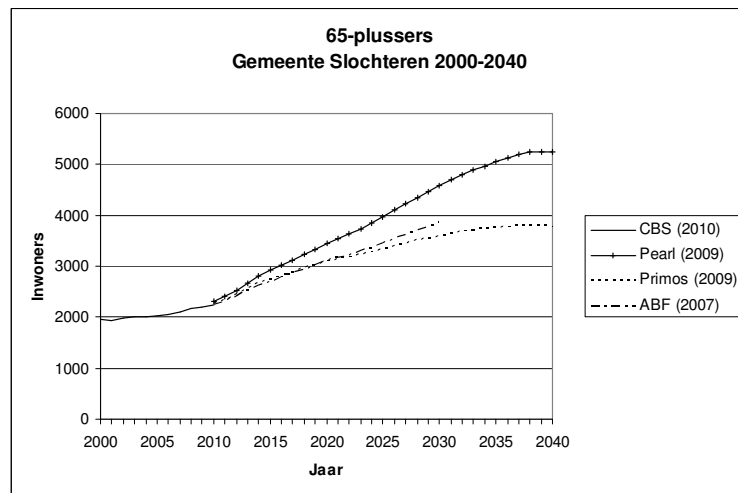

Bij PRIMOS is een zelfde correlatie te zien maar dan tussen het aantal samenwonende huishoudens en het aantal geboortes. Een dalend aantal samenwonenden levert op die manier een dalend aantal geboortes op. De afname van het aantal samenwonenden gaat in de eerste 15 jaar van de prognose overigens ook gepaard met een daling van het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd. Dit getal neemt na 2025 weer wat toe, terwijl het aantal geboortes blijft dalen. Nog een aanwijzing voor de belangrijkheid van huishoudentypes bij het berekenen van het aantal geboortes in PRIMOS.

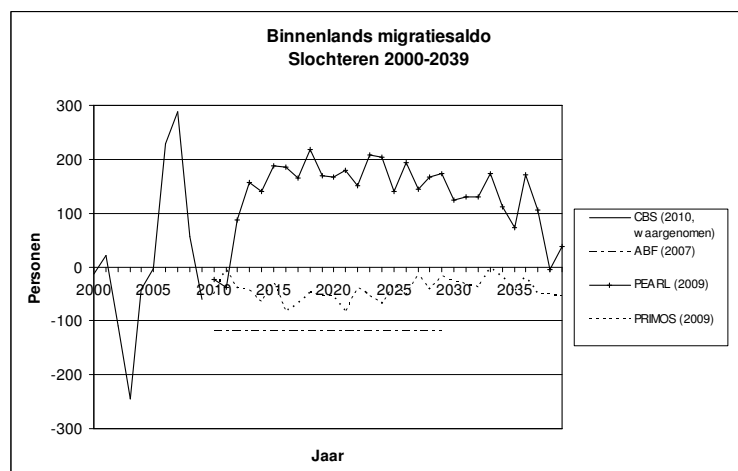
Sterfte

Als we kijken naar de sterftecijfers komt PRIMOS behoorlijk lager uit dan ABF en PEARL. De verklaring hiervoor is te vinden in het aantal 65-plussers. PEARL heeft de meeste 65-plussers en daarom ook een hoger aantal sterfgevallen dan PRIMOS. Het aantal 65-plussers bij ABF is lager, maar het aantal sterfgevallen ligt op het niveau van PEARL vanwege de lagere levensverwachting die toegepast wordt.

Binnenlandse migratie

De belangrijkste component in de bevolkingsprognose van de gemeente Slochteren is zonder twijfel de binnenlandse migratie. We zien dat PEARL vanaf 2012 bijna 200 meer vestigers dan vertrekkers verwacht. Bij PRIMOS is er echter sprake van een licht vertrekoverschot. Het binnenlands migratiesaldo bij deze prognose ligt tussen 2010 en 2040 constant tussen de 0 en -100. ABF heeft op basis van enkele jaren voor 2005 bepaald dat het

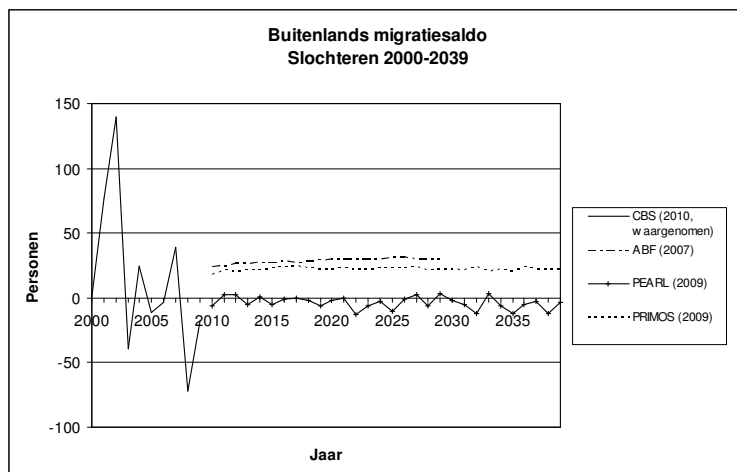

binnenlands migratiesaldo constant meer dan 100 personen negatief is. Daardoor zal het effect van de negatieve natuurlijke groei van deze prognose alleen maar versterkt worden.

We kunnen weer kijken naar de woningbouwaanname die zijn gemaakt bij PEARL en PRIMOS om een verklaring te vinden voor het grote verschil in het binnenlands migratiesaldo. PRIMOS noteert een netto-toename van de woningvoorraad van 160 woningen in de periode 2010-2020. Dit cijfer staat in schril contrast met PEARL waar rekening wordt gehouden met een toename van ruim 1300 woningen. Dit grote verschil wordt hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door veronderstelde ontwikkeling van de nieuwe wijk Meerstad. Deze wijk ligt voor een deel in de gemeente Slochteren en voor een deel in de gemeente Groningen. Bij Groningen zagen we ook al een verschil in aanname voor de woningbouw, waarvoor de oorzaak dus mogelijk ook valt toe te schrijven aan de nieuwe wijk Meerstad. Dat er over deze wijk verschillende veronderstellingen worden gemaakt is geen verrassing. Door gerechtelijke procedures is de ontwikkeling van Meerstad de laatste jaren wat moeizaam verlopen. Daarnaast heeft de media ook een negatief beeld geschetst van het hele project. PEARL voorziet echter geen problemen met de verkoop van de kavels en gaat hierdoor uit van een toename van de binnenlandse migratie die vooral plaatsvindt na 2013. PRIMOS heeft zich waarschijnlijk meer laten beïnvloeden door de tragere start en de media. Zij gaan namelijk uit van een kleiner aantal nieuwbouwwoningen, waardoor het binnenlandse migratiesaldo in de gemeente Slochteren lager uitkomt dan bij PEARL.

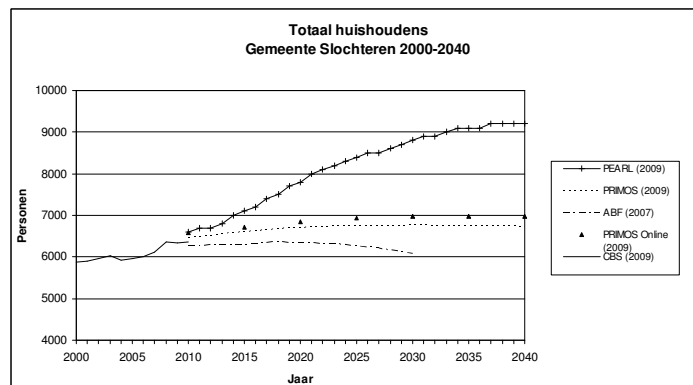
Buitenlandse migratie

De waargenomen waardes van het buitenlands migratiesaldo voor Slochteren vertoont zoals gebruikelijk behoorlijk wat pieken en dalen. Dit komt tot uitdrukking in de prognoses. Stabiele positieve buitenlandse migratiesaldi van tussen de 0 en 25 personen zijn berekend voor de prognoses. Bij PRIMOS dempt dit nog enigszins de negatieve werking van de natuurlijke groei en binnenlandse migratie. Bij ABF zijn de andere krimpcomponenten daarvoor te groot.

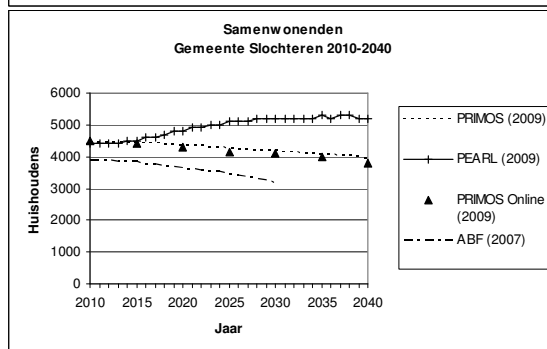
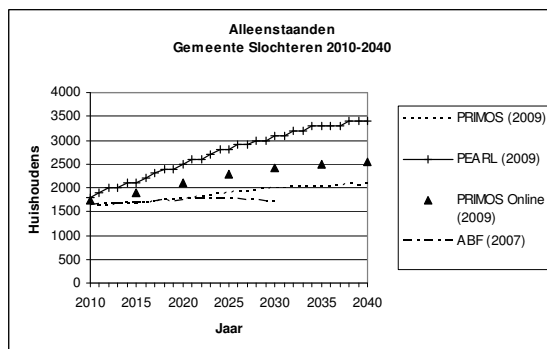
Huishoudens

Het aantal huishoudens neemt bij de PEARL prognose evenredig toe met de groei van de bevolking. Bij de PRIMOS prognoses zien we een hele lichte stijging. Rekening houdend met de huishoudensverdunning—door onder andere verweduwing—komt dit aardig overeen met de lichte daling van de bevolking die deze prognoses voorspelden. Als we kijken naar de huishoudenstypes zien we weer dat de meeste prognoses

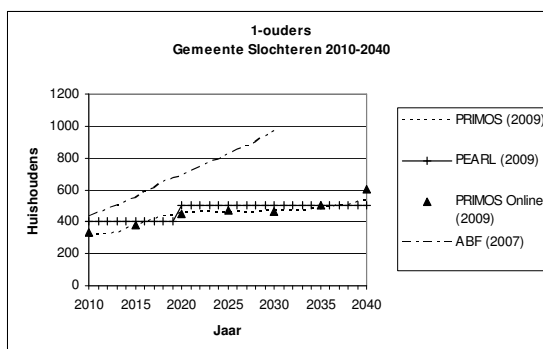

een groei van het aantal alleenstaande huishoudens voorspellen. PEARL zit hier het hoogst, omdat zij grootste bevolkingsgroei verwachten. Deze prognose gaat er vanuit dat de groep alleenstaanden meer dan verdubbeld; een voorspelling die discutabel te noemen valt.

De groei van de bevolking die voorspeld wordt, zit namelijk in de woningen die in Meerstad geplaatst zullen worden. Deze wijk is vooral gericht op gezinnen en niet op alleenstaanden. De groei van de groep alleenstaanden zal dus voornamelijk moeten komen uit het al bestaande Slochteren. Dit is natuurlijk mogelijk, door voornamelijk vereduwing. Gezien de in verhouding zwakkere stijging van het aantal samenwonende huishoudens lijkt er echter sprake van een inschattingfout van PEARL op dit punt. Dit heeft waarschijnlijk te maken hebben met de huishoudensprognose die over de bevolkingsprognose wordt geschoven. We hebben bij Groningen gezien dat dit verschillen tussen PEARL en PRIMOS kan opleveren.

De groep samenwonenden daalt overigens bij de overige prognoses. Met als oorzaak de al genoemde vereduwing. Bij de 1-ouders is er weer een prominente rol weggelegd voor de ABF prognose. In 20 jaar tijd zal volgens deze prognose deze groep stijgen van 400 huishoudens naar bij 1.000. De overige huishoudens zijn voor deze gemeente niet weergegeven. Omdat deze groep klein is en PEARL afrondt op honderdtallen komen er rare getallen voor in de grafiek die werkelijkheid niet weerspiegelen.

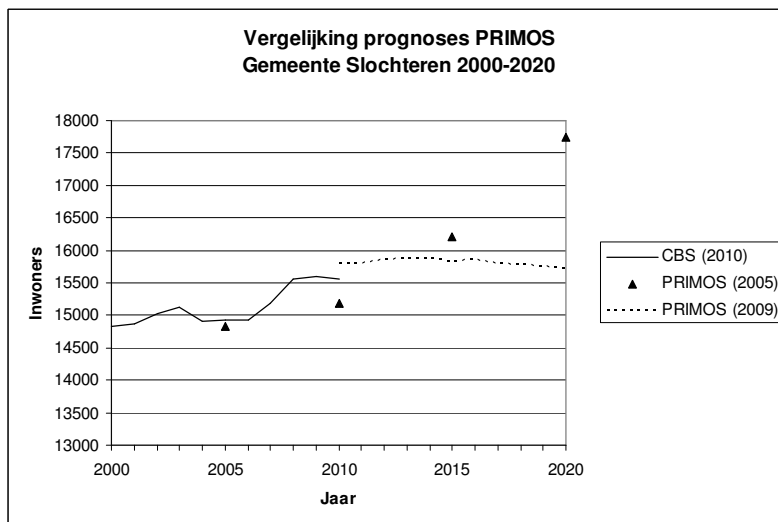
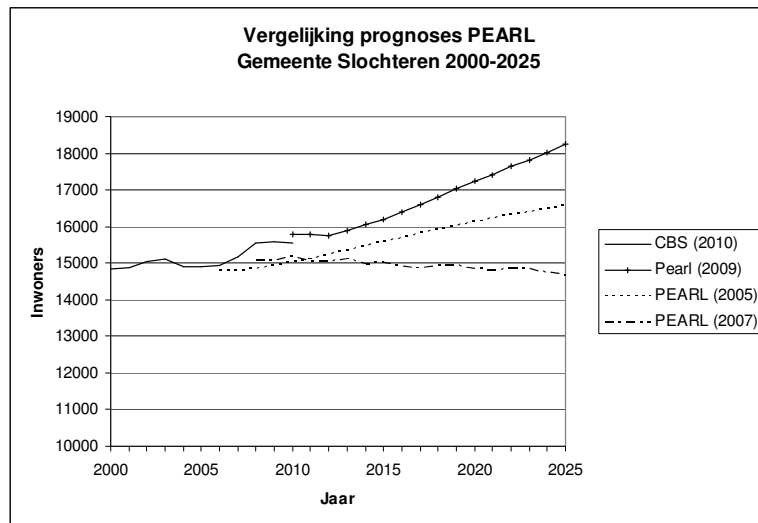
Conclusie

De verschillen in de bevolkingsomvang van de gemeente Slochteren worden sterk bepaald door de veronderstellingen die worden gemaakt ten aanzien van toekomstige woningbouw. PEARL schat namelijk het effect van de nieuwe wijk Meerstad hoog in, terwijl PRIMOS niet zulke hoge verwachtingen heeft. Dit leidt ertoe dat er in 2040 een verschil van 5.000 inwoners zit tussen PEARL en PRIMOS. ABF gaat uit van een behoorlijk negatief binnenlands migratiesaldo en komt daardoor nog lager uit dan PRIMOS. De huishoudens groeien corresponderend met de bevolkingsprognoses.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

De prognose die PEARL heeft gemaakt in 2009 is de hoogste van de drie. In 2005 werd er ook groei voorspeld, maar in een lager tempo. In 2007 ging PEARL nog uit van een lichte krimp tot het 2025. Het zijn de waarschijnlijk de plannen rondom Meerstad, die in 2008 een definitieve vorm kregen, die ervoor gezorgd hebben dat de prognose van 2009 zo hoog uitvalt.

PRIMOS

De prognose die PRIMOS voor 2005 berekende laat een groei zien die gelijk is aan die van PEARL in 2009. Deze onstuimige groei levert een verschil op met de prognose van 2009 van 2.000 inwoners in 2020. De redenen voor de verschillen zijn moeilijk te achterhalen, maar waarschijnlijk had PRIMOS in 2005 al weet van Meerstad, maar verwacht het nu niet zo veel meer van dit project.

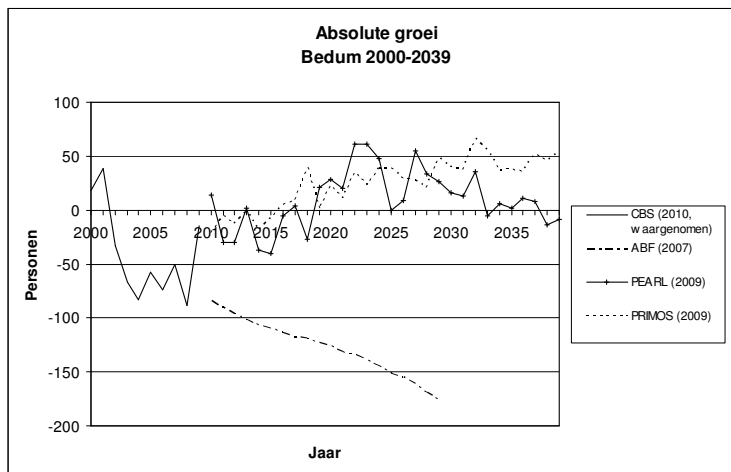
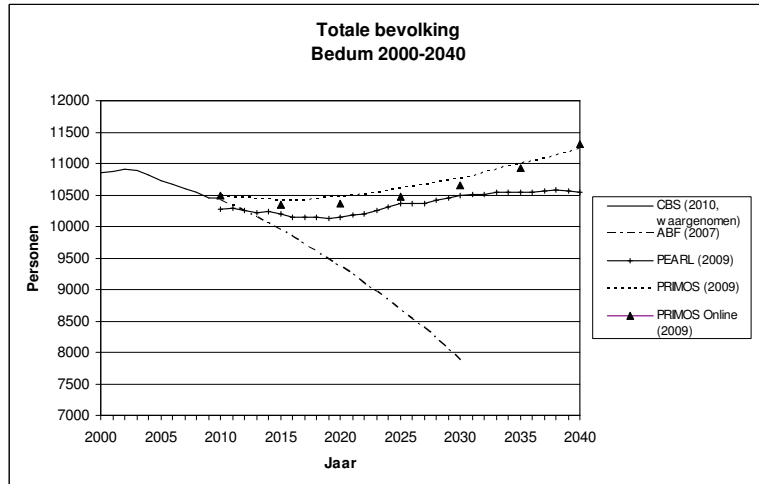

Bedum

Bevolkingsomvang

Bij de prognoses voor de gemeente Bedum valt vooral de prognose van ABF uit de toon; een verlies van meer dan 3.000 inwoners tot 2030. PEARL en PRIMOS houden in deze een vlakkere voorspelling aan. PEARL houdt het op een stabilisatie rond de 10.500 inwoners. PRIMOS voorspelt een licht stijging tot 11.250 inwoners in 2040. De PRIMOS Online prognose sluit zich hier bij aan.

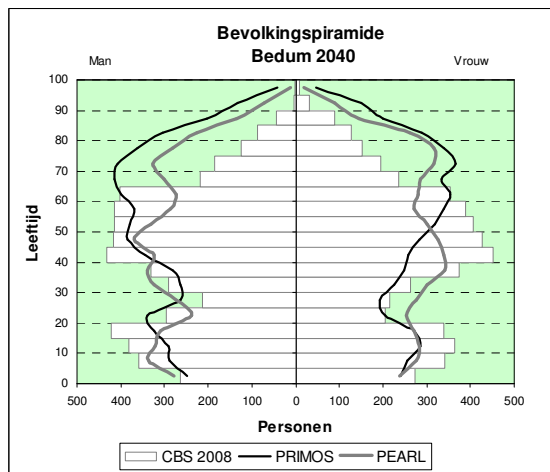
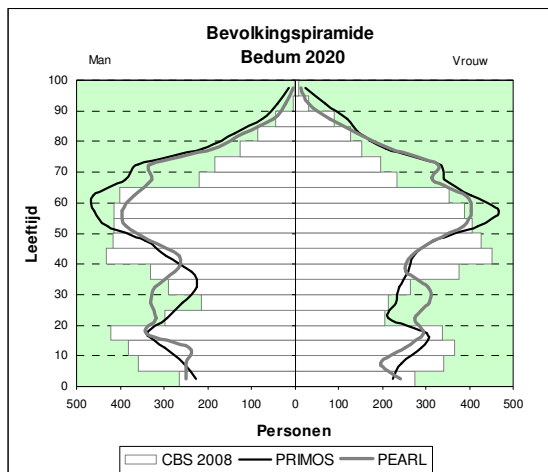
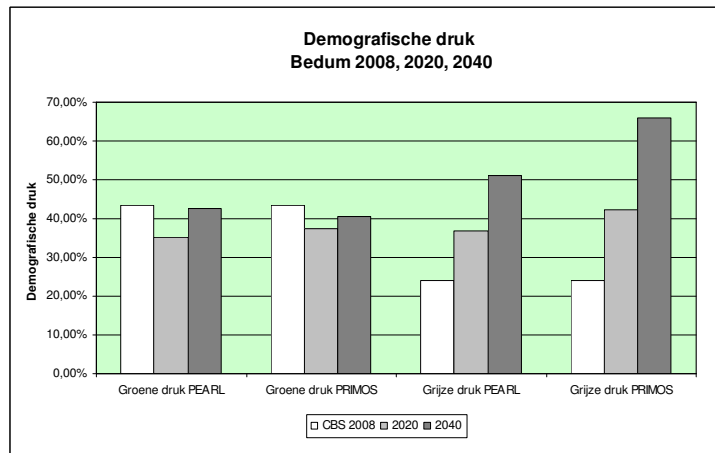
Ervan uitgaande dat ABF de boel een beetje overdrijft kan gezegd worden dat Bedum volgens de prognoses een vrij stabiele gemeente zal zijn qua bevolkingsaantallen.

In de grafiek van absolute groei is goed te zien dat de bevolking van Bedum de afgelopen jaren iets is gekrompen. ABF trekt deze lijn door en komt in 2030 uit op forse negatieve groeicijfers. PEARL en PRIMOS schommelen tot 2015 rond het nulpunt, maar houden in de jaren daarna rekening met een licht groei tussen 0 en 50 inwoners per jaar. Bij PEARL loopt deze groei richting 2040 weer iets terug.

Bevolkingssamenstelling

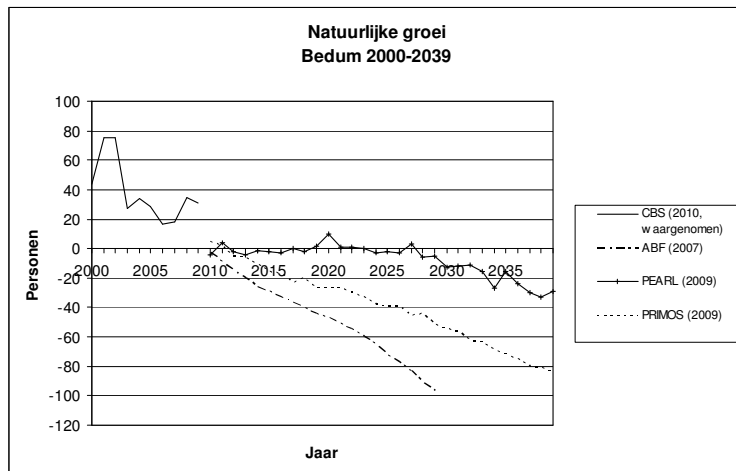
Ook in Bedum zien we weer een forensengemeente waarbij het aantal twintigers ondervertegenwoordigd is. Voor de toekomst voorspellen PEARL en PRIMOS wel een lager aantal jongeren onder de 20 jaar. De groep 65-plussers zal wel stijgen. Hier zien we weer dat PRIMOS het aandeel van deze groep hoger schat dan PEARL. Een opvallende observatie is verder het grote verschil tussen de groep 60 tot 65-jarigen en de groep 65 tot 70-jarigen als we kijken naar de waargenomen

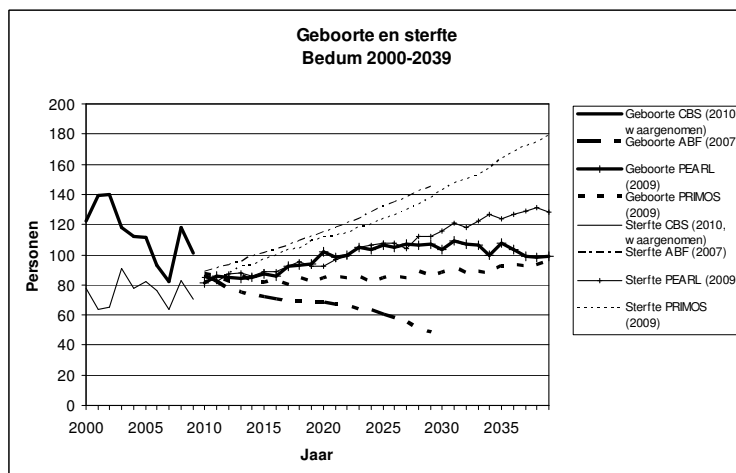
waarden van het CBS in 2008. Bij andere gemeentes was deze verdeling minder scherp. Dit duidt erop dat Bedum op een zeker moment in het verleden een grote groei heeft doorgemaakt. Hoogstwaarschijnlijk door het opleveren van veel gezinswoningen. De grijze druk zal in Bedum bij PRIMOS meer toenemen dan bij PEARL. De stijging van dit cijfer bij beide prognoses past in de toenemende vergrijzing.

Natuurlijke groei

De prognoses ten aanzien van de natuurlijke groei vertonen allen een verrassende sprong naar beneden in vergelijking met de jaren 2000-2009. PEARL blijft lang hangen op een natuurlijk evenwicht, maar laat toch een sterfteoverschot zien vanaf 2028. Bij de andere prognoses is er uitsluitend sprake van natuurlijke krimp. Deze krimp wordt in de tijd alleen maar groter.

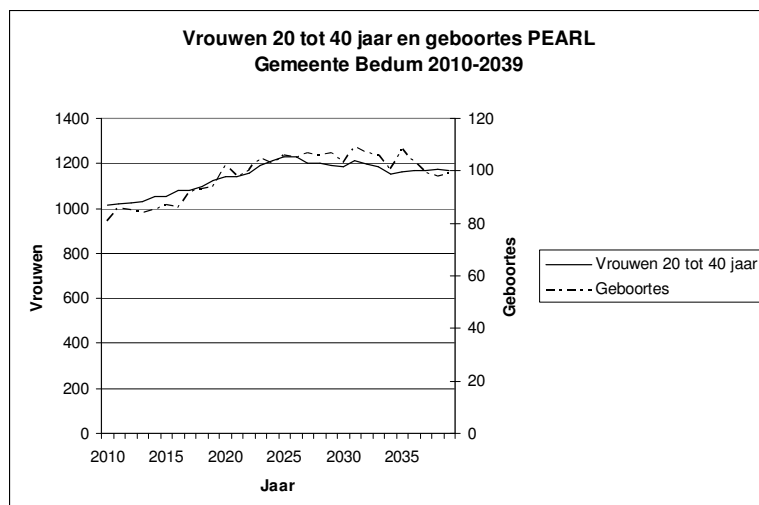

De verschillen in natuurlijke groei hebben een oorsprong in zowel de geboorte als de sterfte. De geboortes van PEARL liggen weer hoger, maar dit keer de sterfte ook lager dan bij de andere prognoses. ABF laat de hoogste sterftecijfers zien, en daarbij de laagste geboortecijfers. Dit resulteert in de scherpe daling die de natuurlijke groei van ABF laat zien voor de gemeente Bedum. Voor deze gemeente kunnen we ook weer kijken waar het verschil in geboortes vandaan komt. Hiervoor gaan we de ontwikkeling van het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd voor PEARL en de samenwonende huishoudens in PRIMOS bekijken.

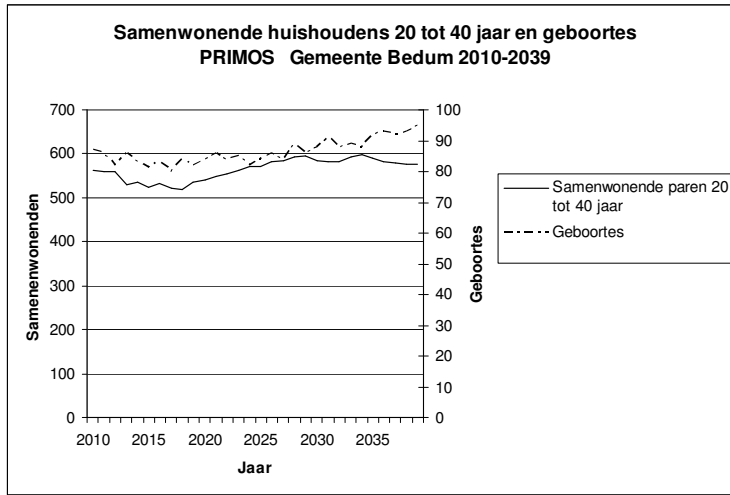

Geboorte

Bij PEARL wordt het aantal geboortes wederom sterk bepaald door het aantal vrouwen in de leeftijdscategorie 20 tot 40 jaar. De geboortecijfers schommelen mooi rond de lijn van het aantal vruchtbare vrouwen. Dat de geboortes er eerst iets onder ligt en in de latere jaren iets boven heeft te maken met het aantal niet-Westerse allochtone vrouwen in de gemeente Bedum. Daar zijn er in de toekomst volgens PEARL meer van dan op dit moment. Dit zijn er nog niet bijzonder veel, maar toch

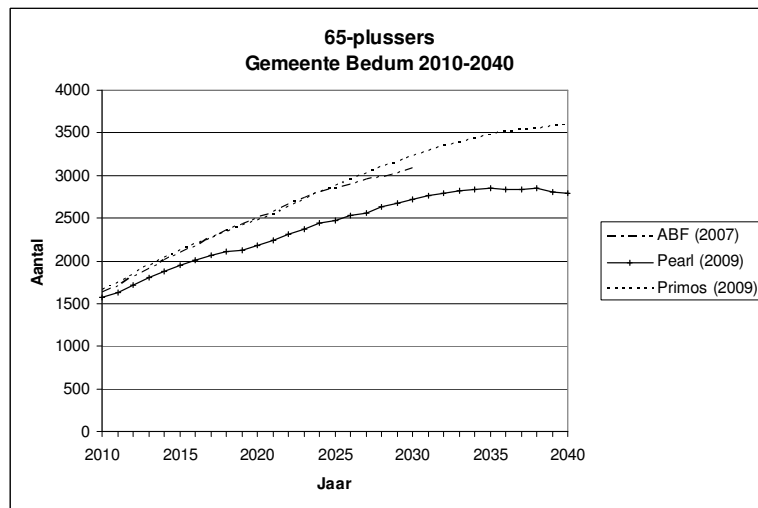
genoeg om een de totale vruchtbaarheid per vrouw iets te verhogen. Dit komt door de hogere vruchtbaarheidscijfers voor niet-Westerse allochtone vrouwen.

Bij PRIMOS is een duidelijk verband waar te nemen tussen het aantal samenwonende huishoudens in de leeftijdscategorie 20 tot 40 jaar en het aantal geboortes. Een daling van de huishoudens laat een daling van de geboortes zien. Bij een stijging gebeurt dit in principe omgekeerd evenredig, behalve in de laatste jaren. Daar zien we een duidelijke daling van het aantal samenwonenden, maar toch een stijging van het aantal geboortes. Dit is moeilijk te verklaren.

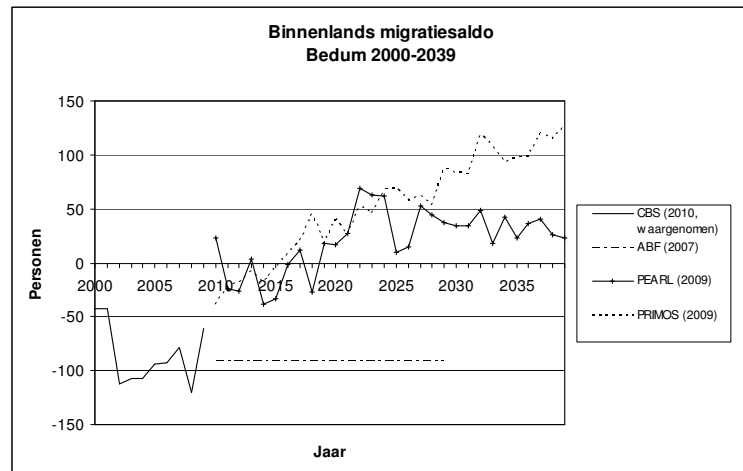
Sterfte

De sterftecijfers komen in de gemeente Bedum net als bij de andere gemeentes overeen met het aanwezige aantal 65-plussers. PEARL komt dus het laagste uit in sterfte en 65-plussers. Bij PRIMOS en ABF liggen de aantallen 65-plussers behoorlijk op gelijke hoogte, maar door een lagere levensverwachting bij ABF komt het sterftecijfer deze prognose hoger uit.

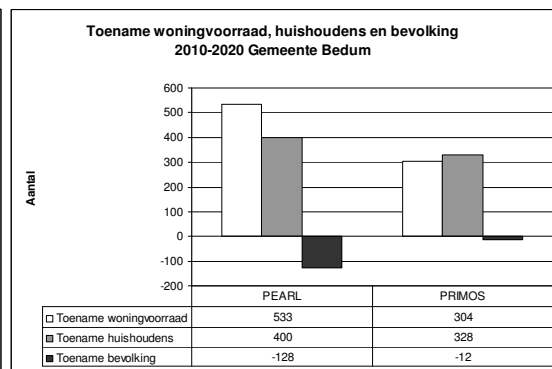
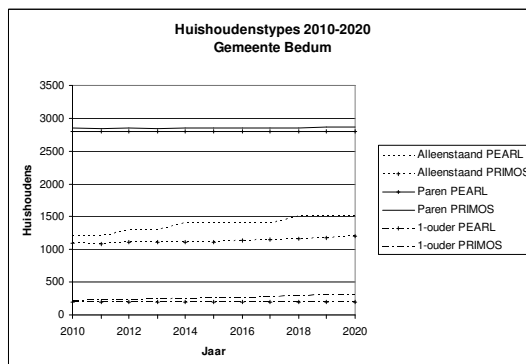
Binnenlandse migratie

Een bijzonder laag constant cijfer voor ABF kenmerkt de grafiek voor binnenlandse migratiesaldi. De oorzaak voor dit lage cijfer is goed te herleiden in de jaren voor 2005. Voor de jaren daarna is deze lage trend zelfs nog van toepassing. Toch denken PEARL en PRIMOS beiden dat het de lage waargenomen migratiecijfers niet kunnen aanhouden. Zij zien van 2010 tot grofweg 2020 een stijging van het binnenlandse migratiesaldo. In de daaropvolgende jaren stijgt PRIMOS verder door en stabiliseert het saldo van PEARL.

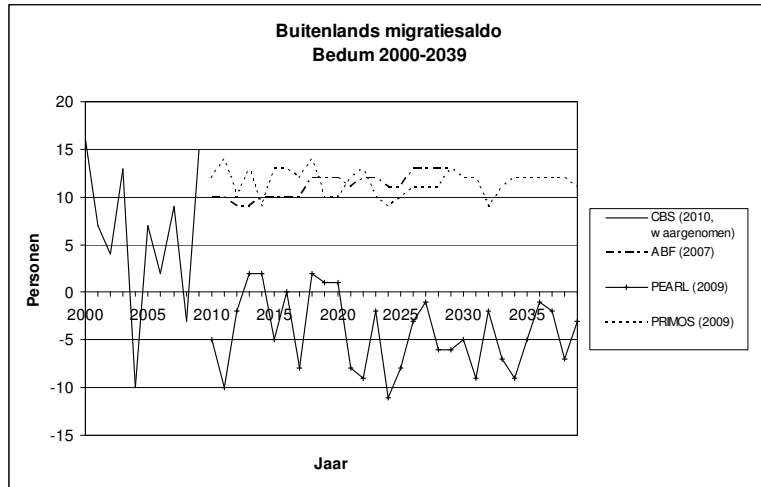
Als we kijken naar de woningbouwprognoses van PEARL en PRIMOS zien we dat PEARL weer positiever is ingesteld dan PRIMOS. PRIMOS verwacht namelijk in de periode 2010-2020 een toename van de woningvoorraad krap 300 woningen, terwijl PEARL er ruim 500 verwacht. Dit is meer dan 200 woningen verschil, die nergens tot uiting komt in de cijfers. Met een grotere voorraad woningen—en daarbij ook nog eens een hogere natuurlijke groei—zou je verwachten dat PEARL in ieder geval tot 2020 hogere groeicijfers zou vertonen. Niets is minder waar, want de absolute groeicijfers van PEARL tot 2020 liggen zelfs iets onder het niveau van PRIMOS. Een vreemde situatie die we al eens eerder zijn tegengekomen bij onder meer de gemeente Assen.

In deze grafiek valt te zien dat bij PEARL de toename van het aantal woningen hoger ligt dan de toename van het aantal huishoudens. Bovendien gaat dit gepaard met een daling van de bevolking. Bij PRIMOS is er ook een lichte daling bij een stijging van het aantal huishoudens, maar zijn daar minder toevoegingen aan de woningvoorraad voor nodig. Dit is een vreemde situatie die te maken heeft met de huishoudensgroottes. Een stijging van het aantal huishoudens kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door een stijging van het aantal alleenstaanden. Als de stijging van het aantal alleenstaanden ten koste gaat van het aantal paren. Dan kan dit inderdaad leiden tot een daling van de bevolking. In Bedum is echter geen sprake van een afname van het aantal paren. Deze blijven gelijk bij PEARL en stijgen zelfs licht bij PRIMOS. Door uithuistreding van thuiswonende kinderen is de daling van de bevolking bij een gelijkblijvend aantal paren echter wel te verklaren.

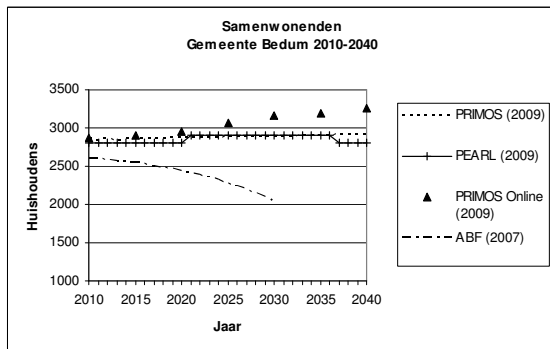
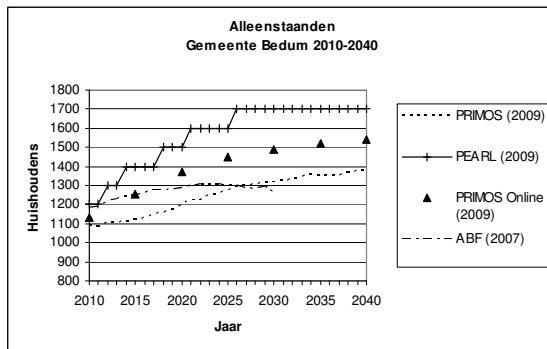
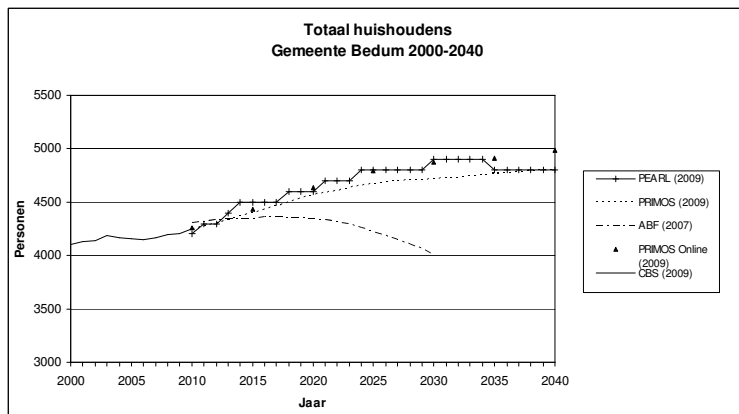
Buitenlandse migratie

Bij buitenlandse migratie zien we weer kleine getallen. Omdat de cijfers niet boven de 15 en onder de -11 uitkomen, ziet de grafiek er behoorlijk grillig uit. Maar dit heeft dus niets te maken met enorme pieken en dalen in het buitenlandse migratiesaldo. Het saldo van PEARL ligt iets lager dan die van PRIMOS en ABF. Over de hele periode ongeveer 15 personen per jaar. Dit zijn over een periode van 30 jaar toch bijna 500 inwoners, dus het kleine verschil heeft zeker een behoorlijke uitwerking op de uiteindelijke bevolkingcijfers. Gezien de trend van 2000 tot 2010 is de inschatting van PEARL wat wel aan de lage kant, want afgezien van de jaren 2004 en 2008 lag het buitenlandse migratiesaldo in de gemeente Bedum boven nul.

Huishoudens

Zoals al aan bod was gekomen stijgt het aantal huishoudens in de gemeente Bedum. Alleen ABF ziet het anders. In de bespreking van de bevolking is al aan bod gekomen dat de voor de gemeente de ABF prognose niet zoveel voorspellende waarde heeft. Als we daarom de andere prognoses aanhouden zien we dat het aantal huishoudens tot 2020 met ongeveer 500 stuks zal stijgen. In de 20 jaar daarna worden er nog tussen de 250 en 500 huishoudens bij verwacht. Als we kijken naar de huishoudentypes valt op dat PEARL rekening houdt met meer alleenstaanden dan de andere prognoses. Bij de samenwonenden voert PRIMOS Online de boventoon. PRIMOS ligt bij beide types iets achter, maar maakt dit op een of andere manier goed bij de overige huishoudens. Waarom dit zo is kan helaas onderzocht worden, omdat we niet ver genoeg onder de motorkap kunnen kijken.

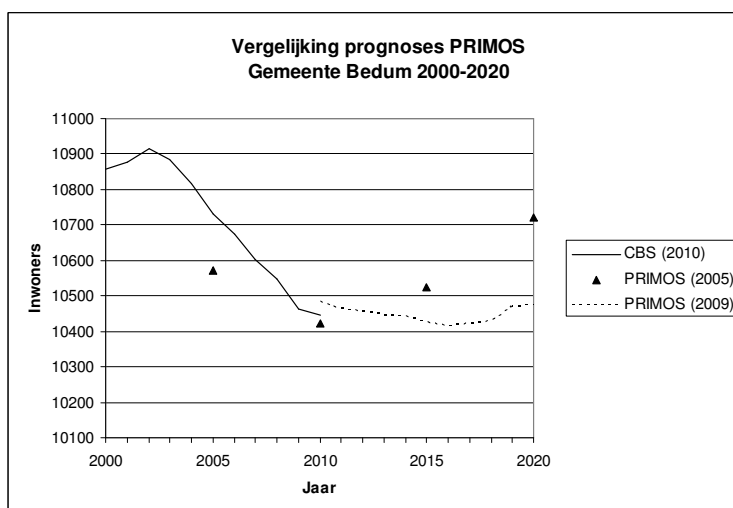
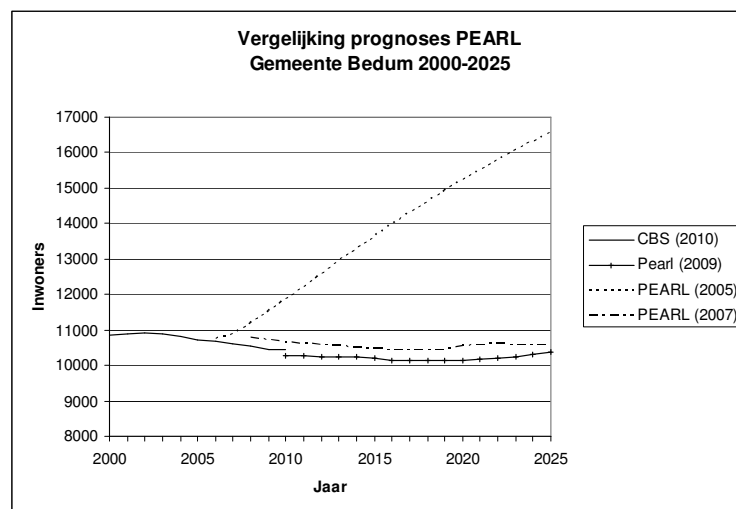
Conclusie

De prognoses voor de gemeente Bedum zijn behoorlijk verschillend. De daling van de bevolking zoals voorzien door ABF is voornamelijk een gevolg van een constant negatief binnenlands migratiesaldo. Daarnaast zijn ook cijfers voor natuurlijke groei van deze prognose niet zo gunstig. PEARL en PRIMOS ontlopen elkaar in totale bevolkingcijfers niet veel, maar de wegen die naar deze cijfers leiden, verschillen toch behoorlijk. PEARL gaat uit van een zeer milde vorm van natuurlijke krimp, terwijl bij PRIMOS het aantal overledenen het aantal geboortes op den duur ruim overtreft. PRIMOS maakt deze achterstand op PEARL echter ruimschoots goed bij de component binnenlandse migratie. Die valt bij PRIMOS hoger uit, al is onduidelijk hoe dit precies gebeurt. Bestudering van toename van de woningvoorraad, huishoudens, en bevolking leidde tot nogal vreemde bevindingen die moeilijk uitgelegd kunnen worden.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

De prognose van PEARL in 2005 is een duidelijk buitenbeentje in deze grafiek. De verwachting was toen dat de er in Bedum in 2025 meer dan 16.000 inwoners zouden zijn. In 2007 werd deze verwachting al behoorlijk bijgesteld door de bevolking op een gelijk niveau te houden. Dit is voor 2009 hetzelfde geval, alleen valt de startbevolking nu iets lager uit dan in 2007.

PRIMOS

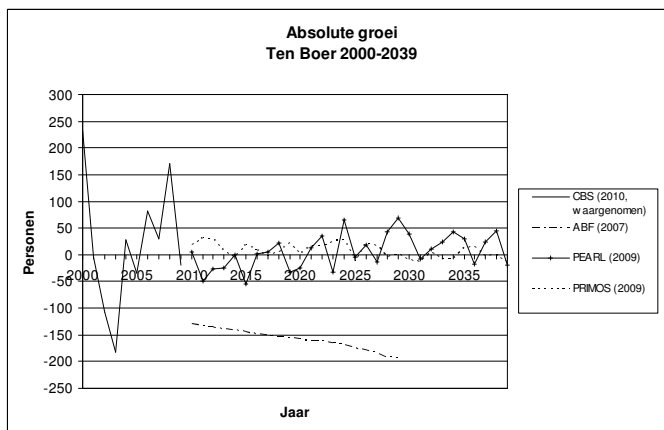
Bij PRIMOS zijn de verschillen tussen de prognoses kleiner dan bij PEARL. In 2005 werd al goed geschat dat de bevolking zou dalen. Volgens deze prognose zou 2010 een omslagjaar betekenen van waaruit de bevolking weer zou gaan toenemen. Deze verwachting is in 2009 wel bijgesteld; tot 2020 wordt er vanuit gegaan dat de bevolking eerst licht zal dalen en vervolgens licht zal toenemen.

Ten Boer

Bevolkingsomvang

Net als in de gemeente Bedum is er in de gemeente Ten Boer weer een opvallende rol weggelegd voor de prognose van ABF. Volgens deze prognose zal de bevolking in 20 jaar tijd bijna halveren. We kunnen bij voorbaat al zeggen dat dit een compleet onrealistische prognose is. Zulke dingen gebeuren gewoonweg niet in een dergelijk kort tijdsbestek. De prognoses

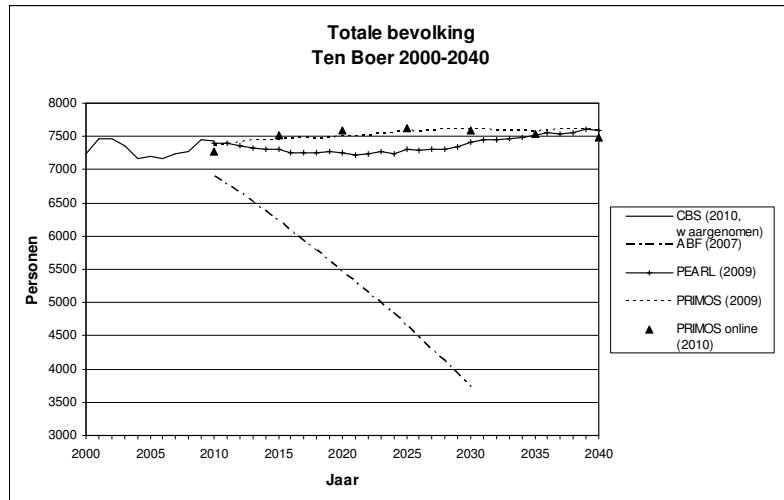
van PRIMOS en PEARL zien er daarom betrouwbaarder uit. Alle drie gaan zij uit van een vrij constante bevolkingsomvang van rond de 7.500 personen. Dit komt ook overeen met de trend van 2000 tot 2010 waarbij de bevolking afwisselend lichte groei of krimp meemaakte, om vervolgens op een soortgelijk niveau uit te komen.

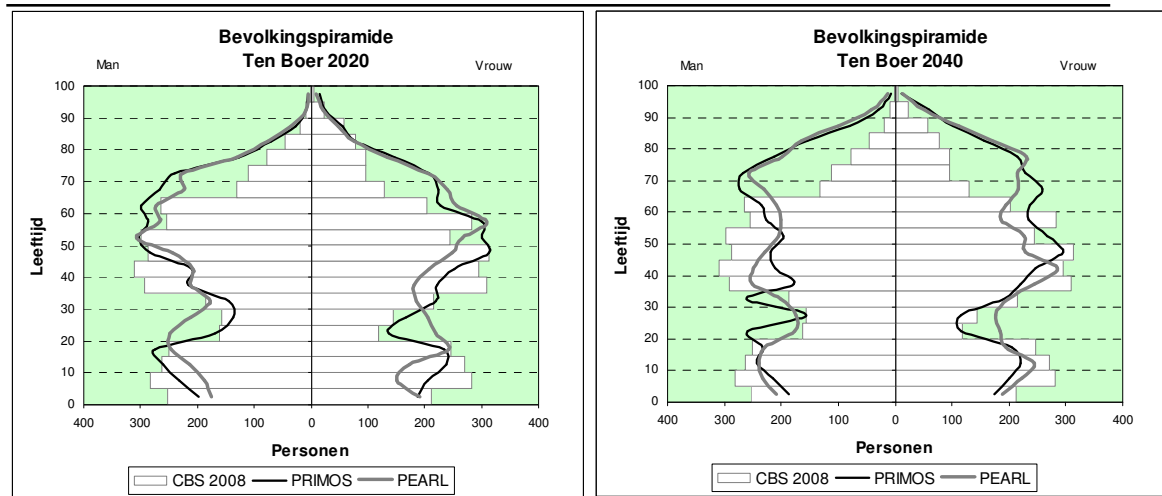
In de grafiek van absolute groei valt nog eens goed te zien hoe de waarden van PRIMOS en PEARL rond het nulpunt schommelen, terwijl ABF diep in de min duikt. Hier is te zien dat de krimp van ABF ook nog eens toeneemt in de tijd, om uit te komen op een min van bijna 200 personen per jaar.

Bevolkingssamenstelling

Op dit moment zien we voor de gemeente Ten Boer een typische leeftijdsverdeling voor een plattelandsgemeente. Opvallend hierbij is de versmalling in de leeftijdscategorie 20 tot 30. Dit 'gat' in de bevolkingsspiramide wordt veroorzaakt door een grote groep jongeren die vanwege studie of werk wegtrekken uit de gemeente. In de oudere categorieën zien we de bevolking weer toeneemt, dit geeft aan dat Ten Boer wel een aantrekkelijke gemeente is voor jonge gezinnen en forensen. In interessante observatie is verder dat er in de leeftijdscategorie 60 tot 80 meer mannen dan vrouwen in Ten Boer wonen.

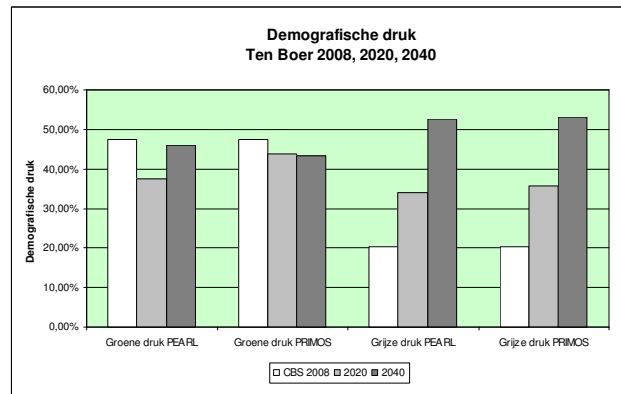

In 2020 zien we dat het aandeel ouderen sterk is toegenomen. De groep 40 tot 60-jarigen is doorgeschoven naar de 50 tot 60-jarigen. Hier zijn PEARL en PRIMOS het ook over eens. We zien wel een verschil tussen de twee prognoses als het gaat om de groep twintigers. Bij PRIMOS vertoont de grafiek een scherpe lijn naar binnen, net als in 2008. PEARL houdt er echter rekening mee dat er meer twintigers in Ten Boer zullen wonen in 2020.

In 2040 is de bevolkingssamenstelling evenwichtiger geworden. Er is bij beide prognoses een patroon te zien waarbij de bevolking redelijk gelijkmatig is verdeeld over de leeftijds categorieën, met de toevoeging dat de groep twintigers nog steeds ondervertegenwoordigd is. Verder is de bevolking ook ouder geworden. Dit is te zien aan het moment dat de piramide taps gaat toelopen. In 2008 gebeurt dit ergens rond de 50 jaar, in 2020 is dit al iets opgelopen, maar in 2040 is deze overgang pas waar te nemen vanaf 70 jaar.

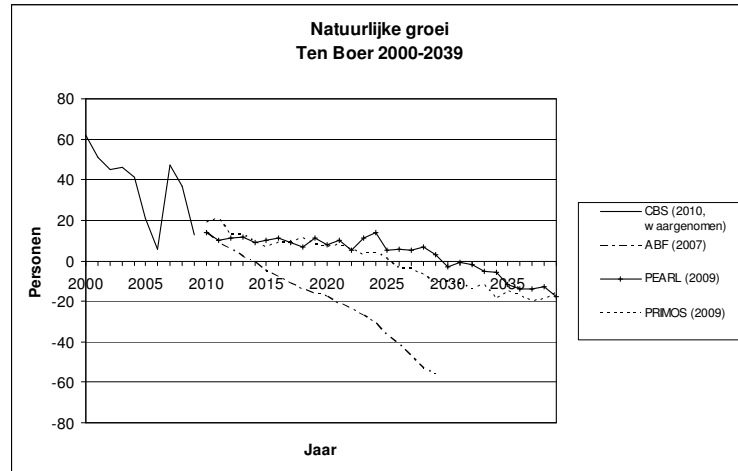

Deze vergrijzing van de bevolking is ook te zien als we kijken naar de demografische druk. Beide prognoses zijn het erover eens dat die in 2040 boven de 50% zal uitkomen. Dit is een behoorlijk verschil in vergelijking met de 20% van 2008. Hierbij moet worden aangetekend dat de stijging aan de ene kant wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal ouderen, maar aan de andere kant ook door een daling van het aantal mensen in de werkzame leeftijd. De groene druk blijft op ongeveer hetzelfde niveau van 40%.

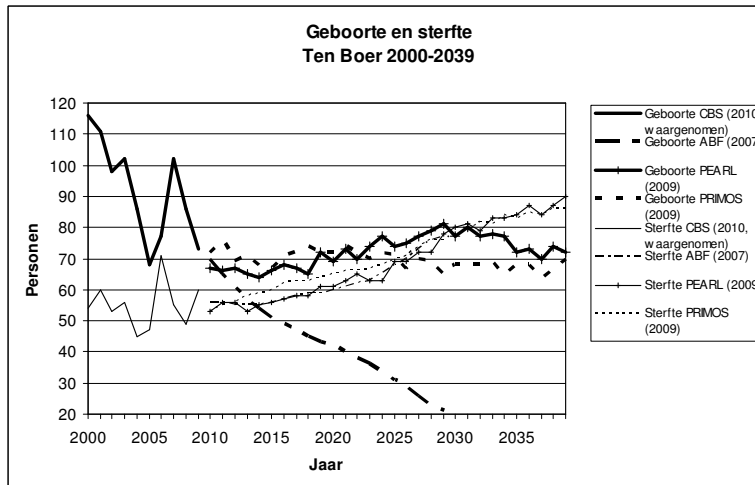
Natuurlijke groei

De verwachting is dat de natuurlijke groei in Ten Boer in de toekomst zal afnemen. In de periode tot 2010 zien we nog positieve cijfers, maar deze vertonen wel een dalende trend. Deze trend wordt door de prognose van ABF het sterkst doorgetrokken. Zij gaan uit van een negatief natuurlijk groeicijfer van bijna 60 in 2029. PEARL en PRIMOS gaan uit van een minder krachtige afname.

Bij PRIMOS is er pas in 2026 voor het eerst sprake van natuurlijke krimp. PEARL voorziet deze omslag pas in 2030. Beide prognoses gaan in de jaren daarna uit van een verdere daling, maar de natuurlijke krimp blijft beperkt.

Als we kijken naar het ontstaan van de verschillen in natuurlijke krimp is het opvallend dat ABF vooral een sterke daling van het aantal geboortes verwacht. Dit proces is bij PEARL en PRIMOS niet waar te nemen. Daar blijft de jonge aanwas op een redelijk constant niveau van tussen de 70

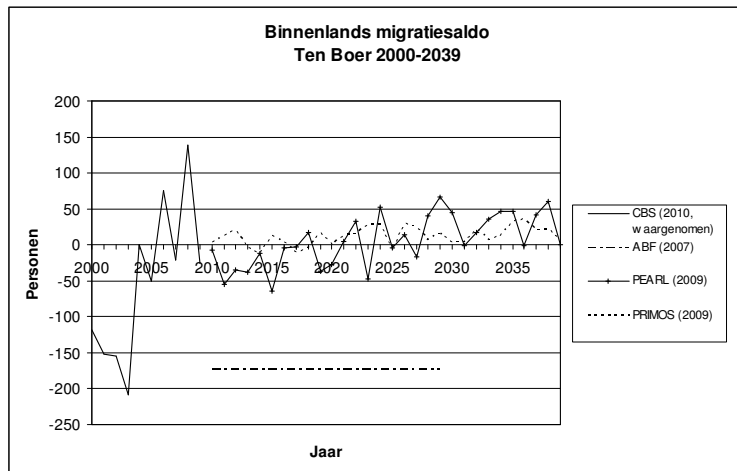

en 80 geboortes per jaar. Over de sterftcijfers is wel consensus. PEARL en PRIMOS voorzien een stijging van dit aantal—in lijn met de toenemende vergrijzing—van rond de 55 doden per jaar in 2010, naar bijna 90 in 2040. ABF volgt deze verwachting, maar de prognose loopt maar tot 2030. Omdat de PEARL en PRIMOS vrij eensgezind zijn over de te verwachten natuurlijke groei zal er voor deze gemeente niet verder gekeken worden naar het ontstaan van de geboorte-

en sterftcijfers. Voor ABF is het wel gewenst om eens dieper te kijken naar de dalende geboorte, maar hier zijn helaas de juiste gegevens niet voor beschikbaar. We kunnen wel zeggen dat in 2030 de totale krimp die ABF voorspelt voor ongeveer een derde wordt veroorzaakt door de natuurlijke component.

Binnenlandse migratie

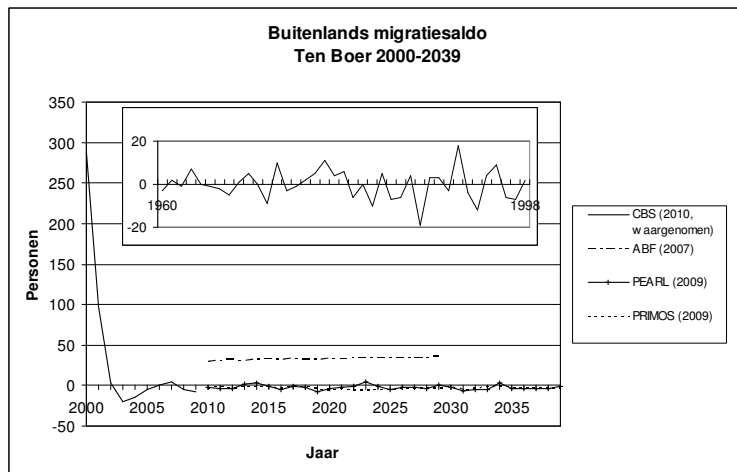
Net als bij de component natuurlijke groei is er bij de component binnenlandse migratie een opvallende rol weggelegd voor de prognose van ABF. Terwijl PEARL en PRIMOS een saldo verwachten van rond de nul, ziet ABF vanaf 2010 ieder jaar maar liefst 173 personen meer gaan dan komen. Dit is de belangrijkste verklaring voor het idee van de ABF-prognose dat de bevolking van Ten Boer in 20 jaar tijd bijna zal halveren. Het binnenlands migratiesaldo van -173 is berekend op basis van een gemiddelde van enkele jaren van voor 2005. Het binnenlands migratiesaldo van de gemeente Ten Boer was toen ook bijzonder laag, maar heeft zich na 2005 behoorlijk hersteld.

Als we kijken naar de veronderstellingen ten aanzien van de toename van de woningvoorraad tot 2020 van PEARL en PRIMOS zien we zoals verwacht behoorlijke overeenstemming. Beide prognoses gaan uit van een toename van iets boven de 200 woningen, waarbij PRIMOS wat hoger ligt dan PEARL. Dit komt ook naar voren in de cijfers voor binnenlandse migratie. Het cumulatief saldo van PRIMOS komt voor die periode hoger uit dan PEARL.

Buitenlandse migratie

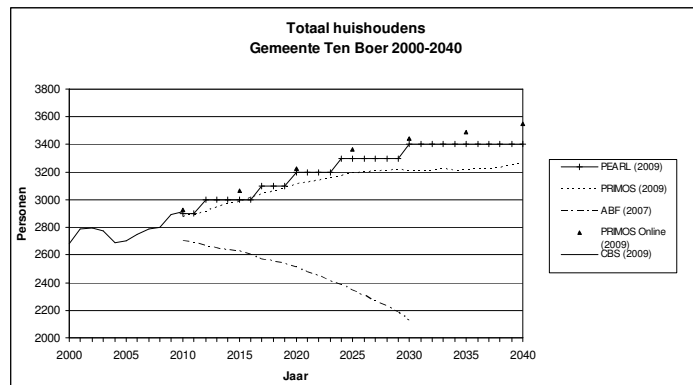
In de waargenomen waardes van het buitenlandse migratiesaldo van het CBS doet zich een opvallende piek voor in het jaar 2000. Deze piek is ongeëvenaard in de geschiedenis van buitenlandse migratie in Ten Boer. Tot 1999 lag het buitenlands migratiesaldo namelijk niet meer dan 20 personen verwijderd van de nullijn. Uiteraard werd deze piek veroorzaakt door het tijdelijke asielzoekerscentrum (AZC) in de gemeente. Dat het centrum van tijdelijke aard was hebben we zojuist al gezien bij de negatieve cijfers van het binnenlandse migratiesaldo in 2002 en 2003. Dat waren de immigranten van het jaar 2000 die het sluitende AZC verlieten; hun nieuwe vestigingsplaats lag blijkbaar niet in de gemeente Ten Boer.

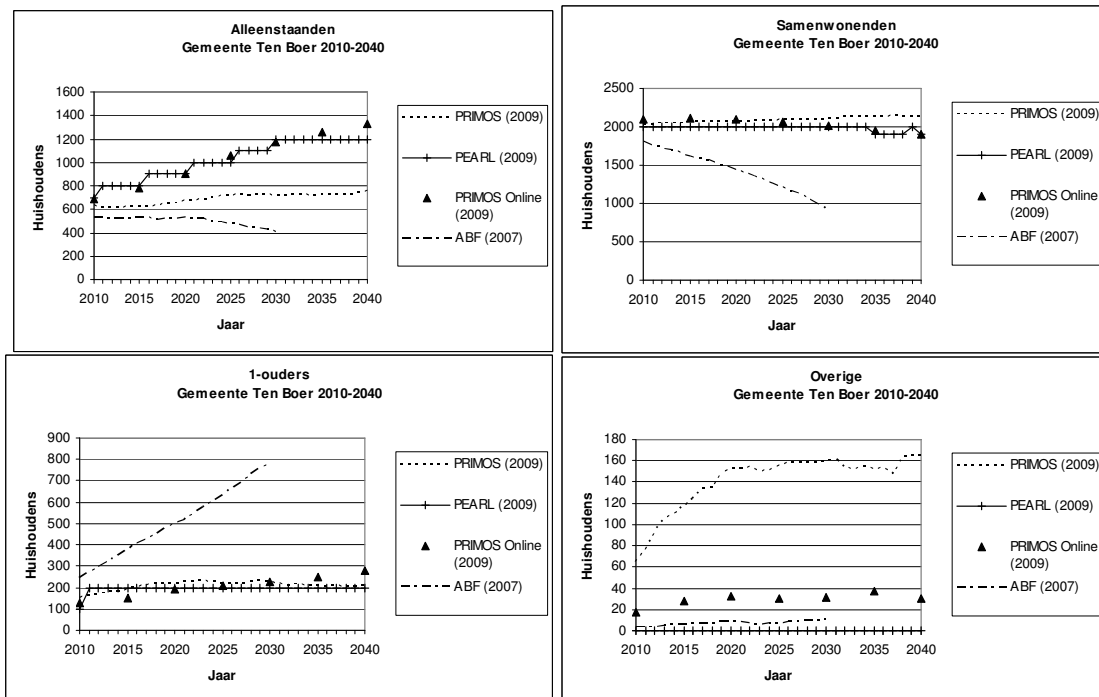
In de prognoses van PEARL en PRIMOS wordt het evenwicht in het buitenlandse migratiesaldo van voor 1998 doorgetrokken. Dit betekent dus net als voor de andere componenten bij deze prognoses nauwelijks verandering in de bevolkingsomvang. De prognose ten aanzien van buitenlandse migratie van ABF ligt wat hoger, maar het positieve cijfer heeft weinig effect in vergelijking met de componenten natuurlijk groei en binnenlandse migratie.

Huishoudens

PEARL, PRIMOS lokaal en PRIMOS online gaan er alle drie van uit dat het totaal aantal huishoudens in de gemeente Ten Boer zal toenemen in de toekomst. Bij ABF zien we een daling optreden. Dit is niet verrassend gezien de grote daling van de bevolkingsaantallen. Als we kijken naar de types huishoudens van ABF zien we ook een onwaarschijnlijke verdeling, waarbij de 1-ouders de grootste groep worden.

Bij de verdelingen van de huishoudens van de andere prognoses nemen de paren met en zonder kinderen in de toekomst een kleiner deel in beslag. Bij PEARL komt dit omdat de groep alleenstaanden zal groeien. We hebben van deze prognose geen gegevens beschikbaar ten aanzien van de leeftijd van de referentiepersoon van het huishouden, maar waarschijnlijk zit de grootste groei hier in de alleenstaande ouderen. De prognose van PRIMOS Online komt enigszins overeen met PEARL. Hier hebben we geen gekruisde data van huishoudens en leeftijd, maar wel van de leeftijden apart. Daarin is te zien dat het percentage huishoudens met een leeftijd van de referentiepersoon van 65 en ouder zal stijgen van 21% in 2010 naar 48% in 2040. Bij PRIMOS lokaal blijft de verdeling van de huishoudentypes behoorlijk in stand. Als we echter de leeftijdsverdelingen binnen de types beschouwen zien we toch wel een verschuiving. Zo neemt bij de alleenstaanden het aandeel van de 65-plussers toe ten opzichte van de middencategorie 30 tot 65 jaar. Opvallend is verder dat PEARL en PRIMOS Online het zeer eens zijn wat betreft de huishoudens.

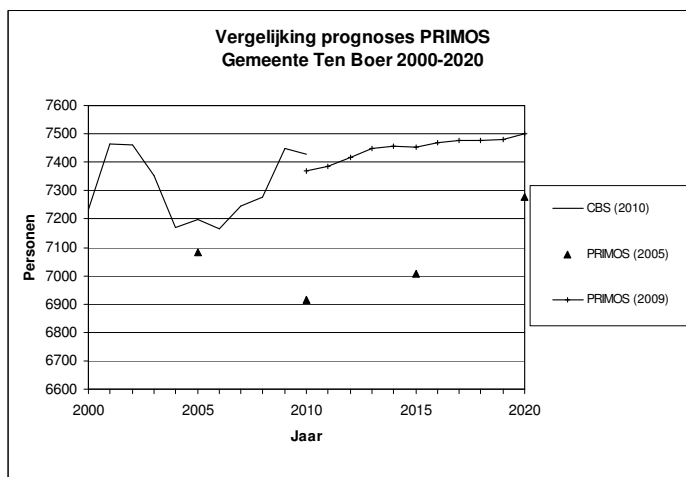
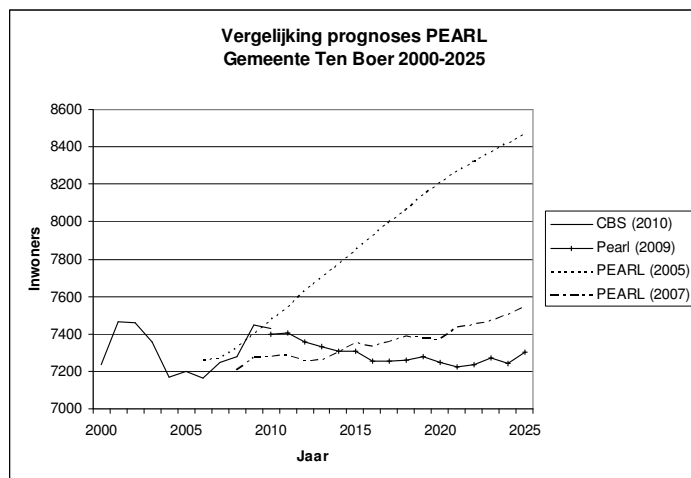
Conclusie

Volgens PEARL en PRIMOS zal de bevolkingsomvang van de gemeente Ten Boer in de toekomst niet veel veranderen. Volgens beide prognoses komt dit omdat geen van de componenten van demografische groei belangwekkende groei of krimp vertoont. De prognose van ABF is hiervan sterk afwijkend en de realisatie hiervan is wel heel onwaarschijnlijk. De oorzaak hiervoor is zeer duidelijk: het tijdelijke AZC dat vanaf 1999 enkele jaren geopend was in Ten Boer. Dit veroorzaakte eerst een hoog buitenlands migratiesaldo, dat maar voor een deel is overgenomen door ABF. De sluiting van het AZC enkele jaren later leidde tot een hoog vertrekoverschot op binnenlandse migratie. Dit is wel duidelijk meegenomen door ABF, waarbij geen rekening is gehouden met het feit dat de uitstroom maar tijdelijk was.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

Als we kijken naar de voorgaande prognoses van PEARL dan zien we dat de prognose van 2005 een behoorlijk stuk positiever was dan de prognoses van 2007 en 2009. Tot 2010 is deze eerste prognose nog steeds geen slechte. We zien een klein daling in 2009, maar als trendlijn voldoet de prognose van 2005 nog uitstekend. In vergelijking met 2007 valt op dat de prognose van 2009 een dalende lijn vertoont, al heeft deze prognose wel een hoger aanvangspunt.

PRIMOS

Bij PRIMOS zien we dat de voorspelling van 2005 lager uitvalt dan zowel de waargenomen waardes als de voorspelling van 2009. Het lijkt erop of de trend van voor 2005 is doorgetrokken, met dien verstande dat de bevolking op een zeker moment wel weer moest aantrekken. Op deze manier werd het verdwijnen van het AZC opgevangen in de prognose. In 2010 is het 'AZC-effect' echter allang verdwenen en nemen we gewoon een licht stijgende lijn waar.

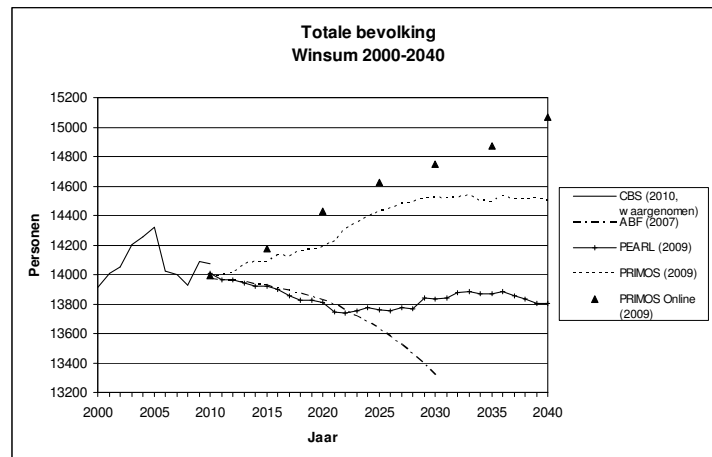
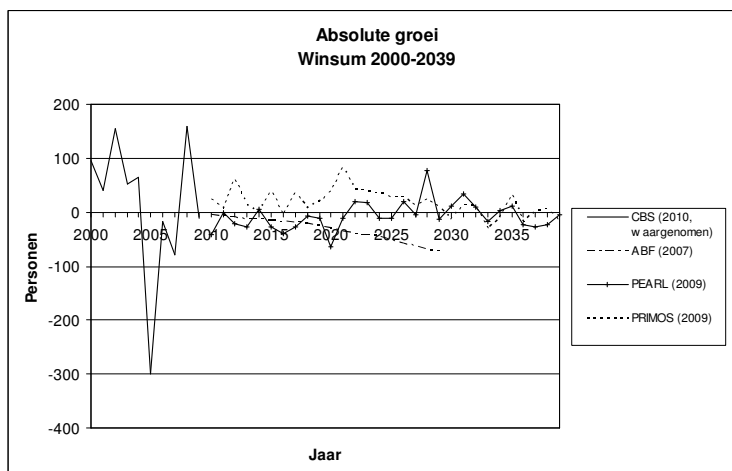
Winsum

Bevolkingsomvang

De prognoses voor de gemeente Winsum zijn zeer gevarieerd. ABF gaat uit van een krimp van de bevolking tot 2030, waarbij het tempo van de krimp versneld in de tijd. PEARL ziet de omvang van de bevolking eerst licht afnemen, waarna stabilisatie op optreedt. PRIMOS Lokaal gaat wel uit van een stijging van de bevolkingsomvang. Deze groei zal volgens deze prognose vooral nog plaatsvinden tot 2030. PRIMOS Online is het meest

positief van alle prognoses. Een vrij constante stijging zal ervoor zorgen dat de bevolking van de gemeente Winsum in 2040 meer dan 15.000 inwoners zal bedragen.

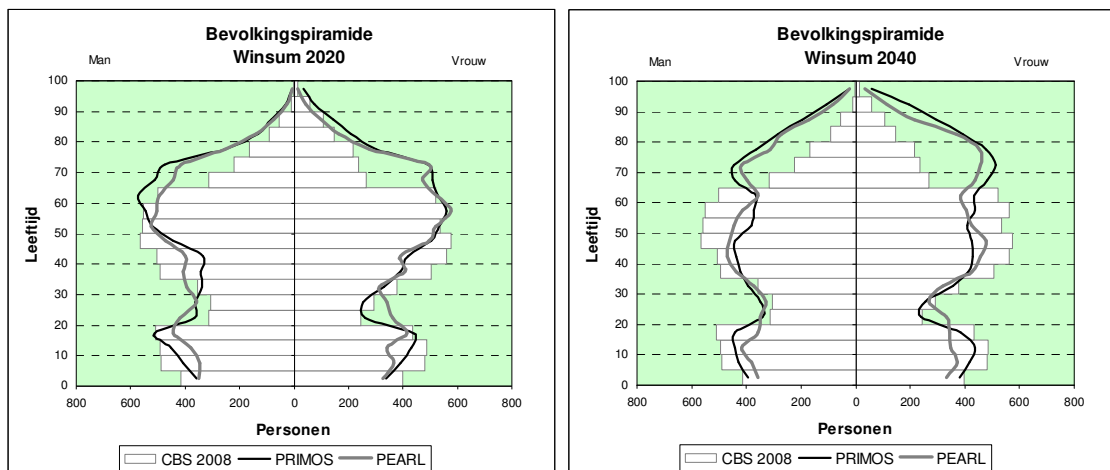
Verder valt op dat er in het jaar 2005 een behoorlijke krimp van de bevolking heeft plaatsgevonden. Deze krimp werd wel voorafgegaan door een stevige groei in de jaren ervoor. Hier is net als bij de gemeente Ten Boer ongetwijfeld sprake van een 'AZC-effect'. Van 2000 tot

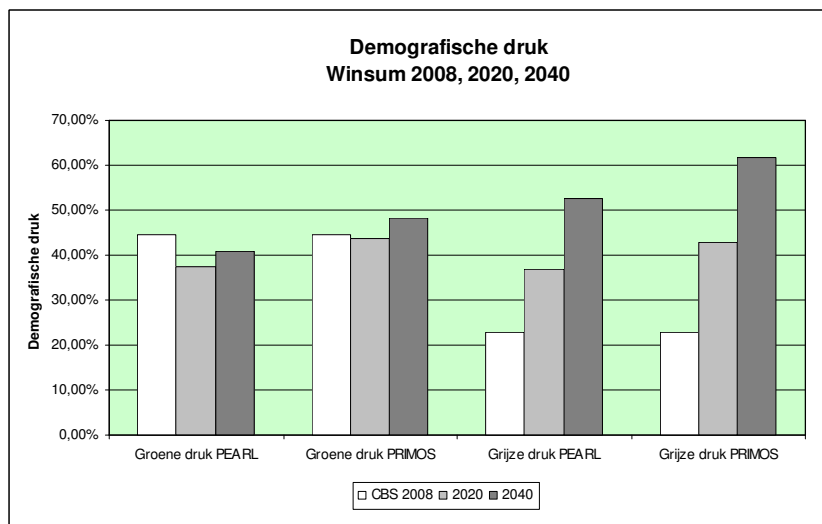
2005 was er in de gemeente Winsum namelijk ook een asielzoekerscentrum gevestigd. Dit leidt dan tot instroom van mensen bij opening en tot uitstroom bij sluiting. Bij bestudering van de componenten zal dit hoogstwaarschijnlijk naar voren komen. In de grafiek van de bevolkingsomvang is dit effect overigens te zien, aan de hand van de hobbels bij instroom en het scherpe dal bij uitstroom.

Bevolkingssamenstelling

De bevolkingssamenstelling in Winsum is goed te vergelijken met de situatie in de gemeente Ten Boer. Waarbij het gat in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar een duidelijk teken is dat jongeren wegtrekken uit de gemeente. In 2020 zien we dat beide prognoses dit gat behouden en dat de groep 40 tot 60 jaar is doorgeschoven naar 50 tot 70 jaar. Ook zijn de het aantal kinderen tot 15 jaar wat afgenomen ten opzichte van de waargenomen waarden in 2008. In 2040 zien we een bredere bevolkingssamenstelling wat allereerst duidt op een groei van de bevolking. Daarnaast is de piramide ook rechter geworden, waardoor een evenwichtiger verdeling van de bevolking over de leeftijdscategorieën is ontstaan. Alleen bij vrouwen in de leeftijd 20 tot 30 jaar is er nog een duidelijk gat waarneembaar. Bij mannen in dezelfde leeftijdscategorie is dit effect minder waarneembaar.

Zoals in de bevolkingssamenstellingen al te zien is, neemt de vergrijzing in Winsum behoorlijk toe in de toekomst. Dit komt ook tot uitdrukking als we kijken naar de groene en grijze druk in de

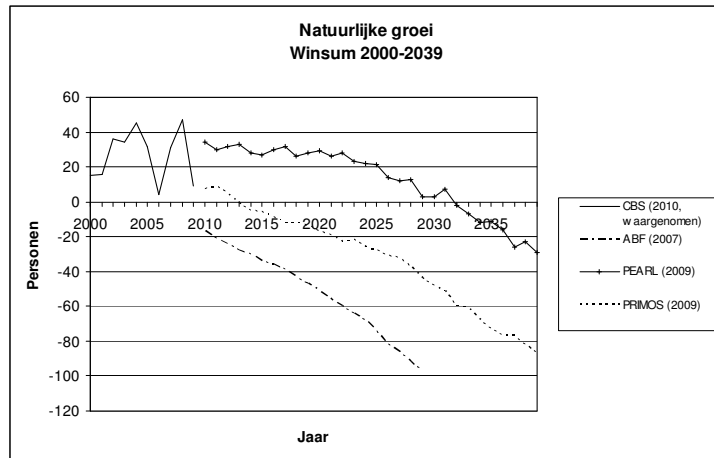

gemeente. De groene druk blijft op een gelijk niveau, waarbij PRIMOS het aandeel jongeren ten aanzien van het aandeel personen in de werkende leeftijden iets hoger schat dan PEARL. De grijze druk neemt bij beide prognoses enorm toe. Van iets boven de 20% in 2008 naar waarden van boven de 50% bij PEARL en boven de 60% bij PRIMOS in 2040. De oorzaak van de

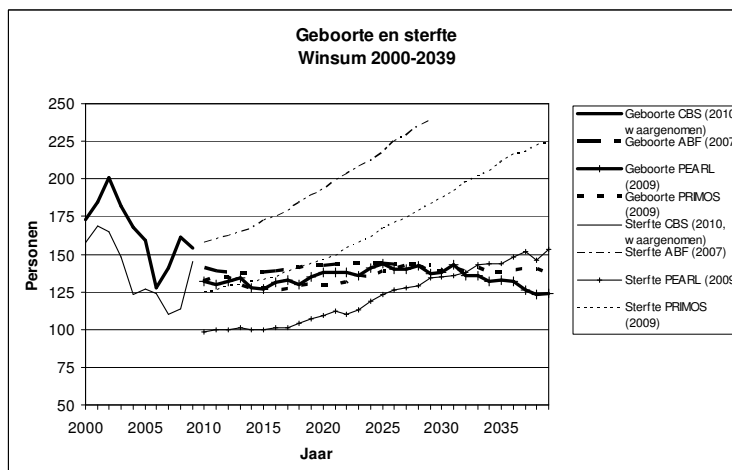
toename van de grijze druk in de gemeente Winsum moet vooral gezocht worden in de toename van het aantal 65-plussers en niet zo zeer in de afname van de 20 tot 65-jarigen. Dit is een verschil met de gemeente Ten Boer.

Natuurlijke groei

In de kern zijn de verschillende prognoses het eens over de hoogte van de natuurlijke groei in Winsum; hij neemt geleidelijk af in de tijd. Het startniveau verschilt echter per gemeente. Volgens PEARL zal er in 2010 een geboorteoverschot zijn van 30 personen wat langzaam afneemt tot een sterfteoverschot van 30 personen in 2040. De overgang van natuurlijk groei naar natuurlijke krimp zal pas plaatsvinden rond 2030. PRIMOS heeft een startwaarde van de natuurlijke groei van slechts zes personen in 2010, wat al in 2013 zal omslaan in natuurlijke krimp. Een gestage afname van dit getal zal leiden tot een natuurlijke krimp van bijna 90 personen in 2040. ABF komt ongeveer op hetzelfde getal uit, maar dan wel tien jaar eerder. Verder vertoont de grafiek van het CBS een dip in 2005, wat deels terugkomt in de grafiek voor absolute groei.

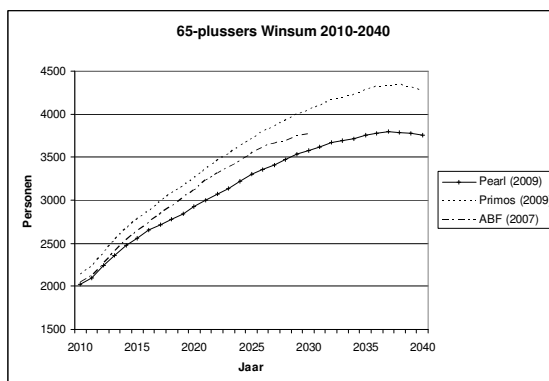
De oorzaken van de verschillen in natuurlijke groei liggen heel duidelijk in de voorspelde sterftecijfers. Alle prognoses gaan namelijk uit van een vrij stabiel geboorteaantal van ergens tussen de 125 en 150 personen per jaar. Het aantal sterfgevallen loopt in 2030 uiteen van 130 personen bij PEARL tot 230 personen bij ABF. Hiermee zijn ook de verschillen in de natuurlijke groei verklaard en daarmee ook de eerste verschillen in absolute groei in de gemeente Winsum. Het is echter interessant om te zien hoe deze verschillen nou ontstaan.

tussen de 125 en 150 personen per jaar. Het aantal sterfgevallen loopt in 2030 uiteen van 130 personen bij PEARL tot 230 personen bij ABF. Hiermee zijn ook de verschillen in de natuurlijke groei verklaard en daarmee ook de eerste verschillen in absolute groei in de gemeente Winsum. Het is echter interessant om te zien hoe deze verschillen nou ontstaan.

Sterfte

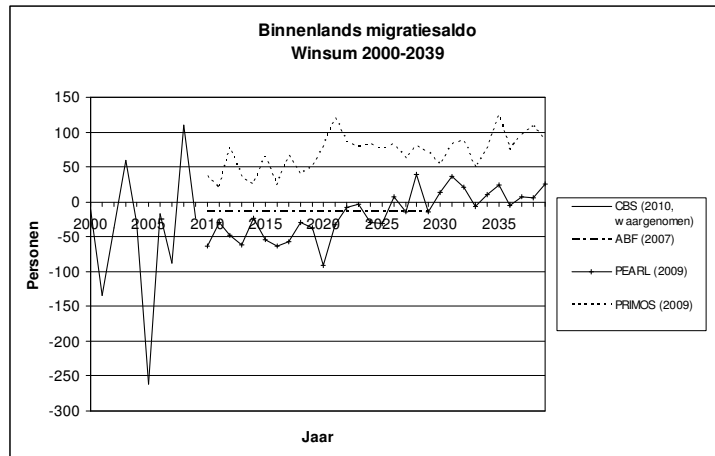
De meest voor de hand liggende oorzaak zit in de aantallen 65-plussers. Hier zien we inderdaad verschillen tussen de prognoses, maar de startwaardes zijn nagenoeg gelijk. Het is daarom vreemd dat het aantal sterftes zo veel verschilt bij deze gemeente. Voor ABF kan het nog deels verklaard worden door de lagere levensverwachting. Voor PRIMOS en PEARL biedt dit echter geen soelaas, want die gaan uit van hetzelfde cijfer van het CBS. Het verschil moet daarom ontstaan door een ander gemeentelijk verhoudingscijfer. Helaas is deze voor PEARL niet beschikbaar.

Binnenlandse migratie

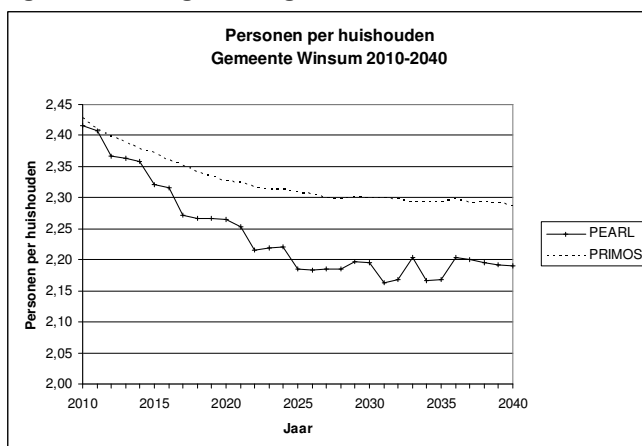
Voor de gemeente Winsum zijn er opvallende verschillen te zien bij de component binnenlandse migratie. ABF houdt zijn constante saldo weer aan, dat ligt hier net onder nul. PEARL en PRIMOS liggen ver uit elkaar. Dit is de grootste verklaring voor het verschil in absolute groei tussen deze prognoses. Voordat we ingaan op de oorzaak van de verschillen in het binnenlands migratiesaldo, wordt er eerst wat aandacht geschonken aan het zeer grillige, door het CBS

waargenomen verloop van het saldo. Dit kan deels worden verklaard door het eerder genoemde effect van het AZC. Deze sloot in 2005 waardoor veel van deze mensen de gemeente verlieten. We zullen straks zien dat dit voorafgegaan werd door een stijging van het buitenlandse migratiesaldo.

De verschillen tussen PEARL en PRIMOS hebben deels te maken met de verschillen in natuurlijke groei. Die lag bij PEARL hoger, waardoor er voor nieuwkomers minder ruimte overblijft op de woningmarkt dan bij PRIMOS. Het verschil in natuurlijke groei is in de eerste jaren echter een stuk kleiner dan het verschil in het binnenlandse migratiesaldo. Op basis van deze gegevens ligt het daarom in de lijn der verwachting dat PRIMOS een hogere verwachting heeft van de toekomstige toename van de woningvoorraad. Dit is inderdaad het geval, maar het verschil is lang niet zo groot als men zou verwachten. Het verschil in de netto toename van de woningvoorraad over de periode 2010 tot en met 2020 is slechts iets meer dan 30 woningen. PRIMOS Online gaat wel uit van ongeveer 50 woningen meer dan PRIMOS Lokaal. We hebben gezien dat het aantal huishoudens van PRIMOS en PEARL gelijk op zullen gaan in de toekomst. Het resterende verschil in de absolute groei zal daarom moeten komen uit verschillen in huishoudensgroottes.

We hebben hier al twee aanwijzingen voor gekregen. Ten eerste is het aandeel alleenstaanden bij PEARL groter dan bij PRIMOS. Dit zal bij een gelijk aantal huishoudens vanzelfsprekend een lagere bevolkingsomvang betekenen. Ten tweede hebben we gezien dat aantal personen in de

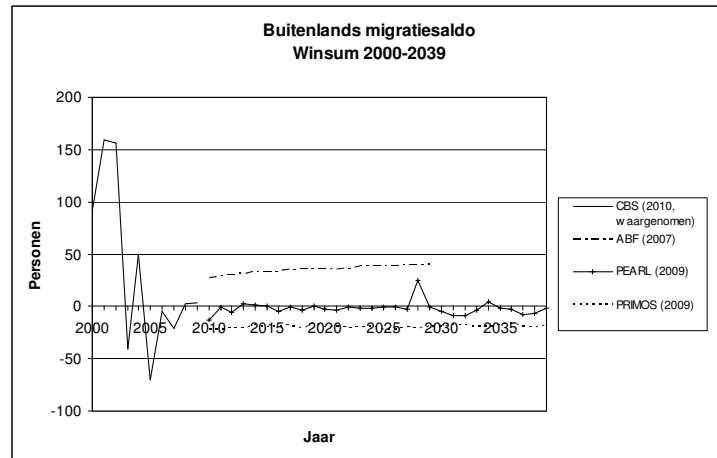
leeftijdscategorie 0 tot 15 jaar in 2040 bij PRIMOS groter is, terwijl het aantal geboortes bij beide prognoses gelijk lag. Dit betekent dat de nieuwkomers er bij de nieuwkomers bij PRIMOS meer gezinnen met jonge kinderen zullen zitten. Helaas kunnen we dit niet direct bewijzen aangezien bij PEARL de paren niet zijn uitgesplitst.

We kunnen wel kijken naar het aantal personen per huishouden. Dit ligt bij PRIMOS beduidend hoger dan bij PEARL. Als gevolg zullen er in hetzelfde aantal huishoudens bij

PRIMOS meer personen passen dan bij PEARL. Dit betekent weer dat er bij een gelijke beschikbare woningvoorraad volgens PRIMOS meer mensen in de gemeente Winsum kunnen dan volgens PEARL.

Buitenlandse migratie

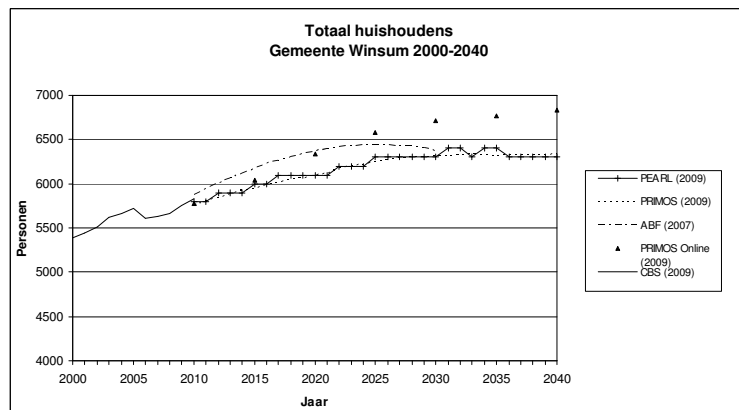
Zoals verwacht komt er bij de waargenomen waarden een hoge piek naar voren bij de waargenomen waarden van het CBS. Dit zijn de instromende bewoners van het AZC, dat in 2000 geopend werd. Het buitenlands migratiesaldo daalt daarna aanzienlijk. Dat de component buitenlandse migratie geen grote impact heeft in Winsum komt naar voren uit de voorspellingen van PEARL en PRIMOS. Hierbij zien we dat PEARL het saldo (op het toch onbegrijpelijke jaar 2028) op nul stelt. PRIMOS gaat uit van een emigratieoverschot van rond de 20 personen. Bij ABF zien we een vrij hoge inschaling van het buitenlands migratiesaldo dat is ingegeven door de hoge cijfers aan het begin van het millennium. Hierdoor wordt de krimp ten aanzien van binnenlandse migratie wel goedge maakt, maar ten aanzien van de natuurlijke groei totaal niet.

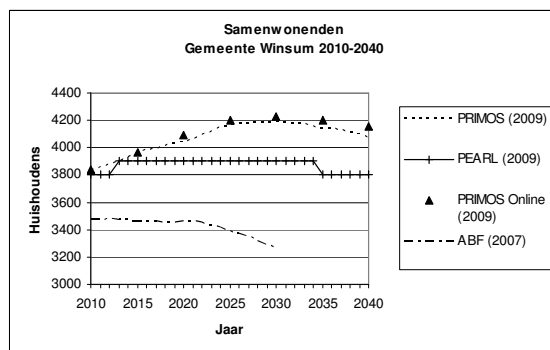
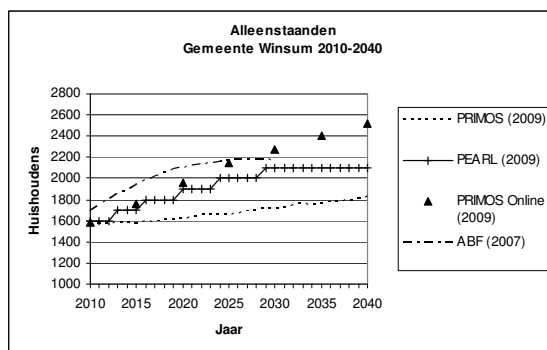
PRIMOS gaat uit van een emigratieoverschot van rond de 20 personen. Bij ABF zien we een vrij hoge inschaling van het buitenlands migratiesaldo dat is ingegeven door de hoge cijfers aan het begin van het millennium. Hierdoor wordt de krimp ten aanzien van binnenlandse migratie wel goedge maakt, maar ten aanzien van de natuurlijke groei totaal niet.

Huishoudens

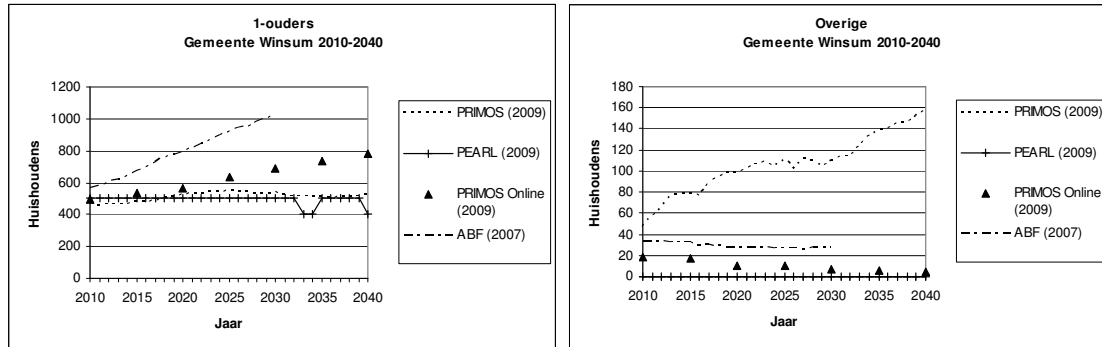
Als we een vergelijking maken met de grafiek van de totale bevolking zien we toch een vreemde situatie bij de grafiek van het totaal aantal huishoudens. Ten eerste is de grafiek van ABF de eerste tien jaar de sterkste stijger bij het aantal huishoudens, terwijl het qua bevolking de sterkste daler is. De stijging van de huishoudens van PRIMOS Online is wel in overeenstemming met de stijging van de bevolking.

PEARL en PRIMOS Lokaal gaan hier echter gelijk op, terwijl dat bij de bevolkingsaantallen niet het geval is. Zonder ontwikkelingen op het gebied van huishoudensverdunning zijn deze zaken niet mogelijk. Dit zou dan tot uitdrukking moeten komen in de huishoudenstypes.

We zien inderdaad dat het aantal alleenstaanden bij PEARL hoger ligt dan bij PRIMOS. PRIMOS Online voorziet echter de sterkste stijging van het aantal alleenstaanden. Bij ABF is vooral het aandeel 1-ouder gezinnen weer zeer opvallend. Het grote aandeel hiervan gaat vooral ten koste van het aantal samenwonenden, een logische uitwisseling.

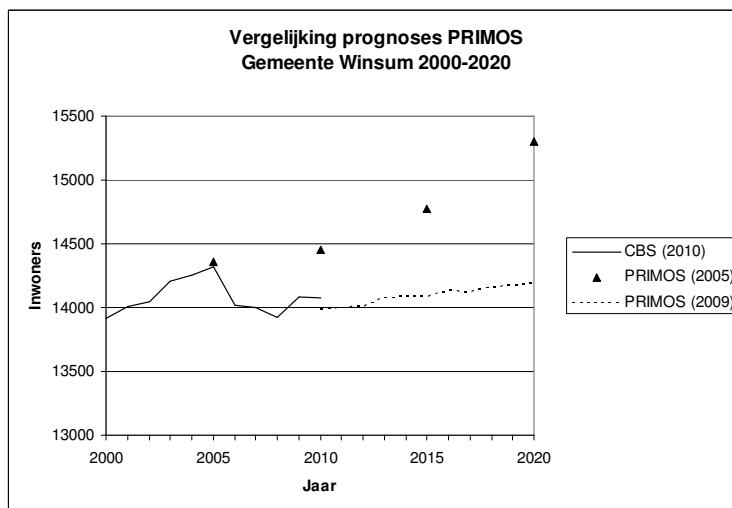
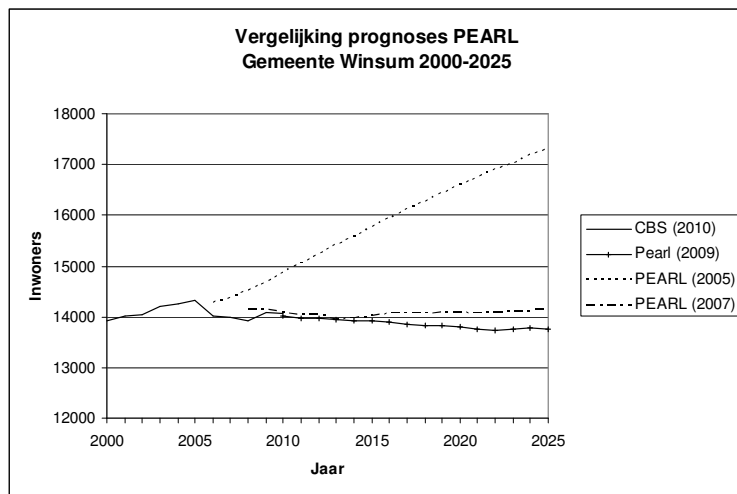
Conclusie

De prognoses voor de gemeente Winsum lopen behoorlijk uiteen. De hoge verwachting van PRIMOS Online is te verklaren door een hogere aanname ten aanzien van de toename van de woningvoorraad. Verder kunnen we hier niets over zeggen. De verschillen tussen PEARL en PRIMOS zijn het meest interessant. We zien hier dat door een hogere verwachting van de natuurlijke groei PEARL minder ruimte overlaat voor nieuwkomers via binnenlandse migratie. Dit is echter niet de volledige verklaring van het verschil, die moet namelijk ook zeker gezocht worden in het gemiddeld aantal personen per huishouden, dit getal is bij PRIMOS toch aanzienlijk hoger dan bij PEARL. De lage prognose van ABF wordt veroorzaakt door een voortdurende natuurlijke krimp, waarvan hoge sterftecijfers de oorzaak zijn. Deze hoge sterftecijfers worden weer beïnvloed door een lagere levensverwachting die verondersteld wordt.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

Het grootste verschil tussen de PEARL-prognoses is te vinden tussen 2005 en de overige jaren. Het lijkt—gezien het volgen van de trend 2000-2005—alsof er in dat jaar nog geen rekening mee was gehouden dat het AZC ook weer zou sluiten. In 2007 was dit wel duidelijk geworden. Deze prognose loopt ook behoorlijk gelijk met de waargenomen waarde in 2010 en ligt iets hoger dan de prognose van 2009.

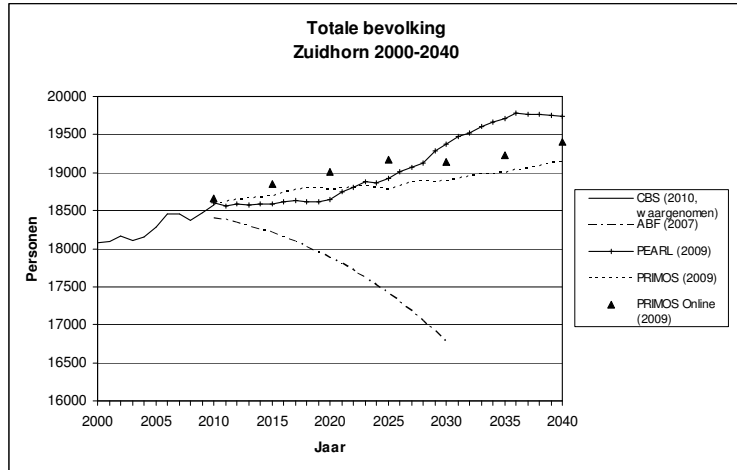

PRIMOS

Ook bij PRIMOS zien we dat de prognose van 2005 zeer positief was ingeschaald. De groei was wel een stuk minder sterk dan de prognose van PEARL uit hetzelfde jaar, maar uiteindelijk kwam de waargenomen waarde toch bijna 500 personen onder de prognose uit. Het blijft toch verrassend om te zien dat zowel PEARL als PRIMOS in 2005 geen rekening hield met een sluiting van het AZC, terwijl dat toen toch al bekend was.

Zuidhorn

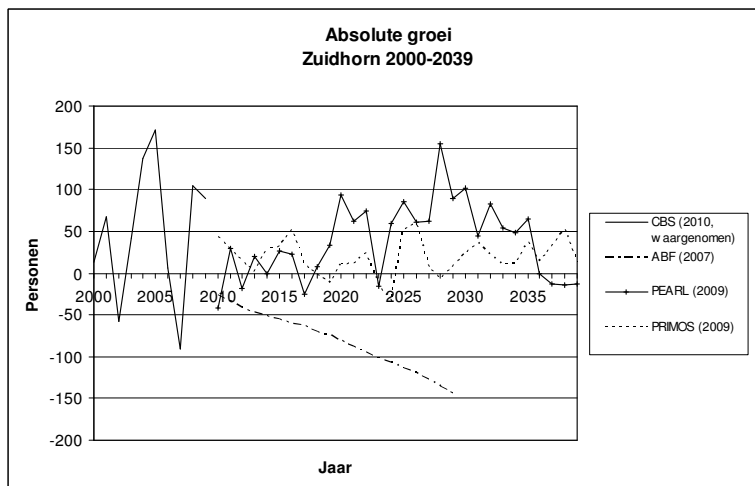
Bij de prognoses van de gemeente Zuidhorn loopt de prognose van ABF weer uit de pas; een afname van de bevolking met ruim 1.500 personen tot 2030. De overige prognoses gaan uit van een toename van de bevolking tot 2040. Hierbij komt de voorspelling van PEARL, met bijna 20 duizend inwoners het hoogst uit. PRIMOS Lokaal en PRIMOS Online zitten hier iets onder.

Als we kijken naar de grafiek

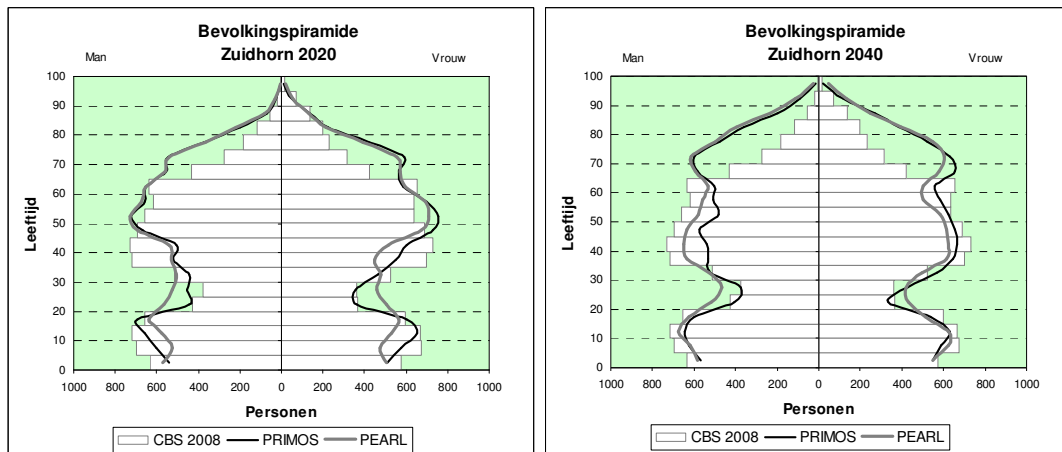
van de absolute groei zien we dat de waargenomen waarden van het CBS over de periode 2000-

2010 behoorlijk op en neer gaan. In 2005 staat er een plus van meer dan 150 extra inwoners gevolgd door een min van bijna 100 inwoners twee jaar later. Bij PEARL en PRIMOS blijft deze grilligheid in de prognoses bestaan. Omdat er in het merendeel van de jaren groei wordt voorspeld kunnen we eigenlijk niet spreken van diepe dalen, maar de pieken in 2020 en 2028 van PEARL zijn toch zeer opvallend. Zeker die laatste, omdat deze ver in de tijd ligt. Verder is te zien dat de krimp van ABF zal versnellen naarmate de tijd verstrijkt.

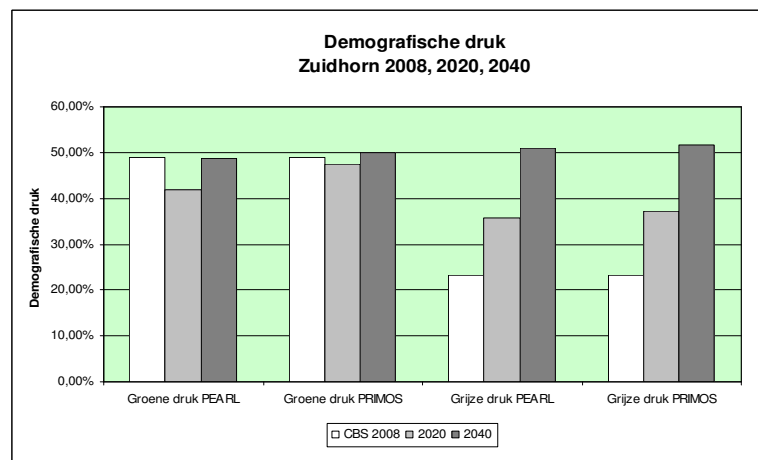
Bevolkingssamenstelling

De bevolkingssamenstelling van de gemeente Zuidhorn vertoont grote gelijkenissen met de overige gemeentes rondom de gemeente Groningen. Zo zien we weer een duidelijk gat in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar. Er is hier wel een verschil te zien tussen de prognoses van PEARL en PRIMOS. PRIMOS gaat er namelijk van uit dat het aantal personen tussen de 20 en 30 jaar op een gelijk niveau zal blijven in de toekomst, terwijl PEARL er rekening mee houdt

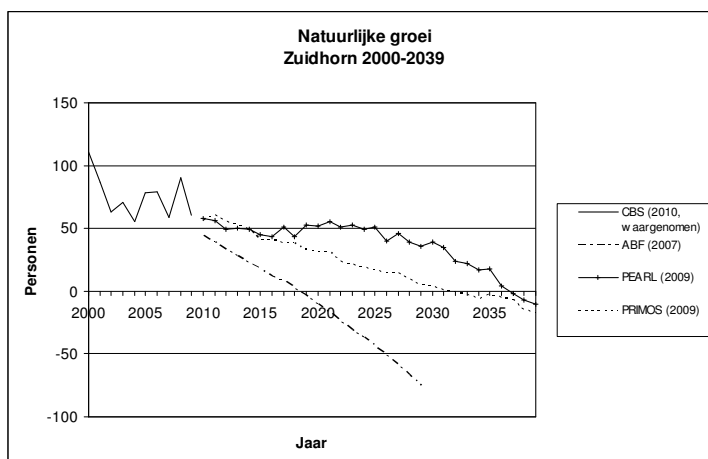
dat het aandeel van deze leeftijdscategorie groter zal worden. Over de toekomstige vergrijzing zijn de prognoses het wel eens. Dit valt ook goed te zien in de grafiek van demografische druk, waar de percentages

bijna overeenkomen. Ook zal er in de toekomst vergrijzing plaatsvinden. De groene druk zal volgens PRIMOS gelijk blijven, maar PEARL houdt er rekening mee dat er in dat er in 2020 minder personen in de leeftijd van 0 tot 20 jaar zullen zijn. Al met al is Zuidhorn een vrij typische forensengemeente waar de twintigers voor een groot deel vertrekken en de vergrijzing in de toekomst behoorlijk zal toenemen.

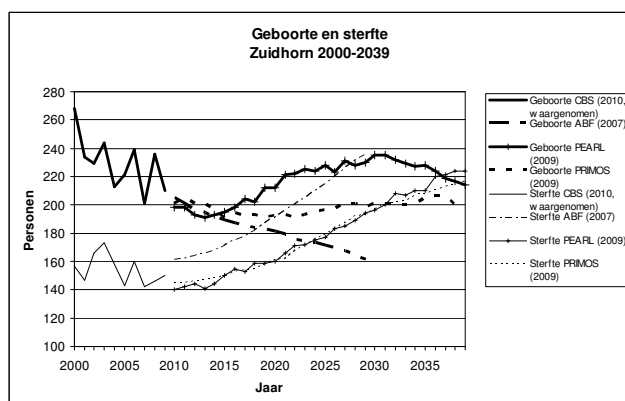
Natuurlijke groei

Zoals we bij de meeste gemeentes in het regiogebied Groningen-Assen hebben kunnen zien, zal de natuurlijke groei in de toekomst afnemen. Het tempo waarop dit gebeurt in de gemeente Zuidhorn verschilt per prognose. Bij ABF zien we een sterke daling, waarbij natuurlijke krimp zal ontstaan in 2019. Deze omslag vindt bij PEARL en PRIMOS jaren later plaats. PEARL gaat er namelijk vanuit dat de natuurlijke groei tot 2025 vrij stabiel op 50 personen per jaar zal blijven,

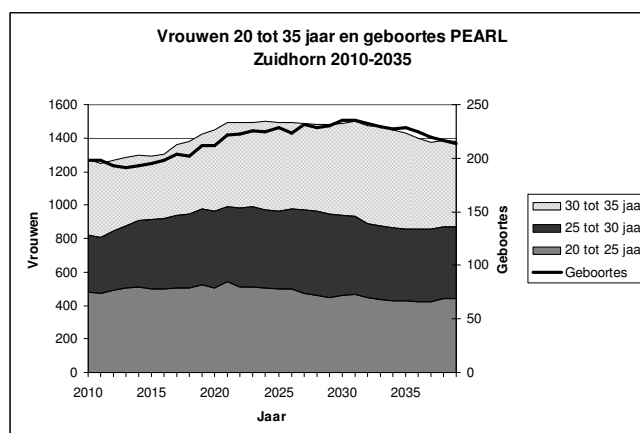
om vervolgens te dalen en in 2037 pas onder nul uit te komen. PRIMOS voorziet een gelijkmatige daling vanaf 2010. Deze prognose komt qua niveau in 2039 dan nagenoeg gelijk met PEARL, maar heeft in de tussentijdse periode dan wel een aanzienlijk kleiner aantal personen

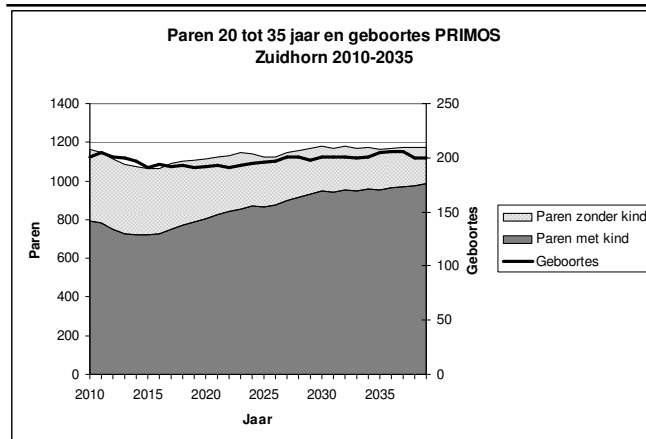
ingeschaald. Het verschil tussen de prognoses kan worden verklaard door te kijken naar sterfte en geboorte. Zoals valt te zien ligt het aantal sterfgevallen van PEARL en PRIMOS gelijk. Het verschil tussen deze prognoses valt dus ook te verklaren door een verschil in het aantal geboortes. Bij ABF ligt zowel het aantal sterftes hoger (door een lagere levensverwachting) als het aantal geboortes lager. Omdat het grootste verschil wordt gemaakt door het geboortes zullen we voor de gemeente Zuidhorn alleen deze component nader beschouwen.

Geboortes

Het aantal geboortes voor PEARL houdt duidelijk verband met het aantal vrouwen in de leeftijdscategorie 20 tot 35 jaar. Een verandering van het aantal vrouwen in deze leeftijdscategorie wordt namelijk gevolgd door een verandering in dezelfde richting van het aantal geboortes. Het stijgen en dalen van het aantal geboortes loopt iets achter op het aantal vrouwen. Dit heeft te maken met het feit dat vrouwen kinderen op latere leeftijd krijgen.

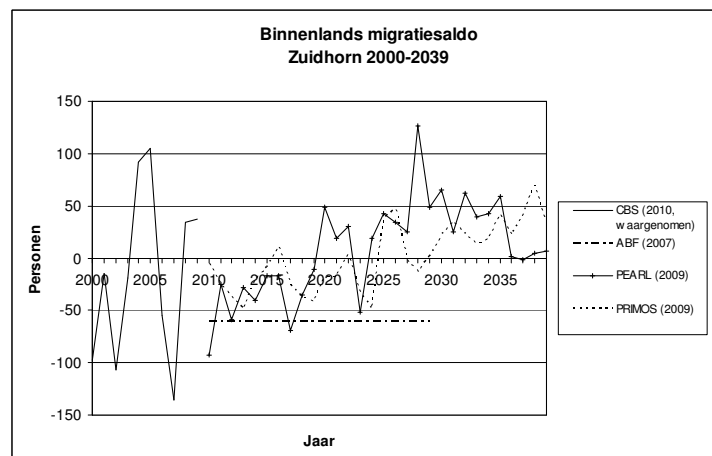

Bij PRIMOS hangt het aantal geboortes samen met het aantal paren. In de grafiek is ten eerste te zien dat een groot aandeel van de paren in de leeftijdscategorie 20 tot 35 jaar al kinderen heeft. Dit hangt ongetwijfeld samen met de trek van jonge gezinnen van de stad naar het platteland. Verder zien we dat het aantal geboortes ongeveer gelijk loopt met het totaal aantal paren in deze leeftijdscategorie. Dat het aantal geboortes per jaar volgens PRIMOS nauwelijks veranderd komt dus omdat het aantal huishoudens in de leeftijdscategorie 20 tot 35 jaar ook

weinig veranderd. Bij PEARL zagen we wel een duidelijke stijging in het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijdscategorie. PRIMOS houdt er dus waarschijnlijk rekening mee dat een groter deel van deze vrouwen in de toekomst alleenstaand zal blijven.

Binnenlandse migratie

De binnenlandse migratie van de gemeente Zuidhorn laat een wisselend beeld zien. Een hoge piek in 2004 werd gevolgd door een diep dal in 2006. Deze grilligheid is in de prognoses van PEARL en PRIMOS terug te vinden. ABF houdt een constant niveau aan wat gebaseerd is op de jaren aan het begin van de eeuw. Dit cijfer komt daarom laag uit en is, gecombineerd met de natuurlijke krimp cijfers, een duidelijke verklaring voor de bevolkingsdaling die deze prognose voorspelt. PEARL en PRIMOS gaan uit van negatief binnenlands migratiesaldo bij de start van de prognose, dat langzaam tendeert naar een positief saldo in de latere jaren. Bij deze beschouwing zijn de pieken en dalen buiten beschouwing gelaten. Het is daarom misschien duidelijker om te kijken naar een cumulatief saldo over de periode 2010-2040. Dit is voor PEARL een positief saldo van 252. Bij PRIMOS is dit lager, maar nog steeds een positief saldo van 39. Als we echter kijken naar de periode tot en met 2020 is er bij beiden een negatief saldo te zien (PEARL: -345; PRIMOS: -255).

De binnenlandse migratie van de gemeente Zuidhorn laat een wisselend beeld zien. Een hoge piek in 2004 werd gevolgd door een diep dal in 2006. Deze grilligheid is in de prognoses van PEARL en PRIMOS terug te vinden. ABF houdt een constant niveau aan wat gebaseerd is op de jaren aan het begin van de eeuw. Dit cijfer komt daarom laag uit en is, gecombineerd met de natuurlijke krimp cijfers, een duidelijke verklaring voor de bevolkingsdaling die deze prognose voorspelt. PEARL en PRIMOS gaan uit van negatief binnenlands migratiesaldo bij de start van de prognose, dat langzaam tendeert naar een positief saldo in de latere jaren. Bij deze beschouwing zijn de pieken en dalen buiten beschouwing gelaten. Het is daarom misschien duidelijker om te kijken naar een cumulatief saldo over de periode 2010-2040. Dit is voor PEARL een positief saldo van 252. Bij PRIMOS is dit lager, maar nog steeds een positief saldo van 39. Als we echter kijken naar de periode tot en met 2020 is er bij beiden een negatief saldo te zien (PEARL: -345; PRIMOS: -255).

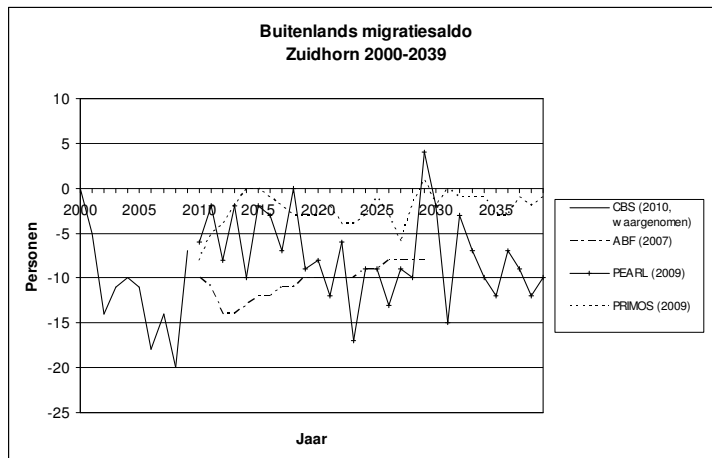
Voor deze periode hebben we ook de veronderstelde netto toenames van de woningvoorraad beschikbaar en deze verschillen behoorlijk. Bij PEARL verwachten ze bijna 700 extra woningen in 2020, terwijl dit bij PRIMOS op nog geen 500 ligt. Desondanks ligt het binnenlandse migratiesaldo bij PRIMOS hoger dan bij PEARL in deze periode. De reden hiervoor is dat bij PEARL meer ruimte wordt ingevuld door de natuurlijke aanwas dan bij PRIMOS. Daar komt bij dat door de extra huishoudingsverdunding zoals verondersteld door PEARL een toename van de woningvoorraad minder effect heeft op het aantal inwoners.

Buitenlandse migratie

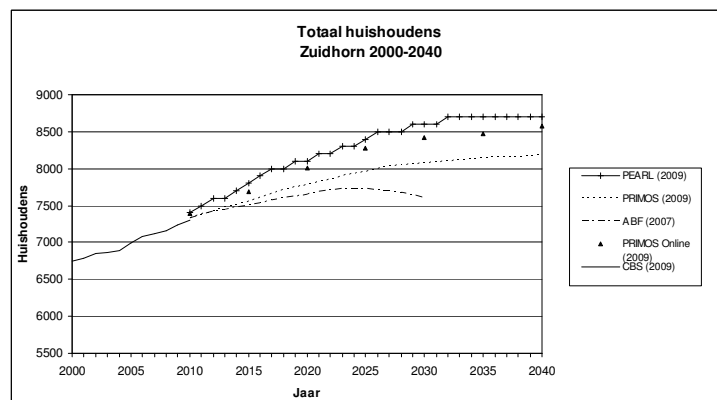
Gezien het verleden wordt Zuidhorn door alle prognoses beschouwd als een netto emigratiegemeente.

De getallen die in de grafiek voorkomen zijn per jaar niet zo groot, maar zoals bij andere gemeentes al is vermeld, kunnen kleine getallen per jaar over een lange periode toch een behoorlijk effect hebben. ABF schat het buitenlands migratiesaldo het laagst in. PEARL zit ook aan de lage kant en voorspelt ook meer variatie dan PRIMOS die vanaf 2015 zeer dicht bij de nullijn zit. De minimale negatieve buitenlandse migratiecijfers zullen een licht dempende werking hebben op de groei van de gemeente Zuidhorn bij PEARL en PRIMOS. Bij ABF versterkt het de krimp die ook bij de andere componenten aanwezig was.

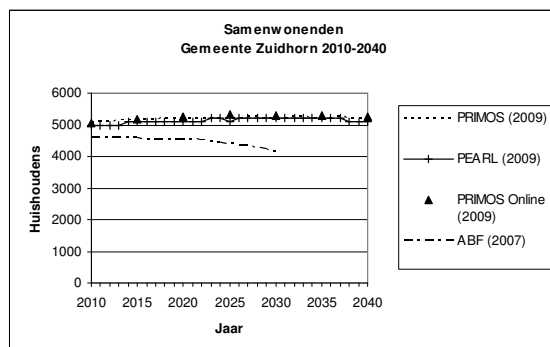
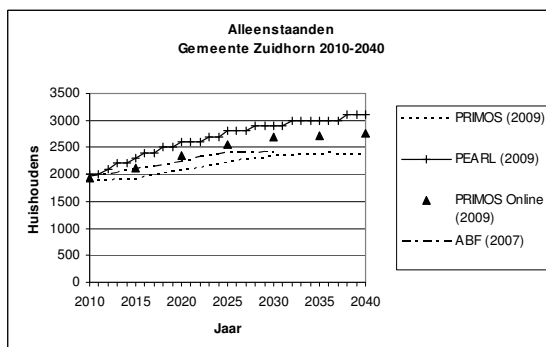

Huishoudens

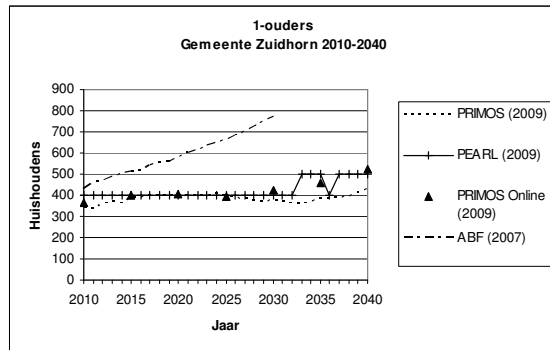
Zoals verwacht zal de omvang van het aantal huishoudens in Zuidhorn de komende decennia toenemen. Deze groei is het grootst bij de PEARL prognose. Die voorspelt in 2040 ruim 8.500 huishoudens. Dit is aanzienlijk meer dan de 7.300 van 2010. PRIMOS Online zit dicht tegen de voorspelling van PEARL aan. PRIMOS Lokaal zit hier weer iets onder. ABF verwacht in eerste instantie ook nog groei van het totaal aantal huishoudens ondanks de krimp

van de bevolking die deze prognose verwacht. Het is wel opvallend te noemen dat de totale omvang van het aantal huishoudens bij PEARL van meet af aan de grootste van alle prognoses is. Volgens deze prognose zal de bevolking namelijk minder hard stijgen dan de bij de prognoses van PRIMOS. Dit heeft te maken met huishoudensverdunding, die te zien is als we kijken naar de grafieken van huishoudens naar type.

Bij alle prognoses treedt een groei van de groep alleenstaanden op, maar bij PEARL gebeurt dit sneller dan bij PRIMOS. Daarbij komt dat het aantal samenwonenden bij alle prognoses gelijk ligt. Een hoger aandeel alleenstaanden op eenzelfde bevolkingsgrootte betekent vanzelfsprekend een groter aantal huishoudens.

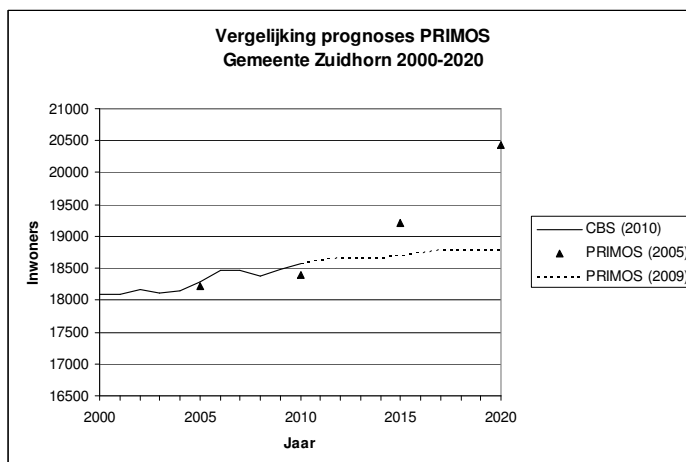
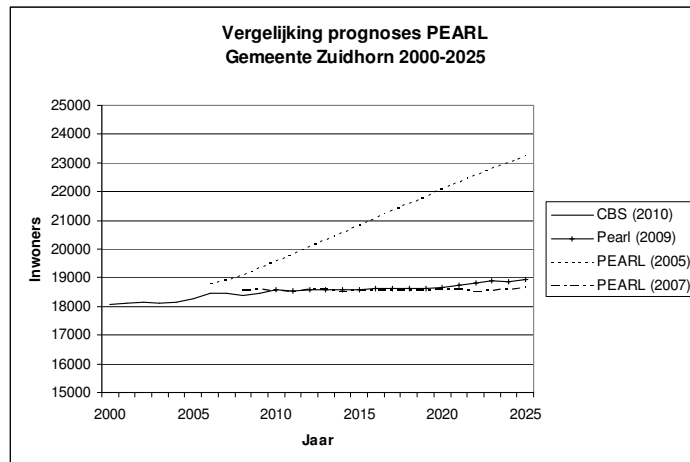
Conclusie

Volgens de twee prognoses van PRIMOS en de PEARL-prognose zal de bevolking van Zuidhorn in de toekomst in omvang toenemen. Daarnaast zien we bij deze prognoses ook een stijging van het aantal huishoudens. De grotere bevolkingsgroei van PEARL ten opzichte van de andere prognoses wordt verklaard door een hoger aantal geboortes. We zien bij PEARL verder dat er tot en met het jaar 2020 een grotere huishoudingsverdunning zal plaatsvinden dan bij de andere prognoses. Dit heeft ten eerste tot gevolg dat het aantal huishoudens sterker toeneemt. Ten tweede betekent dit dat de effecten van de woningbouw op de bevolkingsomvang in de periode geringer zijn dan bij de prognose van PRIMOS. Verder kan nog gesteld worden dat er in de gemeente Zuidhorn nauwelijks ontgroening zal plaatsvinden. De groep 20 tot 30 jaar is ondervertegenwoordigd en dit zal volgens de prognoses ook zo blijven. De vergrijzing zal wel zijn intrede doen.

Vergelijking met voorgaande prognoses

PEARL

Zoals we al meer hebben gezien loopt de van PEARL uit 2005 uit de pas in vergelijking met de andere prognoses. In 2025 zou dat in deze gemeente al meer dan 4.000 inwoners schelen met de prognoses van 2007 en 2009. Deze laten een behoorlijk vlakke lijn zien, waarbij de prognose van 2009 in 2040 iets hoger ligt dan de prognose van 2007. De inschatting van 2007 was ook aardig in overeenstemming met de waargenomen waarden van het CBS.

PRIMOS

De prognose van PRIMOS uit 2005 ligt net als bij PEARL hoger dan de prognose uit 2009. De stijging die PRIMOS voorspelde in 2005 is wel een stuk lager dan de stijging die PEARL voorspelde. Hierbij moet wel aangetekend dat tot op heden de PRIMOS prognose van 2005 nog niet zo slecht is geweest, de waarde van 2010 ligt namelijk dicht in de buurt van de waargenomen. Het is vanaf dit punt dat de 2005-prognose gaat afwijken van 2009.

Literatuurlijst

Boelens, J., et al. (2009) Bevolkingsprognose XVII, provincie Drenthe, Assen.

Heida, H. en A. van der Meer (2007) PRIMOS 2007: prognosemodel voor bevolking, huishoudens en woningbehoefte, ABF Research, Delft.

Jong, A. de, et al. (2005) Achtergronden en veronderstellingen bij het model PEARL: naar een nieuwe regionale bevolkings- en allochtonenprognose, NAI uitgevers, Den Haag.

Jong, A. de, et al. (2006) Regionale huishoudensdynamiek: achtergronden bij de regionale huishoudensprognoses met het model PEARL, NAI uitgevers, Den Haag.

Otter, H.J. den, G.M.J. van Leeuwen en P.C. Vrolijk (2010) PRIMOS Prognose 2009: de toekomstige ontwikkeling van bevolking, huishoudens en woningbehoefte, ABF Research, Delft.

Bijlage 1: Huishoudensprofielen CBS

Groningen	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	33431	35993	2562	7,66	107,66
Single 30-44	12752	12212	-540	-4,23	95,77
Stel 30-44	4132	4046	-86	-2,08	97,92
1-ouder 15-44	3257	3274	17	0,52	100,52
gezin 15-44	8225	7885	-340	-4,13	95,87
totaal 15-44	61797	64951	3154	5,10	105,10
1-ouder 45+	2091	2780	689	32,95	132,95
gezin 45+	5380	6236	856	15,91	115,91
Single 45-64	8519	11562	3043	35,72	135,72
Stel 45-64	6444	6921	477	7,40	107,40
single/stel 65-74	6881	6542	-339	-4,93	95,07
single/stel 75+	7392	7408	16	0,22	100,22
Totaal 45+	36707	41563	4856	13,23	113,23
Totaal	99845	106514	6669	6,68	106,68

Assen	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	2885	2671	-214	-7,42	92,58
Single 30-44	2059	2197	138	6,70	106,70
Stel 30-44	1252	1201	-51	-4,07	95,93
1-ouder 15-44	849	1024	175	20,61	120,61
gezin 15-44	4547	4686	139	3,06	103,06
totaal 15-44	11592	11858	266	2,29	102,29
1-ouder 45+	573	992	419	73,12	173,12
gezin 45+	2789	3389	600	21,51	121,51
Single 45-64	1837	2830	993	54,06	154,06
Stel 45-64	2949	3398	449	15,23	115,23
single/stel 65-74	2570	2966	396	15,41	115,41
single/stel 75+	2384	2854	470	19,71	119,71
Totaal 45+	13102	16472	3370	25,72	125,72
Totaal	24834	28330	3496	14,08	114,08

Haren	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	382	414	32	8,38	108,38
Single 30-44	388	362	-26	-6,70	93,30
Stel 30-44	273	224	-49	-17,95	82,05
1-ouder 15-44	131	149	18	13,74	113,74
gezin 15-44	1151	987	-164	-14,25	85,75
totaal 15-44	2325	2151	-174	-7,48	92,52
1-ouder 45+	201	246	45	22,39	122,39
gezin 45+	1086	1224	138	12,71	112,71
Single 45-64	601	768	167	27,79	127,79
Stel 45-64	1311	1124	-187	-14,26	85,74
single/stel 65-74	1167	1267	100	8,57	108,57
single/stel 75+	1303	1467	164	12,59	112,59
Totaal 45+	5669	6109	440	7,76	107,76
Totaal	8017	8260	243	3,03	103,03

Hoogezand	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	1272	1058	-214	-16,82	83,18
Single 30-44	877	996	119	13,57	113,57
Stel 30-44	656	545	-111	-16,92	83,08
1-ouder 15-44	460	564	104	22,61	122,61
gezin 15-44	2453	2282	-171	-6,97	93,03
totaal 15-44	5718	5504	-214	-3,74	96,26
1-ouder 45+	370	480	110	29,73	129,73
gezin 45+	1755	1887	132	7,52	107,52
Single 45-64	1014	1443	429	42,31	142,31
Stel 45-64	2125	2091	-34	-1,60	98,40
single/stel 65-74	1643	1919	276	16,80	116,80
single/stel 75+	1404	1698	294	20,94	120,94
Totaal 45+	8311	9539	1228	14,78	114,78
Totaal	14110	15043	933	6,61	106,61

Leek	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	485	388	-97	-20,00	80,00
Single 30-44	381	399	18	4,72	104,72
Stel 30-44	373	313	-60	-16,09	83,91
1-ouder 15-44	177	199	22	12,43	112,43
gezin 15-44	1507	1341	-166	-11,02	88,98
totaal 15-44	2923	2654	-269	-9,20	90,80
1-ouder 45+	185	294	109	58,92	158,92
gezin 45+	1160	1246	86	7,41	107,41
Single 45-64	424	558	134	31,60	131,60
Stel 45-64	1087	1144	57	5,24	105,24
single/stel 65-74	747	1010	263	35,21	135,21
single/stel 75+	689	914	225	32,66	132,66
Totaal 45+	4292	5179	887	20,67	120,67
Totaal	7249	7833	584	8,06	108,06

Noordenveld	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	722	540	-182	-25,21	74,79
Single 30-44	535	611	76	14,21	114,21
Stel 30-44	589	404	-185	-31,41	68,59
1-ouder 15-44	221	304	83	37,56	137,56
gezin 15-44	2327	1958	-369	-15,86	84,14
totaal 15-44	4394	3830	-564	-12,84	87,16
1-ouder 45+	289	374	85	29,41	129,41
gezin 45+	1830	2020	190	10,38	110,38
Single 45-64	764	997	233	30,50	130,50
Stel 45-64	2184	2181	-3	-0,14	99,86
single/stel 65-74	1585	2014	429	27,07	127,07
single/stel 75+	1343	1836	493	36,71	136,71
Totaal 45+	7995	9446	1451	18,15	118,15
Totaal	12449	13276	827	6,64	106,64

Tynaarlo	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	517	494	-23	-4,45	95,55
Single 30-44	477	530	53	11,11	111,11
Stel 30-44	617	459	-158	-25,61	74,39
1-ouder 15-44	208	291	83	39,90	139,90
gezin 15-44	2392	1901	-491	-20,53	79,47
totaal 15-44	4211	3710	-501	-11,90	88,10
1-ouder 45+	295	419	124	42,03	142,03
gezin 45+	1801	2186	385	21,38	121,38
Single 45-64	771	1081	310	40,21	140,21
Stel 45-64	2074	2061	-13	-0,63	99,37
single/stel 65-74	1761	1882	121	6,87	106,87
single/stel 75+	1458	1902	444	30,45	130,45
Totaal 45+	8160	9567	1407	17,24	117,24
Totaal	12433	13277	844	6,79	106,79

Slochteren	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	343	296	-47	-13,70	86,30
Single 30-44	289	396	107	37,02	137,02
Stel 30-44	390	315	-75	-19,23	80,77
1-ouder 15-44	94	142	48	51,06	151,06
gezin 15-44	1240	1112	-128	-10,32	89,68
totaal 15-44	2356	2268	-88	-3,74	96,26
1-ouder 45+	156	185	29	18,59	118,59
gezin 45+	905	1072	167	18,45	118,45
Single 45-64	337	484	147	43,62	143,62
Stel 45-64	921	1048	127	13,79	113,79
single/stel 65-74	587	689	102	17,38	117,38
single/stel 75+	573	591	18	3,14	103,14
Totaal 45+	3479	4086	607	17,45	117,45
Totaal	5865	6354	489	8,34	108,34

Bedum	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	320	200	-120	-37,50	62,50
Single 30-44	215	233	18	8,37	108,37
Stel 30-44	196	156	-40	-20,41	79,59
1-ouder 15-44	81	96	15	18,52	118,52
gezin 15-44	894	704	-190	-21,25	78,75
totaal 15-44	1706	1399	-307	-18,00	82,00
1-ouder 45+	107	103	-4	-3,74	96,26
gezin 45+	682	734	52	7,62	107,62
Single 45-64	233	373	140	60,09	160,09
Stel 45-64	584	675	91	15,58	115,58
single/stel 65-74	378	483	105	27,78	127,78
single/stel 75+	387	417	30	7,75	107,75
Totaal 45+	2371	2796	425	17,92	117,92
Totaal	4100	4195	95	2,32	102,32

Zuidhorn	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	473	386	-87	-18,39	81,61
Single 30-44	296	377	81	27,36	127,36
Stel 30-44	321	249	-72	-22,43	77,57
1-ouder 15-44	120	136	16	13,33	113,33
gezin 15-44	1563	1408	-155	-9,92	90,08
totaal 15-44	2773	2566	-207	-7,46	92,54
1-ouder 45+	194	203	9	4,64	104,64
gezin 45+	1144	1253	109	9,53	109,53
Single 45-64	417	606	189	45,32	145,32
Stel 45-64	953	1049	96	10,07	110,07
single/stel 65-74	614	824	210	34,20	134,20
single/stel 75+	625	646	21	3,36	103,36
Totaal 45+	3947	4597	650	16,47	116,47
Totaal	6751	7163	412	6,10	106,10

Ten Boer	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	149	124	-25	-16,78	83,22
Single 30-44	136	131	-5	-3,68	96,32
Stel 30-44	164	114	-50	-30,49	69,51
1-ouder 15-44	40	64	24	60,00	160,00
gezin 15-44	645	576	-69	-10,70	89,30
totaal 15-44	1134	1012	-122	-10,76	89,24
1-ouder 45+	71	65	-6	-8,45	91,55
gezin 45+	478	516	38	7,95	107,95
Single 45-64	145	223	78	53,79	153,79
Stel 45-64	354	461	107	30,23	130,23
single/stel 65-74	251	270	19	7,57	107,57
single/stel 75+	234	251	17	7,26	107,26
Totaal 45+	1533	1789	256	16,70	116,70
Totaal	2679	2801	122	4,55	104,55

Winsum	2000	2008	abs	Groei %	Indexcijfer
Single/stel 15-29	388	312	-76	-19,59	80,41
Single 30-44	309	288	-21	-6,80	93,20
Stel 30-44	267	214	-53	-19,85	80,15
1-ouder 15-44	117	162	45	38,46	138,46
gezin 15-44	1171	932	-239	-20,41	79,59
totaal 15-44	2252	1919	-333	-14,79	85,21
1-ouder 45+	157	173	16	10,19	110,19
gezin 45+	859	953	94	10,94	110,94
Single 45-64	376	547	171	45,48	145,48
Stel 45-64	790	925	135	17,09	117,09
single/stel 65-74	500	640	140	28,00	128,00
single/stel 75+	422	498	76	18,01	118,01
Totaal 45+	3104	3750	646	20,81	120,81
Totaal	5385	5669	284	5,27	105,27

Bijlage 2: Huishoudensprofielen PRIMOS Lokaal

Groningen	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	35993	37665	1672	4,65	104,65	35963	-30	-0,08	99,92
Single 30-44	12212	11760	-452	-3,70	96,30	13085	873	7,15	107,15
Stel 30-44	4046	3659	-387	-9,57	90,43	3285	-761	-18,81	81,19
1-ouder 15-44	3274	3175	-99	-3,02	96,98	3857	583	17,81	117,81
gezin 15-44	7885	7229	-656	-8,32	91,68	7973	88	1,12	101,12
totaal 15-44	64951	65538	587	0,90	100,90	66534	1583	2,44	102,44
1-ouder 45+	2780	3402	622	22,37	122,37	3263	483	17,37	117,37
gezin 45+	6236	6744	508	8,15	108,15	6392	156	2,50	102,50
Single 45-64	11562	12498	936	8,10	108,10	11773	211	1,82	101,82
Stel 45-64	6921	5878	-1043	-15,07	84,93	5014	-1907	-27,55	72,45
single/stel 65-74	6542	10134	3592	54,91	154,91	9993	3451	52,75	152,75
single/stel 75+	7408	7134	-274	-3,70	96,30	9738	2330	31,45	131,45
Totaal 45+	41563	46109	4546	10,94	110,94	46588	5025	12,09	112,09
Totaal	106514	111647	5133	4,82	104,82	113122	6608	6,20	106,20

Assen	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	2671	2789	118	4,42	104,42	2592	-79	-2,96	97,04
Single 30-44	2197	2394	197	8,97	108,97	2401	204	9,29	109,29
Stel 30-44	1201	1090	-111	-9,24	90,76	992	-209	-17,40	82,60
1-ouder 15-44	1024	880	-144	-14,06	85,94	943	-81	-7,91	92,09
gezin 15-44	4686	4787	101	2,16	102,16	5370	684	14,60	114,60
totaal 15-44	11858	12072	214	1,80	101,80	12462	604	5,09	105,09
1-ouder 45+	992	1563	571	57,56	157,56	1704	712	71,77	171,77
gezin 45+	3389	4370	981	28,95	128,95	4537	1148	33,87	133,87
Single 45-64	2830	4416	1586	56,04	156,04	4583	1753	61,94	161,94
Stel 45-64	3398	3316	-82	-2,41	97,59	3215	-183	-5,39	94,61
single/stel 65-74	2966	4832	1866	62,91	162,91	5582	2616	88,20	188,20
single/stel 75+	2854	3986	1132	39,66	139,66	5932	3078	107,85	207,85
Totaal 45+	16472	22525	6053	36,75	136,75	25608	9136	55,46	155,46
Totaal	28330	34597	6267	22,12	122,12	38070	9740	34,38	134,38

Haren	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	414	337	-77	-18,60	81,40	323	-91	-21,98	78,02
Single 30-44	362	500	138	38,12	138,12	476	114	31,49	131,49
Stel 30-44	224	185	-39	-17,41	82,59	189	-35	-15,63	84,38
1-ouder 15-44	149	84	-65	-43,62	56,38	75	-74	-49,66	50,34
gezin 15-44	987	743	-244	-24,72	75,28	800	-187	-18,95	81,05
totaal 15-44	2151	1952	-199	-9,25	90,75	1967	-184	-8,55	91,45
1-ouder 45+	246	334	88	35,77	135,77	281	35	14,23	114,23
gezin 45+	1224	1265	41	3,35	103,35	1146	-78	-6,37	93,63
Single 45-64	768	766	-2	-0,26	99,74	678	-90	-11,72	88,28
Stel 45-64	1124	776	-348	-30,96	69,04	658	-466	-41,46	58,54
single/stel 65-74	1267	1575	308	24,31	124,31	1447	180	14,21	114,21
single/stel 75+	1467	2043	576	39,26	139,26	2723	1256	85,62	185,62
Totaal 45+	6109	6885	776	12,70	112,70	7081	972	15,91	115,91
Totaal	8260	8837	577	6,99	106,99	9048	788	9,54	109,54

Leek	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	388	380	-8	-2,06	97,94	326	-62	-15,98	84,02
Single 30-44	399	347	-52	-13,03	86,97	326	-73	-18,30	81,70
Stel 30-44	313	349	36	11,50	111,50	312	-1	-0,32	99,68
1-ouder 15-44	199	100	-99	-49,75	50,25	111	-88	-44,22	55,78
gezin 15-44	1341	1170	-171	-12,75	87,25	1223	-118	-8,80	91,20
totaal 15-44	2654	2405	-249	-9,38	90,62	2359	-295	-11,12	88,88
1-ouder 45+	294	429	135	45,92	145,92	429	135	45,92	145,92
gezin 45+	1246	1364	118	9,47	109,47	1356	110	8,83	108,83
Single 45-64	558	792	234	41,94	141,94	782	224	40,14	140,14
Stel 45-64	1144	946	-198	-17,31	82,69	893	-251	-21,94	78,06
single/stel 65-74	1010	1303	293	29,01	129,01	1334	324	32,08	132,08
single/stel 75+	914	1166	252	27,57	127,57	1546	632	69,15	169,15
Totaal 45+	5179	6081	902	17,42	117,42	6452	1273	24,58	124,58
Totaal	7833	8486	653	8,34	108,34	8811	978	12,49	112,49

Noordenveld	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	540	698	158	29,26	129,26	721	181	33,52	133,52
Single 30-44	611	708	97	15,88	115,88	917	306	50,08	150,08
Stel 30-44	404	344	-60	-14,85	85,15	261	-143	-35,40	64,60
1-ouder 15-44	304	286	-18	-5,92	94,08	382	78	25,66	125,66
gezin 15-44	1958	1446	-512	-26,15	73,85	1709	-249	-12,72	87,28
totaal 15-44	3830	3509	-321	-8,38	91,62	4039	209	5,46	105,46
1-ouder 45+	374	609	235	62,83	162,83	744	370	98,93	198,93
gezin 45+	2020	2187	167	8,27	108,27	1922	-98	-4,85	95,15
Single 45-64	997	1246	249	24,97	124,97	1393	396	39,72	139,72
Stel 45-64	2181	1761	-420	-19,26	80,74	1390	-791	-36,27	63,73
single/stel 65-74	2014	2554	540	26,81	126,81	2724	710	35,25	135,25
single/stel 75+	1836	2935	1099	59,86	159,86	3655	1819	99,07	199,07
Totaal 45+	9446	11313	1867	19,76	119,76	11841	2395	25,35	125,35
Totaal	13276	14822	1546	11,65	111,65	15880	2604	19,61	119,61

Tynaarlo	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	494	404	-90	-18,22	81,78	420	-74	-14,98	85,02
Single 30-44	530	642	112	21,13	121,13	623	93	17,55	117,55
Stel 30-44	459	545	86	18,74	118,74	492	33	7,19	107,19
1-ouder 15-44	291	258	-33	-11,34	88,66	227	-64	-21,99	78,01
gezin 15-44	1901	1278	-623	-32,77	67,23	1496	-405	-21,30	78,70
totaal 15-44	3710	3145	-565	-15,23	84,77	3277	-433	-11,67	88,33
1-ouder 45+	419	599	180	42,96	142,96	673	254	60,62	160,62
gezin 45+	2186	2632	446	20,40	120,40	2399	213	9,74	109,74
Single 45-64	1081	1084	3	0,28	100,28	1150	69	6,38	106,38
Stel 45-64	2061	1662	-399	-19,36	80,64	1581	-480	-23,29	76,71
single/stel 65-74	1882	2563	681	36,18	136,18	2593	711	37,78	137,78
single/stel 75+	1902	2877	975	51,26	151,26	3804	1902	100,00	200,00
Totaal 45+	9567	11438	1871	19,56	119,56	12216	2649	27,69	127,69
Totaal	13277	14583	1306	9,84	109,84	15493	2216	16,69	116,69

Hoogeveen	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	1058	1161	103	9,74	109,74	1025	-33	-3,12	96,88
Single 30-44	996	1091	95	9,54	109,54	1010	14	1,41	101,41
Stel 30-44	545	505	-40	-7,34	92,66	478	-67	-12,29	87,71
1-ouder 15-44	564	356	-208	-36,88	63,12	366	-198	-35,11	64,89
gezin 15-44	2282	2235	-47	-2,06	97,94	2462	180	7,89	107,89
totaal 15-44	5504	5484	-20	-0,36	99,64	5475	-29	-0,53	99,47
1-ouder 45+	480	810	330	68,75	168,75	784	304	63,33	163,33
gezin 45+	1887	2133	246	13,04	113,04	2211	324	17,17	117,17
Single 45-64	1443	1947	504	34,93	134,93	1962	519	35,97	135,97
Stel 45-64	2091	1596	-495	-23,67	76,33	1475	-616	-29,46	70,54
single/stel 65-74	1919	2646	727	37,88	137,88	2654	735	38,30	138,30
single/stel 75+	1698	2498	800	47,11	147,11	3446	1748	102,94	202,94
Totaal 45+	9539	11747	2208	23,15	123,15	12709	3170	33,23	133,23
Totaal	15043	17231	2188	14,54	114,54	18184	3141	20,88	120,88

Slochteren	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	296	240	-56	-18,92	81,08	222	-74	-25,00	75,00
Single 30-44	396	420	24	6,06	106,06	426	30	7,58	107,58
Stel 30-44	315	279	-36	-11,43	88,57	233	-82	-26,03	73,97
1-ouder 15-44	142	115	-27	-19,01	80,99	184	42	29,58	129,58
gezin 15-44	1112	916	-196	-17,63	82,37	849	-263	-23,65	76,35
totaal 15-44	2268	2022	-246	-10,85	89,15	1974	-294	-12,96	87,04
1-ouder 45+	185	338	153	82,70	182,70	286	101	54,59	154,59
gezin 45+	1072	1204	132	12,31	112,31	1179	107	9,98	109,98
Single 45-64	484	588	104	21,49	121,49	601	117	24,17	124,17
Stel 45-64	1048	912	-136	-12,98	87,02	831	-217	-20,71	79,29
single/stel 65-74	689	964	275	39,91	139,91	908	219	31,79	131,79
single/stel 75+	591	601	10	1,69	101,69	905	314	53,13	153,13
Totaal 45+	4086	4674	588	14,39	114,39	4795	709	17,35	117,35
Totaal	6354	6696	342	5,38	105,38	6769	415	6,53	106,53

Zuidhorn	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	386	411	25	6,48	106,48	401	15	3,89	103,89
Single 30-44	377	385	8	2,12	102,12	385	8	2,12	102,12
Stel 30-44	249	235	-14	-5,62	94,38	176	-73	-29,32	70,68
1-ouder 15-44	136	93	-43	-31,62	68,38	118	-18	-13,24	86,76
gezin 15-44	1408	1143	-265	-18,82	81,18	1296	-112	-7,95	92,05
totaal 15-44	2566	2328	-238	-9,28	90,72	2443	-123	-4,79	95,21

1-ouder 45+	203	309	106	52,22	152,22	256	53	26,11	126,11
gezin 45+	1253	1435	182	14,53	114,53	1286	33	2,63	102,63
Single 45-64	606	712	106	17,49	117,49	720	114	18,81	118,81
Stel 45-64	1049	907	-142	-13,54	86,46	857	-192	-18,30	81,70
single/stel 65-74	824	1186	362	43,93	143,93	1199	375	45,51	145,51
single/stel 75+	646	858	212	32,82	132,82	1249	603	93,34	193,34
Totaal 45+	4597	5453	856	18,62	118,62	5635	1038	22,58	122,58
Totaal	7163	7781	618	8,63	108,63	8078	915	12,77	112,77

Ten Boer	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	124	114	-10	-8,06	91,94	136	12	9,68	109,68
Single 30-44	131	105	-26	-19,85	80,15	75	-56	-42,75	57,25
Stel 30-44	114	160	46	40,35	140,35	154	40	35,09	135,09
1-ouder 15-44	64	55	-9	-14,06	85,94	71	7	10,94	110,94
gezin 15-44	576	380	-196	-34,03	65,97	413	-163	-28,30	71,70
totaal 15-44	1012	873	-139	-13,74	86,26	902	-110	-10,87	89,13
1-ouder 45+	65	168	103	158,46	258,46	156	91	140,00	240,00
gezin 45+	516	593	77	14,92	114,92	534	18	3,49	103,49
Single 45-64	223	234	11	4,93	104,93	207	-16	-7,17	92,83
Stel 45-64	461	451	-10	-2,17	97,83	443	-18	-3,90	96,10
single/stel 65-74	270	462	192	71,11	171,11	457	187	69,26	169,26
single/stel 75+	251	236	-15	-5,98	94,02	407	156	62,15	162,15
Totaal 45+	1789	2237	448	25,04	125,04	2310	521	29,12	129,12
Totaal	2801	3110	309	11,03	111,03	3212	411	14,67	114,67

Winsum	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	312	322	10	3,21	103,21	301	-11	-3,53	96,47
Single 30-44	288	236	-52	-18,06	81,94	231	-57	-19,79	80,21
Stel 30-44	214	198	-16	-7,48	92,52	182	-32	-14,95	85,05
1-ouder 15-44	162	73	-89	-54,94	45,06	73	-89	-54,94	45,06
gezin 15-44	932	785	-147	-15,77	84,23	1020	88	9,44	109,44
totaal 15-44	1919	1679	-240	-12,51	87,49	1874	-45	-2,34	97,66
1-ouder 45+	173	264	91	52,60	152,60	228	55	31,79	131,79
gezin 45+	953	993	40	4,20	104,20	871	-82	-8,60	91,40
Single 45-64	547	519	-28	-5,12	94,88	431	-116	-21,21	78,79
Stel 45-64	925	824	-101	-10,92	89,08	726	-199	-21,51	78,49
single/stel 65-74	640	1043	403	62,97	162,97	1014	374	58,44	158,44
single/stel 75+	498	744	246	49,40	149,40	1130	632	126,91	226,91
Totaal 45+	3750	4421	671	17,89	117,89	4443	693	18,48	118,48
Totaal	5669	6100	431	7,60	107,60	6317	648	11,43	111,43

Bedum	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	200	214	14	7,00	107,00	198	-2	-1,00	99,00
Single 30-44	233	119	-114	-48,93	51,07	125	-108	-46,35	53,65
Stel 30-44	156	181	25	16,03	116,03	200	44	28,21	128,21
1-ouder 15-44	96	65	-31	-32,29	67,71	55	-41	-42,71	57,29
gezin 15-44	704	516	-188	-26,70	73,30	555	-149	-21,16	78,84
totaal 15-44	1399	1167	-232	-16,58	83,42	1213	-186	-13,30	86,70
1-ouder 45+	103	234	131	127,18	227,18	220	117	113,59	213,59
gezin 45+	734	771	37	5,04	105,04	674	-60	-8,17	91,83
Single 45-64	373	374	1	0,27	100,27	318	-55	-14,75	85,25
Stel 45-64	675	595	-80	-11,85	88,15	569	-106	-15,70	84,30
single/stel 65-74	483	726	243	50,31	150,31	741	258	53,42	153,42
single/stel 75+	417	568	151	36,21	136,21	827	410	98,32	198,32
Totaal 45+	2796	3402	606	21,67	121,67	3507	711	25,43	125,43
Totaal	4195	4569	374	8,92	108,92	4720	525	12,51	112,51

Bijlage 3: Huishoudensprofielen ABF

Groningen	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	35993	30402	-5591	-15,53	84,47	31984,00	-4009,00	-11,14	88,86
Single 30-44	12212	15418	3206	26,25	126,25	14999,00	2787,00	22,82	122,82
Stel 30-44	4046	3718	-328	-8,11	91,89	3762,00	-284,00	-7,02	92,98
1-ouder 15-44	3274	4024	750	22,91	122,91	2860,00	-414,00	-12,65	87,35
gezin 15-44	7885	10014	2129	27,00	127,00	7998,00	113,00	1,43	101,43
totaal 15-44	64951	64282	-669	-1,03	98,97	61843,00	-3108,00	-4,79	95,21
1-ouder 45+	2780	6185	3405	122,48	222,48	8595,00	5815,00	209,17	309,17
gezin 45+	6236	5736	-500	-8,02	91,98	8369,00	2133,00	34,20	134,20
Single 45-64	11562	14562	3000	25,95	125,95	17961,00	6399,00	55,35	155,35
Stel 45-64	6921	5054	-1867	-26,98	73,02	5397,00	-1524,00	-22,02	77,98
single/stel 65-74	6542	10720	4178	63,86	163,86	11023,00	4481,00	68,50	168,50
single/stel 75+	7408	6735	-673	-9,08	90,92	9348,00	1940,00	26,19	126,19
Totaal 45+	41563	51507	9944	23,93	123,93	63380,00	21817,00	52,49	152,49
Totaal	106514	115789	9275	8,71	108,71	125223,00	25378,00	25,42	125,42

Assen	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	2671	3621	950	35,57	135,57	3823,00	1152,00	43,13	143,13
Single 30-44	2197	2197	0	0,00	100,00	2529,00	332,00	15,11	115,11
Stel 30-44	1201	970	-231	-19,23	80,77	1103,00	-98,00	-8,16	91,84
1-ouder 15-44	1024	411	-613	-59,86	40,14	347,00	-677,00	-66,11	33,89
gezin 15-44	4686	4137	-549	-11,72	88,28	4533,00	-153,00	-3,27	96,73
totaal 15-44	11858	11413	-445	-3,75	96,25	12340,00	482,00	4,06	104,06
1-ouder 45+	992	1627	635	64,01	164,01	1838,00	846,00	85,28	185,28
gezin 45+	3389	4054	665	19,62	119,62	3579,00	190,00	5,61	105,61
Single 45-64	2830	3245	415	14,66	114,66	3324,00	494,00	17,46	117,46
Stel 45-64	3398	2308	-1090	-32,08	67,92	2395,00	-1003,00	-29,52	70,48
single/stel 65-74	2966	4473	1507	50,81	150,81	5035,00	2069,00	69,76	169,76
single/stel 75+	2854	3423	569	19,94	119,94	4503,00	1649,00	57,78	157,78
Totaal 45+	16472	20229	3757	22,81	122,81	21859,00	5387,00	32,70	132,70
Totaal	28330	31642	3312	11,69	111,69	34199,00	9365,00	37,71	137,71

Haren	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	414	847	433	104,59	204,59	818,00	404,00	97,58	197,58
Single 30-44	362	493	131	36,19	136,19	713,00	351,00	96,96	196,96
Stel 30-44	224	104	-120	-53,57	46,43	77,00	-147,00	-65,63	34,38
1-ouder 15-44	149	220	71	47,65	147,65	298,00	149,00	100,00	200,00
gezin 15-44	987	964	-23	-2,33	97,67	1266,00	279,00	28,27	128,27
totaal 15-44	2151	2638	487	22,64	122,64	3173,00	1022,00	47,51	147,51
1-ouder 45+	246	738	492	200,00	300,00	1064,00	818,00	332,52	432,52
gezin 45+	1224	1376	152	12,42	112,42	1291,00	67,00	5,47	105,47
Single 45-64	768	897	129	16,80	116,80	935,00	167,00	21,74	121,74
Stel 45-64	1124	513	-611	-54,36	45,64	413,00	-711,00	-63,26	36,74
single/stel 65-74	1267	1353	86	6,79	106,79	1163,00	-104,00	-8,21	91,79
single/stel 75+	1467	1661	194	13,22	113,22	1715,00	248,00	16,91	116,91
Totaal 45+	6109	6811	702	11,49	111,49	6784,00	675,00	11,05	111,05
Totaal	8260	9449	1189	14,39	114,39	9957,00	1940,00	24,20	124,20

Leek	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	388	589	201	51,80	151,80	497,00	109,00	28,09	128,09
Single 30-44	399	340	-59	-14,79	85,21	370,00	-29,00	-7,27	92,73
Stel 30-44	313	251	-62	-19,81	80,19	200,00	-113,00	-36,10	63,90
1-ouder 15-44	199	131	-68	-34,17	65,83	149,00	-50,00	-25,13	74,87
gezin 15-44	1341	902	-439	-32,74	67,26	988,00	-353,00	-26,32	73,68
totaal 15-44	2654	2225	-429	-16,16	83,84	2207,00	-447,00	-16,84	83,16
1-ouder 45+	294	662	368	125,17	225,17	875,00	581,00	197,62	297,62
gezin 45+	1246	1534	288	23,11	123,11	1341,00	95,00	7,62	107,62
Single 45-64	558	573	15	2,69	102,69	450,00	-108,00	-19,35	80,65
Stel 45-64	1144	625	-519	-45,37	54,63	615,00	-529,00	-46,24	53,76
single/stel 65-74	1010	1359	349	34,55	134,55	1146,00	136,00	13,47	113,47
single/stel 75+	914	1183	269	29,43	129,43	1568,00	654,00	71,55	171,55
Totaal 45+	5179	6220	1041	20,10	120,10	6282,00	1103,00	21,30	121,30
Totaal	7833	8445	612	7,81	107,81	8489,00	1240,00	17,11	117,11

Noordenveld	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	540	1140	600	111,11	211,11	1161,00	621,00	115,00	215,00
Single 30-44	611	559	-52	-8,51	91,49	932,00	321,00	52,54	152,54
Stel 30-44	404	114	-290	-71,78	28,22	236,00	-168,00	-41,58	58,42
1-ouder 15-44	304	156	-148	-48,68	51,32	188,00	-116,00	-38,16	61,84
gezin 15-44	1958	1763	-195	-9,96	90,04	2224,00	266,00	13,59	113,59
totaal 15-44	3830	3742	-88	-2,30	97,70	4741,00	911,00	23,79	123,79
1-ouder 45+	374	966	592	158,29	258,29	1174,00	800,00	213,90	313,90
gezin 45+	2020	2574	554	27,43	127,43	2107,00	87,00	4,31	104,31
Single 45-64	997	1356	359	36,01	136,01	1248,00	251,00	25,18	125,18
Stel 45-64	2181	1036	-1145	-52,50	47,50	929,00	-1252,00	-57,40	42,60
single/stel 65-74	2014	2513	499	24,78	124,78	2431,00	417,00	20,71	120,71
single/stel 75+	1836	2425	589	32,08	132,08	2888,00	1052,00	57,30	157,30
Totaal 45+	9446	11394	1948	20,62	120,62	11271,00	1825,00	19,32	119,32
Totaal	13276	15136	1860	14,01	114,01	16012,00	3563,00	28,62	128,62

Tynaarlo	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	494	904	410	83,00	183,00	751,00	257,00	52,02	152,02
Single 30-44	530	591	61	11,51	111,51	792,00	262,00	49,43	149,43
Stel 30-44	459	320	-139	-30,28	69,72	440,00	-19,00	-4,14	95,86
1-ouder 15-44	291	183	-108	-37,11	62,89	240,00	-51,00	-17,53	82,47
gezin 15-44	1901	1677	-224	-11,78	88,22	1989,00	88,00	4,63	104,63
totaal 15-44	3710	3683	-27	-0,73	99,27	4213,00	503,00	13,56	113,56
1-ouder 45+	419	812	393	93,79	193,79	966,00	547,00	130,55	230,55
gezin 45+	2186	2214	28	1,28	101,28	1780,00	-406,00	-18,57	81,43
Single 45-64	1081	1276	195	18,04	118,04	1228,00	147,00	13,60	113,60
Stel 45-64	2061	1142	-919	-44,59	55,41	982,00	-1079,00	-52,35	47,65
single/stel 65-74	1882	2367	485	25,77	125,77	2289,00	407,00	21,63	121,63
single/stel 75+	1902	2223	321	16,88	116,88	2598,00	696,00	36,59	136,59
Totaal 45+	9567	10569	1002	10,47	110,47	10282,00	715,00	7,47	107,47
Totaal	13277	14252	975	7,34	107,34	14495,00	2062,00	16,58	116,58

Hoogerzand	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	1058	1480	422	39,89	139,89	1516,00	458,00	43,29	143,29
Single 30-44	996	968	-28	-2,81	97,19	1080,00	84,00	8,43	108,43
Stel 30-44	545	534	-11	-2,02	97,98	547,00	2,00	0,37	100,37
1-ouder 15-44	564	207	-357	-63,30	36,70	177,00	-387,00	-68,62	31,38
gezin 15-44	2282	1944	-338	-14,81	85,19	2016,00	-266,00	-11,66	88,34
totaal 15-44	5504	5168	-336	-6,10	93,90	5342,00	-162,00	-2,94	97,06
1-ouder 45+	480	997	517	107,71	207,71	1146,00	666,00	138,75	238,75
gezin 45+	1887	2310	423	22,42	122,42	2106,00	219,00	11,61	111,61
Single 45-64	1443	1461	18	1,25	101,25	1476,00	33,00	2,29	102,29
Stel 45-64	2091	1307	-784	-37,49	62,51	1342,00	-749,00	-35,82	64,18
single/stel 65-74	1919	2528	609	31,74	131,74	2433,00	514,00	26,78	126,78
single/stel 75+	1698	2143	445	26,21	126,21	2541,00	843,00	49,65	149,65
Totaal 45+	9539	11381	1842	19,31	119,31	11749,00	2210,00	23,17	123,17
Totaal	15043	16549	1506	10,01	110,01	17091,00	2981,00	21,13	121,13

Slochteren	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	296	209	-87	-29,39	70,61	123,00	-173,00	-58,45	41,55
Single 30-44	396	226	-170	-42,93	57,07	200,00	-196,00	-49,49	50,51
Stel 30-44	315	187	-128	-40,63	59,37	199,00	-116,00	-36,83	63,17
1-ouder 15-44	142	100	-42	-29,58	70,42	106,00	-36,00	-25,35	74,65
gezin 15-44	1112	576	-536	-48,20	51,80	521,00	-591,00	-53,15	46,85
totaal 15-44	2268	1303	-965	-42,55	57,45	1150,00	-1118,00	-49,29	50,71
1-ouder 45+	185	590	405	218,92	318,92	861,00	676,00	365,41	465,41
gezin 45+	1072	1564	492	45,90	145,90	1392,00	320,00	29,85	129,85
Single 45-64	484	507	23	4,75	104,75	427,00	-57,00	-11,78	88,22
Stel 45-64	1048	456	-592	-56,49	43,51	370,00	-678,00	-64,69	35,31
single/stel 65-74	689	933	244	35,41	135,41	727,00	38,00	5,52	105,52
single/stel 75+	591	740	149	25,21	125,21	928,00	337,00	57,02	157,02
Totaal 45+	4086	5035	949	23,23	123,23	4918,00	832,00	20,36	120,36
Totaal	6354	6338	-16	-0,25	99,75	6068,00	203,00	3,46	103,46

Zuidhorn	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	386	483	97	25,13	125,13	415,00	29,00	7,51	107,51
Single 30-44	377	239	-138	-36,60	63,40	291,00	-86,00	-22,81	77,19
Stel 30-44	249	109	-140	-56,22	43,78	147,00	-102,00	-40,96	59,04
1-ouder 15-44	136	58	-78	-57,35	42,65	61,00	-75,00	-55,15	44,85
gezin 15-44	1408	1033	-375	-26,63	73,37	1020,00	-388,00	-27,56	72,44
totaal 15-44	2566	1927	-639	-24,90	75,10	1936,00	-630,00	-24,55	75,45
1-ouder 45+	203	517	314	154,68	254,68	707,00	504,00	248,28	348,28
gezin 45+	1253	1604	351	28,01	128,01	1449,00	196,00	15,64	115,64
Single 45-64	606	522	-84	-13,86	86,14	434,00	-172,00	-28,38	71,62
Stel 45-64	1049	573	-476	-45,38	54,62	404,00	-645,00	-61,49	38,51
single/stel 65-74	824	1232	408	49,51	149,51	1092,00	268,00	32,52	132,52
single/stel 75+	646	990	344	53,25	153,25	1328,00	682,00	105,57	205,57
Totaal 45+	4597	5727	1130	24,58	124,58	5678,00	1081,00	23,52	123,52
Totaal	7163	7654	491	6,85	106,85	7614,00	863,00	12,78	112,78

Ten Boer	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	124	109	-15	-12,10	87,90	59,00	-65,00	-52,42	47,58
Single 30-44	131	31	-100	-76,34	23,66	34,00	-97,00	-74,05	25,95
Stel 30-44	114	35	-79	-69,30	30,70	64,00	-50,00	-43,86	56,14
1-ouder 15-44	64	137	73	114,06	214,06	118,00	54,00	84,38	184,38
gezin 15-44	576	263	-313	-54,34	45,66	122,00	-454,00	-78,82	21,18
totaal 15-44	1012	578	-434	-42,89	57,11	398,00	-614,00	-60,67	39,33
1-ouder 45+	65	361	296	455,38	555,38	658,00	593,00	912,31	1012,31
gezin 45+	516	700	184	35,66	135,66	523,00	7,00	1,36	101,36
Single 45-64	223	106	-117	-52,47	47,53	45,00	-178,00	-79,82	20,18
Stel 45-64	461	91	-370	-80,26	19,74	13,00	-448,00	-97,18	2,82
single/stel 65-74	270	331	61	22,59	122,59	153,00	-117,00	-43,33	56,67
single/stel 75+	251	301	50	19,92	119,92	318,00	67,00	26,69	126,69
Totaal 45+	1789	1932	143	7,99	107,99	1725,00	-64,00	-3,58	96,42
Totaal	2801	2510	-291	-10,39	89,61	2123,00	-556,00	-20,75	79,25

Winsum	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	312	442	130	41,67	141,67	325,00	13,00	4,17	104,17
Single 30-44	288	280	-8	-2,78	97,22	325,00	37,00	12,85	112,85
Stel 30-44	214	168	-46	-21,50	78,50	187,00	-27,00	-12,62	87,38
1-ouder 15-44	162	80	-82	-50,62	49,38	93,00	-69,00	-42,59	57,41
gezin 15-44	932	726	-206	-22,10	77,90	728,00	-204,00	-21,89	78,11
totaal 15-44	1919	1702	-217	-11,31	88,69	1659,00	-260,00	-13,55	86,45
1-ouder 45+	173	497	324	187,28	287,28	668,00	495,00	286,13	386,13
gezin 45+	953	1131	178	18,68	118,68	1139,00	186,00	19,52	119,52
Single 45-64	547	498	-49	-8,96	91,04	407,00	-140,00	-25,59	74,41
Stel 45-64	925	472	-453	-48,97	51,03	372,00	-553,00	-59,78	40,22
single/stel 65-74	640	1085	445	69,53	169,53	835,00	195,00	30,47	130,47
single/stel 75+	498	762	264	53,01	153,01	1108,00	610,00	122,49	222,49
Totaal 45+	3750	4664	914	24,37	124,37	4714,00	964,00	25,71	125,71
Totaal	5669	6366	697	12,29	112,29	6373,00	988,00	18,35	118,35

Bedum	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	200	483	283	141,50	241,50	415,00	215,00	107,50	207,50
Single 30-44	233	239	6	2,58	102,58	291,00	58,00	24,89	124,89
Stel 30-44	156	109	-47	-30,13	69,87	147,00	-9,00	-5,77	94,23
1-ouder 15-44	96	58	-38	-39,58	60,42	61,00	-35,00	-36,46	63,54
gezin 15-44	704	1033	329	46,73	146,73	1020,00	316,00	44,89	144,89
totaal 15-44	1399	1927	528	37,74	137,74	1936,00	537,00	38,38	138,38
1-ouder 45+	103	517	414	401,94	501,94	707,00	604,00	586,41	686,41
gezin 45+	734	1604	870	118,53	218,53	1449,00	715,00	97,41	197,41
Single 45-64	373	522	149	39,95	139,95	434,00	61,00	16,35	116,35
Stel 45-64	675	573	-102	-15,11	84,89	404,00	-271,00	-40,15	59,85
single/stel 65-74	483	1232	749	155,07	255,07	1092,00	609,00	126,09	226,09
single/stel 75+	417	990	573	137,41	237,41	1328,00	911,00	218,47	318,47
Totaal 45+	2796	5727	2931	104,83	204,83	5678,00	2882,00	103,08	203,08
Totaal	4195	7654	3459	82,46	182,46	7614,00	3514,00	85,71	185,71

Bijlage 4: Huishoudensprofielen IPB Drenthe

Assen	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	2671	2272	-399	-14,94	85,06	2432	-239	-8,95	91,05
Single 30-44	2197	2454	257	11,70	111,70	2587	390	17,75	117,75
Stel 30-44	1201	1207	6	0,50	100,50	1143	-58	-4,83	95,17
1-ouder 15-44	1024	977	-47	-4,59	95,41	1168	144	14,06	114,06
gezin 15-44	4686	4235	-451	-9,62	90,38	4603	-83	-1,77	98,23
totaal 15-44	11858	11145	-713	-6,01	93,99	11933	75	0,63	100,63
1-ouder 45+	992	1456	464	46,77	146,77	1643	651	65,63	165,63
gezin 45+	3389	4422	1033	30,48	130,48	4089	700	20,66	120,66
Single 45-64	2830	3298	468	16,54	116,54	3784	954	33,71	133,71
Stel 45-64	3398	3567	169	4,97	104,97	3844	446	13,13	113,13
single/stel 65-74	2966	4530	1564	52,73	152,73	5206	2240	75,52	175,52
single/stel 75+	2854	4157	1303	45,66	145,66	5852	2998	105,05	205,05
Totaal 45+	16472	21430	4958	30,10	130,10	24418	7946	48,24	148,24
Totaal	28330	32672	4342	15,33	115,33	36468	8138	28,73	128,73

Noordenveld	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	540	761	221	40,93	140,93	574	34	6,30	106,30
Single 30-44	611	1433	822	134,53	234,53	1652	1041	170,38	270,38
Stel 30-44	404	287	-117	-28,96	71,04	216	-188	-46,53	53,47
1-ouder 15-44	304	519	215	70,72	170,72	795	491	161,51	261,51
gezin 15-44	1958	926	-1032	-52,71	47,29	895	-1063	-54,29	45,71
totaal 15-44	3830	3926	96	2,51	102,51	4132	302	7,89	107,89
1-ouder 45+	374	590	216	57,75	157,75	684	310	82,89	182,89
gezin 45+	2020	2289	269	13,32	113,32	1634	-386	-19,11	80,89
Single 45-64	997	1133	136	13,64	113,64	1521	524	52,56	152,56
Stel 45-64	2181	1421	-760	-34,85	65,15	1012	-1169	-53,60	46,40
single/stel 65-74	2014	2466	452	22,44	122,44	2516	502	24,93	124,93
single/stel 75+	1836	2872	1036	56,43	156,43	3594	1758	95,75	195,75
Totaal 45+	9446	10771	1325	14,03	114,03	10961	1515	16,04	116,04
Totaal	13276	14876	1600	12,05	112,05	15385	2109	15,89	115,89

Tynaarlo	2008	2020	abs	Groei %	index	2030	abs	Groei %	index
Single/stel 15-29	494	531	37	7,49	107,49	305	-189	-38,26	61,74
Single 30-44	530	631	101	19,06	119,06	557	27	5,09	105,09
Stel 30-44	459	423	-36	-7,84	92,16	340	-119	-25,93	74,07
1-ouder 15-44	291	340	49	16,84	116,84	376	85	29,21	129,21
gezin 15-44	1901	1438	-463	-24,36	75,64	1466	-435	-22,88	77,12
totaal 15-44	3710	3363	-347	-9,35	90,65	3044	-666	-17,95	82,05
1-ouder 45+	419	473	54	12,89	112,89	358	-61	-14,56	85,44
gezin 45+	2186	2224	38	1,74	101,74	1841	-345	-15,78	84,22
Single 45-64	1081	1141	60	5,55	105,55	1092	11	1,02	101,02
Stel 45-64	2061	1742	-319	-15,48	84,52	1379	-682	-33,09	66,91
single/stel 65-74	1882	2421	539	28,64	128,64	2614	732	38,89	138,89
single/stel 75+	1902	2425	523	27,50	127,50	3150	1248	65,62	165,62
Totaal 45+	9567	10426	859	8,98	108,98	10434	867	9,06	109,06
Totaal	13277	14004	727	5,48	105,48	13759	482	3,63	103,63